

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ದ್ವಿತೀಯ ಖಂಡ

ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ	ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ನವಮ ಸ್ಕಂಧ			ದಶಮ ಸ್ಕಂಧ (ಪೂರ್ವಾರ್ಧ)		
೧.	ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರ ಸುದ್ಯುಮ್ನರಾಜನ ಕಥೆ.....	1	೧.	ಭಗವಂತನು ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಸಂತ್ಕರಿಸಿದುದು, ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರ ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ಕಂಸನು ದೇವಕಿಯ ಆರು ಪುತ್ರರನ್ನು ವಧಿಸಿದುದು.....	103
೨.	ಪೃಷ್ಠಧ ಮುಂತಾದ ಮನುವಿನ ಐವರು ಪುತ್ರರ ವಂಶ.....	5	೨.	ಭಗವಂತನು ದೇವಕಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು, ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಗರ್ಭಸ್ತುತಿ.....	111
೩.	ಮಹರ್ಷಿ ಚ್ಯವನ ಮತ್ತು ಸುಕನೈಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಕರ್ಯಾತಿರಾಜನ ವಂಶವರ್ಣನೆ.....	8	೩.	ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಾಕಟ್ಯ.....	117
೪.	ನಾಭಾಗ ಮತ್ತು ಅಂಬರೀಷರ ಕಥೆ.....	11	೪.	ಕಂಸನ ಕೈಯಿಂದ ಶಪ್ತಿಸಿಕೊಂಡ ಯೋಗಮಾಯೆಯು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ನುಡಿದುದು.....	124
೫.	ದುರ್ಮಾಸರು ದುಃಖದಿಂದ ಪಾರಾದುದು.....	19	೫.	ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ.....	129
೬.	ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ವರ್ಣನೆ ಮೊಂಡಾತಾ ಮತ್ತು ಸೌಭರೀ ಮುಷಿಯ ಕಥೆ.....	22	೬.	ಪೂತನೆಯ ಉದ್ಧಾರ.....	133
೭.	ತ್ರಿಶಂಕುರಾಜನ ಮತ್ತು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಥೆ.....	27	೭.	ಶಕಟಾಸುರ ಭಂಜನ ಮತ್ತು ತೃಣಾವರ್ತನ ಉದ್ಧಾರ.....	138
೮.	ಸಗರನ ಚರಿತ್ರೆ.....	30	೮.	ನಾಮಕರಣ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು.....	143
೯.	ಭಗೀರಥನ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಗಂಗಾವತರಣ.....	34	೯.	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಹಾಕಿದುದು.....	150
೧೦.	ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ಲೀಲಾವರ್ಣನೆಗಳು.....	39	೧೦.	ಯಮಕಾರ್ಜುನರ ಉದ್ಧಾರ.....	153
೧೧.	ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ಉಳಿದ ಲೀಲೆಗಳ ವರ್ಣನೆ.....	47	೧೧.	ಗೋಕುಲದಿಂದ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಹೋದುದು ಹಾಗೂ ವತ್ಸಾಸುರ ಮತ್ತು ಬಕಾಸುರರ ಉದ್ಧಾರ.....	159
೧೨.	ಉಳಿದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದ ಅರಸರ ವರ್ಣನೆ.....	51	೧೨.	ಅಘಾಸುರನ ಉದ್ಧಾರ.....	166
೧೩.	ನಿಮಿರಾಜನ ವಂಶದ ವರ್ಣನೆ.....	52	೧೩.	ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೋಹ ಮತ್ತು ಅದರ ನಿರಾಸನ.....	172
೧೪.	ಚಂದ್ರವಂಶದ ವರ್ಣನೆ.....	55	೧೪.	ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ.....	181
೧೫.	ಋಚೀಶ - ಜಮದಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಪರಶುರಾಮರ ಚರಿತ್ರೆ.....	60	೧೫.	ಧೇನುಕಾಸುರ ಉದ್ಧಾರ, ಕಾಲಿಯನಾಗನ ವಿಷದಿಂದ ಗೋವಾಲಕರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದುದು.....	191
೧೬.	ಪರಶುರಾಮನಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಕೃತ್ತಿಯರ ಸಂಹಾರ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ವಂಶದ ಕಥೆ.....	85	೧೬.	ಕಾಲಿಯನ ಮೇಲೆ ಕೈವೇದೋರಿದುದು.....	197
೧೭.	ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧ, ರಜ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರ ವಂಶದ ವರ್ಣನೆ.....	69	೧೭.	ಕಾಲಿಯನು ಯಮುನೆಯ ಮಡುವಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣ, ದಾವಾನಲದಿಂದ ಪ್ರಜವಾಸಿಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದುದು.....	206
೧೮.	ಯಯಾತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ.....	70	೧೮.	ಪ್ರಲಂಬಾಸುರ ಉದ್ಧಾರ.....	209
೧೯.	ಯಯಾತಿಯ ಗೃಹತ್ಯಾಗ.....	76	೧೯.	ಗೋವುಗಳನ್ನು-ಗೋಪಾಲಕರನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಾಡುಗಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದುದು.....	213
೨೦.	ಪುರುಷನ ವಂಶ, ರಾಜಾ ದುಷ್ಯಂತ ಮತ್ತು ಭರತನ ಚರಿತ್ರೆವರ್ಣನೆ.....	79	೨೦.	ವರ್ಷಾಋತು ಮತ್ತು ಶರದೃತುವಿನ ವರ್ಣನೆ.....	215
೨೧.	ಭರತವಂಶದ ವರ್ಣನೆ - ರಂತಿದೇವನ ಕಥೆ.....	83	೨೧.	ವೇಣುಗಿಡೆ.....	221
೨೨.	ಪಾಂಡು, ಕೌರವ ಮತ್ತು ಮಗಧದೇಶದ ರಾಜರ ವಂಶವರ್ಣನೆ.....	87	೨೨.	ಚೀರಹರಣ.....	226
೨೩.	ಪಾಂಡು, ಕೌರವ ಮತ್ತು ಮಗಧದೇಶದ ರಾಜರ ವಂಶವರ್ಣನೆ.....	92	೨೩.	ಯಜ್ಞಪತ್ನಿಯರ ಮೇಲೆ ಕೈವೇ.....	230
೨೪.	ವಿದರ್ಭವಂಶದ ವರ್ಣನೆ.....	96			

ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ	ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
೨೪.	ಇಂದ್ರನ ಯಜ್ಞ ನಿವಾರಣೆ.....	237	ವಶಮ ಸ್ತಂಧ (ಉತ್ತರಾರ್ಧ)		
೨೫.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವನು ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿದುದು.....	241	೫೦.	ಜರಾಸಂಧನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ - ದ್ವಾರಕಾವಿಘ್ನ ನಿರ್ಮೂಲನೆ.....	365
೨೬.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವನ ಪ್ರಭಾವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಂದಗೋವನೇ ಮೊದಲಾದವರ ಚಿಞ್ಞಾಸೆ.....	244	೫೧.	ಕಾಲಯವನನು ಭಿಕ್ಷುವಾದುದು - ಮುಳುಕುಂದನ ಕಥೆ.....	371
೨೭.	ಗೋವಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ.....	248	೫೨.	ದ್ವಾರಕಾಗಮನ - ಬಲರಾಮನ ವಿವಾಹ - ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೊತ್ತು ತಂದ ದ್ರಾಹ್ಮಣನ ಆಗಮನ.....	378
೨೮.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವನು ವರುಣಲೋಕದಿಂದ ನಂದಗೋವನನ್ನು ಬಡಿಸಿ ತಂದುದು.....	251	೫೩.	ರುಕ್ಮಿಣೀ ಕಲ್ಯಾಣ.....	383
೨೯.	ರಾಸಲೀಲೆಯ ಪ್ರಾರಂಭ.....	253	೫೪.	ಶಿಶುಪಾಲನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಯ ಪರಾಜಯ - ತ್ರಿಣಿಶ್ವ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ವಿವಾಹ.....	389
೩೦.	ಗೋಪಿಯರ ವಿರಹವೇದನೆ.....	261	೫೫.	ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಜನ್ಮ - ಶಂಕರಾಸುರನ ವಧೆ.....	396
೩೧.	ಗೋಪಿಕಾಗೀತೆ.....	267	೫೬.	ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯ ಕಥೆ - ಚಾಂಬವತಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯ ಭಾಮಂದಿರೊಡನೆ ತ್ರಿಣಿಶ್ವನ ವಿವಾಹ.....	400
೩೨.	ಭಗವಂತನು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಗೋಪಿಯರನ್ನು ಸಂತೈಸಿದುದು.....	271	೫೭.	ಶ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯ ಹರಣ - ಶತಧನ್ವನ ವಧೆ - ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡುದು.....	405
೩೩.	ಮಹಾರಾಸ ತ್ರೀಡೆ.....	274	೫೮.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವನ ಇತರ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವಗಳು.....	409
೩೪.	ಸುದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಶಂಖಚೂಡರ ಉದ್ಧಾರ.....	280	೫೯.	ನರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರ - ಪದಿವಾರು ಸಾವಿರದ ನೂರುಮಂದಿ ರಾಜಕನ್ಯೆಯೊಡನೆ ತ್ರಿಣಿಶ್ವನ ವಿವಾಹ.....	415
೩೫.	ಯುಗಳ ಗೀತೆ.....	283	೬೦.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವ-ರುಕ್ಮಿಣೀ-ಸಂವಾದ.....	422
೩೬.	ಅರಿಷ್ಟಾಸುರನ ಉದ್ಧಾರ, ಕಂಠನು ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕರುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದು.....	288	೬೧.	ಭಗವಂತನ ಸಂತತಿಯ ವರ್ಣನೆ - ಅನಿರುದ್ಧನ ವಿವಾಹ ರುಕ್ಮಿಯ ವಧೆ.....	430
೩೭.	ಕೇಶಿ-ವ್ಯೋಮಾಸುರರ ಉದ್ಧಾರ, ನಾರದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ.....	292	೬೨.	ಉಷಾ - ಅನಿರುದ್ಧರ ಮಿಲನ.....	436
೩೮.	ಅಕ್ರೂರನ ವ್ರಜಯಾತ್ರೆ.....	296	೬೩.	ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿಣಿಶ್ವನೊಂದಿಗೆ ಬಾಣಾಸುರನ ಯುದ್ಧ.....	439
೩೯.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವ-ಬಲರಾಮರು ಮಳುರಾಗಮನ.....	303	೬೪.	ನೃಗರಾಜನ ಕಥೆ.....	445
೪೦.	ಅಕ್ರೂರನು ಮಾಡಿದ ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿಣಿಶ್ವನ ಸ್ತುತಿ.....	310	೬೫.	ಬಲರಾಮನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಆಗಮಿಸಿದುದು.....	448
೪೧.	ನುಥುರೆಗೆ ತ್ರಿಣಿಶ್ವನ ಪ್ರವೇಶ.....	313	೬೬.	ಪೌಂಡ್ರಕ ಮತ್ತು ಕಾಶಿರಾಜನ ಉದ್ಧಾರ.....	453
೪೨.	ಕುಬ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣ ಧರ್ಮಭಂಗ ಕಂಠನ ತಳಮಳ.....	319	೬೭.	ಬಲರಾಮನಿಂದ ದ್ವಿವಿವನ ಸಂಹಾರ.....	458
೪೩.	ಕುವಲಯಾಸುರ ಅನೆಯ ಉದ್ಧಾರ - ರಂಗಮಂಟಪ ಪ್ರವೇಶ.....	323	೬೮.	ಕೌರವರ ಮೇಲೆ ಬಲರಾಮನ ಕೋಪ ಮತ್ತು ಸಾಂಬನ ವಿವಾಹ.....	460
೪೪.	ಚಾಣೂರ, ಮುಷ್ಣು ಮುಂತಾದ ಮಲ್ಲರ ಹಾಗೂ ಕಂಠನ ವಧೆ.....	328	೬೯.	ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಭಗವಂತನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದುದು.....	466
೪೫.	ಬಲರಾಮ-ಕೃಷ್ಣರ ಉಪನಯನ ಮತ್ತು ಗುರುಕುಲ ಪ್ರವೇಶ.....	334	೭೦.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವನ ದಿನಚರ್ಯೆ ಮತ್ತು ಜರಾಸಂಧನ ಬಂದಿಗಳಾಗಿದ್ದ ರಾಜರ ರೂತನ ಆಗಮನ.....	471
೪೬.	ಉದ್ಯವನ ವ್ರಜಯಾತ್ರೆ.....	339	೭೧.	ತ್ರಿಣಿಶ್ವನು ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದುದು.....	478
೪೭.	ಉದ್ಯವ-ಗೋಪಿಯರ ಮಾತುಕತೆ-ಭ್ರಮರಗೀತೆ.....	345	೭೨.	ಪಾಂಡವರಿಂದ ರಾಜಸೂಯ ಯಜ್ಞದ ಉಪಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಜರಾಸಂಧನ ಉದ್ಧಾರ.....	483
೪೮.	ಭಗವಂತನು ಕುಬ್ಜೆಯ ಮತ್ತು ಅಕ್ರೂರನ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋದುದು.....	356	೭೩.	ಜರಾಸಂಧನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜರ ಬೀಳ್ಕೊಡಿಗೆ ತ್ರಿಣಿಶ್ವನು ಭೀಮಾರ್ಜುನರೊಡನೆ ಇಂದ್ರಪ್ರಸ್ಥಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದುದು.....	489
೪೯.	ಹೃನಾಪುರಕ್ಕೆ ಅಕ್ರೂರನ ಪ್ರಯಾಣ.....	361	೭೪.	ಭಗವಂತನ ಅಗ್ರವೃಂದೆ - ಶಿಶುಪಾಲವಧೆ.....	493

ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ	ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
೭೫.	ರಾಜಸೂಯ ಯಜ್ಞದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ - ದುರ್ಯೋಧನನಿಗಾದ ಅವಮಾನ.....	498	೭.	ಅವಧೂತೋಪಾಖ್ಯಾನ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರಿವಾಳದ ತನಕ ಎಂಟು ಗುರುಗಳ ಕಥೆ.....	634
೭೬.	ಶಾಲ್ವನೊಡನೆ ಯಾದವರ ಯುದ್ಧ.....	503	೮.	ಅವಧೂತೋಪಾಖ್ಯಾನ - ಹೆಬ್ಬಾವಿನಿಂದ ಹಿಂಗಳೆಯ ತನಕ ಒಂಭತ್ತು ಗುರುಗಳ ಕಥೆ.....	643
೭೭.	ಶಾಲ್ವನ ಸಂಹಾರ.....	506	೯.	ಅವಧೂತೋಪಾಖ್ಯಾನ - ಕುರರವತ್ತಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಭೃಂಗದವರೆಗಿನ ಎಳು ಗುರುಗಳ ಕಥೆ.....	649
೭೮.	ದಂಶವೃತ್ತ-ಎದೂರಥ ಸಂಹಾರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮನಿಂದ ಸೂತಪುರಾಣಿಕರ ವಧೆ.....	510	೧೦.	ಆದಾರಾದ ಲೋಕ ಮತ್ತು ಪಾರಲೋಕಿಕವಾದ ಭೋಗಗಳ ನಿರೂಪಣೆ.....	654
೭೯.	ಬಲರಾಮನಿಂದ ಬಲ್ಮಲನ ಸಂಹಾರ - ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ.....	515	೧೧.	ಬದ್ಧ, ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಜನರ ಲಕ್ಷಣಗಳು.....	658
೮೦.	ತ್ರಿಶ್ಯುಷ್ಣನಿಂದ ಸುದಾಮನ ಸ್ವಾಗತ.....	518	೧೨.	ಸತ್ಯಗದ ಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮತ್ಯಾಗದ ವಿಧಾನ.....	665
೮೧.	ಸುದಾಮನಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.....	523	೧೩.	ಹಂಪರೂಪದಿಂದ ಸನಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶದ ವರ್ಣನೆ.....	669
೮೨.	ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣರು ಗೋಪ-ಗೋಪಿಯರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದುದು.....	528	೧೪.	ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಮಹಿಮೆ ಹಾಗೂ ಧ್ಯಾನವಿಧಿಯ ವರ್ಣನೆ.....	674
೮೩.	ತ್ರಿಶ್ಯುಷ್ಣನ ಪಟ್ಟರೆಯೊಡನೆ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಾತುಕತೆ.....	534	೧೫.	ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣ.....	680
೮೪.	ಮಸುದೇವನ ಯಜ್ಞೋತ್ಸವವು.....	540	೧೬.	ಭಗವಂತನ ವಿಭೂತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ.....	684
೮೫.	ಭಗವಂತನು ಮಸುದೇವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದುದು - ಗತಿಸೋದ ದೇವತೆಯ ಆರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತ್ರಿಶ್ಯುಷ್ಣನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಂದುದು.....	546	೧೭.	ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮದ ನಿರೂಪಣೆ.....	689
೮೬.	ಸುಭದ್ರಾಹರಣ - ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿಶ್ಯುಷ್ಣನು ಮಿಥಿಲೆಯ ರಾಜನಾದ ಜನಕನ ಆರಮಣಗೂ ಮತ್ತು ಶ್ರುತದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನಗೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುದು.....	555	೧೮.	ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮತ್ತು ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಧರ್ಮ.....	696
೮೭.	ವೇದಾಸ್ತುತಿ.....	562	೧೯.	ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ಯಮ, ನಿಯಮ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನೆಗಳ ವರ್ಣನೆ.....	701
೮೮.	ದೃಕಾಸುರನ ಕಥೆ.....	576	೨೦.	ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ಭಕ್ತಿಯೋಗ.....	706
೮೯.	ಬ್ರಗು ಮಹರ್ಷಿಯು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದುದು - ಭಗವಂತನು ಸತ್ತು ಹೋಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕರನ್ನು ಮರಳಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು.....	581	೨೧.	ಗುಣ-ದೋಷ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಹಸ್ಯ.....	710
೯೦.	ಭಗವಾನ್ ತ್ರಿಶ್ಯುಷ್ಣನ ಲೀಲಾವಿಹಾರ ವರ್ಣನೆ.....	588	೨೨.	ತತ್ತ್ವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಪುರುಷರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ.....	717
ಏಕಾದಶ ಸ್ಕಂಧ			೨೩.	ಓರ್ವ ತಿಕ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಇತಿಹಾಸ (ಭಟ್ಟಗೀತೆ).....	725
೧.	ಯದುಪಂಶತ್ಕ ನುಷ್ಕಗಳ ಕಾವ.....	597	೨೪.	ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ.....	733
೨.	ಮಸುದೇವನ ಬಳಿಗೆ ನಾರದರು ಬರುವುದು, ಅವರಿಗೆ ರಾಜಾ ನಿಮಿ ಹಾಗೂ ಒಂಭತ್ತು ಯೋಗೀಶ್ವರರ ಸಂವಾದವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದುದು.....	600	೨೫.	ಮೂರೂ ಗುಣವೃತ್ತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆ.....	736
೩.	ಮಾಯೆ, ಮಾಯೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಉಪಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಯೋಗದ ನಿರೂಪಣೆ.....	608	೨೬.	ಪುರೂರವನ ವೈರಾಗ್ಯೋಕ್ತಿ.....	740
೪.	ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳ ವರ್ಣನೆ.....	616	೨೭.	ಭಗವಂತನ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನ ವರ್ಣನೆ.....	745
೫.	ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಪುರುಷರ ಗತಿ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಪೂಜಾವಿಧಾನದ ವರ್ಣನೆ.....	620	೨೮.	ಪರಮಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣೆ.....	751
೬.	ರೇವತೆಗಳು ತ್ರಿಶ್ಯುಷ್ಣನನ್ನು ತನ್ನ ಪರಮವದಕ್ಕೆ ಹಿರಿದುಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದುದು ; ಯಾದವರು ಪ್ರಭಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಉದ್ಭವನು ತ್ರಿಶ್ಯುಷ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದುದು.....	627	೨೯.	ಭಾಗವತಧರ್ಮಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಭವನು ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದುದು.....	758
			೩೦.	ಯದುಕುಲದ ಸಂಹಾರ.....	764
			೩೧.	ತ್ರಿಭುಗವಂತನ ಸ್ವಧಾಮಗಮನ.....	770

ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ	ಅಧ್ಯಾಯ	ವಿಷಯ	ಪುಟ
ದ್ವಾದಶ ಸ್ಕಂಧ					
೧.	ಕಲಿಯುಗದ ರಾಜವಂಶಗಳ ವರ್ಣನೆ.....	775	೧೨.	ಭಾಗವತಧರ್ಮಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಭವನು ಬದರಿಕಾತ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದುದು.....	830
೨.	ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ಯಮ, ನಿಯಮ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನೆಗಳ ವರ್ಣನೆ.....	779	೧೩.	ಯದುಕುಲದ ಸಂಹಾರ.....	838
೩.	ಜ್ಞಾನಯೋಗ, ಕರ್ಮಯೋಗ, ಭಕ್ತಿಯೋಗ.....	783	ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ		
೪.	ಗುಣ-ದೋಷ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಹಸ್ಯ.....	780	೧.	ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜ ಮತ್ತು ವಕ್ರನಾಭರ ಸಮಾಗಮ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮುನಿಯು ಭಗವಂತನ ಲೀಲೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನೂ ಮತ್ತು ವ್ರಜಭೂಮಿಯ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿದುದು.....	841
೫.	ತತ್ತ್ವಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ.....	785	೨.	ಯಮುನಾ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಾಕ್ಷಯರ ಸಂವಾದ, ಕೀರ್ತನೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವನು ಪ್ರಕಟವಾದುದು.....	848
೬.	ಓರ್ವ ತಿತಿಕ್ಕು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಇತಿಹಾಸ (ಭಿಕ್ಷುಗೀತೆ).....	787	೩.	ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಪರಂಪರೆ, ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ- ಭಾಗವತಪ್ರವಣದಿಂದ ಭಗವದ್ಭಾವದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.....	850
೭.	ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ.....	806	೪.	ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಸ್ವರೂಪ, ಪ್ರಮಾಣ, ಶ್ಲೋಕಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರವಚನಕಾರರ ಲಕ್ಷಣ, ಪ್ರವಣವಿಧಿ ಮತ್ತು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ.....	857
೮.	ಮೂರೂ ಗುಣವೃತ್ತಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆ.....	809			
೯.	ಪುರೂರವನ ವೈರಾಗ್ಯೋಕ್ತಿ.....	816			
೧೦.	ಭಗವಂತನ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನ ವರ್ಣನೆ.....	820			
೧೧.	ಪರಮಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣೆ.....	825			

ಶ್ರೀ ಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ

ಯಂ ಪ್ರವ್ರಜಂತಮನುಷ್ಯತಮಪೇತಕೃತ್ಯಂ ದ್ವೈಪಾಯನೋ ವಿರಹಕಾತರ ಅಜುವಾಹ |

ಪುತ್ರೇತಿ ತನ್ಮಯತಯಾ ತರವೋಽಭಿನೇದುತ್ತಂ ಸರ್ವಭೂತಹೃದಯಂ ಮುನಿಮಾನತೋಽಸ್ಮಿ || (೧-೨-೨)

ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಗಳ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪರಾದ ಶ್ರೀ ಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಸಂಸಾರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ ಕೃತಕೃತರಾಗಿದ್ದ, ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯನಿಧಿಗಳಾದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಒಬ್ಬಂಟಿರಾಗಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊಟುಬಿಟ್ಟಾಗ ತಂದೆಯಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಪುತ್ರವಿಯೋಗದಿಂದ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಾ ಓ ಪುತ್ರಾ! ಓ ಪುತ್ರಾ! ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಗಳೇ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಅವರ ಪರವಾಗಿ 'ಭೋ' ಎಂದು ಓಗುಟ್ಟವು. ಇಂತಹ ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿ ಆತ್ಮರೂಪರಾಗಿರುವ ಗುರು ಶ್ರೀ ಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಯಃ ಸ್ವಾನುಭಾವಮಖಿಲಪ್ರತಿಸಾದಮೇಕಮಧ್ಯಾತ್ಮದೀಪಮತಿತೀರ್ಷಣಾಂ ತಮೋಽಂಧಮ್ |

ಸಂಸಾರಿಕಾಂ ಕರುಣಯಾಽಽಹ ಪುರಾಣಗುಚ್ಛಂ ತಂ ವ್ಯಾಪೂನುಮುಪಯೂಮಿ ಗುರುಂ ಮುನೀನಾಮ್ || (೧-೨-೩)

ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವು ಅತ್ಯಂತ ಗೋಪನೀಯ - ರಹಸ್ಯಾತ್ಮಕ ಪುರಾಣವಾಗಿದೆ. ಇದು ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವ ಮಾಡಿಸುವಂತಹುದು ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳ ಸಾರವಾಗಿದೆ. ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಘೋರ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರದಿಂದ ದಾಟಿ ಹೋಗಲು ಬಯಸುವ ಜನರಿಗಾಗಿ ಇದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಒಂದು ಅದ್ವಿತೀಯ ದೀಪವಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ಅಂತಹವರ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆಕೋರಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮುನಿಗಳೂ, ಅಹರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ವಯಂನಿಭೃತಚೇತಾಸ್ತದ್ ವೃದ್ಧಾಸ್ಯಭಾವೋಽಪ್ಯಜಿತರುಚಿಕಲೀರಾಕೃಷ್ಟಸಾರಸ್ವದೀಯಮ್ |

ವೃತನುತ ಕೃಪಯಾ ಯಸ್ತತ್ತ್ವದೀಪಂ ಪುರಾಣಂ ತಮಖಿಲವೃಜಿತಘ್ನಂ ವ್ಯಾಸನೂನುಂ ನತೋಽಸ್ಮಿ || (೧೨-೧೨-೬೮)

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಾನಂದದಲ್ಲೇ ಮುಳುಗಿದ್ದರು. ಈ ಅಖಂಡ ಅದ್ವೈತ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅವರ ಭೇದ ಧೃಷ್ಟಿಯು ಸರ್ವಥಾ ಹೊರಟುಹೋಗಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮುರಳೀಮನೋಹರ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರನ ಮಧುರ, ಮಂಗಲಪಯ ಮನೋಹಾರಿಣ ಲೀಲೆಗಳು ಅವರ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಅವರು ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ಭಗವತ್ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿತಗೊಳಿಸುವ ಈ ಮಹಾಪುರಾಣದ ವಿಸ್ತಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅಂತಹ ಸರ್ವಪಾಪಹಾರಿ ವ್ಯಾಸನಂದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಾಹಾತ್ಮೆ

(ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಖಾರವಿಂದಿಂದಲೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು)

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ನಾಮ ಪುರಾಣಂ ಲೋಕವಿಶ್ವತಮ್ |
ತೃಣಯಾಚ್ಛದ್ಧಯಾ ಯುಕ್ತೋ ಮಮ ಸಂತೋಷ ಕಾರಣಮ್

|| ೧ ||

ನಿತ್ಯಂ ಭಾಗವಂತ ಯಸ್ತು ಪುರಾಣಂ ಪಠತೇ ನರಃ |
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಂ ಭವೇತ್ಸ್ಯ ಕಪಿಲಾದಾಸಜಂ ಫಲಮ್

|| ೨ ||

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಕಪಾದಂ ವಾ ನಿತ್ಯಂ ಭಾಗವತೋದ್ಭವಮ್ |
ಪಠತೇ ತೃಣಯಾದ್ಭಸ್ತು ಗೋಸಹಸ್ರಫಲಂ ಲಭೇತ್

|| ೩ ||

ಯಃ ಪಠೇತ್ ಪ್ರಯತೋ ನಿತ್ಯ ಶ್ಲೋಕಂ ಭಾಗವತಂ ಸುತ |
ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಾನಾಂ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ

|| ೪ ||

ನಿತ್ಯಂ ಮಮ ಕಥಾ ಯತ್ರ ತತ್ರ ತಿಷ್ಠಂತಿ ವೈಷ್ಣವಾಃ |
ಕಲಿಬಾಹ್ಯಾ ನರಾಸ್ತೇ ವೈ ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ಸದಾ ಮಮ

|| ೫ ||

ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ಗೃಹೇ ನರಾಃ |
ಸರ್ವಪಾಪವಿನಿಮುಕ್ತಾ ಭವಂತಿ ಸುರವಂದಿತಾಃ

|| ೬ ||

ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ಗೃಹೇ ನಿತ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಕಲೌ |
ಆಸ್ಮ್ಯೋಟಯಂತಿ ವಲ್ಗಂತಿ ತೇಷಾಂ ಪ್ರೀತೋ ಭವಾಮ್ಯಹಮ್

|| ೭ ||

ಯಾದದ್ವಿನಾಸಿ ಹೇ ಪುತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಗೃಹೇ |
ತಾವತ್ ಪಿಬಂತಿ ಪಿತರಃ ಕ್ಷೀರಂ ಸರ್ಪಿರ್ಮಧೂದಕಮ್

|| ೮ ||

ಯಚ್ಛಂತಿ ವೈಷ್ಣವೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಹಿ ಯೇ |
ಕಲ್ಪಕೋಟಿಸಹಸ್ರಾಣಿ ಮಮ ದೋಷೇ ವಸಂತಿ ತೇ

|| ೯ ||

ಯೇಽರ್ಚಯಂತಿ ಸದಾ ಗೃಹೇ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ನರಾಃ |
ಪ್ರೀಣತಾಸ್ತೈಶ್ಚ ವಿಬುಧಾ ಯಾವದಾಭೂತಸಂಪ್ಲವಮ್

|| ೧೦ ||

ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವೆಂಬ ಪುರಾಣ ರತ್ನವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ನನಗೆ ಸಂತೋಷ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. || ೧ || ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರದ ಪಠನಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಕಪಿಲಾಗೋಷವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಫಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. || ೨ || ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಿಂದ ಅರ್ಧ ಶ್ಲೋಕವನ್ನಾಗಲೀ ಒಂದು ಪಾದವನ್ನಾಗಲೀ ಓದುವವನು ಅಥವಾ ಕೇಳುವವನು ಸಾವಿರ ಗೋವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾಗುವನು. || ೩ ||

ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ | ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಂಯಮದಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಯಾವನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದ ಫಲ ಸಿಕ್ಕುವುದು. || ೪ || ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನ ಕಛೆಯು ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೇ ಮುಂತಾದ ನನ್ನ ಭಕ್ತ ಪಾರ್ಷ್ವದರು ಉಪಸ್ಥಿತರಾಗಿ ರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಾಗವತವನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯರು ಕಲಿಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ. || ೫ || ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯರು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಂದಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. || ೬ || ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಲಿ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹೆದರದೇ ಚಪ್ಪಾಳೆತಟ್ಟಿ ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸುವವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುತ್ತೇನೆ. || ೭ || ಪುತ್ರ ! ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ತನ್ನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅವನ ಪಿತೃಗಳು ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನು ಮತ್ತು ಸಿಹಿ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿ ರುವರು. || ೮ || ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಸುಕೃತಿಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಕೋಟಿ ಕಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವೈಕುಂಠಧಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುವರು. || ೯ || ಸದಾ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪೂಜಿಸು ವವರು ಕಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ದಂತೆಯೇ ಸರಿ. || ೧೦ || ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಸಾವಿರಾರು ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಏನು ಫಲ ? ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಧ ಭಾಗವನ್ನಾಗಲೀ

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಶ್ಲೋಪಾದಂ ವಾ ವರಂ ಭಾಗವತಂ ಗೃಹೇ ।
ಏತಶ್ಲೋಕಃ ಸಹಸ್ರೈಶ್ಚ ಕಿಮನ್ಯೈಃ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಗ್ರಹೈಃ ॥ ೧೧ ॥

ನ ಯಸ್ಯ ತಿಷ್ಠತೇ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಗೃಹೇ ಭಾಗವತಂ ಕಲೌ ।
ನ ತಸ್ಯ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ ಯಾಮೃತಾಶಾತ್ಮದಾಚನ ॥ ೧೨ ॥

ಕಥಂ ಸ ವೈಷ್ಣವೋ ಜ್ಞೇಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಕಲೌ ।
ಗೃಹೇ ನ ತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ಶ್ವಪಾದಾಧಿಕೋ ಹಿ ಸಃ ॥ ೧೩ ॥

ಸರ್ವಸ್ವೇನಾಪಿ ಲೋಕೇಶ ಕರ್ತವ್ಯಃ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಗ್ರಹಃ ।
ವೈಷ್ಣವಸ್ತು ಸದಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತುಷ್ಠಾರ್ಥಂ ಮಮ ಪುತ್ರಕ ॥ ೧೪ ॥

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಭವೇತ್ ಪುಣ್ಯಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಭಾಗವತಂ ಕಲೌ ।
ತತ್ರ ತತ್ರ ಸದೈವಾಹಂ ಭವಾಮಿ ತ್ರಿವಿಧೈಃ ಸಹ ॥ ೧೫ ॥

ತತ್ರ ಸರ್ವಾಣಿ ತೀರ್ಥಾಣಿ ನದೀನದಸರಾಂಽಪಿ ಚ ।
ಯಜ್ಞಾಃ ಸಪ್ತಪುರಿ ನಿತ್ಯಂ ಪುಣ್ಯಾಃ ಸರ್ವೇ ತಿಲೋಚ್ಚಯಾಃ ॥ ೧೬ ॥

ಶ್ರೋತವ್ಯಂ ಮಮ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಹಿ ಯತೋಧರ್ಮಜಯಾರ್ಥಿನಾ ।
ಪಾಪಕ್ಷಯಾರ್ಥ ಲೋಕೇಶ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಂ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿನಾ ॥ ೧೭ ॥

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪುಣ್ಯಮಾಯುರಾರೋಗ್ಯವರ್ಧನಮ್ ।
ಪಠನಾತ್ ಶ್ರವಣಾದ್ವಾಪಿ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥ ೧೮ ॥

ನ ಶೃಣ್ವಂತಿ ನ ಹೃಷ್ಯಂತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪಠಮ್ ।
ಸತ್ಯಂ ಸತ್ಯಂ ಹಿ ಲೋಕೇಶ ತೇಷಾಂ ಸ್ವಾಮೀ ಸದಾ ಯಮಃ ॥ ೧೯ ॥

ನ ಗಚ್ಛತಿ ಯದಾ ಮರ್ತ್ಯಃ ಶ್ರೋತುಂ ಭಾಗವತಂ ಸುತ ।
ಏಕಾದಶ್ಯಾಂ ವಿಶೇಷೇಣ ನಾಸ್ತಿ ಪಾಪರಹಸ್ತತಃ ॥ ೨೦ ॥

ಶ್ಲೋಕಂ ಭಾಗವತಂ ಚಾಪಿ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಂ ಪಾದಮೇವ ವಾ ।
ಲಿಖಿತಂ ತಿಷ್ಠತೇ ಯಸ್ಯ ಗೃಹೇ ತಸ್ಯ ಮಾಮೃತಹಮ್ ॥ ೨೧ ॥

ಸರ್ವಾಶ್ರಮಾಭಿಗಮನಂ ಸರ್ವತೀರ್ಥವಗಾಹನಮ್ ।
ನ ತಥಾ ಪಾವನಂ ನೃಣಾಂ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಯಥಾ ॥ ೨೨ ॥

ಅಥವಾ ಒಂದು ಪಾದವನ್ನಾಗಲೀ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ
ಉತ್ತಮವೇ ॥ ೧೧ ॥

ಕರಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ
ಶಾಸ್ತ್ರ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಯಮನ ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ
ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ॥ ೧೨ ॥ ಯಾವನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ
ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನನ್ನು ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತನೆಂದು ಹೇಗೆ
ಕರೆಯಲಾದೀತು ? ಅವನು ಶ್ವಪಚನಿಗಿಂತಲೂ ತುಂಬಾ
ಕೆಳಮಟ್ಟದವನೇ ॥ ೧೩ ॥ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೇ! ಲೋಕೇಶ್ವರನಾದ
ಬ್ರಹ್ಮನೇ ! ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟು
ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಲು ಈ
ವಿಷ್ಣುಪರವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ॥ ೧೪ ॥
ಕರಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಭಾಗವತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ
ಇರುವುದೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಾನು ದೇವತೆಗಳ ಸಹಿತನಾಗಿ ಸದಾ
ಇರುವೆನು ॥ ೧೫ ॥ ಈ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನದಿ-ನದೀ ಮತ್ತು ಸರೋವರ
ರೂಪವಾದ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಯಜ್ಞಗಳೂ,
ಅಯೋಧ್ಯಾ, ಮಥುರಾ, ಮಾಯಾ, ಕಾಶೀ, ಕಂಚೀ, ಅವಂತಿ,
ದ್ವಾರಾವತಿಗಳೆಂಬ ಸಪ್ತ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಪುರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ
ಪವಿತ್ರ ಪರ್ವತಗಳೂ ಸದಾ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತವೆ ॥ ೧೬ ॥

ಓ ಲೋಕೇಶ್ವರನೇ! ಯಶಸ್ಸು, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಜಯಗಳನ್ನು
ಬಯಸುವವನು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನು ಪಾಪಕ್ಷಯ
ಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ನನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ
ಕೇಳಬೇಕು ॥ ೧೭ ॥ ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಪುರಾಣವು ಅಯಸ್ಸು -
ಆರೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು. ಇದನ್ನು ಪಾರಾಯಣ
ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾಕು ; ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ
ಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ ॥ ೧೮ ॥

ಓ ಲೋಕೇಶನೇ ! ಈ ಪರಮೋತ್ತಮವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ
ವನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುವು
ದಿಲ್ಲವೋ - ಅವರು ಸದಾ ಯಮರಾಜನ ವಶದಲ್ಲೇ ಇರುವರು.
ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವ ಮಾತು ಸತ್ಯ. ಸತ್ಯವಾದುದು ॥ ೧೯ ॥
ಪುತ್ರನೇ ! ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು
ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಏಕಾದಶೀ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಶ್ರವಣ
ಮಾಡಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೋ - ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ
ಪಾಪಿಷ್ಠ ಬೇರಾವನೂ ಇಲ್ಲ ॥ ೨೦ ॥ ಯಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವಾಗಲೀ, ಶ್ಲೋಕದ
ಅರ್ಥಭಾಗವಾಗಲೀ, ಶ್ಲೋಕದ ಒಂದು ಪಾದವೇ ಆಗಲಿ
ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯೋ ಆತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸದಾ ವಾಸ
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ॥ ೨೧ ॥ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ
ಯಾತ್ರ ಮಾಡುವುದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ
ಮಾಡುವುದಾಗಲೀ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಷ್ಟು ಪವಿತ್ರಕರವಲ್ಲ ॥ ೨೨ ॥

ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಚತುರ್ವಕ್ತ್ರ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಭವೇತ್ |
ಗಚ್ಛಾಮಿ ತತ್ರ ತತ್ರಾಹಂ ಗೌರ್ಯಥಾ ಸುತವತ್ಸಲಾ || ೨೩ ||

ಮತ್ಕಥಾಮಾಚಕಂ ನಿತ್ಯಂ ಮತ್ಕಥಾಶ್ರವಣೇ ರತಮ್ |
ಮತ್ಕಥಾಪ್ರೀತಮನಸಂ ನಾಹಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಮಿ ತಂ ನರಮ್ || ೨೪ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪುಣ್ಯಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ನೋತ್ತಿಷ್ಠತೇ ಹಿ ಯಃ |
ಸಾಂವತ್ಸರಂ ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಂ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ಪುತ್ರಕ || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ರತೃತ್ಯಾನ್ಯಾಭಿವಾದಸ್ಯಃ |
ಸಮಾಸಯೇತ ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭವೇತ್ ಪ್ರೀತಿರ್ಮಮಾತುರಾ || ೨೬ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಭಾಗವತಂ ದೂರಾತ್ ಪ್ರಕ್ರಮೇತ್ಸಮ್ಬುಖಂ ಹಿ ಯಃ |
ಪದೇ ಪದೇಽಶ್ವಮೇಧಸ್ಯ ಫಲಂ ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ಯಸಂಕಯಮ್ || ೨೭ ||

ಉತ್ಥಾಯ ಪ್ರಣಮೇದ್ ಯೋ ವೈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ನರಃ |
ಧನಪುತ್ರಾಂಸ್ತಥಾ ದಾದಾನ್ ಭಕ್ತಂ ಚ ಪ್ರದದಾಮ್ಯಹಮ್ || ೨೮ ||

ಮಹಾರಾಜೋಪಚಾರೈಸ್ತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಸುತ |
ಶೃಣ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ತೇಷಾಂ ವಶ್ಯೋ ಭವಾಮ್ಯಹಮ್ || ೨೯ ||

ಮಮೋತ್ಸವೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಂ ಪರಮ್ |
ಶೃಣ್ವಂತಿ ಯೇ ನರಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಮಮ ಪ್ರೀತ್ಯೈ ಚ ಸುವ್ರತ || ೩೦ ||

ಮಾಲ್ಯಾಂಕರಣೈಃ ಪುಷ್ಪೈಃ ಧೂಪದೀಪೋಪಹಾರಕೈಃ |
ವಶೀಕೃತೋ ಹ್ಯಹಂ ತೈಶ್ಚ ಸತ್ಸಿಂಧುರ್ಮಾ ಸತ್ಪತಿಯಥಾ || ೩೧ ||

ಚತುರ್ಮುಖನೇ ! ಕರುವಿನಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯವುಳ್ಳ ಹಸುವು ಕರು ಹೋದಲ್ಲಿಗಲ್ಲ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಕಥೆಯು ಎಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೋಗುವೆನು. || ೨೩ ||

ನನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವವನನ್ನು, ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲೇ ಸದಾ ನಿರತನಾಗಿರುವವನನ್ನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕಥೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವನನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ತ್ಯಜುವುದಿಲ್ಲ. || ೨೪ || ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನೇ ಪರಮ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಯಾವನು ಭಕ್ತಿ-ಗೌರವ ಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಆಸನದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲವೋ-ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಫಲಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು. || ೨೫ ||

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಎದುರುಗೊಂಡು ಎದ್ದು ನಿಂತು ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಗೌರವಿಸುವವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸನ್ನತ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. || ೨೬ || ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ದೂರ ದಿಂದ ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಯಾವನು ನಗುಮುಖದಿಂದ ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುವನೋ - ಅವನಿಡುವ ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜಿಗೂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಇದು ನಿಶ್ಚಿತ ; ಸಂದೇಹವೇ ಬೇಡ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಾನು ಹಣ-ಕಾಸು, ಮಡದಿ-ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆನು. || ೨೭-೨೮ || ಎಲೈ ಪುತ್ರನೇ ! ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಉಪಚಾರಗಳೊಡನೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ವಶನಾಗಿ ಬಿಡುವೆನು. || ೨೯ ||

ಎಲೈ ಉತ್ತಮವ್ರತಿಯೇ ! ಯಾರು ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರ ಮೃತ್, ಅಲಂಕಾರ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ-ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪಹಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ಪರಮೋತ್ಕಮವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತವನ್ನು ಭಕ್ತಿರೂಪಕರ್ಮವಾಗಿ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ಸಾಧುವಾದ ಪತಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. || ೩೦ - ೩೧ || *

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಮಹಾಪುರಾಣಮ್

ನವಮಃ ಸ್ಕಂಧಃ

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರ ಸುದುಮ್ನರಾಜನ ಕಥೆ

ರಾಜೋವಾಚ

ಮನ್ವಂತರಾಣಿ ಸರ್ವಾಣಿ ತ್ವಯೋಕ್ತಾನಿ ಶ್ರುತಾನಿ ಮೇ |
ವೀರ್ಯೋನ್ಮಾನಂತವೀರ್ಯಸ್ಯ ಹರೇಸ್ತತ್ರ ಕೃತಾನಿ ಚ || ೧ ||

ಯೋಽಸೌ ಸತ್ಯವ್ರತೋ ನಾಮ ರಾಜರ್ಷಿರ್ದ್ರವಿಡೇಶ್ವರಃ |
ಜ್ಞಾನಂ ಯೋಽತೀತಕಲ್ಪಾಂತೇ ಲೇಭೇ ಪುರುಷೋವಯಾ || ೨ ||

ಸ ವೈ ವಿವಸ್ವತಃ ಪುತ್ರೋ ಮನುರಾಸೀದಿತಿ ಶ್ರುತಮ್ |
ತತ್ತಸ್ತಸ್ಯ ಸುತಾಶ್ಚೋಕ್ತಾ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಪ್ರಮುಖಾ ನೃಪಾಃ || ೩ ||

ತೇಷಾಂ ವಂಶಂ ಪೃಥಗ್ವ್ಯಕ್ತಸ್ತಂಶ್ಚಾನುಚರಿತಾನಿ ಚ |
ಕೀರ್ತಯಸ್ವ ಮಹಾಭಾಗ ನಿತ್ಯಂ ಶುಕ್ರೋಪತಾಂ ಹಿ ನಃ || ೪ ||

ಯೇ ಭೂತಾ ಯೇ ಭವಿಷ್ಯಾಶ್ಚ ಭವಂತ್ಯದೃತನಾಶ್ಚ ಯೇ |
ತೇಷಾಂ ನಃ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತೀನಾಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವದ ವಿಕ್ರಮಾನ್ || ೫ ||

ಸೂತ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಪರೀಕ್ಷಿತಾ ರಾಜ್ಞಾ ಸದಸಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಾಮ್ |
ಪೃಷ್ಠಃ ಪೋವಾಚ ಭಗವಾನ್ಪುನಃ ಪರಮಥರ್ಮವಿತ್ || ೬ ||

ಶ್ರೀಮತ ಉವಾಚ

ಶ್ರುಯತಾಂ ಮಾನವೋ ವಂಶ ಪ್ರಾಚುರ್ಯೋಣ ಪರಂಶಪ |
ನ ಶಕ್ಯತೇ ವಿಸ್ತರತೋ ವಸ್ತುಂ ವರ್ಷಶತ್ಕರಮಿ || ೭ ||

ಪರಾವರೇಷಾಂ ಭೂತಾನಾಮಾತ್ಮಾಯಃ ಪುರುಷಃ ಪರಃ |
ಸ ವಿವಾಸೀದಿದಂ ವಿಶ್ವಂ ಕಲ್ಪಾಂತೇಽಸ್ಯನ್ನ ಕಿಂಚನ || ೮ ||

ತಸ್ಯ ನಾಭೇಃ ಸಮಭವತ್ಸದೃಶೋಮೋ ಹಿರಣ್ಮಯಃ |
ತಸ್ಮಿನ್ನಾಚ್ಛೇ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಯಂಭೂಶ್ಚಕುರಾಣನಃ || ೯ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತ ಮಹಾರಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ತಾವು ಇದುವರೆಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಮನ್ವಂತರಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಆನಂತವೀರ್ಯನಾದ, ಅಪ್ರಮೇಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಐಶ್ವರ್ಯಪೂರ್ಣ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಶ್ರವಣಿಸಿ ಧನ್ಯ ನಾಗಿರುವೆನು. || ೧ || ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ದ್ರವಿಡದೇಶದ ಅರಸನಾದ ರಾಜರ್ಷಿ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಯಿಂದ ಜ್ಞಾನಪಡೆದು, ಅವನೇ ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವೈವಸ್ವತ ಮನು ವಾದನು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದ ರಾಜಪುತ್ರರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಿರಿ. || ೨-೩ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಈಗ ದಯಮಾಡಿ ಅವರ ವಂಶ ಮತ್ತು ವಂಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ತಾವು ವರ್ಣಿಸಿ. ಮಹಾನುಭಾವರೇ! ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಕಾಲವೂ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ಉತ್ಸುಕತೆ ಇದೆ. || ೪ || ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಎಷ್ಟುಮಂದಿ ರಾಜರು ಆಗಿ ಹೋದರು? ಈಗ ಯಾವ ರಾಜರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ಮುಂದೆ ಯಾರು-ಯಾರು ಆಗುವರು? ಆ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಗಳಾದ ಪುರುಷರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ. || ೫ ||

ಸೂತಪುರಾಣಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿ ಗಳರಾ! ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನು ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಧರ್ಮದ ಪರಮ ಮರ್ಮಜ್ಞರಾದ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಇಂತು ಹೇಳಿಕೊಡಗಿದರು. || ೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಮನುವಂಶದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣನೆಗಳು ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳೂ ಸಾಕಾಗ ಲಾರವು. || ೭ || ಪರಮಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ಥೂಲ- ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವನು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅವ ನೊಬ್ಬನೇ ಇದ್ದನು. ಈ ವಿಶ್ವವು ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. || ೮ || ಮಹಾರಾಜಾ! ಅಂತಹ ಪರಮಪುರುಷನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಕಮಲವೊಂದು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದರು. || ೯ ||

ಮರೀಚಿಮೂಲನುಪ್ಪಕ್ಕ ಜಜ್ಜೇ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಕಠ್ಠಪಃ |
ದಾಕ್ಷಾಯಿಣ್ಯಾಂ ತೋಽದಿತ್ಯಾಂ ವಿವಶ್ವಾನಭವತ್ಸುತಃ || ೧೦ ||

ತೋ ಮನುಃ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವಃ ಸಂಜ್ಞಾಯಾಮಾಸ ಭಾರತ |
ಶ್ರದ್ಧಾಯಾಂ ಜನಯಾಮಾಸ ದಶ ಪುತ್ರಾನ್ ಆತ್ಮವಾನ್ || ೧೧ ||

ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಸ್ತುಗಜರ್ಯಾತಿದಿಪ್ತವೃಷ್ಣರೂಪಕಾನ್ |
ನರಿಷ್ಯಂತಂ ಪೃಷ್ಠಧ್ವಂ ಚ ನಭಗಂ ಚ ಕವಿಂ ವಿಭುಃ || ೧೨ ||

ಅಶ್ವಜಗ್ ಮನೋಃ ಪೂರ್ವಂ ಮುಷೋ ಭಗವಾನ್ನಿಲ |
ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋರಿಷ್ಟಿ ಪ್ರಜಾರ್ಥಮಕರೋತ್ಪ್ರಭುಃ || ೧೩ ||

ತತ್ರ ಶ್ರದ್ಧಾ ಮನೋಃ ಪತ್ನೀ ಹೋತಾರಂ ಸಮಯಾಚತ |
ದುಹಿತ್ರರ್ಥಮುಪಾಗಮ್ಯ ಶ್ರಣಿಪತ್ಯ ಪಯೋವ್ರತಾ || ೧೪ ||

ಪ್ರೇಷಿಷೋಽಧ್ಯುರ್ಯುಣಾ ಹೋತಾ ಧ್ಯಾಯಂತ್ಸು ಸಮಾಹಿತಃ |
ಹವಿಷ್ಠಿ ವ್ಯಚರತ್ತೇನ ವಪುಷ್ಕಾರಂ ಗೃಣಾನ್ ದ್ವಿಜಃ || ೧೫ ||

ಹೋತುಸ್ತದ್ ವ್ಯಭಿಚಾರೇಣ ಕನ್ಯೇಲಾ ನಾಮ ಸಾಭವತ್ |
ತಾಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಮನುಃ ಪ್ರಾಹ ನಾತಿಹೃಷ್ಯಮನಾ ಗುರುಮ್ || ೧೬ ||

ಭಗವನ್ ಕಿಮಿದಂ ಜಾತಂ ಕರ್ಮ ವೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಸಾಮ್ |
ವಿಪರ್ಯಯಮಹೋ ಕಷ್ಟಂ ಮೈವಂ ಸ್ಯಾದ್ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಿಯಾ || ೧೭ ||

ಯೋಯಂ ಮಂತ್ರವಿದೋ ಯುಕ್ತಾಸ್ತಪಸಾ ದಗ್ಧಕಲ್ಪಿಣಾಃ |
ಕುತಃ ಸಂಕಲ್ಪ ವೈಷಮ್ಯಮನ್ಯತಂ ವಿಬುಧೇಷ್ಟಿದ || ೧೮ ||

ತನ್ನಿಕಮ್ ವಚಸ್ತುಕ್ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಸಿತಾಮಹಃ |
ಹೋತುರ್ವ್ಯತಿಕ್ರಮಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಬಭಾಷೇ ರವಿನಂದನಮ್ || ೧೯ ||

ಏತತ್ಸಂಕಲ್ಪವೈಷಮ್ಯಂ ಹೋತುಸ್ತೇ ವ್ಯಭಿಚಾರತಃ |
ತಥಾಪಿ ಸಾಧಯಿಷ್ಯೇ ತೇ ಸುಪ್ರಜಾಶ್ಚ್ಛ್ರ ಸ್ವತೇಜಸಾ || ೨೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮನ್ವಂತಿಂ ಮರೀಚಿ ಮತ್ತು ಮರೀಚಿಯ ಪುತ್ರ ಕಠ್ಠಪರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನೀ ದಕ್ಷಕುಮಾರೀ ಅದಿತಿ ಯಲ್ಲಿ ವಿವಸ್ವಂತನು (ಸೂರ್ಯನು) ಜನ್ಮತಾಳಿದನು. || ೧೦ || ವಿವಸ್ವಂತನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸಂಜ್ಞೆ ಎಂಬುವಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಮನುವು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶ್ರಾದ್ಧ ದೇವನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ - ಇಕ್ಷ್ವಾಕು, ವೃಗ, ಕರ್ಯಾಕಿ, ರಿಷ್ಯ, ಧೃಷ್ಯ, ಕರೂಪ, ನರಿಷ್ಯಂತ, ಪೃಷ್ಠಧ್ವ, ನಭಗ ಮತ್ತು ಕವಿ ಎಂಬ ಹತ್ತು ಪುತ್ರರು ಉದಿಸಿದರು. || ೧೧-೧೨ ||

ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಮರ್ಥರಾದ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮುಷ್ಯರು ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿ ಗಾಗಿ ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನಿಂದ ಮೃತ್ಯುವರುಣೇಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದರು. || ೧೩ || ಯಜ್ಞಾನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಪಯೋವ್ರತಳಾಗಿದ್ದ (ಕೇವಲ ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ) ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರದ್ಧಾದೇವಿಯು ಹೋತೃವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನಗೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಿರುವ ಹುಟ್ಟು ವಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. || ೧೪ || ಆಗ ಅರ್ಹಯುಗವಿನ ಪ್ರೇರಣೆ ಯಂತೆ ಯಜ್ಞಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕಾದ ಸಮಯ ದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾದೇವಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸ್ವರಿಸಿ ಹೆಣ್ಣಾಗಿರುವಾಗ ಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ವಪುಷ್ಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಹವಿಷ್ಠನ್ನು ಹೋಮಮಾಡಿದನು. || ೧೫ || ಹೋತೃವು ಹೀಗೆ ವಿಪರೀತ ಕರ್ಮವಾಚಿಸಿದಾಗ ಯಜ್ಞದ ಫಲವಾಗಿ ಪುತ್ರನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕನ್ಯೆಯು ಹುಟ್ಟಿದಳು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಂತೋಷವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಮುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು - || ೧೬ || ಪೂಜ್ಯರೇ! ನೀವಾದರೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಕರ್ಮವು ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಪರೀತ ಫಲ ಕೊಡುವಂತಹುದು ಹೇಗಾ ಯಿತು? ಕಷ್ಟ! ಕಷ್ಟ! ಇದು ಬಹಳ ದುಃಖದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ವೈದಿಕ ಕರ್ಮದ ಫಲವಾದರೋ ಹೀಗೆ ವಿಪರೀತ ಎಂದಿಗೂ ಆಗಬಾರದು. || ೧೭ || ನಿಮ್ಮಗಳ ಮಂತ್ರಜ್ಞಾನವಾದರೋ ಪರಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ತಾವು ಜೀಂದ್ರಿಯರೂ ಆಗಿರುವಿರಿ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಾಗಿ ನಿಷ್ಪಾಪರೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿರಿ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳಿರುವಂತೆ (ದೇವತೆಗಳು ಕೊಟ್ಟ ವರವು ಸುಳ್ಳಾದಂತೆ) ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಫಲ ಹೇಗಾಯಿತು? || ೧೮ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ನಮ್ಮ ಮುಕ್ತಾಂತರಿರಾದ ಪೂಜ್ಯರಾದ ಮುಷ್ಯರು ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೋತೃವು ವಿಪರೀತ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ದ್ದನು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿಗೆ ಹೇಳಿದರು - || ೧೯ || ಮಹಾರಾಜನೇ! ನಿನ್ನ ಹೋತೃ ವಿನ ವಿಪರೀತ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪವು ಸಂಯಾಗಿ ನೆರವೇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಪುತ್ರನನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೨೦ ||

ಏವಂ ವ್ಯವಸಿತೋ ರಾಜನ್ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾಯಶಾಃ |
ಅಸೌಖ್ಯದಾದಿಪುರುಷಮಿಲಾಯಾಃ ಪುಂಸ್ತ ಕಾಮ್ಯಯಾ
|| ೨೦ ||

ತಸ್ಯ ಕಾಮವರಂ ತುಷ್ಣೋ ಭಗವಾನ್ ಪರಿಶ್ವರಃ |
ದದಾವಿಲಾಭವತ್ತೇನ ಸುದ್ಯುಮ್ನಃ ಪುರುಷರ್ಷಭಃ
|| ೨೧ ||

ಸ ಏಕದಾ ಮಹಾರಾಜ ವಿಚರನ್ಮುಗಯಾಂ ವನೇ |
ವೃತಃ ಕತಿಪಯಾಮಾತ್ಮೈರಕ್ವಮಾರುಹ್ಯ ಸ್ಕಂಧವಮ್
|| ೨೨ ||

ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ರುಚಿರಂ ಚಾಪಂ ಶರಾಂಶ್ಚ ಪರಮಾದ್ಭುತಾನ್ |
ದಂಶಿತೋಽನುಮೃಗಂ ವೀರೋ ಜಗಾಮ ದಿತಮುತ್ತರಾಮ್
|| ೨೩ ||

ಸ ಕುಮಾರೋ ವನಂ ಮೇರೋರಧಸ್ತಾತ್ಮವಿವೇಶ ಹ |
ಯತ್ಪಾಸ್ತೇ ಭಗವಾಂಞ್ಞೋ ರಮಮಾಣಃ ಸಹೋಮಯಾ
|| ೨೪ ||

ತಸ್ಯೈವೈವ್ಯ ಏವಾಸೌ ಸುದ್ಯುಮ್ನಃ ಪರವೀರಹಾ |
ಅಪಶ್ಯತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಮಾತ್ಮಾನಮಶ್ವಂ ಚ ವಡವಾಂ ನೃಪ
|| ೨೫ ||

ತಥಾ ತದನುಗಾಃ ಪರ್ವೇ ಆತ್ಮಲಿಂಗವಿವರ್ಯಯಮ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಮನೋಽಭೂವನ್ವಿಕ್ಷಮಾಣಾಃ ಪರಸ್ಪರಮ್
|| ೨೬ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಕಥಮೇವಂಗುಣೋ ದೇಶಃ ಕೇನ ವಾ ಭಗವನ್ಮತಃ |
ಪ್ರಶ್ನಮೇನಂ ಸಮಾಚಕ್ಷ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ನಃ
|| ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏಕದಾ ಗಿರಿಶಂ ದ್ರಪ್ತುಮ್ಯುಷಯಸ್ತತ್ರ ಸುವ್ರತಾಃ |
ದಿತೋ ವಿತಿಮಿರಾಭಾಣಾಃ ಕುರ್ವಂತಃ ಸಮುಪಾಗಮನ್
|| ೨೮ ||

ತಾನ್ವಿಲೋಕ್ಯಾಬಿಕಾ ದೇವೀ ವಿವಾಹಾ ಪ್ರೀಡಿತಾ ಭೃಶಮ್ |
ಭರ್ತುರಂಕಾತ್ಸಮುತ್ಥಾಯ ನೀವೀಮಾಶ್ವಥ ಪರ್ಯಧಾತ್
|| ೨೯ ||

ಋಷಯೋಽಪಿ ತಯೋರ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಂ ರಮಮಾಣಯೋಃ |
ನಿವೃತ್ತಾಃ ಪ್ರಯಯುಸ್ತಸ್ಮಾನ್ ಪರನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮಮ್
|| ೩೦ ||

ತದಿದಂ ಭಗವಾನಾಹ ಪ್ರಿಯಾಯಾಃ ಪ್ರಿಯಕಾಮ್ಯಯಾ |
ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಯಃ ಪ್ರವಿತೇದೇತ್ಯ ವೈ ಯೋಷಿದ್ವವೇದಿತಿ
|| ೩೧ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಪರಮ ಯಶಸ್ವಿಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮಾ ಮುಷ್ಯರು ಮನುವಿಗೆ ಹೀಗೆ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನಿತ್ತು ಇಲಾ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಪುರುಷನನ್ನಾಗಿಸಲು ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಮಾಡಿದನು. || ೨೦ || ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ ವರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದನು. ವರಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಇಲಾ ಕನ್ಯೆಯೇ ಪುರುಷತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. || ೨೧ ||

ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ಒಮ್ಮೆ ಸುದ್ಯುಮ್ನರಾಜನು ಸಿಂಧುದೇಶದ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಕೆಲವು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. || ೨೨ || ಸುಂದರವಾದ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ಪರಮಾದ್ಭುತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಕವಚವನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ್ದ ವೀರನಾದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಜಿಂಕೆಯೊಂದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಾ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಒಂದುದೂರ ಹೋದನು. || ೨೩ || ಕೊನೆಗೆ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಮೇರುಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಿನ ಒಂದು ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಾದ ಶಂಕರನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೪ || ಆ ವನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲೇ ಪರಮವೀರನಾದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ತಾನು ಹೆಣ್ಣಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಅವನ ಕುದುರೆಯೂ ಹೆಣ್ಣುಕುದುರೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. || ೨೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಜೊತೆಗೆ ಅವನ ಅನುಚರರೆಲ್ಲರೂ ತಾವು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಮುಖಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅವರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರವಾಯಿತು. || ೨೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾಶ್ವರೇ! ಆ ಭೂ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ಗುಣ ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಯಾರು ಅದನ್ನು ಹಾಗಾಗಿಸಿದರು? ತಾವು ದಯಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲ ಉಂಟಾಗಿದೆ. || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಒಮ್ಮೆ ವ್ರತನಿಷ್ಠರಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಾ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಆ ವನಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. || ೨೮ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಂಕರನೊಡನೆ ತ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಈಡುಗೆ ಸಡಿಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಋಷಿಗಳು ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳವಾಗಿ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಒಡನೆಯೇ ಶಿವನ ಕೊಡೆಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಸೀರೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಳು. || ೨೯ ||

ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಕೂಡ ಶ್ರೀಶಂಕರನು ಗೌರಿಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ನೋಡಿ ಒಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನರನಾರಾಯಣಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸೇರಿದರು. || ೩೦ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು - 'ನಾನಲ್ಲದೆ ಯಾರೇ ಪುರುಷನೂ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವವನು ಹೆಣ್ಣಾಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. || ೩೧ ||

ತತ ಉದ್ಧೃಂ ವನಂ ತದ್ವೈ ಪುರುಷಾ ವರ್ಜಯಂತಿ ಹಿ |
ಸಾ ಚಾನುಚರಸಂಯುಕ್ತಾ ವಿಚಾರಾ ವಸಾದ್ವನಮ್ |

|| ೩೩ ||

ಅಥ ತಾಮಾತ್ರಮಾಭ್ಯಾಶೇ ಚರಂತಿಂ ಪ್ರಮದೋತ್ತಮಾಮ್ |
ಸ್ವಿಭಿಃ ಪರಿವೃತಾಂ ವಿಕ್ಷು ಚಕಮೇ ಭಗವಾನ್ಪುಢಃ |

|| ೩೪ ||

ಸಾಪಿ ತಂ ಚಕಮೇ ಸುಭದ್ರಃ ಸೋಮರಾಜಾಹುತಂ ಪತಿಮ್ |
ಸ ತಸ್ಯಾಂ ಜನಯಾಮಾಸ ಪುರೂರವಸಮಾತ್ಮಜಮ್ |

|| ೩೫ ||

ಏವಂ ಸ್ವಿತ್ವಮನುಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸುದ್ಯುಮ್ನೋ ಮಾನವೋ ನೃಪಃ |
ಸಸ್ಮಾರ್ ಸ್ಥಳುಲಾಚಾರ್ಯಂ ವಸಿಷ್ಠಮಿತಿ ತುಕ್ತುಮ್ |

|| ೩೬ ||

ಸ ತಸ್ಯ ತಾಂ ದತಾಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕೃಪಯಾ ಭೃಶಪೀಡಿತಃ |
ಸುದ್ಯುಮ್ನಾಶಯನ್ ಪುಂಸ್ತಮುಪಾಧಾವತ ಶಂಕರಮ್ |

|| ೩೭ ||

ತುಷ್ಪಸ್ತಸ್ಯೈ ಸ ಭಗವಾನ್ ಯಜಮೇ ಪ್ರಿಯಮಾವಹನ್ |
ಸ್ಯಾಂ ಚ ವಾಚಮೃತಾಂ ಕುರ್ವನ್ನಿದಮಾಹ ವಿಶಾಂಪತೇ |

|| ೩೮ ||

ಮಾಸಂ ಪುಮಾನ್ ಭವಿತಾ ಮಾಸಂ ಸ್ತ್ರೀ ತವ ಗೋತ್ರಜಃ |
ಇತ್ತಂ ವ್ಯವಸ್ಥಯಾ ಕಾಮಂ ಸುದ್ಯುಮ್ನೋಽಮಃ ಮೇದಿನೀಮ್ |

|| ೩೯ ||

ಆಚಾರ್ಯಾನುಗ್ರಹಾತ್ಯಾಮಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪುಂಸ್ತಂ ವ್ಯವಸ್ಥಯಾ |
ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಜಗತೀಂ ನಾಚ್ಛನಂದನ್ ಸ್ಥಕಂ ಪ್ರಚಾಃ |

|| ೪೦ ||

ತಸ್ಯೋತ್ಕಲೋ ಗಯೋ ರಾಜನ್ವಿಮಲಶ್ಚ ಸುತಾಶ್ವಯಃ |
ದಕ್ಷಿಣಾಪಥರಾಜಾನೋ ಬಭೂವುರ್ಧರ್ಮವತ್ಸಲಾಃ |

|| ೪೧ ||

ತತಃ ಪರಿಣತೇ ಕಾಲೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪತೀಃ ಪ್ರಭುಃ |
ಪುರೂರವಸ ಉತ್ಪಜ್ಯ ಗಾಂ ಪುತ್ರಾಯ ಗತೋ ವನಮ್ |

|| ೪೨ ||

ಪರಿಣತನೇ | ಅಂದಿನಿಂದ ಪುರುಷರಾದೂ ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಈಗ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದನಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಹೆಣ್ಣುಗಳಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ವನದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ವನಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು || ೩೩ ||

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿವಂತನಾದ ಬುಧನು - ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಪರಿವೃತಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವೀರತ್ನವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನವಳನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದನು || ೩೪ || ಆ ಸುಂದರಿಯೂ ಚಂದ್ರಕುಮಾರ ಬುಧನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಳು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಬುಧನು ಅವಳ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪುರೂರವ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದನು || ೩೫ || ಹೀಗೆ ಮನುಪುತ್ರನಾದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕುಲಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದನೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ || ೩೬ ||

ಸುದ್ಯುಮ್ನನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಕನಿಕರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆತರು ಸುದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಪುನಃ ಪುರುಷನನ್ನಾಗಿಸಲು ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನನ್ನು ಅರಾಧಿಸಿದರು || ೩೭ || ಪರಿಣತನೇ | ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ವಸಿಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಅವರ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಮಾತೂ ಸುಳ್ಯಗಡ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗಿಂದನು - || ೩೮ ||

ವಸಿಷ್ಠರೇ | ನಿಮ್ಮ ಈ ಯಜಮಾನನು (ಯಜಮಾನನು ಪುರೋಹಿತರ ಗೋತ್ರದವನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ) ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಪುರುಷನಾಗಿರುವನು ಮತ್ತೊಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಾಗಿರುವನು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಿ. || ೩೯ || ಹೀಗೆ ವಸಿಷ್ಠರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪೂರ್ವಕ ಬಯಸಿದ ಪುರುಷತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಪಾಲಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆದರೂ ಪ್ರಜೆ ಅವನನ್ನು ಅಧಿನಂದಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ || ೪೦ || ಅವನಿಗೆ ಉತ್ಕಲ, ಗಯ ಮತ್ತು ವಿಮಲ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ರಾಜೇಂದ್ರಾ ! ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ರಾಜರಾದರು || ೪೧ || ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರದ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ವೃದ್ಧನಾದಾಗ ತನ್ನ ಪುತ್ರ ಪುರೂರವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ, ತಾನು ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕುಡಿಗೆ ತೆರಳಿದನು || ೪೨ ||

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತಾಣಿ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಇರೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಪ್ರಥಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧ ||

ವಿರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪೃಷ್ಠ ಮುಂತಾದ ಮನುವಿನ ಐವರು ಪುತ್ರರ ವಂಶ

ಶ್ರೀಕುಲ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಗತೇಽಥ ಸುದ್ಯುಮ್ನೇ ಮನುರ್ವೈವಸ್ವತಃ ಸುತೇ |
ಪುತ್ರಕಾಮಸ್ತಪಸ್ತೇಪೇ ಯುಮುನಾಯಾಂ ಶತಂ ಸಮಾಃ

|| ೧ ||

ತತೋಽಯಜ್ಞಸುರ್ದೇವಮಪತ್ಯಾರ್ಥಂ ಹರಿಂ ಪ್ರಭುಮ್ |
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಪೂರ್ವಚಾನುತ್ಪಲ್ಲೇಭೇ ಸ್ವಪದ್ಧಶಾನ್ ದತ

|| ೨ ||

ಪೃಷ್ಠಸ್ತು ಮನೋಃ ಪುತ್ರೋ ಗೋಪಾಲೋ ಗುರುಣಾ ಕೃತಃ |
ಪಾಲಯಾಮಾಸ ಗಾ ಯತ್ರೋ ರಾತ್ಯಾಂ ವೀರಾಸನವ್ರತಃ

|| ೩ ||

ಏಕದಾ ಪ್ರಾವಿಶದ್ಗೋಷಂ ಶಾರ್ದೂಲೋ ನಿಶಿ ವರ್ಷತಿ |
ಶಯಾನಾ ಗಾವ ಉತ್ಥಾಯ ಭೀತಾಸ್ತಾ ಬಭ್ರಮುರ್ವರ್ಷೇ

|| ೪ ||

ಏಕಾಂ ಜಗ್ರಾಹ ಬಲವಾನ್ ಸಾ ಚಿಕ್ರೋಶ ಭಯಾಕುರಾ |
ತಸ್ಯಾಸ್ತತ್ಕಂದಿತಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಪೃಷ್ಠೋಽಭಿಮಾರ ಹ

|| ೫ ||

ಖಡ್ಗಮಾದಾಯ ತರಸಾ ಪ್ರಲೀನೋಮಗಣೇ ನಿಶಿ |
ಅಜಾನನ್ನಹನದ್ಭ್ರೂಃ ಶಿರಃ ಶಾರ್ದೂಲಶಂಕಯಾ

|| ೬ ||

ವ್ಯಾಘ್ರೋಽಪಿ ವೃಕ್ಷತ್ರವಣೋ ನಿಷ್ಠಿಶಾಗ್ರಾಹತಸ್ತತಃ |
ನಿಶ್ಚಕ್ರಾದು ಭೃಶಂ ಭೀತೋ ರಕ್ತಂ ಪಥಿ ಸಮುತ್ಕ್ರೂಷನ್

|| ೭ ||

ಮನ್ಯಮಾನೋ ಹತಂ ವ್ಯಾಘ್ರಂ ಪೃಷ್ಠಃ ಪರವೀರಸಾ |
ಅದ್ರಾಕ್ಷೀತ್ ಸ್ವಹತಾಂ ಬಭ್ರಂ ವೈಷ್ಣವ್ಯಾಯಾಂ ನಿಶಿ ದುಃಖಿತಃ

|| ೮ ||

ತಂ ಶಫಾಪ ಕುಲಾಚಾರ್ಯಃ ಕೃತಾಗ್ರಮಕಾಮತಃ |
ನ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುಃ ಶೂದ್ರಸ್ತೃ ಕರ್ಮಣಾ ಭವಿತಾಮುಸಾ

|| ೯ ||

ಏವಂ ಶಪ್ತಸ್ತು ಗುರುಣಾ ಪ್ರತ್ಯಗೃಹ್ಣಾತ್ಮತಾಂಜಲಿಃ |
ಅಧಾರಯದ್ಭ್ರತಂ ವೀರ ಊರ್ಧ್ವರೇತಾ ಮುನಿಪ್ರಿಯಮ್

|| ೧೦ ||

ವಾಸುದೇವೇ ಭಗವತಿ ಸರ್ವಾತ್ಮನಿ ಪರೇಽಮಲೇ |
ಏಕಾಂಶಿತ್ಕಂ ಗತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಸರ್ವಭೂತಸುಹೃತ್ತಮಃ

|| ೧೧ ||

ಶ್ರೀಕುಲಕಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಹೀಗೆ ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ವೈವಸ್ವತಮನುವು ಪುತ್ರಕಾಮನಾಗಿ ಯುಮುನಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. || ೧ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಸಂತಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು ಹಾಗೂ ತನಗೆ ಸಮಾನ ರಾದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವೇ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೨ ||

ಮನುವಿನ ಹತ್ತುಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನ ಹೆಸರು ಪೃಷ್ಠ ಎಂದಿತ್ತು. ಗುರುಗಳಾದ ದುಷ್ಯರು ಅವನನ್ನು ಗೋವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂಬಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಯಿಂದ ವೀರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹಸುಗಳನ್ನು ಕಾಯು ತ್ತಿದ್ದನು. || ೩ || ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಆ ಹಸುಗಳ ಮಂದೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುಲಿಯು ನುಗ್ಗಿತು. ಇದರಿಂದ ಹೆದರಿದ ಹಸುಗಳು ಎದ್ದು ಗೋಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತ-ಇತ್ತ ಒಡಲು ತೊಡಗಿದವು. || ೪ || ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಹುಲಿಯು ಒಂದು ಹಸುವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಭಯ ಗೋಡು 'ಅಂಬಾ' ಎಂದು ಕೂಗತೊಡಗಿತು. ಅದರ ಆ ಕರುಣಾ ಕ್ಷಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪೃಷ್ಠನು ಹಸುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದನು. || ೫ || ಒಂದುಕಡೆ ರಾತ್ರಿಯ ಘೋರ ಅಂಧಕಾರ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ದುಷ್ಟವಾದ ಮೋಡಗಳು ಕವಿದುದರಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಕಾಣು ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದವನೇ ಹುಲಿ ಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಖಡ್ಗಬೀಸಿದಾಗ ಹಸುವಿನ ಕತ್ತು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹೋಯಿತು. || ೬ || ಹಸುವಿನ ತಲೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ಖಡ್ಗದ ತುದಿಯಿಂದ ಹುಲಿಯ ಕಿವಿಯು ಕತ್ತರಿಸಿಹೋಯಿತು. ಅದು ಹೆದರಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಡಿ ಹೋಯಿತು. || ೭ || ಹುಲಿಯನ್ನೇ ಕೊಂದನೆಂದು ಶತ್ರುದಮನ ಪೃಷ್ಠನು ತಿಳಿದನು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿಯು ಕಳೆಯುತ್ತಲೇ ನಾನು ಹಸುವನ್ನೇ ಕೊಂದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ನೋಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು. || ೮ || ಪೃಷ್ಠನು ತಿಳಿದು- ತಿಳಿದು ತಪ್ಪುಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಕುಲಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರು - 'ನೀನು ಈ ಗೋವಧೆಯಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಳಿಯಲಾರೆ; ಶೂದ್ರನಾಗಿ ಹೋಗು' ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತರು. || ೯ || ಪೃಷ್ಠನು ಗುರುಗಳ ಶಾಪವನ್ನು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ನೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಹ್ಮ ಚರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. || ೧೦ || ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಹೈಕುಷ ಹಿತ್ಯೇಷಿಯಾಗಿ, ಎಲ್ಲರ ಕುರಿತು ಸಮಭಾವದಿಂದ ಕೂಡಿ ಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಪರಮ ವಿಶುದ್ಧನೂ, ಸರ್ವಾತ್ಮನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನ ಅನನ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಯಾದನು. || ೧೧ ||

ವಿಮುಕ್ತಸಂಗಃ ಶಾಂತಾತ್ಮಾ ಸಂಯತಾಕ್ಷೋಽಪರಿಗ್ರಹಃ |
ಯದ್ಬಚ್ಛಯೋಪಪನ್ನೇನ ಕಲ್ಪಯನ್ ವೃತ್ತಿಮಾತ್ಮನಃ

|| ೧೨ ||

ಆತ್ಮನ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾಧಾಯ ಜ್ಞಾನಕೃಪಃ ಸಮಾಹಿತಃ |
ವಿಚಿಚ್ಛಾದ ಮಹೀಮೇತಾಂ ಜಡಾಂಧಬಧಿರಾಕೃತಿಃ

|| ೧೩ ||

ವಿವಂವ್ಯಕ್ತೋ ವನಂ ಗತ್ವಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ದಾವಾಗ್ನಿಮುತ್ಪತ್ತಿಮ್ |
ತೇನೋಪಯುಕ್ತ ಕರಣೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ ಪರಂ ಮುನಿಃ

|| ೧೪ ||

ಕವಿಃ ಕನೀಯಾನ್ವಿಷಯೇಷು ನಿವೃತ್ತೋ
ವಿಸೃಜ್ಯ ರಾಜ್ಯಂ ಸಹ ಬಂಧುಭರ್ವನಮ್ |

ನಿವೇಶ್ಯ ಚತೇ ಪುರುಷಂ ಸ್ವರೋಚಷಂ

ವಿವೇತ ಕೈಕೋರವಯಾಃ ಪರಂ ಗತಃ || ೧೫ ||

ಕರೂಪಾನ್ಮಾನವಾದಾಸನ್ ಕಾರೂಪಾಃ ಕೃತ್ರಜಾತಯಃ |

ಉತ್ತರಾಪಥಗೋಪ್ತಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾ ಧರ್ಮವತ್ಸಲಾಃ

|| ೧೬ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾನ್ಮಾತ್ಮಮಭೂತ್ ಕ್ಷತ್ರಂ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಂ ಗತಂ ಕ್ಷಿತಿಃ |

ಸೃಗ್ಯ ಮಂಶಃ ಸುಮತಿರ್ಭೂತಜ್ಯೋತಿಷ್ತತೋ ವಸುಃ

|| ೧೭ ||

ವಸೋಃ ಪ್ರತೀಕೃತುಕ್ತ ಓಘವಾನೋಘವತ್ತಿತಾ |

ಕನ್ಯಾ ಚೌಘವತೀ ನಾಮ ಸುದರ್ಶನ ಉವಾಹ ತಾಮ್

|| ೧೮ ||

ಚಿತ್ರಜೀನೋ ನರಿಷ್ಯಂತಾದ್ಯಕ್ಷಸ್ತೃ ಸುತೋಽಭವತ್ |

ತಸ್ಯ ಮೀಥ್ಯಾಂಪುತಃ ಕೂರ್ಬ ಇಂದ್ರಸೇನಸ್ತು ತತ್ಪುತಃ

|| ೧೯ ||

ವೀತಿಹೋತ್ರಸ್ತ್ವಿಂದ್ರಸೇನಾತ್ಮಸ್ಯ ಸತ್ಯಶ್ವವಾ ಅಭೂತ್ |

ಉರುಕ್ರವಾಃ ಸುತಸ್ತಸ್ಯ ದೇವದತ್ತಪ್ತತೋಽಭವತ್

|| ೨೦ ||

ತತೋಽಗ್ನಿವೇತೋ ಭಗವಾನ್ಗುಃ ಸ್ವಯಮುಭೂತುತಃ |

ಕಾನೀನ ಇತಿ ವಿಸ್ಮಾತೋ ಚಾತೂಕರ್ಷ್ಯೋ ಮಹಾನ್ಯಸಃ

|| ೨೧ ||

ತತೋ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಂ ಜಾತಮಾಗ್ನಿವೇಶ್ವಾಯಸಂ ಸೃಜ |

ನರಿಷ್ಯಂತಾಸ್ತಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ದಿಷ್ಟವಂಶಮತಃ ಶೃಣು

|| ೨೨ ||

ನಾಭಾಗೋ ದಿಷ್ಟತೋಽನ್ಯಃ ಕುರ್ಮಾ ವೈಶ್ಯತಾಂ ಗತಃ |

ಭಲಂದನಃ ಸುತಸ್ತಸ್ಯ ವತ್ಸಪ್ರತಿಭಲಂದನಾತ್

|| ೨೩ ||

ಅವನ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಗಳು ಇಂಗಿಹೋದವು. ವೃತ್ತಿಗಳು ಶಾಂತ
ವಾದುವು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮಲವಾದುವು. ಅವನು ಎಂದೂ
ಯಾವುದೇ ಸಂಗ್ರಹ-ಪದ್ಧತಿವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೈವ
ವಶದಿಂದ ದೊರೆತುದರಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹ ನಡೆಸು
ತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೨ || ಅವನು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ತನ್ನ ಚಿತ್ತ
ವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಸಮಾಧಿ
ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜಡವಂತೆಯೂ, ಕುರುಡ
ನಂತೆಯೂ, ಕಿವುಡನಂತೆಯೂ ಇದ್ದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸು
ತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೩ || ಹೀಗೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಾ ಅವನು ಒಂದುದಿನ
ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಡಿಗೆಯ ಭಗ-ಧಗನೆ ಉರಿಯು
ತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮನನಶೀಲನಾದ ಪುಷ್ಪವನು ತನ್ನ ಶರೀರ
ವನ್ನು ಅದೇ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಧಾಸ್ಯಯ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು
ಹೊಂದಿದನು. || ೧೪ ||

ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಕವಿಯು ವಿಷಯ
ಗಣದ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಕಳನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ
ತನ್ನ ಬಂಧುಗೋಷನ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು ಮತ್ತು ಹೃದಯ
ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನದ ಮೂಲಕ
ಕಂಡುಕೊಂಡು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದನು. || ೧೫ ||

ಮನುಷ್ಯನ ಮಕ್ಕೊಬ್ಬ ಪುತ್ರ ಕರೂಪನಿಂದ ಕರೂಪರೆಂಬ ಕೃತ್ತಿ
ಯರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಕ್ತರೂ, ಧರ್ಮ
ಪ್ರೇಮಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಕರಾದರು. || ೧೬ ||
ಮಕ್ಕೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ದೃಷ್ಟಂಧ ಧಾಷ್ಣ್ಯ ರೆಂಬ ಕೃತ್ತಿಯರಾದರು.
ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಈ ಶರೀರದಿಂದಲೇ (ಕೃತ್ತಿಯ ಶರೀರದಿಂದಲೇ)
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು. ಸೃಗನಿಗೆ ಸುಮತಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಅವನ
ಪುತ್ರ ಭೂತಚ್ಯೋತಿ ಮತ್ತು ಭೂತಜ್ಯೋತಿಯ ಪುತ್ರ ಮಸು ಎಂಬ
ವನಿದ್ದನು. || ೧೭ || ಮಸುವಿನ ಪುತ್ರ ಪ್ರತೀಕ ಹಾಗೂ ಪ್ರತೀಕನ
ಮಗ ಓಘವಾನ್. ಓಘವಂತನ ಮಗನ ಹೆಸರೂ ಓಘವಂತ
ಎಂದೇ ಇತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಓಘವತಿ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಕನ್ಯೆಯೂ ಇದ್ದಳು.
ಅವಳ ವಿವಾಹವು ಸುದರ್ಶನನೊಂದಿಗೆ ಆಯಿತು. || ೧೮ || ಮನು
ಪುತ್ರ ನರಿಷ್ಯಂತನಿಂದ ಚಿತ್ರಸೇನ. ಅವನಿಂದ ಋಕ್ತ, ಋಕ್ತನಿಂದ
ಮೀಥ್ಯಾವಾನ್, ಮೀಥ್ಯಾವಂತನಿಂದ ಕೂರ್ಬ ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ
ಇಂದ್ರಸೇನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದರು. || ೧೯ || ಇಂದ್ರಸೇನನಿಂದ ವೀತಿ
ಹೋತ್ಸ, ಅವನಿಂದ ಸತ್ಯಶ್ವವಾ, ಸತ್ಯಶ್ವವಾಳಿಂದ ಉರುಕ್ರವಾ
ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ದೇವದತ್ತನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತು. || ೨೦ ||

ದೇವದತ್ತನಿಗೆ ಅಗ್ನಿವೇಶ್ಯನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಅವನು
ನಾಭಾತ್ ಅಗ್ನಿವೇಶನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ಅವನೇ ಕಾನೀನ
ಮತ್ತು ಮಹರ್ಷಿ ಚಾತೂಕರ್ಷ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಖ್ಯಾತ
ನಾದನು. || ೨೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ 'ಅಗ್ನಿವೇಶ್ಯಾಯನ'
ಎಂಬ ಗೋತ್ರ ಇವನಿಂದಲೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ
ನರಿಷ್ಯಂತನ ವಂಶವನ್ನು ನಾನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಈಗ ದಿಷ್ಟಿಯ
ವಂಶವನ್ನು ಕೇಳು. || ೨೨ ||

ದಿಷ್ಟಿಯ ಮಗನ ಹೆಸರು ನಾಭಾಗ ಎಂದಿತ್ತು. ನಾನು ಮುಂದೆ
ವರ್ಣಿಸುವ ನಾಭಾಗನಿಂದ ಇವನು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು
ತನ್ನ ಕುರ್ಮದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ವೈಶ್ಯನಾದನು. ಅವನ ಪುತ್ರ
ಭಲಂದನ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ವತ್ಸಪ್ರತಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೨೩ ||

ವತ್ಸಪ್ರೀತೇಃ ಸುತಃ ಪ್ರಾಂಶುಸ್ತುತುತಂ ಪ್ರಮತಿಂ ವಿಮುಃ |
ಖಿನಿತ್ರಃ ಪ್ರಮತೇಸ್ತಸ್ಮಾಚ್ಚಾಕ್ಷುಷೋಽಥ ವಿವಿಂಶತಿಃ || ೨೪ ||

ವಿವಿಂಶತಿಸುತೋ ರಂಭಃ ಖಿನಿರೇಕ್ತೋಽಸ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕಃ |
ಕರಂಧಮೋ ಮಹಾರಾಜ ತಸ್ಯಾಸೀದಾತ್ಮಜೋ ನೃಪ || ೨೫ ||

ತಸ್ಯಾವೀಕ್ಷುತುತೋ ಯಸ್ಯ ಮರುತ್ತಶ್ಚಕ್ರವರ್ತೃಭೂತ್ |
ಸಂವರ್ತೋಽಯಾಜಯಿತ್ ಯಂ ವೈ ಮಹಾಯೋಗ್ಯಂಗಿರಮುಃ || ೨೬ ||

ಮರುತ್ತಸ್ಯ ಯಥಾ ಯಜ್ಞೋ ನ ತಥಾಸ್ಯಸ್ಯ ಕಶ್ಚನ |
ಸರ್ವಂ ಹಿರಣ್ಮಯಂ ತಾಸೀದ್ಭಕ್ತಿಂಚಿಚ್ಛಾಸ್ಯ ಕೋಭಸಮ್ || ೨೭ ||

ಅಮೂದ್ಯದಿಂದ್ರಃ ಸೋಮೇನ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿದ್ವಿಜಾತಯಃ |
ಮರುತಃ ಪರಿವೇಷ್ಠಾರೋ ವಿಶ್ವೇದೇವಾಃ ಸಭಾಸದಃ || ೨೮ ||

ಮರುತ್ತಸ್ಯ ದಮಃ ಪುತ್ರಸ್ತಸ್ಯಾಸೀದ್ರಾಜ್ಯವರ್ಧನಃ |
ಸುಧೃತಿಸ್ತುತುತೋ ಜಜ್ಞಃ ಸೌಧೃತೇಯೋ ನರಃ ಸುತಃ || ೨೯ ||

ತತುತಃ ಕೇವಲಸ್ತಸ್ಯಾದ್ಧಂಧುಮಾನ್ವೇಗವಾಂಸ್ತತಃ |
ಬಂಧುಸ್ತಸ್ಯಾಭವದ್ಯಸ್ಯ ತೃಣಬಿಂದುರ್ಮಹೀಪತಿಃ || ೩೦ ||

ತಂ ಭೇಜೇಽಲಂಬುಷಾ ದೇವೀ ಭಜನೀಯಗುಣಾಲಯಮ್ |
ವರಾಪ್ನರಾ ಯತಃ ಪುತ್ರಾಃ ಕನ್ಯಾ ಚೇಡವಿಡಾಭವತ್ || ೩೧ ||

ತಸ್ಯಾಮುತ್ಸಾದಯಾಮಾಸ ವಿಶ್ರವಾ ಧನದಂ ಸುತಮ್ |
ಪ್ರಾದಾಯ ವಿದ್ವಾಂ ಪರಮಾಮೃಷಿಯೋಗೇಶ್ವರಾತ್ರಿತುಃ || ೩೨ ||

ವಿಶಾಲಃ ಕೂನ್ಯಬಂಧುಶ್ಚ ಧೂಮ್ರಕೇತುಶ್ಚ ತತುತಾಃ |
ವಿಶಾಲೋ ವಂಶಕೃದ್ರಾಜಾ ವೈಶಾಲೀಂ ನಿರ್ಮಮೇ ಪುರಿಮ್ || ೩೩ ||

ಹೇಮಚಂದ್ರಃ ಸುತಸ್ತಸ್ಯ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷಸ್ತಸ್ಯ ಚಾತ್ಮಜಃ |
ತತುತ್ವಾತ್ಸಂಯಮಾದಾಸೀತ್ಯಶಾಶ್ಚ ಸಹದೇವಜಃ || ೩೪ ||

ಕೃತಾಶ್ವಾತ್ಸೋಮದಕ್ತೋಽಭೂದ್ಧೋಽಶ್ವಮೇಧೈರಿಡಸ್ತತಿಮ್ |
ಇಷ್ಟಾಪುರುಷಮೂಪಾಗ್ರಾಂ ಗತಂ ಯೋಗೇಶ್ವರಾತ್ರಿತುಃ || ೩೫ ||

ಸೌಮದತ್ತಿಸ್ತು ಸುಮತಿಸ್ತುತುತೋ ಜನಮೇಜಯಃ |
ವಿಕೇ ವೈಶಾಲಭೂಪಾಲಾಸ್ತು ನಿಬಿಂಧೋರ್ಯತೋಧರಾಃ || ೩೬ ||

ವತ್ಸಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರಾಂಶು, ಪ್ರಾಂಶುವಿನ ಪುತ್ರ ಪ್ರಮತಿಯಾದನು. ಪ್ರಮತಿಯಿಂದ ಖಿನಿತ್ರ, ಖಿನಿತ್ರನಿಂದ ಚಾಕ್ಷುಷ, ಅವನಿಗೆ ವಿವಿಂಶತಿ ಪುತ್ರನಾದನು. || ೨೪ || ವಿವಿಂಶತಿಯ ಪುತ್ರರಂಭ, ರಂಭನ ಪುತ್ರ ಖಿನಿರೇಕ್ತ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಮ ಧಾರ್ಮಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವನ ಪುತ್ರ ಕರಂಧಮ, ಕರಂಧಮನ ಮಗ ಅವೀಕ್ಷಿತ್, ಪರಿಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೇ ಅವೀಕ್ಷಿವಂತನ ಪುತ್ರ ಮರುತ್ತಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿರಾಜನಾದನು. ಅವನಿಂದ ಅಂಗಿರರುದ್ರನ ಪುತ್ರ ಮಹಾಯೋಗಿ ಸಂವರ್ತಕ ಋಷಿಯು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು. || ೨೫-೨೬ || ಮರುತ್ತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಯಜ್ಞದಂತೆ ಬೇರೆಯಾವ ಯಜ್ಞವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಸ್ತ ಪಾತ್ರೆಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ, ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದವು. || ೨೭ || ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮವಾಸ ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರನು ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ದಕ್ಷಿಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೃಪರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಡಿಸುವವರು ಮರುದ್ಧರಾಗಿದ್ದು ಸ್ಥೂಪದರು ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದರು. || ೨೮ ||

ಮರುತ್ತನಿಗೆ ದಮನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ದಮನಿಂದ ರಾಜವರ್ಧನ, ಅವನಿಂದ ಸುಧೃತಿ ಮತ್ತು ಸುಧೃತಿಯಿಂದ ನರನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೨೯ || ನರನಿಂದ ಕೇವಲ, ಕೇವಲನಿಂದ ಬಂಧುಮಾನ್, ಬಂಧುಮಂಶನಿಂದ ವೇಗವಾನ್, ವೇಗವಂಶನಿಂದ ಬಂಧು ಹಾಗೂ ಬಂಧುವಿನಿಂದ ತೃಣಬಿಂದು ರಾಜನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. || ೩೦ || ತೃಣಬಿಂದುವು ಆದರ್ಶ ಗುಣಗಳ ಭಂಡಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಪ್ಸರೆಯರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ ಅಲಂಬುಷಾದೇವಿಯು ಇವನನ್ನು ವರಿಸಿದಳು. ಅವಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕೆಲವು ಪುತ್ರರೂ ಮತ್ತು ಇಡವಿಡಾ ಎಂಬ ಒಂದು ಕನ್ಯೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿದಳು. || ೩೧ || ಮುನಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ವಿಶ್ರವಸುವು ತನ್ನ ಯೋಗೇಶ್ವರ ತಂದೆಯಾದ ಪುಲಸ್ತರಿಂದ ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಇಡವಿಡಾ ಗರ್ಭದಿಂದ ಜೋಕಪಾಲ ಕುಬೇರನನ್ನು ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದನು. || ೩೨ ||

|| ೩೩ || ತೃಣಬಿಂದು ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಿಂದ ವಿಶಾಲ, ಕೂನ್ಯಬಂಧು ಮತ್ತು ಧೂಮ್ರಕೇತು ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲರಾಜನು ವಂಶಧರನಾದನು. ಅವನು ವೈಶಾಲಿ ಎಂಬ ನಗರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. || ೩೪ || ವಿಶಾಲನಿಂದ ಹೇಮಚಂದ್ರ, ಹೇಮಚಂದ್ರನಿಂದ ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ಧೂಮ್ರಾಕ್ಷನಿಂದ ಸಂಯಮ ಮತ್ತು ಸಂಯಮನಿಂದ ಕೃತಾಶ್ವ ಮತ್ತು ದೇವಜರೆಂಬ ಈರ್ವರು ಪುತ್ರರು ಉದಿಸಿದರು. || ೩೫ || ಕೃತಾಶ್ವನಿಗೆ ಸೋಮದತ್ತನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಶ್ವಮೇಧದ ಮೂಲಕ ಯಜ್ಞಪತಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಯೋಗೇಶ್ವರ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದು ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. || ೩೬ || ಸೋಮದತ್ತನ ಮಗ ಸುಮತಿ ಯಾದನು ಮತ್ತು ಸುಮತಿಯಿಂದ ಜನಮೇಜಯನಾದನು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ತೃಣಬಿಂದುವಿನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ವಿಶಾಲ ವಂಶದ ರಾಜರಾಗಿದ್ದರು. || ೩೬ ||

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ದ್ವಿತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮಹರ್ಷಿ ಚ್ಯವನ ಮತ್ತು ಸುಕನ್ಯೆಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಶರ್ಯಾತಿರಾಜನ ವಂಶವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಶರ್ಯಾತಿರ್ಮಾನವೋ ರಾಜಾ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಃ ಸ ಬಭೂವ ಹ |
ಯೋ ವಾ ಅಂಗಿರಸಾಂ ಸತ್ತೇ ದ್ವಿತೀಯಮಹ ಊಚವಾನ್

|| ೧ ||

ಸುಕನ್ಯಾ ನಾಮ ತಸ್ಯಾಸೀತ್ಯನ್ಯಾ ಕಮಲಲೋಚನಾ |
ತಯಾ ಸಾಧೇಂ ವನಗತೋ ಹ್ಯಗಮಚ್ಚೈವನಾಶ್ರಮಮ್

|| ೨ ||

ಸಾ ಸಖೀಭಿಃ ಪರಿವೃತಾ ವಿಚಿನ್ವತ್ಕಂಫ್ರಪಾನ್ವನೇ |
ವಲ್ಮೀಕರಂಧ್ರೇ ದಧೃಶೇ ಬಿದ್ಯೋತೇ ಇವ ಜ್ಯೋತಿಷೀ

|| ೩ ||

ತೇ ದೈವಜೋದಿತಾ ಬಾಲಾ ಜ್ಯೋತಿಷೀ ಕಂಟಕೇನ ವೈ |
ಅವಿಧ್ಯನ್ಯುಗ್ರಭಾವೇನ ಸುಸ್ರಾವಾಸ್ತುಕ್ ತತೋ ಬಹು

|| ೪ ||

ಶಕ್ಯನ್ಮೂತ್ರನಿರೋಧೋಽಭೂತ್ ಸೈನಿಕಾನಾಂ ಚ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ |
ರಾಜರ್ಷಿಸ್ತಮುಪಾಲಕ್ಷ್ಯ ಪುರುಷಾನ್ವೈತೋಽಬ್ರವೀತ್

|| ೫ ||

ಅಶ್ವಭದ್ರಂ ನ ಯುಷ್ಮಾಭಿರ್ಭಾರ್ಗವಸ್ಯ ವಿಚೇಷ್ಟಿತಮ್ |
ವೃತ್ತಂ ಕೇನಾಪಿ ನಸ್ತಸ್ಯ ಕೃತಮಾಶ್ರಮದೂಷಣಮ್

|| ೬ ||

ಸುಕನ್ಯಾ ಪ್ರಾಹ ಪಿತರಂ ಭೀತಾ ಕಿಂಚಿತ್ಕೃತಂ ಮಯಾ |
ದ್ವೇ ಜ್ಯೋತಿಷೀ ಅಜಾನಂತಾ ನಿರ್ಭಿನ್ನೇ ಕಂಟಕೇನ ವೈ

|| ೭ ||

ದುಹಿತುಸ್ತದ್ಭುಃ ಪ್ರುತ್ವಾ ಶರ್ಯಾತಿರ್ಜಾತಸಾಧ್ವಃ |
ಮುನಿಂ ಪ್ರಸಾದಯಾಮಾಸ ವಲ್ಮೀಕಾಂತರ್ಹಿತಂ ಶನ್ಯಃ

|| ೮ ||

ತದಭಿಪ್ರಾಯಮಾಚ್ಛಾಯಿ ಪ್ರಾದಾದ್ವಹಿತರಂ ಮುನೇಃ |
ಕೃತ್ಯಾನ್ಮುಕ್ತಸ್ತಮಾಮಂತ್ರ ಪುರಂ ಪ್ರಾಯಾಶ್ಚಮಾಹಿತಃ

|| ೯ ||

ಸುಕನ್ಯಾ ಚ್ಯವನಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪತಿಂ ಪರಮಕೋಪನಮ್ |
ಪ್ರೀಣಯಾಮಾಸ ಚಿತ್ತಜ್ಞಾ ಅಪ್ರಮತ್ತಾನುವೃತ್ತಿಭಿಃ

|| ೧೦ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಕಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ !
ಮನುಷ್ಯತ್ವನಾದ ಶರ್ಯಾತಿರಾಜನು ವೇದಗಳ ನಿಷ್ಠಾವಂತ
ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಂಗಿರಾ ಗೋತ್ರದ ಋಷಿಗಳ
ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ದಿನದ ಕರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು. || ೧ ||
ಅವನಿಗೆ ಕಮಲಲೋಚನೆಯಾದ ಸುಕನ್ಯೆ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಮಗಳಿದ್ದಳು.
ಒಂದು ದಿನ ಶರ್ಯಾತಿರಾಜನು ತನ್ನ ಕನ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ವನದಲ್ಲಿ
ಸುತ್ತುತುತ್ತು ಚ್ಯವನುಖ್ಯಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲುಪಿದನು.
|| ೨ || ಸುಕನ್ಯೆಯು ತನ್ನ ಸಖಿಯರೊಂದಿಗೆ ವನದಲ್ಲಿ ಅಲೆ
ದಾಡುತ್ತಾ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವೃಕ್ಷದ
ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಸುಕನ್ಯೆಯು ಮಿಣುಕುಹುಳು
ಗಳಂತೆ ಮಿನುಗುತ್ತಿದ್ದ ಎರಡು ಜ್ಯೋತಿಗಳನ್ನು (ಅವು ಚ್ಯವನ
ಮಹರ್ಷಿಯ ಎರಡುಕಣ್ಣುಗಳಾಗಿದ್ದವು) ನೋಡಿದಳು. || ೩ ||
ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ಆ ಬಾಲೆಯು ಹುಡು
ಗಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಬೆಳಕುಗಳನ್ನು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ಚುಚ್ಚಿ
ದಳು. ಇದರಿಂದ ಬೆಳಕಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ರಕ್ತವು ಹರಿಯು
ತೊಡಗಿತು. || ೪ || ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಶರ್ಯಾತಿಯ
ಸೈನಿಕರ ಮಲ-ಮೂತ್ರಗಳು ಅವರೋಧವಾದುವು. ರಾಜರ್ಷಿ
ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.
ಅವನು ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದನು - || ೫ || ಸೈನಿಕರೇ ! ನೀವೇ
ನಾದರೂ ಚ್ಯವನಮಹರ್ಷಿಯ ನಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತವಾಗಿ
ವ್ಯವಹರಿಸಿದಿರಾ ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಅವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ
ದುಷ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. || ೬ || ಆಗ ಸುಕನ್ಯೆಯು ತಂದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ
ಹದರುತ್ತಲೇ ಹೇಳಿದಳು - ಅಮ್ಮಾ ! ನಾನೇ ಅವರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ನಾನು ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಫಲ-ಫಲಸುತ್ತಿದ್ದ
ಎರಡು ಜ್ಯೋತಿಗಳನ್ನು ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ತಿವಿದುಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. || ೭ ||
ಮಗಳ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಬಹಳ ಭಯವಾಯಿತು.
ಅವನು ಹುತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದ (ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಳಕೊಂಡ) ಚ್ಯವನಮಹರ್ಷಿ
ಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ
ಗೊಳಿಸಿದನು. || ೮ || ಅನಂತರ ಚ್ಯವನಮುನಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ
ವನ್ನು ಅರಿತು ಅವನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.
ಚ್ಯವನನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಸಂಕಟದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿ,
ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡ ಶರ್ಯಾತಿಯು ಅವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು
ಪಡೆದು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದನು. || ೯ ||

ಇತ್ತ ಸುಕನ್ಯೆಯು ಪರಮಕ್ರೋಧಿಯಾದ ಚ್ಯವನುಖ್ಯಯನ್ನು
ತನ್ನ ವತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅವರ
ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತಾ ಅವರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು
ಅವರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕನುಸಾರ
ವಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೧೦ ||

ಕಸ್ಯಚಿತ್ತದ್ಧ ಕಾಲಸ್ಯ ನಾಸತ್ಯಾವಾಶ್ರಮಾಗತೌ |
ತೌ ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಪ್ರೋವಾಚ ವಯೋ ಮೇ ದತ್ತಮಿಚ್ಛಾಂ || ೧೧ ||

ಗ್ರಹಂ ಗ್ರಹೀಷ್ಠೇ ಸೋಮಸ್ಯ
ಯಜ್ಞೇ ವಾಮಪ್ಯಸೋಮಪೋಣ |
ಕ್ರಿಯತಾಂ ಮೇ ವಯೋ ರೂಪಂ
ಪ್ರಮದಾನಾಂ ಯದೀಪ್ಸಿತಮ್ || ೧೨ ||

ಬಾಹ್ಮಿಕ್ಯೂಚಕುರ್ವಿಪ್ರಮುಖನಂದ್ಯ ಭವತ್ತಮೌ |
ನಿಮಜ್ಜತಾಂ ಭವಾನಸ್ಮಿನ್ ಹೃದೇ ಸಿದ್ಧವಿನಿರ್ಮಿತೇ || ೧೩ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಜರಯಾ ಗ್ರಸ್ತದೇಹೋ ಧಮನಿಸಂತಪಃ |
ಹೃದಂ ಪ್ರವೇಶಿತೋಽತ್ಸಿಂಹಾಂ ವಲೀಪಲಿತವಿಪ್ರಿಯಃ || ೧೪ ||

ಪುರುಷಾಸ್ತಯ ಉತ್ತಮುರಪೀಚ್ಯಾ ವನಿತಾಪ್ರಿಯಾಃ |
ಪದ್ಮಪುಷಃ ಕುಂಡಲಿಸುಲ್ಕರೂಪಾಃ ಸುವಾಸುಃ || ೧೫ ||

ತಾನ್ನಿರೀಕ್ಷ್ಯ ಜರಾರೋಹಾ ಸರೂಪಾನ್ಸೂರ್ಯವರ್ಚಸಃ |
ಅಜಾನತೀ ಪತಿಂ ಸಾಧ್ವಿ ಅಶ್ವಿನೌ ಶರಣಂ ಯಯೌ || ೧೬ ||

ದರ್ಶಯಿತ್ವಾ ಪತಿಂ ತಶ್ಚೈ ಪಾತಿವ್ರತೈನ ತೋಷಿತೌ |
ಗುಚ್ಛಮಾಮಂತ್ಯ ಯಯತುರ್ವಿಮಾನೇನ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಮ್ || ೧೭ ||

ಯಕ್ಷಮಾನೋಽಥ ಶರ್ಯಾತಿಶ್ಚ ವನಶ್ಯಾತ್ರಮಂ ಗತಃ |
ದದರ್ಶ ದುಹಿತುಃ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ಪುರುಷಂ ಸೂರ್ಯವರ್ಚಸಮ್ || ೧೮ ||

ರಾಜಾ ದುಹಿತರಂ ಪ್ರಾಪ್ತ ಕೃತಪಾದಾಭಿವಂದನಾಮ್ |
ಅಶಿಷ್ಠಾಪ್ರಾಯಂಜಾನೋ ನಾತಿಪ್ರೀತಮನಾ ಇವ || ೧೯ ||

ಚಿಕೀರ್ಷಿತಂ ತೇ ಕಿಮಿದಂ ಪತಿಶ್ವಯಾ
ಪ್ರಲಂಭಿತೋ ಲೋಕನಮಸ್ಯತೋ ಮುನಿಃ |
ಯತ್ತ್ವಂ ಜರಾಗ್ರಸ್ತಮಸತ್ಯಸಮ್ಮತಂ
ವಿಹಾಯ ಜಾರಂ ಭಜಸೋಮಮದ್ವಗಮ್ || ೨೦ ||

ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಳೆದ ಒಳಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಚೈವನರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಶ್ವಿನೀ ಕುಮಾರರಿಬ್ಬರೂ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಚೈವನರು ಅವರಿಗೆ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಸತ್ಕಾರಗೈದು ಹೇಳಿದರು - ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಯುವಕನನ್ನಾಗಿಸಿರಿ. ನನ್ನ ರೂಪ ಹಾಗೂ ವಯಸ್ಸು ಯುವಕಿಸ್ತ್ರಿಯರೂ ಒಂದುನುವಂತೆ ಸುಂದರವಾಗಿಸಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಸೋಮಪಾನದ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸೋಮರಸದ ಪಾಲನ್ನು ಕೊಡುವೆನು. || ೧೧-೧೨ || ವೈದ್ಯಕೀರೋಮಣಿಗಳಾದ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ಚೈವನಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಾ 'ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅನಂತರ 'ಇದು ಸಿದ್ಧರ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಒಂದು ಕುಂಡವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಸ್ನಾನಮಾಡಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. || ೧೩ || ಚೈವನ ಮುನಿಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮುದಿತನವು ಅವರಿಸಿತ್ತು. ಮೂಳೆ-ನರಗಳು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಚರ್ಮ ಸುಕ್ಕುಗಟ್ಟಿತ್ತು. ಕೂದಲು ಹಣ್ಣಾದ್ದರಿಂದ ಕುರೂಪಿಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಶ್ವಿನೀ ಕುಮಾರರು ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. || ೧೪ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕುಂಡದಿಂದ ಮೂವರು ಪುರುಷರು ಶೋರಬಂದರು. ಅವರು ಮೂವರೂ ಕಮಲಗಳ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ, ಕುಂಡಲ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು, ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕೆಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಅತೀವ ಸುಂದರರಾಗಿದ್ದು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನರಾಗಿದ್ದರು. || ೧೫ || ಪರಮಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಸುಂದರಿಯಾದ ಸುಕನ್ಯೆಯು - ಈ ಮೂವರೂ ಒಂದೇ ರೂಪವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದು, ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರದೆ ಅವಳು ಅಶ್ವಿನೀ ಕುಮಾರರನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದಿದಳು. || ೧೬ || ಅವಳ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ಪರಮಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಅವರು ಅವಳ ಪತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಮತ್ತೆ ಚೈವನರಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. || ೧೭ ||

ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಯಜ್ಞಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶರ್ಯಾತಿ ರಾಜನು ಚೈವನಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳು ಸುಕನ್ಯೆಯ ಒಳಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿ ಪುರುಷ ನೊಬ್ಬನು ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. || ೧೮ || ಸುಕನ್ಯೆಯು ತಂದೆಯ ಚರಣಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಶರ್ಯಾತಿಯು ಅವಳಿಗೆ ಅಶೀರ್ವದಿಸದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಂತೋಷವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು - || ೧೯ || ಎಲೈ ದುಷ್ಟಳೇ! ನೀನು ಇದೇನು ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿ? ಲೋಕನಮಸ್ಯತನಾದ ಚೈವನಮುನಿಯನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೆಯಾ? ನೀನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಇವನು ಮುದುಕನೂ, ನಿಷ್ಠೆಯೋಜಕನೂ ಎಂದು ತಿಳಿದು ತ್ಯಜಿಸು. ಈ ದಾರಿಹೋಕ ಜಾರ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ? || ೨೦ ||

ಕಥಂ ಮತಿಶ್ಛೇಽವಗತಾನ್ಯಥಾ ಸಹಾಂ
ಕುಲಪ್ರಸೂತೇ ಕುಲದೂಷಣಂ ತ್ವಿದಮ್ |
ಬಿಭರ್ಷಿ ಚಾರಂ ಯದಪತ್ರಪಾ ಕುಲಂ
ಪಿತುಶ್ಚ ಭರ್ತುಶ್ಚ ನಯಸ್ಕಧಸ್ತಮಃ || ೨೦ ||

ದಿವಂ ಬ್ರುವಾಣಂ ಪಿತರಂ ಸ್ವಯಮಾನಾ ಕುಚ್ಛಿತಾ |
ಉದಾಚ ತಾತ ಚಾಮಾತಾ ತವೈಷ ಭೃಗುನಂದನಃ
|| ೨೧ ||

ಶಕಂಸ ಪಿತ್ರೇ ತತ್ಸರ್ವಂ ವಯೋರೂಪಾಭಿಲಂಭನಮ್ |
ಮಿತ್ರಃ ಪರಮಪ್ರೀತಸ್ತನಯಾಂ ಪರಿಪದ್ಯತೇ
|| ೨೨ ||

ಸೋಮೇನ ಯಾಜಯಿಸ್ವೀರಂ ಗ್ರಹಂ ಸೋಮಸ್ಯ ಚಾಗ್ರಹೀತ್ |
ಅಸೋಮಪೋರಪ್ಯಶಿಸೋಶ್ಚವನಃ ಸ್ವೇನ ತೇಜಸಾ
|| ೨೩ ||

ಹಂತುಂ ತಮಾದದೇ ವಜ್ರಂ ಸದ್ಗೋಮನ್ಯುರಮರ್ಷಿತಃ |
ಸವಜ್ರಂ ಸ್ತಂಭಯಾಮಾಸ ಭುಜಮಿಂದ್ರಸ್ಯ ಭಾರ್ಗವಃ
|| ೨೪ ||

ಅನ್ತಃಪಾಶಂಸ್ತುತಃ ಸರ್ವೇ ಗ್ರಹಂ ಸೋಮಸ್ಯ ಚಾಶ್ವಿಸೋ |
ಭಿಷಜಾವಿತಿ ಯತುರ್ವಾಃ ಸೋಮಾಹುತ್ಯಾ ಬಹಿಷ್ಯತೌ
|| ೨೫ ||

ಉತ್ಪಾನಬರ್ಹಿರಾನತೋಃ ಭೂರಿವೇಣ ಇತಿ ತ್ರಯಃ |
ಶರ್ಯಾತೇರಭವನ್ತುತ್ಯಾ ಆನಾರ್ವಾ ರೇವತೋಽಭವಾ
|| ೨೬ ||

ಸೋಽಂತರಮುದ್ರೇ ನಗುಣಂ ವಿನಿರ್ಮಾಯ ಕುಷ್ಠಾರೀಮ್ |
ಆಸ್ತಿಕೋಽಭುಂಕ್ತ ವಿಷಯಾನಾನರ್ತಾದೀನರಿಂದಮ
|| ೨೭ ||

ತಸ್ಯ ಪುತ್ರತತಂ ಜಜ್ಞೇ ಕಕುದ್ವಿಜ್ಞೇಷ್ಯಮುತ್ಸಮಮ್ |
ಕಕುದ್ವಿ ರೇವತೀಂ ಕನ್ಯಾಂ ಸ್ವಾಮಾದಾಯ ವಿಭುಂ ಗತಃ
|| ೨೮ ||

ಕನ್ಯಾವರಂ ಪರಿಪ್ರಪ್ತುಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮಪಾವೃತಮ್ |
ಅವರ್ತಮಾನೇ ಗಾಂಧರ್ವೇ ಸ್ತಿಕೋಽಲಬಕ್ಷಣಃ ಕ್ಷಣಮ್
|| ೨೯ ||

ತದಂತ ಆದ್ಯಮಾನಮ್ ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯಂ ನೈವೇದಯತ್ |
ತಚ್ಛುತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ಸತ್ಯಾ ಪ್ರಹಸ್ಯ ತಮುವಾಚ ಹ
|| ೩೦ ||

ಅಹೋ ರಾಜನ್ನಿದುದ್ಧಾಸ್ತೇ ಕಾಲೇನ ಹೃದಿ ಯೇ ಕೃತಾಃ |
ತಪ್ತಪ್ರಪೌತ್ರನಪ್ಪಣಾಂ ಗೋತ್ರಾಣ ಚ ನ ತ್ಯಜಾಪೇ
|| ೩೧ ||

ನೀನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು. ಇಂತಹ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಯು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು ? ನಿನ್ನ ಈ ವ್ಯವಹಾರ ವಾದರೋ ಕುಲಕುಲಂಕಿತವಾಗಿದೆ. ಅಯ್ಯೋ ! ಶಿವ ! ಶಿವಾ || ನೀನು ನಿರ್ಲಜ್ಜಳಾಗಿ ಚಾರವುರುಷನ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ. ಹೀಗೆ ತಂದೆಯ ಮತ್ತು ವತಿಯ ಎರಡೂ ವಂಶಗಳನ್ನೂ ಘೋರ ವರಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆಯಲ್ಲ || ೨೦ || ತುಚ್ಛತೆಯಾದ ಸುಕನ್ಯೆಯು ಮುಗುಳ್ಳುಗುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಂದೆ ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು - ಅಪ್ಪಾ ! ಇವರು ನಿಮ್ಮ ಅಳಿಯ ಭೃಗುನಂದನ ಚೈವನ ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. || ೨೧ || ಅನಂತರ ಅವಳು ಮಹರ್ಷಿ ಚೈವನರ ಯೌವನ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯವು ದೊರೆತ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯವನ್ನು ತಂದೆಯ ಒಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಶರ್ಯಾತಿರಾಜನಿಗೆ ಆತ್ಮಂಶ ವಿಸ್ಮಯವಾಯಿತು. ಅವನು ತುಂದಾ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. || ೨೨ ||

ಮಹರ್ಷಿ ಚೈವನರು ವೀರಶರ್ಯಾತಿಯಿಂದ ಸೋಮ ಯಜ್ಞದ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸೋಮರಸದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸೋಮ ಪಾನ ಮಾಡಿದರು. || ೨೩ || ಇದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಇಂದ್ರನು ಪರಮಕ್ರುದ್ಧನಾದನು. ಶರ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕಾಗಿ ವಜ್ರಾಯುಧವನ್ನೇ ಮೇಲೆತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಮಹರ್ಷಿ ಚೈವನರು ವಜ್ರ ದೊಂದಿಗೆ ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. || ೨೪ || ಆಗ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರಿಗೆ ಸೋಮಪಾನದ ಪಾಲನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮೊದಲು ಅವರು ಸೋಮಪಾನದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಯತರಾಗಿದ್ದರು. || ೨೫ ||

ಪರಿಣಿತನೇ ! ಶರ್ಯಾತಿಗೆ ಉತ್ಪಾನಬರ್ಹಿ, ಆನರ್ತ ಮತ್ತು ಭೂರಿವೇಣರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ಆನರ್ತನಿಗೆ ರೇವತ ನೆಂಬ ಮಗಳಿದ್ದನು. || ೨೬ || ರಾಜೇಂದ್ರ ! ರೇವತನು ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿಕ್ಕೋ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದನು. ಅದರಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಆನರ್ತ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೭ || ರೇವತನಿಗೆ ನೂರು ಮಂದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವನು ಕಕುದ್ವಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಕಕುದ್ವಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ರೇವತಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ವರನ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ರಹ ದಾರಿಯು ಇಂತಹವರಿಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಗ ಸಂಗೀತ ಉತ್ಸವವು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ; ಸ್ವಲ್ಪದೊತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು. || ೨೮ || ಸಂಗೀತೋತ್ಸವದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಕುದ್ವಿಯು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಕ್ಕು ಅವನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು - || ೨೯ || 'ಮಹಾರಾಜನೇ ! ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜಕುಮಾರರ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿದ್ದೀಯೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಲವತರಾಗಿರುವರು. ಈಗ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಿಗಳೇ ಏನು, ಆ ಗೋತ್ರದ ಹೆಸರೂ ಕೂಡ ಈಗ ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. || ೩೦ ||

ಕಾರೋಽಭಿಯಾತ್ಮ್ಯವಚತುರ್ಯುಗವಿಕಲ್ಪಿತಃ |
ತದ್ಗಚ್ಛ ದೇವದೇವಾಂಶೋ ಬಲದೇವೋ ಮಹಾಬಲಃ |
|| ೩೩ ||

ಕನ್ಯಾರತ್ನಮಿದಂ ರಾಜನ್ ನರರತ್ನಾಯ ಬೇಹಿ ಭೋಃ |
ಭುವೋ ಭಾರಾವತಾರಾಯ ಭಗವಾನ್ಸೂತ್ರಭಾವನಃ |
|| ೩೪ ||

ಅವತೀರ್ಣೋ ನಿಜಾಂಶೇನ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಕೀರ್ತನಃ |
ಇತ್ಯಾದಿಷ್ಟೋಽಭವಂದ್ಯಾಜಂ ನೃಪಃ ಸ್ವಪುರಮಾಗತಃ |
ತತ್ತಂ ಪುಣ್ಯಜನತ್ರಾಸಾದ್ ಭಾತೃಭಿರ್ದಿಕ್ಷವ್ವಿತ್ಯೈಃ |
|| ೩೫ ||

ಸುತಾಂ ದತ್ತಾನ್ವವದ್ಯಾಂಗೀಂ ಬಲಾಯ ಬಲಶಾಲಿನೇ |
ಬದರ್ಯಾಖ್ಯಂ ಗೋ ರಾಜಾ ತಪ್ತಂ ನಾರಾಯಣಾತ್ರಮಮ್ |
|| ೩೬ ||

ಇಷ್ಟರೋಳಿಗೆ ಇವತ್ತೇಳು ಚತುರ್ಯುಗಗಳ ಸಮಯವು ಕಳೆದುಹೋಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಭೂದೋಳಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಈಗ ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನ ಆಶಾವತಾರ ಮಹಾಬಲಾಡ್ಯನಾದ ಬಲರಾಮದೇವನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. || ೩೩ || ರಾಜನೇ! ಈ ಕನ್ಯಾರತ್ನವನ್ನು ಆ ನರಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಬಿಡು. ಅವನ ನಾಮ, ಲೀಲಾದಿಗಳು, ಶ್ರವಣ-ಕೀರ್ತನಗಳು ಒಹಳ ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳು. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಜೀವನ ಸರ್ವಸ್ವನಾದ ಆ ಭಗವಂತನೇ ಭೂಭಾರವನ್ನು ಇಳುಹಲೋಯಿಗೆ ತನ್ನ ಅಡದಿಂದ ಅವತರಿಸಿರುವನು. ಕುಕುಡ್ಡಿ ಮಹಾರಾಜನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವನ ಚರಣಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದನು. ಅವನ ವಂಶಜರು ಯಕ್ಷರ ಭಯದಿಂದ ಆ ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. || ೩೪-೩೫ || ರಾಜಾ ಕುಕುಡ್ಡಿಯು ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಿಯಾದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಬಲರಾಮದೇವನಿಗೆ ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು ಹಾನು ತಮ್ಮಗಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ನರ-ನಾರಾಯಣರ ಬದರ ಕಾಶಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. || ೩೬ ||

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೩ ||

ಅತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ತೃತೀಯೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೩ ||

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ನಾಭಾಗ ಮತ್ತು ಅಂಬರೀಷರ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಶಂಕರ ಉವಾಚ

ನಾಭಾಗೋ ನಭಗಾಪತ್ಯಂ ಯಂ ತತಂ ಭ್ರಾತರಃ ಕವಿಮ್ |
ಯವಿಷ್ಯಂ ವ್ಯಭಿಷನ್ ದಾಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಕಾರಿಣಮಾಗತಮ್ |
|| ೧ ||

ಭ್ರಾತರೋಽಭಾಂಶ್ಚ ಕಿಂ ಮಹ್ಯಂ ಭಜಾಮ ಪಿತರಂ ತವ |
ತ್ವಾಂ ಮಮಾಯೋಸ್ತತಾಭಾಂಕ್ಷುರ್ಮಾ ಪುತ್ರಕತದಾದೃಥಾಃ |
|| ೨ ||

ಇಮೇ ಅಂಗಿರಸಃ ಸತ್ಯಮಾಸತೇಽದ್ಯ ಸುಮೇಧಸಃ |
ಪಶ್ಯಂ ಪಶ್ಯಮುಪೇತ್ಯಾಹಃ ಕವೇ ಮುಹ್ಯಂತಿ ಕರ್ಮಣಿ |
|| ೩ ||

ತಾಂಸ್ತೃ ಶಂಕಯ ಸೂಕ್ತೇ ದ್ವೇ ವೈಶ್ವದೇವೇ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ತೇ ಸ್ವರ್ಮಯತೋ ಧನಂ ಸತ್ಯಪರಿಶೇಷಿತಮಾತ್ಮನಃ |
|| ೪ ||

ಶ್ರೀಶಂಕರಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಮನುಷ್ಯತ್ವನಾದ ನಭಗನಿಗೆ ನಾಭಾಗನೆಂಬ ಕಿರಿಯ ಮಗನಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವ್ರತದಲ್ಲಿದ್ದು ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದನು. || ೧ || ಆಗ ಅವನು ಕೇಳಿದನು - ಸೋದರರೇ! ನೀವು ನನ್ನ ಪಾಲನ್ನು ಏನು ಕೊಟ್ಟಿರುವಿರಿ? ಆಗ ಅವರು ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಪಾಲಾಗಿ ತಂದೆಯವರನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅವನು ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದನು - ಅಪ್ಪಾ! ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರು ನನ್ನ ಪಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ತಂದೆ ಹೇಳಿದನು - 'ಮಗೂ! ನೀನು ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಬೇಡ. || ೨ || ನಿನ್ನ ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವನು. ಒಳ್ಳೆಯ ಮೇಧಾವಂತರಾದ ಅಂಗಿರಸರು ಈಗ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬುದ್ಧಿವಂತರೇಂಬುದೂ ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಅವರು ಅರನೆಯ ದಿನ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಕಿಂಕರ್ತವ್ಯಮೂಢರಾಗುವರು. || ೩ || ಮಗೂ! ನೀನು ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ವೈಶ್ವದೇವ ಸಂಬಂಧಿ ಎರಡು ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸು. ಆದರಿಂದ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ತಮ್ಮ ಸಕಲ ಧನವನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವರು.

ದಾಸ್ಯಂಶಿ ತೇಽಥ ತಾನ್ ಗಚ್ಛತಥಾ ಸ ಕೃತವಾನ್ಯಥಾ |
ತಸ್ಮೈ ದತ್ತಾಯಯುಃ ಸ್ವರ್ಗಂ ತೇ ಸತ್ತಪರಿಶೇಷಿತಮ್ || ೫ ||

ತಂ ಕುಪ್ತಿತ್ ಸ್ವೀಕರಿಸ್ಯಂತಂ ಪುರುಷಃ ಕೃಷ್ಣದರ್ಶನಃ |
ಉದಾಚೋತ್ತರಶೋಽಭೇತ್ಯ ಮಮೇದಂ ವಾಸ್ತುಕಂ ಮು || ೬ ||

ಮಮೇದಮ್ನುಷಭಿದರ್ಶತ್ರಮಿತಿ ತರ್ಹಿ ಸ್ತ ಮಾನವಃ |
ಸ್ಯಾನ್ಮಾ ತೇ ಪಿತರಿ ಪ್ರಶ್ನಃ ಪೃಷ್ಠವಾನ್ ಪಿತರಂ ತಥಾ || ೭ ||

ಯಜ್ಞಪಾಶುಗತಂ ಸರ್ವಮುಚ್ಯಪ್ಪನುಷಯಃ ಕೃಷಿತ್ |
ಚಕ್ರವರ್ತಿಭಾಗಂ ರುದ್ರಾಯ ಸ ದೇವಃ ಸರ್ವಮರ್ಹತಿ || ೮ ||

ನಾಭಾಗಶ್ಚಂ ಪ್ರಣಮ್ಯಾಹ ತವೇಶ ಕಿಲ ವಾಸ್ತುಕಮ್ |
ಇತ್ಯಾಹ ಮೇ ಪಿತಾ ಬ್ರಹ್ಮಂಧಿರಸಾ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಸಾದಯೇ || ೯ ||

ಯತ್ರೇ ಪಿತಾವದದ್ವರ್ಮಂ ತ್ವಂ ಚ ಸತ್ಯಂ ಪ್ರಭಾಷಸೇ |
ದದಾಮಿ ತೇ ಮಂತ್ರದ್ಯತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಸಾತನಮ್ || ೧೦ ||

ಗೃಹಾಣ ದ್ರವಿಣಂ ದತ್ತಂ ಮತ್ತತ್ರೇ ಪರಿಶೇಷಿತಮ್ |
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾಂತರ್ಹಿತೋ ರುದ್ರೋ ಭಗವಾನ್ ಸತ್ಯವತ್ಸಲಃ || ೧೧ ||

ಯ ಏತತ್ಸಂಸ್ಕರೇತ್ ಪ್ರಾತಃ ಸಾಯಂ ಚ ಸುಸಮಾಹಿತಃ |
ಕವಿಭೂಷತಿ ಮಂತ್ರಜ್ಞೋ ಗತಿಂ ಚೈವ ತಥಾಽಽತ್ಮನಃ || ೧೨ ||

ನಾಭಾಗಾದಂಬರೀಷೋಽಭೂನ್ನಪಾಭಾಗಮತಃ ಕೃತಿಃ |
ನಾಸ್ತೃತದ್ ಬ್ರಹ್ಮತಾಪೋಽಪಿ ಯಂ ನ ಪ್ರತಿಹತಃ ಕೃಷಿತ್ || ೧೩ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಭಗವನ್ ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ರಾಜರ್ಷೇಶ್ವಸ್ಯ ಧೀಮತಃ |
ನ ಪ್ರಾಭೂದ್ಯತ್ಯ ನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡೋ ದುರತ್ಯಯಃ || ೧೪ ||

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಈಗಲೇ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗು.' ತಂದೆಯ ಆದೇಶದಂತೆ ನಾಭಾಗನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಅಂಗೀಕರಣರೂ ಕೂಡ ಯಜ್ಞಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. || ೪-೫ ||

ನಾಭಾಗನು ಆ ಧನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದಾಗ ಉತ್ತರದ ಕಡೆಯಿಂದ ಓರ್ವ ಕಪ್ಪಾದ ಪುರುಷನು ಬಂದನು. ಅವನು ಹೇಳಿದನು - 'ಈ ಯಜ್ಞಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಲ್ಲ ಧನಭಾಗವೂ ನನ್ನದಾಗಿದೆ.' || ೬ ||

ನಾಭಾಗನು ಹೇಳಿದನು - 'ಋಷಿಗಳು ಈ ಧನವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನದಾಗಿದೆ.' ಆಗ ಆ ಪುರುಷನು ಹೇಳಿದನು - ನಮ್ಮ ಈ ವಿವಾದವು ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಮುಂದೆ ಇದೆಲ್ಲದರಿ, ನಾಭಾಗನು ಅದರಂತೆ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿದನು - || ೭ || ತಂದೆಯು ಹೇಳಿದನು - 'ಓಮ್ಮ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ - 'ಯಜ್ಞಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಲ್ಲವೂ ರುದ್ರದೇವರ ಪಾಲು ಆಗಿದೆ' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಟ್ಟಿರುವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಧನವಾದರೋ ಮಹಾದೇವನಿಗೇ ಸಿಗಬೇಕು.' || ೮ ||

ನಾಭಾಗನು ಹೋಗಿ ಆ ಕಪ್ಪಾದ ಪುರುಷನಾದ ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ಹೇಳಿದನು - ಸ್ವಾಮಿ | ಯಜ್ಞ ಭೂಮಿಯ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ತಮ್ಮದೇ ಆಗಿವೆ ಎಂದು ನನ್ನ ತಂದೆ ಯವರು ಹೇಳಿರುವರು ಭಗವಂತಾ | ನನ್ನಿಂದ ಅದರಾಧವಾಯಿತು. ನಾನು ತಲೆಬಾಗಿ ಶಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೯ ||

ಆಗ ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರದೇವರು ಹೇಳಿದರು - 'ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ನೀನೂ ಕೂಡ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ನುಡಿದಿರುವೆ. ನೀನು ವೇದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನಾದರೂ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಸಾತನ ಬ್ರಹ್ಮತತ್ವದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವೆನು. || ೧೦ ||

ಇಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ನನ್ನ ಅಂಶವಾದ ಈ ಧನವನ್ನೂ ನಿನಗೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನೀನು ಇದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.' ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯ ಭಗವಾನ್ ರುದ್ರದೇವನು ಅಂತರ್ಧಾನ ನಾದನು. || ೧೧ ||

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ-ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಈ ಅಪ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ಯಾಗಿ, ವೇದಜ್ಞನಾಗಿರುವನು; ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. || ೧೨ ||

ನಾಭಾಗನಿಗೆ ಅಂಬರೀಷನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಅವನು ಭಾವತ್ಯಮಿಯೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನೂ, ಧಾರವತ್ಸೋತ್ತಮನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಎಂದಿಗೂ ತಡೆಯಲು ಅಶಕ್ತ ವಾದ ಬ್ರಹ್ಮತಾವೂ ಕೂಡ ಅಂಬರೀಷನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು. || ೧೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಮಹಾಮುನಿಗಳೇ! ಪರಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ರಾಜರ್ಷಿ ಅಂಬರೀಷನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕ್ರೋಧಗುಂಡು ಯಾವ ರೀತಿ ಯಿಂದಲೂ ನಿವಾರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿ ಸಿದ್ಧರೂ ಅಂಬರೀಷನ ಕೂದಲೂ ಕೊಂಕಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ. || ೧೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಅಂಬರೀಷೋ ಮಹಾಭಾಗಃ ಸಪ್ತದ್ವಿಪಮತೀಂ ಮಹೀಮ್ |
ಅವ್ಯಯಾಂ ಚ ಶ್ರಿಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ವಿಭವಂ ಚಾತುಲಂ ಭುವಿ

|| ೧೫ ||

ಮೇನೇತಿಮರ್ಲಭಂ ಪುಂಸಾಂ ಸರ್ವಂ ತತ್ ಸ್ವಸಂಸ್ತುತಮ್ |
ವಿದ್ವಾನ್ವಿಭವನಿರ್ವಾಣಂ ತಮೋ ವಿಶತಿ ಯತುಮಾನ್

|| ೧೬ ||

ವಾಸುದೇವೇ ಭಗವತಿ ತದಕ್ಷೇಪು ಚ ಸಾಧುಪು |
ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಭಾವಂ ಪರಂ ವಿಶ್ವಂ ಯೇನೇದಂ ಲೋಕಪುತ್ ಸ್ತುತಮ್

|| ೧೭ ||

ಸ ವೈ ಮನಃ ಕೃಷ್ಣಪದಾರವಿಂದಯೋಃ-
ರ್ವಚಾಂಸಿ ವೈಕುಂಠ ಗುಣಾನುವರ್ಣನೇ |
ಕರೌ ಹರೇರ್ಮುಂದಿರಮಾರ್ಜನಾದಿಸು
ತುತಿಂ ಚಕಾರಾಚ್ಯುತಸತ್ಯಭೋದಯೇ || ೧೮ ||

ಮುಕುಂದಲಿಂಗಾಲಯದರ್ಶನೇ ದೃಶೌ
ತದ್ವತ್ಯಗಾತ್ರಸ್ತರ್ಪಣೈಃ ಸಂಗಮಮ್ |
ಭ್ರಾಣಂ ಚ ತತ್ಪಾದಸರೋಜಸೌರಭೇ
ಶ್ರೀದುತ್ತುಲಸ್ಯಾ ರಸನಾಂ ತದರ್ಪಿತೇ || ೧೯ ||

ಪಾದೌ ಹರೇಃ ಕ್ಷೇತ್ರಪದಾನುಸರ್ಪಣೇ
ಶಿರೋ ಪೃಷ್ಠಿಕೇಶಪದಾಭಿವಂದನೇ |
ಕಾಮಂ ಚ ದಾಸ್ಯೇ ನ ತು ಕಾಮಕಾಮ್ಯಯಾ
ಯಥೋತ್ತಮಶ್ಲೋಕಜನಾತ್ರಯಾ ದತಿಃ || ೨೦ ||

ವಿವಂ ಸದಾ ಕರ್ಮಕಲಾಪಮಾತ್ಮನಃ
ಪರೇಽಧಿಯಜ್ಞೇ ಭಗವತ್ಕರೋಕ್ಷಜೇ |
ಸರ್ವಾತ್ಮಭಾವಂ ವಿದಧನ್ಯಹೀಮಿಮಾಂ
ತನ್ನಿಷ್ಯವಿಪ್ರಾಭಿಹಿತಃ ಶಶಾಸ ಹ || ೨೧ ||

ಈಜೇಽಶ್ವಮೇಧೈರಧಿಯಜ್ಞಮೀಶ್ವರಂ
ಮಹಾವಿಭೂತೋಪಾತಿತಾಂಗ ದಕ್ಷಿಣೈಃ |
ತತ್ಯರ್ವಸಿಷ್ಠಾಸಿತಗೌತಮಾದಿಭಿ-
ರ್ಥನ್ಯನ್ಯಭಿಸ್ತ್ರೋತಮಸೌ ಸರಸ್ವತೀಮ್ || ೨೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ !
ಅಂಬರೀಷನು ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಸಪ್ತದ್ವಿಪಮದೊಡ
ಗೊಂಡ ಆತುಂಡ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಆಚಲ ಸಂಪತ್ತು
ಮತ್ತು ಅತುಲ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಇವೆಲ್ಲವೂ
ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆತ್ಮಂತ್ ದುರ್ಲಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು
ಇವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಏಕೆಂದರೆ,
ಯಾವ ವೈಭವ-ಸಂಪತ್ತಿನ ಲೋಭದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತಮೋ
ಗುಣದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ನರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೋ. ಅಂತಹ ವೈಭವ
ಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದುದಿನ ನಾಶವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಅಂಬರೀಷನು
ಅರಿತಿದ್ದನು || ೧೫-೧೬ || ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ
ಅವನ ಏಕಾಂಕ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿ-ಭಕ್ತಿ
ಯಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮೇಲಂತೂ ಈ ಇಡೀ
ವಿಶ್ವ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ತು ಮಣ್ಣಿನಹೆಂಟೆಯಂತೆ ಕಂಡು
ಬರುತ್ತಿತ್ತು || ೧೭ || ಪರಮಭಾಗವತನಾದ ಅಂಬರೀಷನು
ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನ
ಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ವಾಣಿಯನ್ನು ಭಗವದ್ಗುಣ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ,
ಕೈಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಮಂದಿರವನ್ನು ಗುಡಿಸುವುದು, ಸಾರಿಸುವುದ
ರಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಅಚ್ಯುತನ ಮಂಗಳಮಯ
ಕಥಾಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ್ದನು || ೧೮ || ಅವನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣು
ಗಳನ್ನು ಮುಕುಂದನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ, ಮಂದಿರಗಳನ್ನೂ ದರ್ಶಿ
ಸಲು, ಅಂಗ-ಸಂಗವನ್ನು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಶರೀರಸ್ಪರ್ಶದಲ್ಲಿಯೂ,
ಮೂಗನ್ನು ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ
ತುಲಸಿಯ ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಲು, ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು
ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ನೈವೇದ್ಯ-ಪ್ರಸಾದ ಸೇವಿಸಲು ಮೀಸ
ಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದನು || ೧೯ || ಅಂಬರೀಷನು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು
ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೊಡಗಿಸಿದ್ದನು.
ಅವನು ಸದಾಕಾಲ ತಲೆಯಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಣ
ಕಮಲಗಳ ವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭಗವಂತನ ದಾಸ್ಯ
ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವನ ಮುಖ್ಯ ಕಾಮನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ
ದಾಸ್ಯವೂ ನಿಷ್ಕಾಮದಾಸ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಹರಿಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.
ಉತ್ತಮ ಕೀರ್ತಿಯುಳ್ಳ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ಅವನ ಪ್ರೀತಿಯು
ಆಶ್ರಯಿಸಿತ್ತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ
ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು || ೨೦ || ಹೀಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು -
ಯಜ್ಞಪುರುಷ, ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸರ್ವಾತ್ಮಾ
ಸರ್ವಸ್ವರೂಪನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅನುಶಾಸನದಂತೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನು.
|| ೨೧ || ಅವನು 'ಧನ್ವ' ಎಂಬ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯ
ನದಿಯ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠ ಆಸಿತ, ಗೌತಮ ಮೊದ
ಲಾದ ಮಹಾ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕ ಬಹು ದಕ್ಷಿಣೆಗಳುಳ್ಳ,
ಸರ್ವಾಂಗ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಹಲವಾರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ
ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಜ್ಞಪತಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿ
ಸಿದ್ದನು || ೨೨ ||

ಯಸ್ಯ ಕೃತುಷು ಗೀರ್ವಾಣೈಃ ಸದಸ್ಯಾ ಯಿತ್ವಿಷೋ ಜನಾಃ |
ತುಲ್ಯರೂಪಾತ್ಮಾನಿಮಿಷಾ ವ್ಯದೃಶ್ಯಂತ ಸುವಾಸನಃ || ೨೩ ||

ಪುರ್ಣೋ ನ ಪ್ರಾರ್ಥಿತೋ ಯಸ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಮರಪ್ರಿಯಃ |
ಶೃಣ್ವದ್ವಿರುಪಗಾಯದ್ವಿರುತ್ತಮಶ್ಲೋಕಚೇಷ್ಟಿತಮ್ || ೨೪ ||

ಸಮದ್ವಯಂತಿ ತಾನ್ಯಾಮಾಃ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಪರಿಭಾಷಿತಾಃ |
ದುರ್ಲಭಾ ನಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾನ್ಯಾಂ ಮುಕುಂದಂ ಹೃದಿ ಪಶ್ಯತಃ || ೨೫ ||

ಸ ಇತ್ತಂ ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ತಪೋಯುಕ್ತೇನ ಪಾರ್ಥಿವಃ |
ಸ್ವಧರ್ಮೇಣ ಹರಿಂ ಪ್ರೇಕ್ಷನ್ ಸಂಗಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ತನ್ಮದ್ರಹಾನ್ || ೨೬ ||

ಗೃಹೇಷು ದಾರೆಷು ಸುತೇಷು ಬಂಧುಷು
ದ್ವಿವೋಕ್ತಮಸ್ಯಂದ ನಮಾಜಪತ್ತಿಷು |
ಅಕ್ಷಯ್ಯರತ್ನಾಭರಣಾಯುಧಾದಿ-
ಷ್ಠನಂತಕೋಶೇಷ್ಟಕರೋದಸನ್ನತಿಮಮ್ || ೨೭ ||

ತಸ್ಯಾ ಅದಾದ್ವರಿಶ್ಚಕ್ರಂ ಪ್ರತ್ಯನೀಕಭಯಾವಹಮ್ |
ಏಕಾಂತಭಕ್ತಿಭಾವೇನ ಪ್ರೀತೋ ಭೃತ್ಯಾಭಿರಕ್ಷಣಮ್ || ೨೮ ||

ಅರಿರಾಧಯಿಷುಃ ಕೃಷ್ಣಂ ಮಹಿಷ್ಯಾ ತುಲ್ಯಜಲಯಾ |
ಯುಕ್ತಃ ಸಾಂವತ್ಸರಂ ವೀರೋ ದಧಾರ ದ್ವಾಪೀವೃತಮ್ || ೨೯ ||

ವೃತಾಂತೇ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾಪಿ ತ್ರಿರಾತ್ನಂ ಸಮುಪೋಷಿತಃ |
ಸ್ನಾತಃ ಕದಾಚಿತ್ಕಾಲಿಂದ್ಯಾಂ ಹರಿಂ ಮಥುರಸೇಽರ್ಚಯತ್ || ೩೦ ||

ಮಹಾಭವೇಕವಿಧಿನಾ ಸರ್ವೋಪಶೃಂಗಸಂಪದಾ |
ಅಭಿಷಿಚ್ಛಾಂಬರಾಕಲ್ಪೈರ್ಗಂಧಮೂಲ್ಯಾರ್ಹಣಾದಿಭಿಃ || ೩೧ ||

ತದ್ಗತಾಂತರಭಾವೇನ ಪೂಜಯಾಮಾಸ ಕೇಶವಮ್ |
ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಂಶ್ಚ ಮಹಾಭಾಗಾನ್ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಾನ್ ಪಿ ಭಕ್ತತಃ || ೩೨ ||

ಅವನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಯಿತ್ವಿಜರು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯರೂಪದಿಂದ ರವೆ ಮಿಟುಕಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨೩ || ಅವನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮಹಾತ್ಮರಿಂದ ಹಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಭಗವಂತನ ಉತ್ತಮ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭಗವದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳು ದೇವತೆಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಯಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೨೪ || ಅಂಬರೀಷನ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿತ್ಯ-ನಿರಂತರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವಾದ ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳೂ ಹರ್ಷ ವಸ್ತುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಾನಂದದ ಮುಂದೆ ಇವೆಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಶುಭವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು, ತಿರುಳುತವಾಗಿ ದೃಷ್ಟ. || ೨೫ || ಹೀಗೆ ಅಂಬರೀಷಮಹಾರಾಜನು ತಮ್ಮನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಜಾಪಾಲನರೂಪವಾದ ಸ್ವಧರ್ಮದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ, ನಿಧಾನ ವಾಗಿ ಅವನು ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದನು. || ೨೬ || ಅರಸುನೆ, ಪತ್ನೀ, ಪುತ್ರರು, ಬಂಧು-ದಾಂಧವರು, ಶೈಷ್ಠವಾದ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಕಾಲಾಕುಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗ ಸೈನ್ಯ, ಅಕ್ಷಯವಾದ ಭಂಜಾರ - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವಾದುವು ಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾದನು. || ೨೭ || ಅವನ ಅನನ್ಯ ಪ್ರೇಮಮಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಭಯವಸ್ತುಂಟು ಮಾಡುವ, ಭಗವದ್ವಕ್ತರಿಗೆ ರಕ್ಷಕವಾಗಿದ್ದ ಸುರರ್ಕನ ಚಕ್ರವನ್ನು ವಿಯಮಿಸಿದ್ದನು. || ೨೮ ||

ಅಂಬರೀಷರಾಜನ ಪತ್ನಿಯೂ ಅವನಂತೆಯೇ ಭರ್ಮ ಕೀಲಕೂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ವಿರಕ್ತಳೂ ಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಅವನು ಪಕ್ಷಿಯೊಡನೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ದ್ವಾರಕೀ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಎಕಾದಶಿ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. || ೨೯ || ವ್ರತದ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾದಾಗ ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಥುರನ ದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. || ೩೦ || ರಾಜನು ಮಹಾಭವೇಕವಿಧಿಯಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ತ ಪರಿಕರಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಮಾಡಿ, ತನ್ಮಯವಾದ ಮನ್ಮಥನಿಂದ ವಸ್ತ್ರ, ಭೂಷಣ, ಚಂದನ, ಕೂಮಾಲೆ ಗಳಿಂದಲೂ, ಅರ್ಘ್ಯ-ಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅಂತೆಯೇ ಮಹಾಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶೈಷ್ಠರನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಘ್ಯ-ಪಾದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು. ಒಳಕ ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ರುಚಿಕರವಾದ ಮತ್ತು ಗುಣ ವತ್ತರವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಸಮಲಂಕೃತವಾದ ಅರವತ್ತು ಕೋಟಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಗೋವುಗಳ ಕೊಂಬುಗಳು ಸುವರ್ಣದಿಂದಲೂ,

ಗಮಾಂ ದುಃಖವಿಚಾರೇಣಾಂ ದೂಷಾಂಘ್ರೀಣಾಂ ಸುವಾಸನಾಮ್ |
ಪಯಃಶೀಲವಯೋರೂಪವತ್ಸೋಪಸ್ತರಸಂಪದಾಮ್

|| ೩೩ ||

ಪ್ರಾಹಿಣೋತ್ಸಾಧುವಿಪ್ರೇಭ್ಯೋ ಗೃಹೇಷು ನೈರ್ಬುದಾನಿ ಪಟ್ |
ಭೋಜಯಿತ್ವಾ ದ್ವಿಜಾನ್ಗ್ರೇ ಸ್ವಾಸ್ತಸ್ತಂ ಗುಣವತ್ತಮಮ್

|| ೩೪ ||

ಲಬ್ಧಕಾಮೈರನುಜ್ಞಾತಃ ಪಾರಣಾಯೋಪಚಿತ್ರಮೇ |
ತಸ್ಯ ತರ್ಹ್ಯತಿಥಿಃ ಸಾಕ್ಷಾದ್ಧರ್ಮಾ ಭಗವಾಸಭೂತ್

|| ೩೫ ||

ತಮಾನರ್ಚಾತಿಥಿಂ ಭೂಪಃ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಾಸನಾರ್ಹಃ |
ಯಯಾಚೀತಭವತಾರಾಯ ಪಾದಮೂಲಮುಪಾಗತಃ

|| ೩೬ ||

ಪ್ರತಿನಂದ್ಯ ಸ ತದ್‌ಯೋಚ್ಚಾಂ ಕುರ್ಮಮಾವಶ್ಯಕಂ ಗತಃ |
ನಿಮಮಜ್ಜ ಬೃಹದ್ಧ್ಯಾಯನ್ ಕಾಲಿಂದೀಸಲಿಲೇ ಶುಭೇ

|| ೩೭ ||

ಮುಹೂರ್ತಾರ್ಥಾವಶಿಷ್ಟಾಯಾಂ ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಪಾರಣಾಂ ಪ್ರತಿ |
ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಧರ್ಮಚೋ ದ್ವಿಚೈಸ್ತದ್ಧರ್ಮಸಂಕಟೇ

|| ೩೮ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾತಿಕ್ರಮೇ ದೋಷೋ
ದ್ವಾದಶ್ಯಾಂ ಯದಪಾರಣೇ |
ಯತ್ಯತ್ ಸಾಧು ಮೇ ಭೂಯಾದ-
ಧರ್ಮೋ ವಾ ನ ಮಾಂ ಸ್ತುತೇತ್ || ೩೯ ||

ಅಂಭಾ ಕೇವಲೇನಾಥ ಕರಿಷ್ಯೇ ವ್ರತಪಾರಣಾಮ್ |
ಪ್ರಾಹುರಬ್ಜಗ್ಗಣಂ ವಿಪ್ರಾ ಹೃದಿತಂ ನಾಶಿತಂ ಚ ತತ್

|| ೪೦ ||

ಅತ್ಯಪಃ ಪ್ರಾಶ್ನ ರಾಜರ್ಷಿಶ್ಚಿಂತಯನ್ಮನಸಾಚ್ಚುತಮ್ |
ಪ್ರತ್ಯಚಿಷ್ಟ ಕುರುಶ್ಚೇಷ್ಟ ದ್ವಿಜಾಗಮನಮೇವ ಸಃ

|| ೪೧ ||

ದುರ್ಮಾಸಾ ಯಮುನಾಕೂಲಾತ್ಮತಾವಶ್ಯಕ ಆಗತಃ |
ರಾಜಾಭಿನಂದಿತಸ್ಯ ಟುಟುಧೇ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ಧಿಯಾ

|| ೪೨ ||

ಮನ್ಯುನಾ ಪ್ರಚಲದ್ಗಾತ್ರೋ ಭೃಕುಟೇಕುಟಲಾನನಃ |
ಏಭಿಕ್ಷುತಶ್ಚ ಸುತರಾಂ ಕೃತಾಂಜಲಿಮಭಾಷತ

|| ೪೩ ||

ಕಾಲುಗಳು ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸುಂದರವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಿದ್ದರು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಹಾಲುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವಭಾವದವುಗಳಾಗಿದ್ದು ಪಡೆ ಹಸುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ನೋಡಲು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದವು. ಕರುಗಳ ಸಮೇತವಾಗಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಹಾಲುಕರೆಯುವ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವಾಗಿಕೊಟ್ಟನು. || ೩೧-೩೪ || ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಅನುಚ್ಛೇದನು ಪಡೆದು ರಾಜನು ವ್ರತಪಾರಣೆಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶಾಖಾನುಗ್ರಹ ಸಮರ್ಥರಾದ ದುರ್ಮಾಸರು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು. || ೩೫ ||

ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನು ಅವರನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಅದರದಿಂದ ಆಸನವನ್ನಿತ್ತು ಕುಳಿರಿ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ದುರ್ಮಾಸರನ್ನು ವಿಧ-ವಿಧವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದನು. ಅವರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡಿ ರಾಜನು ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೩೬ || ದುರ್ಮಾಸರು ಅಂಬರೀಷನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನದೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮವಷ್ಟುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಯಮುನೆಯ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. || ೩೭ || ಇತ್ತ ದ್ವಾದಶಿಯು ಕೇವಲ ಒಂದುಗೇಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ಅಂಬರೀಷನು ಧರ್ಮ-ಸಂಕಟ ಕೊಳಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದನು. || ೩೮ || ರಾಜನೆಂದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ! ಅತಿಥಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನಮಾಡಿಸದೆ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ದ್ವಾದಶಿ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಪಾರಣೆಮಾಡುವುದು ಎರಡೂ ದೋಷವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಪಾಪವು ತಟ್ಟದೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗುವಂತಹ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡ ಬೇಕು ? || ೩೯ || ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಂದಿಗೆ ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಅವನೆಂದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ! ಕೇವಲ ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದಂತೆಯೂ, ಮಾಡದಂತೆಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನೀರು ಕುಡಿದು ಪಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು. || ೪೦ || ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಭಗವಂತನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ರಾಜರ್ಷಿ ಅಂಬರೀಷನು ಜಲಪ್ರಾತನ ಮಾಡಿದನು ತಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ. ದುರ್ಮಾಸರ ಆಗಮನವನ್ನೇ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೪೧ || ದುರ್ಮಾಸರು ಅವಶ್ಯಕ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಯಮುನಾ ನದಿಯಿಂದ ಮರಳಿದರು. ರಾಜನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಆಭಿನಂದಿಸಿದಾಗ ಅವರು - ರಾಜನು ಪಾರಣೆಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಅನುಮಾನದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. || ೪೨ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಮಾಸರು ಬಹಳ ಹಸಿದಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ರಾಜನು ಪಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರ ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ಕೋಪದಿಂದ ಫರ-ಫರನೆ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು ಹುಟ್ಟುಗೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮುಖವು ಒಣಗಿವಾಗಿತ್ತು. ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಂಬರೀಷನು ಗದರಿಸುತ್ತಾ ಅವರು ಹೇಳಿದರು - || ೪೩ ||

ಅಹೋ ಅಸ್ಯ ನೃಶಂಸ್ಯ ಶ್ರೀಯೋಸ್ತತ್ಸ್ಯ ಪಶ್ಯತ |
ಧರ್ಮವ್ಯತಿಕ್ರಮಂ ವಿಶ್ಲೋಕಭಕ್ತಸ್ಯೇತಮಾನಿಸಃ || ೪೪ ||

ಯೋ ಮಾಮತಿಥಿಮಾಯಾತಮಾತಿತ್ಯೇನ ನಿಮಂತ್ಯ ಚ |
ಆದತ್ತಾ ಭುಕ್ತವಾಂಸ್ತಸ್ಯ ಸದ್ಭ್ರೇ ದರ್ಶಯೇ ಫಲಮ್ || ೪೫ ||

ಏವಂ ಬ್ರುವಾಣ ಉತ್ಕೃತ್ಯ ಜಹಾಂ ರೋಷವಿದೀಪಿತಃ |
ತಯಾ ಸ ನಿರ್ಮಮೇ ತಸ್ಯ ಕೃತ್ಯಾಂ ಕಾಲಾನಲೋಪಮಾಮ್ || ೪೬ ||

ತಾಮಾಪತಂತೀಂ ಜ್ವಲಂತೀಮುಪಹೃತಾಂ ಪದಾ ಭುವಮ್ |
ವೇಷಯಂತೀಂ ಸಮುದ್ವೀಕ್ಷ್ಯ ನ ಚಕಾಲ ಪದಾಸ್ತಪಃ || ೪೭ ||

ಪ್ರಾಗ್ವಿಷ್ಣುಂ ಭೃತ್ಕರಕ್ಷಾಯಾಂ ಪುರುಷೇಣ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
ದದಾಹ ಕೃತ್ಯಾಂ ತಾಂ ಚಕ್ರಂ ಕ್ರುದ್ಧಾಹಿಮಿವ ಪಾವಕಃ || ೪೮ ||

ತದಭಿದ್ರವದುದ್ವೀಕ್ತ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟಯಾಸಂ ಚ ನಿಷ್ಪಲಮ್ |
ದುರ್ವಾಣಾ ದುದ್ರವೇ ಭೀತೋ ದಿಕ್ಪ್ರಾಣಪರೀತ್ಸಯಾ || ೪೯ ||

ತಮನ್ವಧಾವದ್ಭಗವದ್ರಥಾಶ್ಲಂ
ದಾವಾಗ್ನಿದೂತಹಿಮೋ ಯಿಥಾಹಿಮ್ |
ತಥಾನುಶಕ್ತಂ ಮುನಿರೀಕ್ಷಮಾಣೋ
ಗುಹಾಂ ವಿವಿಕ್ಷುಃ ಪ್ರಮಾದ ಮೇರೋಃ || ೫೦ ||

ದಿಶೋ ನಭಃ ಕ್ಷಾಂ ವಿವರಾನ್ ಸಮುದ್ರಾನ್
ಲೋಕಾನ್ವಪಾರಾಂಸ್ಪದಿವಂ ಗತಃ ಸಃ |
ಯತೋ ಯತೋ ಧಾವತಿ ತತ್ರ ತತ್ರ
ಸುದರ್ಶನಂ ದುಷ್ಯಸಹಂ ದದರ್ಶ || ೫೧ ||

ಅಲಬ್ಧನಾಥಃ ಸ ಯದಾ ಕುತರ್ಹಿತ್
ಸಂತ್ರಸ್ತಚಿತ್ತೋಽರಣಮೇಷಮಾಣಃ |
ದೇವಂ ವಿರಿಂಚಂ ಸಮಗಾದ್ವಿಧಾತಃ
ಪ್ರಾಹ್ಯಾತ್ಮಯೋನೇಽಜಿತತೇಜಸೋ ಮಾಮ್ || ೫೨ ||

ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ

ಸ್ಥಾನಂ ಮದೀಯಂ ಸಹವಿತ್ಸಮೇತಾ
ಕ್ರೀಡಾವಸಾನೇ ದ್ವಿಪರಾರ್ಥಸಂಜ್ಞೇ |
ಭ್ರೂಭಂಗಮಾಕ್ರೇಣ ಹಿ ಸಂದಿಧಕ್ರೋಃ
ಕಾಲಾತ್ಮನೋ ಯಸ್ಯ ತಿರೋಭವಿಷ್ಯತಿ || ೫೩ ||

ಏನನ್ಯಾಯ! ಕ್ರೂರಿಯಾದ, ಸಂವತ್ಸರಿಂದ ಮದೀಯವ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತನಲ್ಲದೆ, ತಾನೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಈ ರಾಜನ ಧರ್ಮೋಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದರು. || ೪೪ || ನಾನು ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಇವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆನು. ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರಮಾಡಲು ರಾಜನು ನನಗೆ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಊಟಮಾಡಿಸದೆಯೇ ಇವನು ಧೋಷನ ಮಾಡಿರುವನು. ಇಂತಹ ಧರ್ಮವ್ಯತಿಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಿಗುವ ಫಲ ವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನಾನೀಗಲೇ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. || ೪೫ || ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ - ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕುರಿದದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಜಟೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಂಬರೀಷನನ್ನು ಕೊಂದುಕೊಡಲು ಒಂದು ಕೃತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಅದು ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಂತೆ ಧಗ-ಧಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೪೬ || ಅದು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಕುರಿಯುತ್ತಾ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಝುಳಿಪಿಸುತ್ತಾ, ಪಾದ ಘಟ್ಟನೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಾ ಅಂಬರೀಷನ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅಂಬರೀಷ ರಾಜನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಂತ ಜಾಗದಿಂದ ಕದಲದೆ ತಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿದ್ದನು. || ೪೭ || ಪರಮ ಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಸೇವಕನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮೊದಲೇ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವ ಘಟಕರ್ಷವನ್ನು ದಾವಾಗ್ನಿಯು ಕ್ಷೇಮಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ಬಿಡುವಂತೆ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ದುರ್ವಾಸನ ಕೃತ್ಯೆಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. || ೪೮ || ತಾನು ಸೃಷ್ಟಿದ ಕೃತ್ಯೆಯು ಭಸ್ಮವಾದುದನ್ನು ಮತ್ತು ಚಕ್ರವು ತನ್ನದೇಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದುರ್ವಾಸರು ಭಯಗೊಂಡು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿಕ್ಕಾವಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು. || ೪೯ || ಎತ್ತರವಾದ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಕಾಡ್ಲಿಚ್ಛು ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಂದಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಭಗವಂತನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವು ಅವರನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಆಗ ದುರ್ವಾಸರು ಸುಮೇರು ಪರ್ವತದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಆತೃಕಡೆಗೆ ಓಡಿದರು. || ೫೦ || ದುರ್ವಾಸರು - ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶ, ವೃಥಿವಿ, ಆಕಲ-ವಿಕಲ ಮುಂತಾದ ಕೆಳಗಿನ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ, ಲೋಕಪಾಲರಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುದರ್ಶನವು ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. || ೫೧ || ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರೂ ರಕ್ಷಕರು ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಇನ್ನೂ ಭಯಗೊಂಡರು. ತನಗಾಗಿ ಬದುಕುಳಿಯಲು ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು - 'ಓ ವಿರಿಂಚಯೇ! ನೀವು ಸ್ವಯಂಭೂ ಆಗಿರುವಿರಿ. ಭಗವಂತನ ಈ ತೇಜೋಮಯ ಚಕ್ರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿರಿ.' || ೫೨ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು - ಮಹರ್ಷಿಯೇ! ನನ್ನ ಎರಡು ಪರಾರ್ಥಗಳ ಅಯುಷ್ಯವು ಮುಗಿದಾಗ ಕಾಲ್ಪರ್ದರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಲೀಲೆಯನ್ನು ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸಲು ಬಯಸಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸುಡಲು ಬಯಸಿದಾಗ ಅವನ ಭ್ರೂಭಂಗ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಈ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಈ ಲೋಕವೂ ಕೂಡ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋದೀತು. || ೫೩ ||

ಅಹಂ ಭವೋದಕ್ವಚ್ಛಗುಪ್ತಧಾನಾಃ
ಪ್ರಜೇಶಭೂತೇತಸುರೇತಮುಖ್ಯಾಃ |
ಸರ್ವೇ ವಯಂ ಯನ್ನಿಯಮಂ ಪ್ರಪನ್ನಾ
ಮೂಢ್ವರ್ಷಿತಂ ಲೋಕಹಿತಂ ವಹಾಮಃ || ೫೪ ||

ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತೋ ವಿರಿಂಚೇನ ವಿಪ್ಲುಷಕ್ಕ್ರೋಪತಾಪಿತಃ |
ದುರ್ವಾಸಾಃ ಶರಣಂ ಯಾತಃ ಶರ್ವಂ ಕೈಲಾಸವಾಸಿನಮ್
|| ೫೫ ||

ಶ್ರೀರುದ್ರ ಉವಾಚ

ವಯಂ ನ ತಾತ ಪ್ರಭವಾಮ ಭೂಮ್ನಿ
ಯಸ್ಮಿನ್ಪರೇಽನ್ಯೇಽಪ್ಯಜಜೀವತೋಶಾಃ |
ಭವಂತಿ ಕಾಲೇ ನ ಭವಂತಿ ಹೀದೃಶಾಃ
ಸಹಸ್ರತೋ ಯತ್ರ ವಯಂ ಭ್ರಮಾಮಃ || ೫೬ ||

ಅಹಂ ಸನತ್ಕುಮಾರಶ್ಚ ನಾರದೋ ಭಗವಾನಜಃ |
ಕಪಿಲೋಽಪಾಂತರತಮೋ ದೇವಲೋ ಧರ್ಮ ಆಸುರಿಃ
|| ೫೭ ||

ಮುರೀಚಿಪ್ರಮುಖಾಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಸಿದ್ಧೇಶಾಃ ಪಾರವರ್ತನಾಃ |
ವಿದಾಸು ನ ಮಯಂ ಸರ್ವೇ ಯನ್ಮಾಯಾಂ ಮಾಯಯಾಽಽಪ್ಯಹಾಃ
|| ೫೮ ||

ತಸ್ಯ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಸ್ಯೇದಂ ಶಸ್ತ್ರಂ ದುರ್ವಿಷಹಂ ಹಿ ನಃ |
ತಮೇವ ಶರಣಂ ಯಾಹಿ ಪರಿಶ್ತೇ ಶಂ ವಿಧಾಸ್ಯತಿ
|| ೫೯ ||

ತತೋ ನಿರಾತೋ ದುರ್ವಾಸಾಃ ಪದಂ ಭಗವತೋ ಯಯೌ |
ವೈಕುಂಠಾಖ್ಯಂ ಯದಧ್ಯಾಸ್ತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಃ ಶ್ರಿಯಾ ಸಹ
|| ೬೦ ||

ಸಂದಹ್ಯಮಾಗೋಽಚಿತಶಸ್ತ್ರವಹ್ನಿನಾ
ತತ್ಪಾವಮೂಲೇ ಕುತಿತಃ ಸಮೇಪಥುಃ |
ಅಪಾಚ್ಯುತಾನಂತ ಸದೀಪಿತ ಪ್ರಭೋ
ಕೃತಾಗ್ರಂ ಮಾವ ಹಿ ವಿಶ್ವಭಾವಶ || ೬೧ ||

ಅಜಾನತಾ ತೇ ಪರಮಾನುಭಾವಂ
ಕೃತಂ ಮಯಾಘಂ ಭವತಃ ಪ್ರಿಯಾಣಾಮ್ |
ವಿಧೇಹಿ ತಸ್ಯಾಪಚಿತಂ ವಿಧಾವ-
ಮುಚ್ಯೇತ ಯನ್ಮಾಮ್ನು ದಿತೇ ನಾರಕೋಽಪಿ || ೬೨ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಅಹಂ ಭಕ್ತಪರಾಧಿನೋ ಹ್ಯಸ್ತಂತ್ರ ಇವ ದ್ವಿಜಃ |
ಗಾಧುಭಿಗ್ರಸ್ತಹೃದಯೋ ಭಕ್ತೈರ್ಭಕ್ತಜನಪ್ರಿಯಃ
|| ೬೩ ||

ನಾನು, ಶಂಕರನು, ದಕ್ಷ ಭೃಗು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಭೂತೇಶರು, ಸುರೇತಮುಖ್ಯರು, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರಾಗಿರುವುದೋ, ಅವನ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವಹಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಪಂಚದ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಅಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ದ್ರೋಹ ವಸಗಿರುವ ನಿನಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಯನ್ನೀಯಲು ನಾವು ಸಮರ್ಥ ರಲ್ಲ || ೫೪ || ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೀಗೆ ದುರ್ವಾಸರನ್ನು ನಿರಾಶ ಗೊಳಿಸಿದಾಗ ಭಗವಂತನ ಚಕ್ರದ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಕೈಲಾಸವಾಸಿ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನಲ್ಲಿ ತರಣುಹೊಕ್ಕರು. ಓ ಪರಮೇಶ್ವರಾ! ನನ್ನನ್ನು ಈ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರದಿಂದ ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಬೇಡಿದಾಗ ತಿಳಿಸಿದನು - || ೫೫ ||

ಶ್ರೀಮಹಾಶಿವನು ಹೇಳಿದನು - ದುರ್ವಾಸನೇ! ಯಾವ ಅಪಾರಮಹಿಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಈ ಜೀವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮರು, ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುತ್ತವೆಯೋ ಮತ್ತು ಲೀನವಾಗಿರುತ್ತಿರುತ್ತವೆಯೋ-ಅಂತಹ ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಕೂಡ ಸಾವಿರಾರು ಬಾರಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅವನಲ್ಲೇ ಲೀನವಾಗಿರುತ್ತೇವೆಯೋ ಅಂತಹ ಪ್ರಭುವಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಾವು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಲ್ಲ || ೫೬ || ನಾನಾಗಲೀ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ನಾರದ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಕಪಿಲರು, ಅಪಾಂತರತಮ-ದೇವಲರಾಗಲೀ, ಧರ್ಮ-ಆಸುರಿ-ಮುರೀಚಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರರಾಗಲೀ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯನ್ನು ಅರಿಯುವು. ಏಕೆಂದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆದೇ ಮಾಯೆಯಿಂದಲೇ ಅವೃತರಾಗಿದ್ದೇವೆ. || ೫೭-೫೮ || ಈ ಚಕ್ರವು ಆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಸ್ತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಉಜ್ವಲವಾದ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ನಾವೂ ಸಹಿಸಲಾರೆವು. ನೀನು ಆ ಶ್ರೀಕುರಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗು. ಅವನೇ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. || ೫೯ || ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಿರಾಶರಾದ ದುರ್ವಾಸರು ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ರಮೆಯೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುವ ಪರಮಧಾಮವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋದರು. || ೬೦ || ದುರ್ವಾಸರು ಭಗವಂತನ ಸುರರ್ಶನದಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ನಡುಗುತ್ತಾ ಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಲಿದ್ದರು. ಓ ಅಚ್ಯುತಾ! ಅನಂತಾ! ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಬೇಕಾದವನೇ! ಪ್ರಭುವೇ! ಲೋಕರಕ್ಷಕನೇ! ಅವರಾಧಿಯಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಅಂಗಡಾಚಿದರು. || ೬೧ || ನಿನ್ನ ಪರಮಾದ್ಭುತ ವಾದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯದೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನಿಗೆ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ ಪ್ರಭುವೇ! ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸುರರ್ಶನದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡು. ನಿನ್ನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನರಕದಲ್ಲಿ ರುವ ಜೀವರು ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. || ೬೨ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ದುರ್ವಾಸನೇ! ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ನಾನು ಅಸ್ವತಂತ್ರನು, ನನಗೆ ಯಾವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಸಾಧುಗಳಾದ ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಕೃಪತಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತರು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಂತೆ ನಾನೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೬೩ ||

ಸಾಹಮಾತ್ಮಾನಮಾಶಾಸೇ ಮಧ್ವಕ್ಷೇಃ ಸಾಧುಭಿರ್ವಿನಾ |
ಶ್ರಿಯಂ ಚಾತ್ಮಂತಿಕೇಂ ಪ್ರಹ್ಲಾನ್ ಯೇಷಾಂ ಗತಿರಹಂ ಪರಾ || ೬೪ ||

ಯೇ ದಾರಾಗಾದ್ರತ್ಯಾಪ್ತಾನ್ ಪ್ರಾಣಾಸ್ತಿದಿಮಂ ಪರಮ್ |
ಹಿತ್ವಾಮಾಂ ತರಣಂ ಯಾತಾಃ ಕಥಂ ತಾಂಸ್ತು ಕ್ತುಮುತ್ಸಹೇ || ೬೫ ||

ಮಯಿ ನಿರ್ಬದ್ಧತ್ವದಯಾಃ ಸಾಧವಃ ಸಮದರ್ಶನಾಃ |
ಪಶೀಕುವಂತಿ ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಸಾರ್ಥೈಃ ಸತ್ಪತಿಂ ಯಥಾ || ೬೬ ||

ಮತ್ತೇವಯಾ ಪ್ರತೀತಂ ಚ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಚಕ್ರಪ್ತಯಮ್ |
ಸೇಚ್ಛತಿ ಸೇವಯಾ ಪೂರ್ಣಾಃ ಕುಷೋಽನ್ಯತ್ಕಾಲಪಿದ್ರುತಮ್ || ೬೭ ||

ಸಾಧವೋ ಹೃದಯೇ ಮುಷ್ಯಂ ಸಾಧೂನಾಂ ಹೃದಯಂ ಕ್ಷುಧಮ್ |
ಮದಸ್ತತ್ತೇ ನ ಚಾನಂತಿ ನಾಹಂ ತೇಭ್ಯೋ ಮನಾಗಪಿ || ೬೮ ||

ಉಪಾಯಂ ಕಥಯಿಷ್ಯಾಮಿ ತವ ವಿಪ್ರ ಶೃಣುತ್ವ ತತ್ |
ಅಯಂ ಹ್ಯಾತ್ಮಾಭಿಚಾರ್ಯೇ ಯತ್ಕೂಂ ಯಾತು ವೈ ಭವಾನ್ |
ಸಾಧುಶು ಪ್ರಹಿತಂತೇಹಃ ಪ್ರಹರ್ಷುಃ ಕುರುತೇಽಶಿವಮ್ || ೬೯ ||

ತವೋ ವಿಷ್ಣು ಚ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ನಿಜೇಯಸಕರೇ ಉಭೇ |
ತೇ ಏವ ದುರ್ವಿನೀತಸ್ಯ ಕಲ್ಪತೇ ಕರ್ತುರನ್ಯಥಾ || ೭೦ ||

ಬ್ರಹ್ಮಂಶ್ಚದ್ವೈತ್ಯ ಭದ್ರಂ ತೇ ನಾಭಾಗತನಯಂ ನೃಪಮ್ |
ಕ್ಷಮಾಪಯ ಮಹಾಭಾಗಂ ತತಃ ಶಾಂತಿರ್ಭವಿಷ್ಯತಿ || ೭೧ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಕ್ತಮನೇ | ನನ್ನ ಭಕ್ತರ ಏಕಮಾತ್ರ ಅಶ್ಯಯ ನಾನೇ ಆಗಿರುವನು. ಅದರಿಂದ ಸಾಧುಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ನನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಸ್ವತಃ ನನ್ನನ್ನಾಗಲಿ, ನಿವಾಸರಹಿತಳಾದ ನನ್ನ ಆರ್ಥಾಂಗಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ || ೬೪ || ಯಾವ ಭಕ್ತನು ವಕ್ಷಿ, ಪುತ್ರ, ಗೃಹ, ಗುರುಜನರು, ಪ್ರಾಣ, ಧನ ಇವಲೋಕ, ಪರಲೋಕ - ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ನನಗೇ ಶರಣುಬಂದಿರುವನೋ, ಅಂತಹವನನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಹೃದಯಪಟ್ಟನು ? || ೬೫ || ಸಾಧಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದಿಂದ ಸದಾಚಾರಿಯಾದ ಪತಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆಯೇ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರೇಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿರುವ ಸಮುದರ್ಶಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳು ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ನನ್ನನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. || ೬೬ || ನನ್ನ ಜನನಪ್ರೇಮಿ ಭಕ್ತರು ನನ್ನ ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣ-ಕ್ಷತಕ್ಷತ್ಯ ರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಸೇವೆಯ ಫಲವೃದ್ಧಿವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಲೋಕ್ಯ-ಸಾರೂಪ್ಯಾದಿ ಮುಕ್ತಿಗಳು ದೊರಕದರೂ ಅವರು ಬಿಡನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕಾಲವಶವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ ? || ೬೭ || ದುರ್ವಾಸರೇ ! ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳಲಿ ? ಸಾಧುಗಳೇ ನನ್ನ ಹೃದಯಸ್ವರೂಪರಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ನಾನು ಹೃದಯಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವನು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಯದು ಹಾಗೂ ನಾನು ಅವರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನೂ ಅರಿಯೆ || ೬೮ || ವಿಪ್ರರೇ ! ನಾನೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ; ಕೇಳಿ. ಯಾರ ಅನಿಷ್ಟ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಈ ವಿವತ್ತು ಸಂಭವಿಸಿತೋ, ನೀವು ಅವರ ಬಳಿಯೇ ಹೋಗಿರಿ. ನಿರವರಾಧಿಗಳಾದ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅನಿಷ್ಟದಿಂದಾಗಿ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಅವರಿಗಳ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. || ೬೯ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ತಮಸ್ಸು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯೆಯೇ ಪರಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉದ್ವಿಗನಾಗಿ, ಅನ್ಯಾಯಿಯಾದರೆ ಅವರೊಡನೆ ಎಪರಿಣತ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. || ೭೦ || ದುರ್ವಾಸರೇ ! ನಿಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ನೀವು ಸಾಭಾಗವೆಂದನ ಪರಮಭಾಗ್ಯವಾಲಿ ಅಂಬರೀಷರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸಿ. ಆಗ ನಿಮಗೆ ಶಾಂತಿಯು ಲಭಿಸುವುದು. || ೭೧ ||

ಸಾಲ್ಕರಯಿ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಅಂಬರೀಷಾಚರಿತೇ ಚತುರ್ಥೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೪ ||

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ದುರ್ವಾಸರು ದುಃಖದಿಂದ ಪಾರಾದುದು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಭಗವತಾಽಽದಿಷ್ಟೋ ದುರ್ವಾಸಾಶ್ಚಕ್ರತಾಪಿತಃ |
ಅಂಬರೀಷಮುಪಾವೃತ್ಯ ತತ್ಪಾದೌ ದುಃಖಿತೋಽಗ್ರಹೀತ್ || ೧ ||

ತಸ್ಯ ಸೋದ್ಯಮನಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪಾದ್ವರ್ತವಿಲಕ್ಷಿತಃ |
ಅಸ್ಮಾವೀತ್ರದ್ವರೇರಸ್ತಂ ಕೃಪಯಾ ಪೀಡಿತೋ ಭೃಶಮ್ || ೨ ||

ಅಂಬರೀಷಉವಾಚ

ತಮಗ್ನಿಭೃಗವಾನೂರ್ಯಸ್ತ್ವಂ ಸೋಮೋ ಜ್ಯೋತಿಪಾಂ ಪತಃ |
ತದಾಪಸ್ತ್ವಂ ಕ್ಷಿಪ್ಯೋಮ ವಾಯುರ್ಮಾತ್ರೇಂದ್ರಿಯಾಣ ಚ || ೩ ||

ಸುದರ್ಶನ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಸಹಸ್ರಾರಾಚ್ಯುತಪ್ರಿಯ |
ಸರ್ವಾಸ್ತಪ್ರಾತೀನ್ ವಿಪ್ರಾಯ ಸ್ವಸ್ತಿ ಭೂಯಾ ಇಹಸ್ತತೇ || ೪ ||

ತಃ ಧರ್ಮಸ್ತ್ವಂ ಋತಂ ಸತ್ಯಂ ತ್ವಂ ಯಜ್ಞೋಽಖಿಲಯಜ್ಞಭುಕ್ |
ತ್ವಂ ಲೋಕಪಾಲಃ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ ತ್ವಂ ತೇಜಃ ಪೌರುಷಂ ಪರಮ್ || ೫ ||

ಋಮಃ ಸುನಾಭಾಖಿಲಧರ್ಮಸೇತವೇ
ಹೃದಧರ್ಮಶೀಲಾಸುರಭೂಮಕೇತವೇ |
ತ್ವಂ ಲೋಕಗೋಪಾಯ ವಿಶುದ್ಧವರ್ಚಸೇ
ಮನೋಜವಾಯಾದ್ವೈತಕರ್ಮಣೇ ಗೃಣೇ || ೬ ||

ಪ್ತೇಽಜಸಾ ಧರ್ಮಮಯೇನ ಸಂಹೃತಂ
ತಮಃ ಪ್ರಕಾಶತ್ವ ದೃತೋ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಮಾತೃಯಗ್ರೇ ಮಹಿಮಾ ಗಿರಾಂ ಪತೇ
ತದ್ರೂಪಮೇತತ್ಸದಾಸ್ತರಾವರಮ್ || ೭ ||

ಐದಾ ವಿಸ್ತೃಷ್ಟಸ್ತಮನಂಜನೇನ ವೈ
ಽಽಲಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋಽಜಿತ ದೈತ್ಯದಾನವಮ್ |
ದಾಶೂದರೋರ್ವಂಘ್ರಶಿರೋಧರಾಣಿ
ವೃಕ್ಷಸ್ತಂ ಪ್ರಧನೇ ವಿರಾಜಸೇ || ೮ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಾಗ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ವಾಸರು ಮರಳಿ ಅಂಬರೀಷ ರಾಜನ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಅವನ ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು || ೧ || ದುರ್ವಾಸರ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಂಬರೀಷನು ಕಡು ನಾಚಿಕೊಂಡು ಅವನ ಹೃದಯ ದಯೆಯಿಂದ ಕರಗಿಹೋಗಿ ಭಗವಂತನ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸತೊಡಗಿದನು || ೨ ||

ಅಂಬರೀಷನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - ಓ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವೇ ! ನೀನೇ ಅಗ್ನಿಯಾಗಿರುವೆ. ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದ ಸೂರ್ಯನೂ ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ನಕ್ಷತ್ರಮಂಡಲದ ಅಧಿಪತಿ ಚಂದ್ರನೂ ನೀನೇ. ಜಲ, ವೃಥಿವಿ, ಆಕಾಶ, ವಾಯು ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ಮಗಳೂ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ || ೩ || ಓ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರಾಧಿ ದೇವತೆಯೇ ! ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಾವಿರ ಅರಕಾಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವವನೇ ! ಅಚ್ಯುತಪ್ರಿಯನೇ ! ಸಮಸ್ತ ಆಸ್ತ-ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ ನಾದವನೇ ! ನೀನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು || ೪ || ನೀನೇ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ಅಮೃತ್ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ಸಮಸ್ತಯಜ್ಞಗಳೂ ನೀನೇ ; ಯಜ್ಞ ಭೋಕ್ತೃವೂ ನೀನೇ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳ ರಕ್ಷಕನೂ. ಸರ್ವಲೋಕ ಸ್ವರೂಪನೂ ನೀನೇ ನೀನು ಪರಮಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದ ತೇಜಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪೌರುಷವೂ ಆಗಿರುವೆ || ೫ || ಓ ಸುಂದರವಾದ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರವೇ ! ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಗಳ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನೇ ! ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿ ಸುವ ಅಸುರರನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅಗ್ನಿಸ್ವರೂಪನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ರಕ್ಷಕನೂ. ಏಕುದ್ಧ ತೇಜೋಮಯನಾಗಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಗತಿಯು ಮನೋವೇಗದಂತೆ ಇದ್ದು ನಿನ್ನ ಕರ್ಮಗಳು ಅದ್ಭುತವಾಗಿವೆ. ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತೇನೆ || ೬ || ವೇದವಾಣಿಗಳಿಗೆ ಅಧೀಶ್ವರನೇ ! ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಮಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಂಧಕಾರವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಮಹಾವೈರುಷರ ಪ್ರಕಾಶದ ರಕ್ಷಣೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಪಾರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಯಾರಿಗೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸದಾಪ್ರೋಕ್ಷನಾದ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ರುವ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಾಶ್ಚಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂ ಪವೇ ಆಗಿದೆ || ೭ || ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವೇ ! ದೇವತೆಯೇ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಗೆಲ್ಲಲಾರರು. ನಿರಂಜನ ಭಗವಂತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಯೋ ಗಿಸಿದಾಕ್ಷಣ ನೀನು ದೈತ್ಯ-ದಾನವರ ಸೇನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಷಿಸಿದಾಗ, ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಧುಜಗಳನ್ನು, ಉದರವನ್ನು, ತೊಡೆ ಕಾಲುಗಳನ್ನು, ಕತ್ತನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವೆ || ೮ ||

ಸ ತ್ವಂ ಜಗತ್ಪಾಣಿ ವಿಲಪ್ತಹಾಣಯೇ
ನಿರೂಪಿತಃ ಸರ್ವಸಹೋ ಗದಾಭೃತಾ |
ವಿಪ್ರಸ್ಯ ಚಾಸ್ತುಲದೈವಹೇತವೇ
ವಿಧೇಹಿ ಭದ್ರಂ ತದನುಗ್ರಹೋ ಹಿ ನಃ || ೯ ||

ಯದ್ವಪ್ತಿ ದ್ವಾಮಿಷ್ಠಂ ವಾ ಸ್ವಧರ್ಮೋ ವಾ ಸ್ವನುಷ್ಠಿತಃ |
ಕುಲಂ ನೋ ವಿಪ್ರದೈವಂ ಚೇದ್ವಿಜೋ ಭವತು ವಿಜ್ಞರಃ
|| ೧೦ ||

ಯದಿ ನೋ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರೀತ ಏಕಃ ಸರ್ವಗುಣಾಶ್ರಯಃ |
ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಭಾವೇನ ದ್ವಿಜೋ ಭವತು ವಿಜ್ಞರಃ
|| ೧೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಇತಿ ಸಂಸ್ತುವತೋ ರಾಜೋ ವಿಪ್ಲವಚಕ್ರಂ ಸುದರ್ಶನಮ್ |
ಅಶಾಮ್ಯತ್ಸರ್ವತೋ ವಿಪ್ರಂ ಪ್ರದಹದ್ರಾಜಯಾಂಚಯಾ
|| ೧೨ ||

ಸ ಮುಕ್ತೋಽಸ್ತಾಗ್ನಿತಾಪೇನ ದುರ್ವಾಸಾಃ ಸ್ತುಮಾಂಸ್ತುತಃ |
ಪ್ರಶಶಂಸ ತಮುವೀಶಂ ಯುಂಜಾನಃ ಪರಮಾಶಿಷಃ
|| ೧೩ ||

ದುರ್ವಾಸಾ ಉವಾಚ

ಅಹೋ ಅನಂತದಾಸಾಣಾಂ ಮಹತ್ತ್ವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಮದ್ಯ ಮೇ |
ಕೃತಾಗೋಽಪಿ ಯದ್ರಾಜನ್ಯಂಗಲಾನಿ ಸಮೀಹಸೇ
|| ೧೪ ||

ದುಷ್ಕರಃ ಕೋ ನು ಸಾಧೂಣಾಂ
ದುಸ್ತುಚೋ ವಾ ಮಹಾತ್ಮನಾಮ್ |
ಯೈಃ ಸಂಗೃಹೀತೋ ಭಗವಾನ್
ಸಾತ್ವತಾಮೃತಭೋ ಹರಿಃ || ೧೫ ||

ಯನ್ನಾಮುತ್ಪತ್ತಿಮಾತ್ರೇಣ ಪುಮಾನ್ ಭವತಿ ನಿರ್ಮಲಃ |
ತಸ್ಯ ತೀರ್ಥಪದಃ ಕಿಂ ವಾ ದಾಸಾಣಾಮವಶಿಷ್ಯತೇ
|| ೧೬ ||

ರಾಜಸ್ವಸುಗೃಹೀತೋಽಹಂ ತ್ವಯಾತಿಕರುಣಾತ್ಮನಾ |
ಮದಭಂ ಪೃಷ್ಠತಃ ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾ ಯಸ್ಯೇಽಭಿರಕ್ಷಿತಾಃ
|| ೧೭ ||

ರಾಜಾ ತಮುಕೃತಾಹಾರಃ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮನಕಾಂಕ್ಷಯಾ |
ಚರಣಾವುಪಸಂಗೃಹ್ಯ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಸಮಭೋಜಯತ್
|| ೧೮ ||

ಓ ವಿಶ್ವರಕ್ಷಕನೇ! ನೀನು ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಘಾತಿಸಲಾರರು. ಗದಾಧರನಾದ ಭಗವಂತನು ದುಷ್ಕರ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವನು. ದಯಮಾಡಿ ನೀನು ನಮ್ಮ ಕುಲದ ಭಾಗ್ಯೋದಯಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ವಾಸರಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡು. ಇದೇ ನಮಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. || ೯ || ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ದಾನ, ಯಜ್ಞಮಾಡಿದ ಫಲವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ವಾಲಿಸಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ವಂಶದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೇ ಪರಮಾರಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ದುರ್ವಾಸರ ಉರಿಯನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸು. || ೧೦ || ಭಗವಂತನು ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳ ಏಕ ಮಾತ್ರ ಅಶ್ರಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆತ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಅವನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ದುರ್ವಾಸರ ಹೃದಯದ ಶಾಪವನ್ನು (ಉರಿಯನ್ನು) ಇಲ್ಲವಾಗಿಸು. || ೧೧ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದುರ್ವಾಸಮುನಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿರುವ ಭಗವಂತನ ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರವನ್ನು ರಾಜಾ ಅಂಬರೀಷನು ಈ ವಿಧವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ ಅವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಸುದರ್ಶನವು ಶಾಂತವಾಯಿತು. || ೧೨ || ದುರ್ವಾಸರು ಚಕ್ರದ ಉರಿಯಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರಾಗಿ, ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತರಾದಾಗ ಅವರು ಅಂಬರೀಷನಿಗೆ ಅನೇಕಾನೇಕ ಶುಭಾಶೀರ್ವಾದಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದರು. || ೧೩ ||

ದುರ್ವಾಸರು ಹೇಳಿದರು - ಮಹಾರಾಜಾ! ನೀನು ಧನ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮಿ ಭಕ್ತರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಇಂದು ನಾನು ಕಂಡೆ, ನಿನ್ನ ಕುರಿತು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ನನಗಾಗಿ ಮಂಗಳವನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಿರುವೆ. || ೧೪ || ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ದೃಢವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಸಾಧು-ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೆ ಕಠಿಣವಾದ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವುದಿದೆ? ಉದಾರ ಹೃದಯವುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮರು ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಾನೇ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲಾರರು? || ೧೫ || ಯಾರ ಮಂಗಳಮಯ ನಾಮಗಳ ಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಜೀವಿಯು ನಿರ್ಮಲರಾಗಿ ಹೋಗುವರೋ, ಅಂತಹ ತೀರ್ಥ ಪಾವನಾದ ಶ್ರೀಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ದಾಸರಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಯಾವ ಕರ್ತವ್ಯವು ತಾನೇ ಶೇಷವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆ? || ೧೬ || ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜಾ! ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು ಕರುಣಾಭಾವದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಹಾನ್ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆ. ಆಯ್ಯಾ! ನೀನು ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮರೆತು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರುವೆ. || ೧೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದುರ್ವಾಸರು ಓಡಿಹೋದಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಅಂಬರೀಷರಾಜನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅವರು ಮರಳಿ ಬರುವ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಅವನು ದುರ್ವಾಸರ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಅವರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. || ೧೮ ||

ಸೋಽಶಿತ್ವಾಽಽದೃತಮಾನೀತಮಾತಿಥ್ಯಂ ಸಾರ್ವಕಾಮಿಕಮ್ |
ತೃಪ್ತಾತ್ಮಾ ನೃಪತಿಂ ಪ್ರಾಹ ಭುಜ್ಯತಾಮಿತಿ ಸಾದರಮ್ || ೧೯ ||

ಪ್ರೀತೋಽಸ್ಮನುಗೃಹೀತೋಽಸ್ಮಿ ತವ ಭಾಗವತಸ್ಯ ವೈ |
ದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶನಾಲಾಪ್ಯರಾತಿಥ್ಯೇನಾತ್ಮಮೇಧಸಾ || ೨೦ ||

ಕರ್ಮಾವದಾತಮೇತ್ತೇ ಗಾಯಂತಿ ಸ್ವಸ್ತಿಯೋ ಮುಹುಃ |
ಕೀರ್ತಿಂ ಪರಮಪ್ರಶ್ನಾಂ ಚ ಕೀರ್ತಯಿಷ್ಯತಿ ಭೂರಿಯಮ್ || ೨೧ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಏವಂ ಸಂಕೀರ್ತ್ಯ ರಾಜಾಸಂ ದುರ್ಮಾಸಾಃ ಪರಿತೋಷಿತಃ |
ಯಯೌ ವಿಹಾಯಸಾಽಽಮಂತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮತ್ಯುಕಮ್ || ೨೨ ||

ಸಂವತ್ಸರೋಽತ್ಯಗಾತ್ತಾವದ್ ಯಾವತಾ ನಾಗತೋ ಗತಃ |
ಮುನಿಶ್ವರ್ಷನಾಕಾಂಕ್ಷೋ ರಾಜಾಽಬ್ರಹ್ಮೋ ಬಭೂವ ಹ || ೨೩ ||

ಗತೇ ಚ ದುರ್ಮಾಸಸಿ ಸೋಽಂಬರೀಷೋ
ದ್ವಿಜೋಪಯೋಗಾತಿಪವಿತ್ರಮಾಹರತ್ |
ಋಷೇರ್ವಿಮೋಕ್ಷಂ ವ್ಯಸನಂ ಚ ಬುದ್ಧ್ವಾ
ಮೇನೇ ಸ್ವದೀರ್ಯಂ ಚ ಪರಾನುಭಾವಮ್ || ೨೪ ||

ಏವಂ ವಿಧಾನೇಕಗುಣಃ ಸ ರಾಜಾ
ಪರಾತ್ಮನಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ವಾಸುದೇವೇ |
ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪೈಃ ಸಮುವಾಹ ಭಕ್ತಿಂ
ಯಯಾಽಽವಿರಿಂಚ್ಯಾನ್ನಿರಯಾಂಶ್ಚಕಾರ || ೨೫ ||

ಅಥಾಂಬರೀಷಸ್ಯನಯೀಷು ರಾಜ್ಯಂ
ಸಮಾನತೀರೇಷು ವಿಸೃಜ್ಯ ಧೀರಃ |
ವನಂ ವಿವೇಶಾತ್ಮನಿ ವಾಸುದೇವೇ
ಮನೋ ದಧದ್ವಸ್ತಗುಣಪ್ರವಾಹಃ || ೨೬ ||

ಇತ್ಯೇತಪ್ಪುಣ್ಯಮಾಖ್ಯಾನಮಂಬರೀಷಸ್ಯ ಭೂಪತೇಃ |
ಸಂಕೀರ್ತಯನ್ನನುಧ್ಯಾಯನ್ ಭಕ್ತೋ ಭಗವತೋ ಭವೇತ್ || ೨೭ ||

ಐದನಯ ಅಧ್ಯಾಯಃ ಮುಗಿಯಿತು || ೨೭ ||

೦೩೨. "ಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ಅಂಬರೀಷಚರಿತಂ ನಾಮ ಪಂಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೭ ||

ಅಂಬರೀಷನು ಅತಿ ಆದರದಿಂದ ಅತಿಥಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಧದ ಭೋಜನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತರಿಸಿದನು. ದುರ್ಮಾಸರು ಭೋಜನಮಾಡಿ ತೃಪ್ತರಾದರು. ಆಗ ಅವರು ಆದರದಿಂದ ರಾಜನೇ! ಇನ್ನು ನೀನೂ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ನುಡಿದರು || ೧೯ || ಅಂಬರೀಷನೇ! ನೀನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪರಮ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಸಂಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಅತಿಥ್ಯದಿಂದ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವೆನು; ಅನುಗ್ರಹಿತನಾಗಿರುವೆನು || ೨೦ || ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವಾಂಗನೆಯರು ಪದೇ-ಪದೇ ನಿನ್ನ ಈ ಉಜ್ವಲ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವರು. ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಜನರೂ ಕೂಡ ಪರಮ ಪುಣ್ಯಮಯವಾದ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವರು || ೨೧ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ! ದುರ್ಮಾಸರು ಒಹಳ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಅಂಬರೀಷರಾಜನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಅವನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು, ಕೇವಲ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕಾಗಿ ಆಕಾಶ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದರು || ೨೨ || ರಾಜನೇ! ಸುದರ್ಶನಚಕ್ರದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ದುರ್ಮಾಸರು ಓಡಿಹೋದ ಅಂದಿನಿಂದ, ಅವರು ಮರಳಿ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆದುಹೋಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳವರೆಗೂ ಅಂಬರೀಷರಾಜನು ಅವರ ದರ್ಶನದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೇವಲ ನೀರು ಕುಡಿದು ಕೊಂಡೇ ಇದ್ದನು || ೨೩ ||

ದುರ್ಮಾಸರು ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ಅವರು ಭೋಜನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕ ಉಳಿದಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ ಅನ್ನವನ್ನು ಅಂಬರೀಷನು ಊಟಮಾಡಿದನು. ತನ್ನ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ದುರ್ಮಾಸರಿಗೆ ಉಂಟಾದ ದುಃಖ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಯಿಂದಲೇ ಅವರ ನಿವೃತ್ತಿ ಎರಡೂ ತನ್ನಿಂದಲೇ ನಡೆದಿದ್ದರೂ, ಇದನ್ನು ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆ ಎಂದೇ ಅಂಬರೀಷನು ತಿಳಿದನು || ೨೪ || ಅಂಬರೀಷ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಗುಣಗಳಿದ್ದವು. ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮಾ ತ್ರಿಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಆ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದವರೆಗಿನ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನು ನರಕದಂತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು || ೨೫ ||

ಅನಂತರ ಅಂಬರೀಷ ರಾಜನು ತನ್ನಂತೆಯೇ ಇದ್ದ ಭಕ್ತರಾದ ಪುತ್ರರಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಸ್ವತಃ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಧೀರನಾದ ಅವನು ಅತ್ಯಶ್ವರೂಪನಾದ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರೀನಗೊಳಿಸಿ ಗುಣಗಳ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಹೋದನು || ೨೬ || ಪರಿಣಿತನೇ! ಮಹಾರಾಜಾ ಅಂಬರೀಷನ ಈ ಆಖ್ಯಾನವು ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಕೀರ್ತನೆ, ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವವನು ಅಂಬರೀಷನಂತೆ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ || ೨೭ ||

ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ವರ್ಣನೆ, ಮಾಂಧಾತಾ ಮತ್ತು ಸೌಭರೀ ಋಷಿಯ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಕೇತುಮಾಳ್ಕುಂಭುರಂಬರೀಪುರುಷಾಸ್ತಮಿಃ |
ವಿರೂಪಾಕ್ ಪೃಷದಶ್ವೋಽಭೂತ್ತತುಕ್ರಸ್ತು ರಥೀತವಃ || ೧ ||

ರಥೀತರಸ್ಯಾಪ್ರಜಸ್ಯ ಭಾರ್ಯಾಯಾಂ ತಂತವೇಽರ್ಥಿತಃ |
ಅಂಗಿರಾ ಜನಯಾಮಾಸ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ವಿನಃ ಸುತಾನ್ || ೨ ||

ಏತೇ ಕ್ಷೇತ್ರೇ ಪ್ರಸೂತಾ ವೈ ಪುನಸ್ತಾಂಗಿರಸಾಃ ಸ್ತುತಾಃ |
ರಥೀತರಾಗಾಂ ಪ್ರದರಾಃ ಕ್ಷತ್ರೋಪೇತಾ ದ್ವಿಜಾತಯಃ || ೩ ||

ಕುವತಸ್ತು ದುನೋರ್ಜಙ್ಗೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಶ್ಚಾರ್ಗತಃ ಸುತಃ |
ತಸ್ಯ ಪುತ್ರತತಜ್ಞೇಜ್ಞಾ ಏಕುಕ್ಷಿನಿಮಿದಂಡಕಾಃ || ೪ ||

ತೇಷಾಂ ಪುರಸ್ತಾದಭವನ್ನಾರ್ಯಾವರ್ತೇ ನೃಪಾ ನೃಪ |
ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ ಪಶ್ಚಾಚ್ಚ ತ್ರಯೋ ಮಧ್ಯೇ ಪರೇಽಸ್ಯತಃ || ೫ ||

ಸ ಏಕದಾಷ್ವಕಾಶ್ರಾದ್ಧೇ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಃ ಸುತಮಾದಿಶತ್ |
ಮಾಂಸಮಾನೀಯತಾಂ ಮೇಧ್ಯಂ ಏಕುಕ್ಷೇ ಗಚ್ಛ ಮೂಚರಮ್ || ೬ ||

ತಥೇತಿ ಸ ವನಂ ಗತ್ವಾ ಮೃಗಾಸ್ತತ್ಪಾತ್ರಿಯಾರ್ಹಣಾನ್ |
ಶ್ರಾಂತೋ ಬುಭುಕ್ಷುತೋ ವೀರಃ ಶಶಂ ಚಾದದಪಸ್ಕೃತಃ || ೭ ||

ಶೇಷಂ ನಿಬೇದಯಾಮಾಸ ಪಿತ್ರೇ ತೇನ ಚ ತದ್ಗುರುಃ |
ಚೋದಿತಃ ಪ್ರೋಕ್ಷಣಾಯಾಪ ದುಷ್ಪಮೇತದಕರ್ಮಕಮ್ || ೮ ||

ಚ್ಛಾತ್ವಾ ಪುತ್ರಸ್ಯ ತತ್ಕರ್ಮ ಗುರುಣಾಭಿಹಿತಂ ನೃಪಃ |
ದೇಶಾನ್ನಿಪಾರಯಾಮಾಸ ಸುತಂ ತತ್ತವಿಧಿಂ ರುಷಾ || ೯ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಅಂಬುರೀಷನಿಗೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಕೇತುಮಾನ್ ಮತ್ತು ಶಂಭು ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮಗ ಪೃಷದಶ್ವ ಹಾಗೂ ಪೃಷದಶ್ವನ ಪುತ್ರ ರಥೀತರನಾಗಿದ್ದನು. || ೧ || ರಥೀತರನು ಸಂತಾನ ಹೀಡನಾಗಿದ್ದನು. ವಂಶವಂಶವರೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವನು ಅಂಗೀರಸ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಅಂಗೀರಸನು ರಥೀತರನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸ್ವಿಗಳಾದ ಹಲವಾರು ಪುತ್ರರನ್ನು ದೊಡ್ಡನು. || ೨ || ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರಥೀತರನ ಕ್ಷೇತ್ರಜದಾದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಗೋತ್ರವು ಅದೇ ಆಗ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅಂಗೀರಸರಂದೇ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ಇವರೇ ರಥೀತರ ವಂಶದವರ ಪವರ (ಕುಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರುಷ) ಪ್ರವರ್ತಕರಾದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇವರು ಕ್ಷತ್ರೋಪೇತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಎರಡೂ ಗೋತ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಇವರ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತು. || ೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಒಮ್ಮೆ ಮನುವು ಸೀನಿದಾಗ ಅವನ ಮೂಗಿನಿಂದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಎಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿಗೆ ನೂರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಏಕುಕ್ಷಿ ನಿಮಿ ಮತ್ತು ದಂಡಕರಂಬ ಮೂವರು ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. || ೪ || ರಾಜೇಂದ್ರನೇ | ಅವರಿಂದ ಹಿರಿಯವರಾದ ಇವತ್ತೆಂದು ಪುತ್ರರು ಆರ್ಯಾವರ್ತದ ಪೂರ್ವಭಾಗವನ್ನು ಮತ್ತು ಇವತ್ತೆಂದು ಮಂದಿ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕುಕ್ಷಿ ಮೊದಲಾದ ಮೂವರು ಮಧ್ಯಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದರು. ಉಳಿದ ನಲವತ್ತೇಳು ಮಂದಿ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಪ್ರಾಂಶಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದರು. || ೫ || ಒಮ್ಮೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವು ಅವಕಾಶವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ - 'ಎಲೈ ಏಕುಕ್ಷಿಯೇ | ಬೇಗನೇ ಹೋಗಿ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾಂಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ' ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. || ೬ || ವೀರ ಏಕುಕ್ಷಿಯು 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ವನಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಒಹಳಷ್ಟು ಪಶುಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿದನು. ಅವನು ತುಂಬಾ ಬಳಲಿದ್ದನು. ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂದಿರುವ ಪಶುಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಿನ್ನಬಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು, ಅವನು ಒಂದು ಮೊಲದ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದುಬಿಟ್ಟನು. || ೭ || ಏಕುಕ್ಷಿಯು ಉಳಿದಿರುವ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಂದು ತಂದೆಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಲು ಹೇಳಿದಾಗ, ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಈ ಮಾಂಸವು ದೂಷಿತವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. || ೮ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದಾಗ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವನ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೯ ||

ಸ ತು ವಿಪ್ರೇಣ ಸಂವಾದಂ ಜಾಪಕೇನ ಸಮಾಚರನ್ |
ತೃತ್ವಾ ಕಲೇವರಂ ಯೋಗೇ ಸ ತೇನಾವಾಪ ಯತ್ಪರಮ್ || ೧೦ ||

ಪಿತರ್ಯು ಪರತೇಽಭ್ಯೇತ್ಯ ವಿಹುಕ್ತಃ ಪೃಥಿವೀನಿಮೂಮ್ |
ಶಾಸದೀಜೇ ಹರಿಂ ಯಚ್ಚೈಃ ಶಶಾದ ಇತಿ ವಿಶ್ರುತಃ || ೧೧ ||

ಪುರಂಜಯಸ್ತಸ್ಯ ಸುತ ಇಂದ್ರವಾಹ ಇತೀರಿತಃ |
ಕುತ್ಸು ಇತಿ ಬಾಪ್ತೈಃ ಶೃಣು ನಾಮಾನಿ ಕರ್ಮಭಿಃ || ೧೨ ||

ಕೃತಾಂತ ಆನೀತಮರೋ ದೇವಾನಾಂ ಸಹ ದಾನದೈಃ |
ಪಾಶ್ವಿಗ್ರಾಹೋ ವೃತೋ ನೀರೋ ದೇವೈರ್ವೈತ್ಯಪರಾಜತೈಃ || ೧೩ ||

ವಚನಾದ್ವೇವದೇವಸ್ಯ ವಿಶ್ಲೋವಿತಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಭೋಃ |
ವಾಹನತ್ಯೇ ದೃತಸ್ತಸ್ಯ ಒಭೂವೇಂದ್ರೋ ಮಹಾವೃಷಃ || ೧೪ ||

ಽ ಸಂಸಮ್ಲೋ ಭನದಿವ್ಯಮಾದಾಯ ವಿಶಿಖಾಂಭಿತಾನ್ |
ಪ್ತಾಯಿಮಾನಃ ಸಮಾರುಹ್ಯ ಯುಯುತುಃ ಕುಕುದಿ ಸ್ಥಿತಃ || ೧೫ ||

ತೇಜಸಾಽಽತ್ಯಾಯಿತೋ ವಿಶ್ಲೋಃ ಪುರುಷಸ್ಯ ಪರಾತ್ಮನಃ |
ಪ್ರತೀಚ್ಛಾಂ ದಿಶಿ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ಸ್ಮರುಣತ್ತಿದ್ರಶೈಃ ಪುರಮ್ || ೧೬ ||

ಕ್ಷೇಪ್ಯ ಚಾಭೂತ್ಯಧನಂ ಪುಮುಲಂ ಲೋಮಹರ್ಷಣಮ್ |
ಯಿಮೂಯ ಭಲ್ಪೈರನಯದ್ವೈತ್ಯಾನ್ಯೇಽಭಿಯಯುರ್ಮೃಧೇ || ೧೭ ||

ಹಸ್ತೇಪಪಾತಾಭಿಮುಖಂ ಯುಗಾಂತಾಗ್ನಿವಿವೋಲ್ಬೂಮ್ |
ವಿಸೃಜ್ಯ ದುದ್ರವೃದ್ಯೈತ್ಯಾ ಹನ್ಯಮಾನಾಃ ಸ್ವಮಾಲಯಮ್ || ೧೮ ||

ವಿತ್ಯಾ ಪುರಂ ಧನಂ ಸರ್ವಂ ಸತ್ತೀಕಂ ವಜ್ರಪಾಣಯೇ |
ಪ್ರತ್ಯಯಚ್ಛ್ರತ್ಯ ರಾಜರ್ಷಿರಿಶಿ ನಾಮಭಿರಾಹೃತಃ || ೧೯ ||

ಪುರಂಜಯಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಭೂದನೇನಾಪ್ತತುತಃ ಪೃಥುಃ |
ವಿಶ್ವಂಽಪಿಸ್ತತಶ್ಚಂದ್ರೋ ಯುವನಾಶ್ಚಶ್ಚ ತತ್ಪುತಃ || ೨೦ ||

ಅನಂತರ ರಾಜಾ ಇತ್ಯಾಕುವು ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಮುಷ್ಯರೋಡನ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಶರೀರವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಅವನು ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡನು || ೧೦ || ತಂದೆಯ ದೇಹಾಂತವಾದಾಗ ವಿಹುಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿ ಈ ಪೃಥಿವಿಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಹಲವಾರು ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಶಶಾದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದನು. || ೧೧ || ವಿಹುಕ್ತಿಯ ಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಪುರಂಜಯನೆಂದಿತ್ತು. ಅವನನ್ನೇ ಕೆಲವರು 'ಇಂದ್ರವಾಹ' ಮತ್ತು ಕೆಲವರು 'ಕುಕುತ್ಸ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂತೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು || ೧೨ ||

ಸತ್ಯಯುಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವ-ದಾನವರ ಪುನಃಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ದೈತ್ಯರಿಂದ ಪರಾಭವಗೊಂಡರು. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ವೀರ ಪುರಂಜಯನನ್ನು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರನನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡರು. || ೧೩ || ಪುರಂಜಯನು ಹೇಳಿದನು - 'ದೇವೇಂದ್ರನು ನನಗೆ ವಾಹನನಾದರೆ ನಾನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆನು.' ಮೊದಲಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ನಿರಾಕರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧ್ಯದೇವನಾದ ಸರ್ವಶ್ಚ ವಂತನಾದ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಭಗವಂತನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಇಂದ್ರನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನಗೊಂಡನು || ೧೪ || ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ವಿಷ್ಣುವು ಪುರಂಜಯ ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದನು. ಅವನು ಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡು ದಿವ್ಯ ಧನುಸ್ಸು ಮತ್ತು ಹರಿತವಾದ ಬಾಣಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡನು. ಅನಂತರ ಈ ಎತ್ತನ್ನು ಏರಿ ಅವನು ಆದರ ಹಿಳಿಲಿನ (ಕುಕುತ್ಸ) ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತನು. ಓಗೆ ಅವನು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾದಾಗ ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಪುತಿಸತೊಡಗಿದರು. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನು ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ದೈತ್ಯರ ನಗರ ವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. || ೧೫-೧೬ || ವೀರ ಪುರಂಜನಯನಿಗೂ ದೈತ್ಯರಿಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಘೋರ ರೋಮಾಂಚಕಾರಿ ಸಂಗ್ರಾಮ ನಡೆಯಿತು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನಮರಿಗೆ ಬಂದ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರನ್ನು ಪುರಂಜಯನು ಬಾಣಗಳಿಂದ ಯಮಸದನಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದನು. || ೧೭ || ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಾಗುವ ಭಯಂಕರ ಅಗ್ನಿವರ್ಷದಂತೆ ಅವನು ಬಾಣಗಳ ಮಳೆಗೆರೆದನು. ಅವನದುರಿಗೆ ಒಂದ ದೈತ್ಯರು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದೈತ್ಯರ ಪರಾಕ್ರಮ ತಗ್ಗಿಹೋಯಿತು. ಅವರು ರಣಾಂಗಣ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಿ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿಹುಕೊಂಡರು. || ೧೮ || ಪುರಂಜಯನು ಅವರ ನಗರ, ಧನ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಆ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ ಪುರವನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವುದರಿಂದ 'ಪುರಂಜಯ' ನೆಂದೂ, ಇಂದ್ರನನ್ನು ವಾಹನನನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ 'ವಂದ್ಯವಾಹ' ನೆಂದೂ, ಎತ್ತಿನ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರಿಂದ 'ಕುಕುತ್ಸ' ಎಂದೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. || ೧೯ ||

ಪುರಂಜಯನಿಗೆ ಅನೇಕನವಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನ ಪುತ್ರ ಪೃಥು ಆದನು. ಪೃಥುವಿಗೆ ಎತ್ತರಂಧಿ, ಅವನಿಂದ ಚಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ ನಿಂದ ಯುವನಾಶ್ವನಾದನು || ೨೦ ||

ಶಾಬ್ದಸ್ತುತುತೋ ಯೇನ ಶಾಬ್ದೋ ನಿರ್ಮಮೇ ಪುರೀ |
ಬೃಹದಶ್ವರು ಶಾಬ್ದಸ್ತುತಃ ಕುವಲಯಾಶ್ವಕಃ || ೨೦ ||

ಯಃ ಪ್ರಿಯಾರ್ಥಮುತಂಶ್ಯ ಧುಂಧುನಾಮಾಸುರಂ ಬಲೀ |
ಸುತಾನಾಮೇಕವಿಂಶತ್ಯಾ ಸಹಸ್ರೈರಹನದ್ವೈತಃ || ೨೧ ||

ಧುಂಧುಮೂರ ಇತಿ ಪ್ಯಾತಸ್ತುತಾಸ್ತೇ ಚ ಜಜ್ಜಯುಃ |
ಧುಂಧೋರ್ಮುಖಾಗ್ನಿನಾ ಸರ್ವೇ ತ್ರಯ ವಿವಾಮಾಪಿತಾಃ || ೨೨ ||

ದೃಢಾಶ್ಚ ಕುಲಾಶ್ಚ ಭದ್ರಾಶ್ಚ ಇತಿ ಭಾರತ |
ದೃಢಾಶ್ಚೈತೋ ಹರ್ಯಶ್ಚೋ ನಿಕುಂಭಸ್ತುತಃ ಸ್ವತಃ || ೨೩ ||

ಬರ್ಹಣಾಶ್ಚೋ ನಿಕುಂಭಸ್ಯ ಕೃಶಾಶ್ಚೋಽಥಾಸ್ಯ ಸೇನಜಿತ್ |
ಯುವನಾಶ್ಚೋಽಭವತ್ತಸ್ಯ ಸೋಽನಪಶ್ಚೋ ವನಂ ಗತಃ || ೨೪ ||

ಭಾರ್ಯಾಶತೇನ ನಿರ್ವಿಣ್ಣ ಮುಷಯೋಽಸ್ಯ ಕೃಪಾಲವಃ |
ಇಷ್ಟಿ ಸ್ವ ವರ್ತಯಾಂಚಿಪುರೈಂದ್ರೀಂ ತೇ ಸುಸಮಾಪಿತಾಃ || ೨೫ ||

ರಾಜಾ ತದ್ಬಜ್ಜಃಪದನಂ ಪ್ರವಿಷ್ಟೋ ನಿತಿ ತರ್ಜಿತಃ |
ದೃಷ್ಟಾ ಶಯಾನಾನ್ವಿಶ್ರಾಂತಾನ್ವಪೌ ಮಂತ್ರಜಲಂ ಸ್ವಯಮ್ || ೨೬ ||

ಉತ್ತಿತಾಸ್ತೇ ನಿಶಾಮ್ಯಾಥ ವೃದಕಂ ಕಲಶಂ ಪ್ರಭೋ |
ಪತ್ರಚ್ಯುತಸ್ಯ ಕರ್ಮೋದಂ ಪೀತಂ ಪುಂಸವನಂ ಜಲಮ್ || ೨೭ ||

ರಾಜ್ಞಾ ಪೀತಂ ವಿದಿತಾಥ ಈಶ್ವರಪ್ರಹಿತೇನ ತೇ |
ಈಶ್ವರಾಯ ನಮಶ್ಚಕ್ರರಹೋ ದೈವಜಲಂ ಬಲಮ್ || ೨೮ ||

ತತಃ ಕಾಲ ಉಪಾವೃತ್ತೇ ಕುಕ್ಷಿಂ ನಿರ್ಭಿದ್ಯ ದಕ್ಷಿಣಮ್ |
ಯುವನಾಶ್ಚ ಸನಯಶ್ಚವರ್ತೀ ಜಜಾಪ ಹ || ೨೯ ||

ಕಂ ಧಾಸ್ಯತಿ ಕುಮಾರೋಽಯಂ
ಸ್ತನ್ಯಂ ರೋಷೂಯತೇ ಚೃತಮ್ |
ಮಾಂ ಧಾತಾ ವತ್ಸ ಮಾ ರೋದೀ-
ರಿತೀಂದ್ರೋ ದೇಶಿನೀಮದಾತ್ || ೩೦ ||

ನ ಮಮಾರ ಪಿತಾ ತಸ್ಯ ವಿಪ್ರದೇವಪ್ರಸಾದತಃ |
ಯುವನಾಶ್ಚೋಽಥ ತತ್ಕೈವ ತಮಸಾ ಸಿದ್ಧಿಮಸ್ತಗಾತ್ || ೩೧ ||

ಯುವನಾಶ್ಚನ ಪುತ್ರ ಶಾಬ್ದಸ್ತುತನು ಅವನು ಶಾಬ್ದ ಎಂಬ
ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಶಾಬ್ದನಿಗೆ ಬೃಹದಶ್ವ ಕುವಲಯಾಶ್ವ
ಅವನಿಗೆ ಕುವಲಯಾಶ್ವನಾದನು || ೨೦ || ಅವನು ಮಹಾ
ಬಲಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಉತಂಕೆ ಮುಷಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷ
ಪಡಿಸಲು ತನ್ನ ಇವತ್ತೊಂದುಸಾವಿರ ಪುತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಧುಂಧು
ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ವಧಿಸಿದನು || ೨೧ || ಇದರಿಂದ ಅವನ ಹಸರು
ಧುಂಧುಮೂರ ಎಂದಾಯಿತು. ಧುಂಧುದೈತ್ಯನ ಮುಖಾಗ್ನಿ
ಯಿಂದ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಪುತ್ರರು ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿ ಕೇವಲ ಮೂವರು
ಮಾತ್ರ ಉಳಿದರು || ೨೨ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದೃಢಾಶ್ಚ ಕುಲಾಶ್ಚ
ಮತ್ತು ಭದ್ರಾಶ್ಚ ಇವರೇ ಆ ಉಳಿದ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು. ದೃಢಾಶ್ಚ
ನಿಂದ ಹರ್ಯಾಶ್ಚ ಹಾಗೂ ಅವನಿಂದ ನಿಕುಂಭನ ದನ್ಯ
ವಾಯಿತು || ೨೩ || ನಿಕುಂಭನ ಮಗ ಬರ್ಹಣಾಶ್ಚ
ಬರ್ಹಣಾಶ್ಚನ ಮಗ ಕೃಶಾಶ್ಚ ಕೃಶಾಶ್ಚನಿಂದ ಸೇನಜಿತ್,
ಸೇನಜಿತ್ತುವನಿಂದ ಯುವನಾಶ್ಚನಾದನು. ಯುವನಾಶ್ಚನು
ಸಂಹಾನೋನನಾದ್ದರಿಂದ ಬಹಳ ದುಃಖಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ನೂರು
ಪತ್ನಿಯರೊಂದಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮುಷಿಗಳು
ಇವನ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಗೃಹ ಯುವನಾಶ್ಚನಿಂದ ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ
ಇಂದ್ರದೇವತಾಕೃತವಾದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು || ೨೪-
೨೬ || ಒಂದು ದಿನ ಯುವನಾಶ್ಚನಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಲಾ
ಪಾರ್ಯಾಶಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವನು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ
ನೋಡಲು ಮುಷಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ್ದರು. ನೀರು ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಸಿಗದೆ ಕೊನೆಗೆ ಮುಷಿಗಳು ಅರಿಮಂಚಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ನೀರನ್ನು
ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟರು || ೨೭ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು
ಮುಷಿಗಳು ನೋಡಿದಾಗ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಪೂಜವಾದ ನೀರು
ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರೋತ್ಪನ್ನರವಾದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ!
ಇದು ಯಾವ ಕೆಲಸ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರು || ೨೮ || ಭಗವಂತನ
ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ರಾಜ ಯುವನಾಶ್ಚನೇ ಆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದಿರು
ವನು ಎಂದು ಕುಡಿಗೆ ತಿಳಿದಾಗ ಆ ಮುಷಿಗಳು ಭಗವಂತನ
ಚರಣಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಮಾಡಿ, 'ಆಹಾ | ಇದು ಭಗವಂತನ
ಇಚ್ಛೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿದರು || ೨೯ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಸವದ
ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಯುವನಾಶ್ಚನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಒಲಭಾಗವನ್ನು
ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿತ್ರವರ್ತಿಯಾಗಲಿದ್ದ ಒಂದು ಗಂಡು ಶಿಶುವು
ಹೊರಬಂದಿತು || ೩೦ || ಅದು ಆಕುತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು
ಮುಷಿಗಳು - 'ಈ ಮಗು ಹಾಲಿಗಾಗಿ ಆಕುತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರು
ಹಾಲು ಕುಡಿಸುವರು?' ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಇಂದ್ರನು
ಹೇಳಿದನು - 'ನನ್ನ ಹಾಲನ್ನು (ಅಮೃತವನ್ನೇ) ಕುಡಿಯುವನು'
(ಮಾಂ ಧಾತಾ) ಮಗೂ | ಅಳಿಬೇಡ! ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ
ಅಮೃತಮಯವಾದ ಕೋರುಬೆರಳನ್ನು ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ
ಇಟ್ಟನು || ೩೧ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ವರಪ್ರಸಾದ
ದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಯು ಸೀಳಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಯುವನಾಶ್ಚನು
ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅಲ್ಲೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತನಾಗಿ
ಹೋದನು || ೩೨ ||

ತ್ರಸದ್ಭೂತೀಂದ್ರೋಽಂಗ ವಿವರಣಾ ನಾಮ ತಸ್ಯ ವೈ |
ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸಂಗಿ ಹೃದ್ವಿಗ್ನಾ ದಸ್ಯವೋ ರಾವಣಾದಯಃ || ೩೩ ||

ಯೌವನಾಶ್ಲೋಕಃ ಮಾಂಧಾತಾ ಚಕ್ರವರ್ತವನೀಂ ಪ್ರಭುಃ |
ಸಪ್ತದ್ವೀಪವತೀಮೇಕಃ ಕತಾಸಾಚ್ಯುತತೇಜಸಾ || ೩೪ ||

ಈಜೇ ಚ ಯಜ್ಞಂ ಕೃತುಫಿರಾತ್ಮವಿದ್ವೂರಿವೃಕ್ಷೈಃ |
ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ದೇವಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಮತೀಂದ್ರಿಯಮ್ || ೩೫ ||

ದ್ರವ್ಯಂ ಮಂತ್ರೋ ವಿಧಿಯಾಚ್ಛೋ ಯಜಮಾನಾಃಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಃ |
ಧರ್ಮೋ ದೇಶಶ್ಚ ಕಾಲಶ್ಚ ಸರ್ವಮೇತದ್ಯದಾತ್ಮಕಮ್ || ೩೬ ||

ಮಾಹತ್ಸರ್ಯಂ ಉದೇತಿ ಸ್ಯ ಯಾವಚ್ಚ ಪ್ರತಿತಿಷ್ಠತಿ |
ಸರ್ವಂ ತದ್ಯಾವನಾಶ್ಚ ಮಾಂಧಾತುಃ ಕ್ಷೇತ್ರಮುಚ್ಯತೇ || ೩೭ ||

ಕಶಬಿಂದೋರ್ದೂಹಿತರಿ ಬಿಂದುಮತ್ಯಾಮಧಾನ್ತಪಃ |
ಪ್ರಮುಖತ್ವಮಂಬರೀಷಂ ಮುಚುಕುಂದಂ ಚ ಯೋಗಿನಮ್ |
ತೇಷಾಂ ಸ್ವಸಾರಃ ಪಂಚಾಶತ್ಸೌಭರಿಂ ಜವಿರೇ ಪತಿಮ್ || ೩೮ ||

ಮಿಮುನಾಂತರ್ಜಲೇ ಮಗ್ನಸ್ತಪ್ಯಮಾನಃ ಪರಂತಪಃ |
ಸಿರ್ವೃತಿಂ ಮೀನರಾಜಸ್ಯ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಮೈಥುನಧರ್ಮಿಣಃ || ೩೯ ||

ಜಾತಸ್ತೋ ಸೃಪಂ ವಿಪ್ರಃ ಕನ್ಯಾಮೇಕಾಮಯಾಚತ |
ರೋಽಪ್ಯಾಹ ಗೃಹ್ಯತಾಂ ಪ್ರಹ್ನನ್ಯಾಮಂ ಕನ್ಯಾ ಸ್ವಯಿಂವರೇ || ೪೦ ||

ಽ ವಿಚಿಂತ್ಯಾಪ್ರಿಯಂ ಸ್ವೀಕಾಂ ಜರೋಽಯಮಸಂಮತಃ |
ವರೀಪರಿಷ ಬಿಹತ್ಯ ಇತ್ಯಹಂ ಪ್ರತ್ಯುದಾಹೃತಃ || ೪೧ ||

ಸಾಧಯಿಷ್ಯೇ ತಥಾಽಽತ್ಮಾನಂ ಸುರಸ್ಮೀಕಾಮಪೀಷ್ಠಮ್ |
ಕಂ ಪುನರ್ಮನುಜೇಂದ್ರಾಕಾಮಿತಿ ವ್ಯವಹಿತಃ ಪ್ರಭುಃ || ೪೨ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಇಂದ್ರನು ಆ ಬಾಲಕನ ಹೆಸರನ್ನು 'ತ್ರಸದಭ್ಯು' ಎಂದಿಟ್ಟನು. ಏಕೆಂದರೆ, ರಾವಣನೇ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟರು ಅವನಿಂದ ಉದ್ವಿಗ್ನರಾಗಿ ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೩೩ || ಯುವನಾಶ್ವನ ಪುತ್ರ ಮಾಂಧಾತನು (ತ್ರಸದಭ್ಯು) ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜನಾದನು. ಭಗವಂತನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದ ಅವನು ಸಪ್ತದ್ವೀಪದಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಇಡೀ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಆಳಿದನು. || ೩೪ || ಅವನು ಅತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಕಾಂಡದ ಯಾವುದೇ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವನು ಒಂದು ದಕ್ಷಿಣೆಗುಳ್ಳ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶನೂ, ಸರ್ವದೇವ ಸ್ವರೂಪನೂ, ಸರ್ವಾತ್ಮನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತನೂ ಆದ ಯಜ್ಞ ಸ್ವರೂಪೀ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. || ೩೫ || ಭಗವಂತನಿಂದ ಬೇರೆಯಾದುದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನಿದೆ ? ಯಜ್ಞಧ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಮಂತ್ರ, ವಿಧಿ - ವಿಧಾನ, ಯಜ್ಞ, ಯಜಮಾನ, ಋಶಿಜರು, ಧರ್ಮ, ದೇಶ - ಕಾಲ - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಆಗಿದೆಯಲ್ಲ! || ೩೬ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಸ್ತವಾಗುವ ಸಮಸ್ತ ಭೂಭಾಗವೂ ಯುವನಾಶ್ವಪುತ್ರ ಮಾಂಧಾತನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. || ೩೭ ||

ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಾಂಧಾತನಿಗೆ ಕಶಬಿಂದುವಿನ ಪುತ್ರ 'ಬಿಂದುಮತಿ' ಎಂಬುವನು ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವಳಿಂದ ಪುರುಕುತ್ಸ ಅಂಬರೀಷ (ಇವನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅಂಬರೀಷ) ಮತ್ತು ಯೋಗೀ ಮುಚುಕುಂದ ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು ಅವರಿಗೆ ಐವತ್ತು ಮಂದಿ ತಂಗಿಯರಿದ್ದರು. ಆ ಐವತ್ತು ಮಂದಿಯೂ ಒಬ್ಬನೇ ಸೌಭರಿ ಋಷಿಯನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದರು. || ೩೮ || ಪರಮ ತಪಸ್ವಿಯಾದ ಸೌಭರಿಋಷಿಯು ಒಮ್ಮೆ ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಗಂಡುಮೀನೊಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮೀನುಗಳೊಡನೆ ಸರಸವಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅವನು ನೋಡಿದನು. ಅದರ ಈ ಸರಸವಿಲಾಸವನ್ನು ಕಂಡು ಸೌಭರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಜಾಗೃತ ವಾಯಿತು. ಅವನು ಮಾಂಧಾತರಾಜನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಐವತ್ತು ಕನ್ನೆಯರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕನ್ನೆಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದನು. ರಾಜನಿಂದ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಕ್ತಮರೇ! ಕನ್ನೆಯು ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪಡೆದರೆ ತಾವು ಅವಳನ್ನು ಕೊಂದುಕೊಂಡೀರಿ || ೪೦ || ಸೌಭರಿಋಷಿಯು ಮಾಂಧಾತನ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅರಿತು ಕೊಂಡನು. ಈಗ ನಾನು ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಕರೀರದಲ್ಲಿ ನೆರಿಗೆಗಳು ಬಿದ್ದಿವೆ. ಕೂದಲು ಹಣ್ಣಾಗಿವೆ. ತಲೆ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ. ಆಗ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇಮಿಸಲಾರಳು ಎಂದು ರಾಜನು ತಿಳಿದುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹಾರಿಕೆಯ ಉತ್ತರ ನೀಡಿರುವನು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. || ೪೧ || ಇರಲಿ! ರಾಜಕನ್ನೆಯರೇನು ದೇವಾಂಗನೆಯರೂ ಕೂಡ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವಂತಹ ಸುಂದರ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸುವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದನು. || ೪೨ ||

ಮುನಿ ಪ್ರವೇಶಿತಃ ಕ್ಷತ್ರಾ ಕನ್ಯಾಂತಃಪುರಮ್ದಿಮತ್ |
ವೃತತ್ಯ ರಾಜಕನ್ಯಾಭಿರೇಕಃ ಪಂಚಾಕತಾ ವರುಃ
|| ೪೩ ||

ತಾಸಾಂ ಕಲಿರಭೂದ್ಭೂಯಾಂ-
ಸ್ತದರ್ಥೇಽಪೋಷ್ಯ ಸೌಹೃದಮ್ |
ಮಮಾನುರೂಪೋ ನಾಯಂ ವ
ಋತಿ ತದ್ಗತಚೇತಸಾಮ್ || ೪೪ ||

ಸ ಒಹ್ವಚಸ್ತಾಭಿರಪಾರಣೀಯ-
ತಪಃ ಶ್ರಿಯಾಸರ್ಥೈಪರಿಚ್ಛದೇಷು |
ಗೃಹೇಷು ನಾನೋಪವನಾಮಲಾಂಭಃ-
ಸರಸ್ಸು ಸೌಗಂಧಿಕಕಾನನೇಷು || ೪೫ ||

ಮಹಾರ್ಹತಯ್ಯಾಸನವಸ್ತ್ರೋಪಣ-
ಸ್ನಾನಾನುಲೇಪಾಭ್ಯವಹಾರಮಾಲೈಕೈಃ |
ಸ್ಥಲಂಕೃತಪ್ರಪುರುಷೇಷು ನಿತ್ಯದಾ
ರೇಮೇಽನುಗಾಯದ್ವಿಜಭೃಂಗವಂದಿಷು || ೪೬ ||

ಯದ್ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯಂ ತು ಸಂವೀಕ್ತ್ಯ ಸಪ್ತದ್ವಿವಮತೀಪತಿಃ |
ವಿಸ್ಮಿತಃ ಸ್ತಂಭಮಜಹಾತ್ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ರಯಾನ್ವಿತಮ್
|| ೪೭ ||

ಏವಂ ಗೃಹೇಷ್ಟಭಿರತೋ ವಿಷಯಾನ್ವಿನಿಧೈಃ ಸುಖೈಃ |
ಸೇವಮಾನೋ ವ ಚಾಕುಷ್ಯವಾಚ್ಯಮೋಕ್ಷರಿವಾನಲಃ
|| ೪೮ ||

ಸ ಕದಾಚಿದುಪಾಸೀನ ಆತ್ಮಾಪಹ್ನವಮಾತ್ಮನಃ |
ದದರ್ಶ ಬಹ್ವಚಾಚಾರ್ಯೋ ಮೀನಸಂಗ ಸಮುತ್ಥಿತಮ್
|| ೪೯ ||

ಅಹೋ ಇಮಂ ಪಶ್ಯತ ಮೇ ವಿನಾತಂ
ತಪಸ್ವಿನಃ ಸಚ್ಚರಿತಪ್ರತಪ್ತಃ |
ಅಂತರ್ಜಲೇ ವಾರಿಚರಪ್ರಸಂಗಾತ್
ಪ್ರಚ್ಛಾವಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಚರಂ ಧೃತಂ ಯತ್ || ೫೦ ||

ಇನ್ನೇನು ? ಅಂತಃಪುರದ ರಕ್ಷಕರು - ಚಂದನ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ
ಅಲಂಕೃತನಾದ ಸೌಭರಿ ಮುನಿಯನ್ನು ಕ್ಷಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕನ್ಯಾಂತಃ
ಪುರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋದರು. ಹಾಗೆರುವಾಗ ಆ ಐವತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರೂ
ಓರ್ವ ಸೌಭರಿಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿದರು. || ೪೩ ||
ಆ ಕನ್ಯೆಯರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸು ಸೌಭರಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮಾಸಕ್ತ
ವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಅವರಲ್ಲೇ ವೈಶಮ್ಯವುಂಟಾಗಿ
ಅಸೂಯೆವೆಡತೊಡಗಿದರು. 'ಇವರು ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ, ನನಗೆ
ಯೋಗ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಜಗಳ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. || ೪೪ ||
ಋಗ್ವೇದಿಯಾದ ಸೌಭರಿಯು ಆ ಎಲ್ಲ ಕನ್ಯೆಯರ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ
ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಅಪಾರ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅನೇಕ
ಉಪವನಗಳಿಂದಲೂ, ನಿರ್ಮಲ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸರೋವರ
ಗಳಿಂದಲೂ, ಸೌಗಂಧಿಕ ಮುಂತಾದ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಾನಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿದ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಅರಮನೆ
ಯಲ್ಲಿ ಒಹುಮೂಲ್ಯ ಶಯ್ಯಗಳು, ಆಸನ, ಮೃತ್, ಅಭೂಷಣ,
ಸ್ನಾನ, ಅನುಲೇಪನ, ಸ್ನಾನಿಷ್ಟಪೋಷಣ, ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ ಇವುಗಳ
ಮೂಲಕ ತನ್ನ ವತ್ಸಿಯರೊಂದಿಗೆ ವಿಹರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಸುಂದರ
ವಾದ ವನ್ಯಾಪರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಸೇವಕರು
ಅವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದರು. ಕೆಲವೆಡೆ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೂಜನವಿದ್ದರೆ,
ಕೆಲವೆಡೆ ದುಂದಿಗಳು ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವೆಡೆ ವಂದಿ-
ಮಾಗಧರು ಅವರ ಬಿರುದಾವಳಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. || ೪೫ ||
|| ೪೬ || ಸಪ್ತದ್ವಿವದಿಂದೊಡಗೂಂಡ ವೃಥವಿಯ ಪಾಲಕನಾದ
ಮಾಂಧಾತನು ಸೌಭರಿಯು ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಸುಖವನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯ
ಚಕಿತನಾದನು. ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವೆ
ನೆಂಬ ಮಾಂಧಾತನ ಗರ್ವವು ಉಡುಗಿ ಹೋಯಿತು. || ೪೭ ||
ಹೀಗೆ ಸೌಭರಿಯು ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರಮಮಾನಾದನು
ತನ್ನ ನಿರೋಗಿಯಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು
ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತುಪ್ಪದ ಛಾರೆಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಕೃಪ್ತ (ಶಾಂತ)
ವಾಗದಿರುವಂತೆಯೇ ಸೌಭರಿಗೂ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷ
ವಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೪೮ ||

ಋಗ್ವೇದಾಚಾರ್ಯ ಸೌಭರಿಯು ಒಂದು ದಿನ ಶಾಂತಚಿತ್ತ
ದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಹಿಂದಿನ ಘಟನೆಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ
ಯುಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯದ ಕ್ಷೇಪಕ ಸಂಗದಿಂದ ನಾನು ಹೀಗೆ
ನನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅದರ ಫಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ. || ೪೯ ||
ಅವರು ಉದ್ಗರಿಸಿದರು - ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಒವಣಿಯೇ! ನಾನು
ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದೆ ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಾನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿದ್ದೆ ಈಗ ನೋಡಿರಿ! ನನ್ನ ಅಧಃಪತನವಾಗಿದೆ. ನಾನು
ಒಳಗೆ ಕಾಲದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಕೇಜವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು
ಬಂದಿದ್ದೆ ಅದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ಸ್ಯದಂಪತಿಗಳ
ಸಂಸಾರದಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಕೇಜವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಯಿ
ತಲ್ಲ! || ೫೦ ||

ಸಂಗಂ ತ್ಯಜೇತ ವಿಧುನವ್ರತಿಕಾಂ ಮುಮುಕ್ಷುಃ
ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ನ ವಿಸೃಜೇದ್ಭೂದಿಂ ದ್ರಿಯಾಣಿ |
ವಿಕಲ್ಪರಸ್ತಹಸು ಚಿತ್ತಮನಂತ ಈಶೇ
ಯುಂಜೀತ ತದ್ಭ್ರಮ ಸಾಧುಷು ಚೇತ್ಯಸಂಗಃ || ೫೦ ||

ವಿಕಲ್ಪಪಶ್ಚ ಹಮಥಾಂಭಸಿ ಮತ್ತ್ವ ಸಂಗಾತ್
ಪಂಚಾಶದಾಸಮುತ ಜಿಂಚಸಹ್ಯಸರ್ಗಃ |
ಕಾಂತಂ ಪ್ರಜಾಮೃಭಯಕೃತ್ಯಮನೋರಥಾಣಾಂ
ಮಾಯಾಗುಣೈರ್ಯತಮರ್ವಿಪಯೀರ್ಧರಾಣಾ || ೫೧ ||

ವಿವಂ ವಸಸ್ತಜಃ ಕಾಲಂ ವಿರಕ್ತೋ ನ್ಯಾಸಮಾಪ್ತಿಕಃ |
ವನಂ ಜಗಾಮಾನುಯಯುಸ್ತತ್ತ್ವಃ ಪತಿರ್ದೇವತಾಃ
|| ೫೨ ||

ಪತ್ರ ತಪ್ತಾ ತಪಸ್ವೀಕ್ಷ ಮಾತೃಕರ್ತನಮಾತ್ಮವಾನ್ |
ಸ ಪೃವಾಗ್ನಿಭಿರಾತ್ಮಾನಂ ಯುಯೋಜ ಪರಮಾತ್ಮನಿ
|| ೫೩ ||

ತಾಃ ಸ್ವಪುಷ್ಪಮೃಹಾರಾಜ ನಿರೀಕ್ಶಾ ಧ್ಯಾತ್ವಿಕೀಂ ಗತಿಮ್ |
ಅಸ್ತಿಯುಸ್ತತ್ಪ್ರಾಪೇಣ ಅಗ್ನಿಂ ತಾಂತಮಿವಾರ್ಚಜಃ
|| ೫೪ ||

ಆರನಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೬ ||

೬೩ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಣಿ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ಸೌಧರ್ಯಾಚಾರ್ಯೇ ವಶ್ವೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೬ ||

ವಿಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ತ್ರಿಶಂಕುರಾಜನ ಮತ್ತು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಮಾಂಧಾತುಃ ಪುತ್ರಪ್ರವರೋ ಯೋಽಂಬೀಪಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ |
ಪಿತಾಮಹೇನ ಪ್ರವೃತ್ತೋ ಯೌವನಾಶ್ಚ ಪುತ್ರತಃ |
ಹಾರೀಶಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಫೂರ್ವಾಧಾತ್ಯಪ್ರವರಾ ಇಮೇ
|| ೧ ||

ಸರ್ವದಾ ಭ್ರಾತೃಭಿರ್ವತ್ಸಾ ಪುರುಕುತ್ನಾಯ ಯೋರಗೈಃ |
ತಯಾ ರಸಾತಲಂ ನೀತೋ ಭುಜಗೇಂದ್ರಪ್ರಯುಕ್ತಯಾ
|| ೨ ||

ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊಗ್ಗದ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನು ಭೋಗಿಗಳಾದ ವ್ಯಾಣಿಗಳ ಸಂಗವನ್ನು ಘೋರ್ವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಒಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕಾದರೂ ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಒಹಿಮುಖವಾಗಲು ಬಿಡಬಾರದು. ವಿಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿಗಾಗಿದ್ದು ಸರ್ವತಕ್ಕನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಬೇಕು. ಸಂಗಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯ ಕತೆ ಬಿದ್ದರೆ ಭಗವಂತನ ಅನನ್ಯಭಕ್ತರಾದ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು. || ೫೦ || ನಾನು ಮೊದಲು ವಿಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀನಿನ ಸಂಗದಿಂದಾಗಿ ವಿವಾಹವಾಗಿ ಐವತ್ತೊಂದಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಸಂತಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಐದುಸಾವಿರನಾದೆ. ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕತ್ತದ ಒದ್ದಿಯುಂಟಾಗಿ ಮೊಮ್ಮೆಯ ಗುಣಗಳು ನನ್ನ ಒದ್ದಿಯನ್ನು ಅವಹರಿಸಿದವು. ಈಗಲಾದರೂ ಇಹ-ಪರಲೋಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ದಾಟಲಾರದಷ್ಟು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಲಾಬಸೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. || ೫೧ || ಹೀಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವರು ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದರು. ಮತ್ತೆ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಅವರು ಸಂನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೇ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಪತ್ನಿಯರೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. || ೫೨ || ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ವರಮ ಸಂಯಮಿಯಾದ ಸೌಧರಿಯು ಪೋರವಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳೊಡನೆ ತರೀರವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿಟ್ಟರು. ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅಗ್ನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೫೩ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಅವರ ಪತ್ನಿಯರೂ ಕೂಡ ಸೌಧರಿಯುನಿಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಕಾಂತವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಲೀನವಾಗುವಂತೆ ಅವರಲ್ಲರೂ ಮುನಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಹಗಮನದಿಂದ ಅವರಲ್ಲೆ ಲೀನವಾಗಿ ಅವರ ಗತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. || ೫೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನೇ! ಮಾಂಧಾತನ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಅಂಬೀಪನು ಎಲ್ಲರಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿ ದೈವನು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ವರ್ಣಿಸಿರುವೆನು. ಅವನ ಅಜ್ಜನಾದ ಯುವನಾಶ್ವನು ಅವನನ್ನು ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಯೌವನಾಶ್ವನೆಂಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಯೌವನಾಶ್ವನಿಂದ ಹಾರೀಶನಾದನು. ಮಾಂಧಾತನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂವರೂ ಅವಾಂತರ ಗೋತ್ರದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದರು. || ೧ || ಮಾಂಧಾತನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಪುರುಕುತ್ನನಿಗೆ ರಾಜಕಲವಾಸಿಗಳಾದ ನಾಗರು ತಮ್ಮ ಸಹೋದರಿ ನರ್ಮದೆಯನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ನಾಗರಾಜ ವಾಸುಕಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನರ್ಮದೆಯು ತನ್ನ ಪತಿ ಯನ್ನು ರಾಜಕಲಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋದಳು. || ೨ ||

ಗಂಧರ್ವಾನವಧೀಶ್ವರ ವಧ್ಯಾನ್ವೈ ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿದೃಕ್ |
ನಾಗಾಲಂಬವರಃ ಸರ್ಪಾದಭಯಂ ಸ್ಮರತಾಮಿದಮ್ || ೩ ||

ತ್ರಸದ್ವಯಃ ಪೌರುಕುತ್ಸೋ ಯೋಽನರಣ್ಯಸ್ಯ ದೇಹಕೃತ್ |
ಹರ್ಯಶ್ಚಕ್ಷುಷ್ತಸ್ತಸ್ಮಾದರುಣೋಽಥ ತ್ರಿಬಂಧನಃ || ೪ ||

ತಸ್ಯ ಸತ್ಯವ್ರತಃ ಪುತ್ರಸಿಂಹುರಿತಿ ವಿಕ್ರುತಃ |
ಪ್ರಾಪ್ತಶ್ಚಾಂದಾಲತಾಂ ಶಾಪಾದ್ಗುರೋಃ ಕೌಶಿಕತೇಜಸಾ || ೫ ||

ಸತರೀರೋ ಗತಃ ಸ್ವರ್ಗಮದ್ಯಾಪಿ ದಿವಿ ದೃಶ್ಯತೇ |
ಪಾತಿಕೋಽವಾಕೌಶಿದಾ ದೇವೈಸ್ತೇನೈವ ಸ್ತಂಭತೋ ಬಲಾತ್ || ೬ ||

ಶ್ವೈಶಂಕವೋ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರವಸಿಷ್ಠಯೋಃ |
ಯನ್ನಿಮಿತ್ರಮಭೂದ್ಯದ್ಧಂ ಪಕ್ಷಿಣೋರ್ಬಹುವಾಷ್ಪಿಕಮ್ || ೭ ||

ಸೋಽನಪತ್ನೋ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚಾ ನಾರದಯೋಃಪದೇಶತಃ |
ವರುಣಂ ಶರಣಂ ಯಾತಃ ಪುತ್ರೋ ಮೇ ಜಾಯತಾಂ ಪ್ರಭೋ || ೮ ||

ಯದಿ ವೀರೋ ಮಹಾರಾಜ ತೇನೈವ ತ್ವಾಂ ಯಜೇ ಇತಿ |
ತಥೇತಿ ವರುಣೇನಾಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಜಾತಸ್ತು ರೋಹಿತಃ || ೯ ||

ಜಾತಃ ಸುತೋ ಹೃಣೇನಾಂಗಮಾಂ ಯಜಶ್ವೇತಿ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ |
ಯದಾ ಪತುರ್ನಿದ್ರತಃ ಸ್ಯಾದಥ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವೇದಿತಿ || ೧೦ ||

ನಿದ್ರಲೇ ಚ ಸ ಆಗತ್ಯ ಯಜಶ್ವೇತ್ಯಾಹ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ |
ದಂತಾಃ ಪಶೋರ್ಯಜ್ಞಾಯೀರನ್ನಥ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವೇದಿತಿ || ೧೧ ||

ಜಾತಾ ದಂತಾ ಯಜಶ್ವೇತಿ ಸ ಪ್ರತ್ಯಾಪಾಥ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ |
ಯದಾ ಪತಂತ್ಯಸ್ಯ ದಂತಾ ಅಥ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವೇದಿತಿ || ೧೨ ||

ಪಶೋರ್ನಿಪತಿತಾ ದಂತಾ ಯಜಶ್ವೇತ್ಯಾಹ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ |
ಯದಾ ಪಶೋಃ ಪುನರ್ದಂತಾ ಜಾಯಂತೇಽಥ ಪಶುಃ ಕುಚಃ || ೧೩ ||

ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಪುರುಕುತ್ಸನು ವಧಾರ್ಹರಾದ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಇದರಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ನಾಗರಾಜನು ಪುರುಕುತ್ಸನಿಗೆ - 'ಈ ಪ್ರಸಂಗ ವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವವನು ಸರ್ಪಗಳಿಂದ ನಿರ್ಭಯನಾಗುವನು' ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. || ೩ || ರಾಜಾ ಪುರುಕುತ್ಸನಿಗೆ ತ್ರಸದ್ವಯ ಎಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಅನರಣ್ಯನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಅನರಣ್ಯನಿಂದ ಹರ್ಯಶ್ಚ, ಅವನಿಂದ ಅರುಣ, ಅರುಣನ ಪುತ್ರ ತ್ರಿಬಂಧನನಾದನು. || ೪ || ತ್ರಿಬಂಧನನ ಪುತ್ರ ಸತ್ಯವ್ರತನಾದನು. ಈ ಸತ್ಯವ್ರತನೇ ತ್ರಿಕಂಕು ಎಂಬ ಹಸಿರಿನಿಂದ ವಿಷ್ಣುತನಾದನು. ತ್ರಿಕಂಕುವು ತಂದೆ ಮತ್ತು ಗುರುವಿನ ಶಾಪದಿಂದ ಬಾಂಧಾಲ ನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸತರೀರಿ ಯಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ದೇವತೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವನು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತನ್ನ ಶಫೋಲಬದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲೇ ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿದನು. ಅವನು ಈಗಲೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲೇ ನೆಲೆನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. || ೫-೬ ||

ತ್ರಿಕಂಕುವಿನ ಪುತ್ರನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಮತ್ತು ಮುಷ್ಯರು ಪರಸ್ಪರ ಶಾಪಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾದಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. || ೭ || ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಂತಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಬಹಳ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದನು. ನಾರದರ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಅವನು ವರುಣದೇವರಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು - ಪ್ರಭೋ! ನನಗೆ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ. || ೮ || ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ವೀರಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದರೆ, ಅವನನ್ನೇ ಯಜ್ಞಪಶುವನ್ನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಯಜ್ಞಮಾಡುವೆನು. ವರುಣನೆಂದನು - 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ.' ಆಗ ವರುಣನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ರೋಹಿತ ನೆಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೯ || ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ವರುಣನು ಬಂದು ಹೇಳಿದನು - ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಾ! ನಿನಗೆ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನವಾಗಿದೆ. ಈಗ ಇವನ ಮೂಲಕ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂದನು - ಈಗ ನಿನ್ನ ಈ ಯಜ್ಞಪಶುವು (ರೋಹಿತನು) ಹತ್ತುದಿವಸಗಳು ತುಂಬಿದಾಗ ಇವನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ನಾಗುತ್ತಾನೆ. || ೧೦ || ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳು ಕಳೆದಾಗ ವರುಣನು ಪುನಃ ಬಂದು - 'ಈಗ ನನ್ನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು - ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞಪಶುವಿಗೆ ಹಲ್ಲುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಅವನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ' ಎಂದನು. || ೧೧ || ರೋಹಿತನಿಗೆ ಹಲ್ಲುಹುಟ್ಟಿದಾಗ ವರುಣನೆಂದನು - ರಾಜಾ! ಈಗ ಇವನಿಗೆ ಹಲ್ಲುಗಳು ಹುಟ್ಟಿರುವುವು. ಈಗ ಯಜ್ಞಮಾಡು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂದ - ಇವನ ಹಾಲುಹಲ್ಲುಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋದಾಗ ಇವನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗುವನು. || ೧೨ || ಹಾಲುಹಲ್ಲುಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋದಾಗ ವರುಣನು ಬಂದು - ಈಗ ಹಾಲುಹಲ್ಲುಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋಗಿವೆ. ನನ್ನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂದ - ಇವನಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಬಂದಾಗ ಈ ಪಶುವು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯ ನಾದಾನು. || ೧೩ ||

ಪುನರ್ಜಾತಾ ಯಜಸ್ವೇತಿ ಸ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾಥ ಸೋಬ್ರವೀತ್ |
ಸಾನ್ಮಾಹಿರೋ ಯದಾ ರಾಜಸ್ತ್ರಾಜನ್ಮೋಽಥ ಪಶುಃ ಕುಚಿಃ || ೧೪ ||

ಇತಿ ಪುತ್ರಾನುರಾಗೇಣ ಸ್ನೇಹಯಂತ್ರಿತಚೇತಸಾ |
ಕಾಲಂ ವಂಚಯತಾ ತಂ ತಮುಕ್ತೋ ದೇವತ್ರಮೈಕತ || ೧೫ ||

ರೋಹಿತಸ್ತದಭಿಜ್ಞಾಯ ಪಿತುಃ ಕರ್ಮ ಚೀರ್ಷಿತಮ್ |
ಪ್ರಾಣಪ್ರೇಷ್ಠಧ್ವಾನುಷ್ಠಾನರಣ್ಯಂ ಪ್ರತ್ಯಪದ್ಯತ || ೧೬ ||

ಪಿತರಂ ವರುಣಗ್ರಸ್ತಂ ಕ್ರುತ್ವಾ ಜಾತಮಹೋದರಮ್ |
ರೋಹಿತೋ ಗ್ರಾಮಮೇಯಾಯ ತಮಿಂದ್ರಃ ಪ್ರತ್ಯಜೇಥ || ೧೭ ||

ಭೂಮೇಃ ಪರ್ಯಟನಂ ಪುಣ್ಯಂ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರನಿಷೇವಣೈಃ |
ರೋಹಿತಾಯಾದಿಹಚ್ಛತ್ರಃ ಸೋಽಪ್ಯರಣ್ಯೇಽಮೃತ್ಯುಮಾಮ್ || ೧೮ ||

ದಿವಂ ದಿಶೀಯೇ ತೃಪೀಯೇ ಚತುರ್ಥೇ ಪಂಚಮೇ ತಥಾ |
ಅಭ್ಯೇತ್ಯಾಭ್ಯೇತ್ಯ ಸ್ತುವಿರೋ ವಿಪ್ರೋ ಭೂತ್ವಾಽಽಹ ವೃತ್ತಹಾ || ೧೯ ||

ಪ್ರವೃಂ ಸಂವತ್ಸರಂ ತತ್ರ ಚರಿತ್ವಾ ರೋಹಿತಃ ಪುರೀಮ್ |
ಉಪವ್ರಜನ್ನಜೀರ್ತಾದ್ರೀಣಾನ್ಮಧ್ಯಮಂ ಸುತಮ್ || ೨೦ ||

ಕುನಃಶೇಷಂ ಪಶುಂ ಪಿತ್ರೇ ಪ್ರದಾಯ ಸಮವಂದತ |
ತತಃ ಪುರುಷಮೇಧೇನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋ ಮಹಾಯಶಾಃ || ೨೧ ||

ಮುಕ್ತೋದರೋಽಯಜದ್ವೇವಾನ್ವರುಣಾದೀನ್ಮಹತ್ಕಥಃ |
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋಽಭವತ್ಕೃಷ್ಣೋತಾ ಚಾದ್ವಯುರಾತ್ಮವಾನ್ || ೨೨ ||

ಮದಗ್ನಿರಭೂದ್ರಹ್ಮಾ ಮುಷ್ಣೋಽಯಾಸ್ಯಸಾಮಗಃ |
ತ್ವಾ ತುಷ್ಣೋ ದದಾವಿಂದ್ರಃ ಶಾತಕೌಂಭಮಯಂ ರಥಮ್ || ೨೩ ||

ಪಾನಃಶೇಷಸ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮಮುಪರಿಷ್ಠಾತ್ಪ್ರಚ್ಛತೇ |
ಸ್ಯಾಕಾರಾಂ ದೃತಿಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸಭಾರ್ಯಸ್ಯ ಚ ಭೂಪತೇಃ || ೨೪ ||

ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಹಲ್ಲುಗಳು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ವರುಣನು ಬಂದು - 'ಈಗ ನನ್ನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು - ವರುಣದೇವನೇ! ಕ್ಷತ್ರಿಯವಶುವು ಕವಚ ಧರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾದಾಗ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾಗುತ್ತಾನಲ್ಲ! || ೧೪ || ಪರಿಣಿತನೇ! ಹೀಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಜನು ಪುತ್ರ ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದಾಗಿ ಅನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲ ಸಲ್ಲದ ಕುಂಟನೆಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ವರುಣನೂ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾಲವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೫ || ತಂದೆಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞಪಶುವನ್ನಾಗಿಸಿ ಯಜ್ಞಮಾಡಲು ಒಯಸುವರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದ ರೋಹಿತನು ಅಶ್ವರಕ್ಷಣಿಗಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೧೬ || ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ - ವರುಣದೇವನು ಕುಚಿತನಾಗಿ ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಅಕ್ರಮಿಸಿರುವನು. ಅದರಿಂದ ಪಿತನು ಜಲೋದರ ರೋಗದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ರೋಹಿತನು ತನ್ನ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ಇಂದ್ರನು ಒಂದು ಅವನನ್ನು ತಡೆದುಬಿಟ್ಟನು. || ೧೭ || ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದನು - ಮಗೂ ರೋಹಿತ! ಯಜ್ಞಪಶುವಾಗಿ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥ-ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ವೈಧಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಅವನು ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ಮತ್ತೆ ವನದಲ್ಲೇ ಇದ್ದನು. || ೧೮ || ಹೀಗೆಯೇ ಎರಡನೆಯ, ಮೂರನೆಯ, ನಾಲ್ಕನೆಯ, ಐದನೆಯ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೋಹಿತನು ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಪಲವೂ ವೃದ್ಧವ್ಯಾಧ್ಯನಾಗಿ ಇಂದ್ರನು ಬಂದು ಅವನನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೯ || ಹೀಗೆ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರೋಹಿತನು ಕಾಡಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದನು. ವಿಳನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಅಜೀರ್ತನಿಂದ ಅವನ ನಡುವಣ ಪ್ರತ್ಯ ಶುನಃಶೇಷನನ್ನು ಹಣಕೊಟ್ಟು ಪಡೆದು ಅವನನ್ನು ಯಜ್ಞಪಶುವನ್ನಾಗಿಸಲು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅವನ ಚರಣಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪರಮ ಯಶೋವಂಶನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚರಿತ್ರೆವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಮಹೋದರ ರೋಗ ದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಲು ಪುರುಷಮೇಧದ ಮೂಲಕ ವರುಣನೇ ವೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಾಮಿತ್ರರು ಹೋತೃಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಪರಮ ಸಂಯಮಿ ಜಮದಗ್ನಿಯು ಅರ್ಧಯುಗ ಅಗಿದ್ದನು. ಮುಷ್ಣರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಅಯಾಸ್ಯ ಮುನಿಯು ಸಾಮಗುಣ ಮಾಡುವ ಉದಾತ್ತವಾದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಒಂದು ಚಿನ್ನದ ರಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. || ೨೦-೨೩ ||

ಪರಿಣಿತನೇ | ಮುಂದೆ ನಾನು ನಿನಗೆ ಶುನಃಶೇಷನ ಮಹಾಶ್ವೆಯನ್ನು ವರ್ಚಿಸುವೆನು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸತ್ಯನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಎತ್ತಾಮಿತ್ರರು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡು ಅವನಿಗೆ ಎಂದೂ ನಾಶವಾಗದಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಆ ಜ್ಞಾನದಿಂದಾಗಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಭೃಶಂ ಪ್ರೀತೋ ದಮಾವನಿತಾಂ ಗಹಿಮ್ |
ಮನಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತಾಮದ್ವಿರೇಜಸಾಪೋನಿರೇನ ತತ್ |
|| ೨೫ ||

ಖೇ ವಾಯುಂ ಧಾರಯಂಶ್ಚ ಭೂತಾದೌ ತಂ ಮಹಾತ್ಮನಿ |
ಹ್ಮನ್ ಚ್ಚಾನ್ತಕಲಾಂ ಧ್ಯಾತ್ವಾ ತಯಾಚ್ಚಾನ್ತಂ ವಿನಿರ್ದಹನ್ |
|| ೨೬ ||

ಹಿತ್ವಾ ತಾಂ ಸ್ವೇನ ಭಾವೇನ ನಿರ್ವಾಣಸುಖಸಂವಿದಾ |
ಅನಿರ್ದೇಶ್ಯಾಪ್ರತರ್ಕ್ಯೇಣ ತಸ್ಮೈ ವಿಧ್ವಂಸ ಬಂಧನಃ |
|| ೨೭ ||

ಮನವನ್ನು ಪೃಥಿವಿಯಲ್ಲೂ, ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಜಲದಲ್ಲೂ, ಜಲವನ್ನು ತೇಜದಲ್ಲೂ, ತೇಜವನ್ನು ವಾಯುವಿನಲ್ಲೂ, ವಾಯುವನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲಗೊಳಿಸಿ, ಆಕಾಶವನ್ನು ಆಹಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಆಹಂಕಾರವನ್ನು ಮಹತ್ವತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ-ಕಲೆಯ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಅದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು || ೨೪-೨೬ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ನಿರ್ವಾಣ-ಸುಖದ ಅನುಭವಿಸಿಯಿಂದ ಆ ಜ್ಞಾನ-ಕಲೆಯನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಸಮಸ್ತ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಅವನು - ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಪರಮಾನಂದ ಮಯವಾದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ನೆಲಗೊಂಡನು || ೨೭ ||

ಎಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೭ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನಂ ನಾಮ ಪಞ್ಚಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೭ ||

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಸಗರನ ಚರಿತ್ರೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಹರಿತೋ ಲೋಹಿತಕುಶಲ್ಮಂಪಸ್ತಸ್ತಾದ್ವಿನಿರ್ಮಿತಾ |
ಚಂಪಾಪುರೀ ಸುದೇವೋಽತೋ ವಿಜಯೋ ಯಶ್ಚ ಚಾತ್ಮಜಃ |
|| ೧ ||

ಭರುಕಸ್ತಪಸ್ತಸ್ತಸ್ತಾದ್ವೈಕಸ್ತಸ್ತಾಪಿ ಬಾಹುಕಃ |
ಸೋಽರಿಭಿರ್ಯತಃ ರಾಜಾ ಸಫಾಯೋ ವನಮಾವಿಶತ್ |
|| ೨ ||

ವೃದ್ಧಂ ತಂ ಪಂಚತಾಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಹಿಷ್ಯನು ಮರಿಷ್ಯತೀ |
ದೀರ್ವೇಣ ಜಾನಹಾಽತ್ಯಾನ್ತಂ ಪ್ರಜಾವಂತಂ ನಿವಾರಿತಾ |
|| ೩ ||

ಅಜ್ಞಾಯಾಶ್ಚೈ ಸಪತ್ನೀಭಿರ್ಗರೋ ದತ್ತೋಽಂಧಸಾ ಸಹ |
ಸಹ ತೇನೈವ ಸಂಜಾತಃ ಸಗರಾಪ್ಯೋ ಮಹಾಯಶಾಃ |
|| ೪ ||

ಸಗರಃ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾಸೀತ್ಸಾಗರೋ ಯತುಕ್ಯೈ ಕೃತಃ |
ಯಸ್ತಾಲಿಂಗಂಘ್ರಾನ್ಮನಸಾಂಭಕಾನ್ ಹೈಹಯಬರ್ಬರಾನ್ |
|| ೫ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಮಗ ಲೋಹಿತನಿಗೆ ಹರಿತನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಹರಿತನ ಮಗ ಚಂಪ. ಇವನೇ ಚಂಪಾಪುರಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಚಂಪನಿಂದ ಸುದೇವ, ಅವನ ವೃತ್ತ ವಿಜಯನಾದನು. || ೧ || ವಿಜಯನ ಮಗ ಭರುಕ, ಭರುಕನಿಂದ ವೃಕ, ವೃಕನಿಂದ ಬಾಹುಕನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಶತ್ರುಗಳು ಬಾಹುಕನಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. || ೨ || ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಬಾಹುಕನ ಮೃತ್ಯುವಾದಾಗ ಅವನ ಪತ್ನಿಯೂ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಹಗಮನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಆದರೆ ಇವಳು ಗರ್ಭಿಣಿ ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿ ದೀರ್ವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಹಗಮನದಿಂದ ತಡೆದನು. || ೩ || ಅವಳ ಸವತಿಯರಿಗೆ ಈ ಮಾತು ತಿಳಿದಾಗ ಅವರು ಅವಳಿಗೆ ಊಟದೊಂದಿಗೆ ಗರ (ಎಪ್ಪ) ವನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ವಿಷವು ಗರ್ಭದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪ್ರಭಾವವೂ ಬೀಳದೆ ಆ ವಿಷದೊಂದಿಗೆ ಬಾಲಕನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ಗರ(ಎಪ್ಪ)ದೊಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನು 'ಸಗರ' ನೆಂದು ವಿಖ್ಯಾತನಾದನು. ಸಗರನು ಮಹಾಯಶೋವಂತ ರಾಜನಾದನು. || ೪ ||

ಸಗರನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಪುತ್ರರೇ ನೆಲವನ್ನು ಅಗದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಸಗರನು ತನ್ನ ಗುರುವಾದ ದೀರ್ವನ ಅಪ್ಪೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಶಾಲಜಂಘ, ಯವನ, ಶಕ, ಹೈಹಯ, ಬರ್ಬರ ಮುಂತಾದ ಜಾತಿಯವರನ್ನು

ನಾವಧೀಮ್ಗದುವಾಕ್ಯೇನ ಚಕ್ರೇ ವಿಕೃತವೇಷಣಃ |
ಮುಂಡಾಂಭೃಶ್ರುಧರಾನ್ಯಾಂಶ್ಚಿನ್ಮುಕ್ತಕೇಶಾರ್ಥಮುಂಡಿತಾನ್ || ೬ ||

ಅನಂತವಾರ್ತಸಃ ಕಾಂಶ್ಚಿದಬಹಿರ್ವಾಸೋಽಪರಾನ್ |
ಸೋಽಶ್ವಮೇಧೈರಯಜತ ಸರ್ವವೇದಸುರಾತ್ಮಕಮ್ || ೭ ||

ದೀರ್ಘೋಪದಿಪ್ತಯೋಗೇನ ಹರಿಮಾತ್ಮಾನಮೀಶ್ವರಮ್ |
ತಸ್ಯೋತ್ಕೃಷ್ಟಂ ಪಶುಂ ಯಜ್ಞೇ ಜಹಾರಾಶ್ವಂ ಪುರಂದರಃ || ೮ ||

ಸುಮತ್ಸಾರ್ಥನಯಾ ದೃಷ್ಟಾಃ ಸಿತುರಾದೇಶಕಾರಿಣಃ |
ಹಯಮಸ್ತೇಷಮಾಣಾಸ್ತೇ ಸಮಂತಾನ್ಸ್ವಖನನ್ಮಹೀಮ್ || ೯ ||

ಶ್ವಾಗುರೀಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಹಯಂ ದದೃಶುಃ ಕಪಿಲಾಂಶಿಕೇ |
ವಿಪ ವಾಚಹರಶ್ಚೈರ ಆಶ್ವೇ ಮೀಲಿತಲೋಚನಃ || ೧೦ ||

ಪನ್ನತಾಂ ಪನ್ನತಾಂ ಪಾಪ ಇತಿ ಪಪ್ಪಿಸಹ್ಸಣಃ |
ಒದಾಯುಧಾ ಅಭಿಯಯುರುನ್ಮಿಮೇಷ ತದಾ ಮುನಿಃ || ೧೧ ||

ಪ್ಲುರೀರಾಗ್ನಿನಾ ತಾವನ್ನಹೇಂದ್ರಹೃತಚೇತಸಃ |
ಮಹದ್ವೈಶ್ರಮಹತಾ ಭಸ್ಮಸಾದಭವನ್ ಕ್ಷಣಾತ್ || ೧೨ ||

೭ ಸಾಧುವಾದೋ ಮುನಿಕೋಪಭರ್ಜಿತಾ
ನೈಪೇಂದ್ರಪುತ್ರಾ ಇತಿ ಸತ್ತ್ವಧಾಮನಿ |
ಕಥಂ ತಮೋ ರೋಷಮಯಂ ವಿಭಾವ್ಯತೇ
ಜಗತ್ಪವಿತ್ರಾತ್ಮನಿ ಖೇ ರಜೋ ಭುವಃ || ೧೩ ||

೮ ಸ್ವೇನಿತಾ ಸಾಂಖ್ಯಮಯೀ ದೃಢೇಹ ನೌ-
ರ್ವಿಯಾ ಮುಮುಕ್ಷುಸ್ತರತೇ ದುರತ್ಕಯಮ್ |
ಭವಾರ್ಗವಂ ಮೃತ್ಯುಪಥಂ ವಿಪಶ್ಚಿತಃ
ಜಾತೃಭೂತಸ್ಯ ಕಥಂ ಪೃಥದ್ವಿತಿಃ || ೧೪ ||

ವಧಿಸಲಿಲ್ಲ ಅವರ ರೂಪವನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶರೆಯನ್ನು ಬೋಳಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿ, ಗಡ್ಡ-ಮಿಡೆ ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಕೆಲವರು ಕೂದಲನ್ನು ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಕೆಲವರು ಅರ್ಧತಲೆ ಬೋಳಿಸಿದ್ದರು. || ೫-೬ || ಕೆಲವು ಜನರಿಗೆ ಸಗರನು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಡದೇ ಕೇವಲ ಹೊದೆಯಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದನು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದದುಕೊಳ್ಳದೆ ಕೇವಲ ಕೌಪೀನ ಮಾತ್ರ ಉಡಲು ಹೇಳಿದನು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ದೀರ್ಘ ಋಷಿಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಮೂಲಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ವೇದ ಹಾಗೂ ದೇವತಾಮಯ, ಅತ್ಯಶ್ವರೂಪ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿವಂತ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. ಅವನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಕದ್ದೊಯ್ದನು. || ೭-೮ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ರಾಣಿ ಸುಮತಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಗರಪುತ್ರರು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಇಡೀ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಜಾಲಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಕುದುರೆಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗದಿದ್ದಾಗ ಗರ್ವಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆದುಹಾಕಿದರು. || ೯ || ಅಗೆಯುತ್ತಾ-ಅಗೆಯುತ್ತಾ ಅವರಿಗೆ ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಪಿಲರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವು ಕಂಡುಬಂತು. ಕುದುರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಅರವತ್ತುಜವಿರ ರಾಜಕುಮಾರರು ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಇವನೇ ನಮ್ಮ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕದ್ದಿರುವ ಕಳ್ಳನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವರತ್ತ ಓಡಿದರು. ನೋಡಿರಲ್ಲ ಇವನು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಇವನು ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇವನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡಿ, ಕೊಂದು ಬಿಡಿ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ಆಗಲೇ ಕಪಿಲಮುನಿಯು ಕಣ್ಣು ಬಿಚ್ಚನು. || ೧೦-೧೧ || ಇಂದ್ರನು ರಾಜಕುಮಾರರ ಒುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅವಹರಿಸಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಕಪಿಲಮುನಿಯಂತಹ ಮಹಾ ಪುರುಷರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರು. ಈ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯತೊಡಗಿ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರು. || ೧೨ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಸಗರ ಪುತ್ರರು ಕಪಿಲಮುನಿಯ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟುಹೋದರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಉಚಿತವಾಗಲಾರದು. ಕಪಿಲರಾದರೋ ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಗುಣಕ್ಕೆ ಪರಮಾಶ್ರಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಶರೀರವು ಪ್ರಪಂಚ ವನ್ನೇ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವಂತಹುದು. ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ತಮೋಭೂತ ವಾದ ಕ್ರೋಧವಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯ ವಾಗುತ್ತದೆ? ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಭೂಳಿನೊಡನೆ ಆಕಾಶದ ಸಂಬಂಧವೇನಾದರೂ ಇರುತ್ತದೆಯೇ? || ೧೩ || ಈ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ದಾಟಿಹೋಗು ವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕಪಿಲಮುನಿಗಳು ಈ ಜಗತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಒಂದು ದೃಢವಾದ ನೌಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಮುಕ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ದಾಟಿ ಹೋಗ ಬಲ್ಲರು. ಅವರು ಕೇವಲ ಪರಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಸ್ವಯಂ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಈ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರವೆಂಬ ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಇರಬಲ್ಲದು? || ೧೪ ||

ಯೋಽಸಮಂಜಸ ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ ಕೇಶಿನ್ಯಾ ನೃಪಾತ್ಮಜಃ |
ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಂತಃಪುಮಾನ್ಯಾಮ ಪಿತಾಮಹಪಿತೇ ರತಃ || ೧೫ ||

ಅಸಮಂಜಸ ಆತ್ಮಾನಂ ದರ್ಶಯನ್ನಸಮಂಜಸಮ್ |
ಜಾತಿಸ್ತದಃ ಪುರಾ ಸಂಗಾಮೋಗೀ ಯೋಗಾದ್ವಿಜಾಲಿತಃ || ೧೬ ||

ಆಚರಣ್ಯತಂ ಲೋಕೇ ಜ್ಞಾತೀನಾಂ ಕರ್ಮ ವಿಪ್ರಿಯಮ್ |
ಸರಯೋ ಕ್ರೀಡಮೋ ಬಾಲಾನ್ಯಾತ್ಮದುರ್ದೈವಯಂಜನಮ್ || ೧೭ ||

ವಿವಂವತ್ತಃ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಃ ಪಿತಾ ಸ್ನೇಹಮಪೋಹ್ಯ ವೈ |
ಯೋಗೈಶ್ಚರ್ಯೇಣ ಬಾಲಾನ್ ಶ್ವಾಂದರ್ಶಯಿತ್ವಾತತೋ ಯಯಿ || ೧೮ ||

ಅಯೋಧ್ಯಾವಾಸಿನಃ ಸರ್ಮೇ ಬಾಲಕಾನ್ವನರಾಗತಾನ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಪ್ರಿರೇ ರಾಜನ್ ರಾಜಾ ಬಾಪ್ಯನ್ವತಪ್ಯತ || ೧೯ ||

ಅಂಶುಮಾಂಶ್ಲೋದಿತೋ ಬಾಚ್ಛಾತುರಂಗಾನ್ವೇಷಣೇ ಯಯಿ |
ಪಿತೃವ್ಯಖಾತಾನುಪಥಂ ಭಸ್ಮಾಂಕಿ ದದೃಶೇ ಹಯಮ್ || ೨೦ ||

ತಪ್ತಾಸೀನಂ ಮುನಿಂ ವಿತ್ತ್ವ ಕಪಿಲಾಖ್ಯಮಧೋಕ್ಷಜಮ್ |
ಅಸ್ತೌತ್ವಮಾಹಿತಮನಃ ಪ್ರಾಂಜಲಿ ಪ್ರಣತೋ ಮಹಾನ್ || ೨೧ ||

ಅಶುಮಾನುವಾಃ

ಸ ಪಶ್ಯತಿ ತ್ವಾಂ ಪರಮಾತ್ಮನೋಽಜನೋ
ಸ ಬುದ್ಧತೇಽದ್ಯಾಪಿ ಸಮಾಧಿಯುಕ್ತಭಿಃ |
ಕುಶೋಽಪರೇ ತಸ್ಯ ಮನಃಕರೀರಧೀ-
ವಿಸರ್ಗಸೃಷ್ಟಾ ವಯಮಪ್ರಕಾಶಾಃ || ೨೨ ||

ಯೇ ದೇಹಭಾಜುಗುಣಪ್ರಧಾನಾ
ಗುಣಾನಿಪಾಶ್ಯಂತ್ಯತ ವಾ ತಮಶ್ಚ |
ಯನ್ಮಾಯಯಾ ಮೋಹಿತಚೇತಸಸ್ತೇ
ವಿದುಃ ಸ್ವಸಂಸ್ಥಂ ಸ ಒಹಿಪ್ರಕಾಶಾಃ || ೨೩ ||

ಸಗರನಿಗೆ ಕೇಶಿನೀ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಕ್ತಿಯಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಸಮಂಜಸನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಸಮಂಜಸನ ಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಅಂಶುಮಾನ್ ಎಂದಿತ್ತು. ಅವನು ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನದ ಸಗರನ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ, ಅವನ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೫ || ಅಸಮಂಜಸನು ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಸಂಗದಿಂದಾಗಿ ಅವನು ಯೋಗದಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಬಂಧು-ಬಾಂಧವ ರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗದೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆತ್ಮೀಯತೆ ನಿಂದಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದುದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ತನ್ನನ್ನು ಹುಚ್ಚನಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಿದ್ದ ಬಾಲಕರನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸರಯೂನದಿಗೆ ಎಸೆದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಉದ್ವೇಗಗೊಂಡರು. || ೧೬-೧೭ || ಕೊನೆಗೆ ಅವನ ಉಪಟಲವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅವನ ತಂದೆಯು ಪುತ್ರಸೇವಕವನ್ನು ತೊರೆದು ಅವನನ್ನು ಕಾಡಿಗೆಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಅಸಮಂಜಸನು ತನ್ನ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಸರಯೂನದಿಗೆ ಎಸೆದ ಎಲ್ಲ ಬಾಲಕರನ್ನೂ ಜೀವಂತಗೊಳಿಸಿ ತಂದೆಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೧೮ || ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ವಾಗರಿಕರಿಗೆ - ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಜೀವಂತರಾಗಿ ಪುನಃ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅಂತಹ ಯೋಗಿಯಾದ ಮಗನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಗರನಿಗೂ ಪೂಜ್ಯತಾವೆ ಉಂಟಾಯಿತು. || ೧೯ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಸಗರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅಂಶುಮಂಜನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟನು. ಅವನು ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕವಂದಿರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಗದು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾಗರದ ತಟದಲ್ಲೇ ಮುಂದರಿಯುತ್ತಾ ಚಿಕ್ಕವಂದಿರ ಭಾರಾತಿಯನ್ನೂ, ಯಜ್ಞಧ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. || ೨೦ || ಅಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರನಾದ ಕುಲಮುನಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಉದಾರಹೃದಯಿಯಾದ ಅಂಶು ಮಂಜನು ಅವನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಂದಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತೊಡಗಿದನು. || ೨೧ ||

ಅಂಶುಮಂಜನು ಹೇಳಿದನು - ಭಗವಾನ್ ಕುಲನೇ ! ನೀನು ಅಜ್ಞಾನದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಲಾರರು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡುವುದಿರಲಿ, ಸಮಾಧಿಯೊಳಗಿಂದಲೂ, ಯೋಗವೇ ಮುಂತಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದಲೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಂದಿನವರೆಗೆ ತಿಳಿಯಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನಾವಾದರೋ ಅವರ ಮನೆ, ಶರಣ, ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವರಾಗಿ ದ್ದೇವೆ. ನಾವು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು ? || ೨೨ || ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿರುವ ಶರೀರಧಾರಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ತ್ವಗುಣ, ರಜೋಗುಣ ಅಥವಾ ತಮೋಗುಣ ಪ್ರಧಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಜಾಗೃತ್ ಮತ್ತು ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಗುಣಮಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಮೋಮಯ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ

ತಂ ತ್ವಾಮಹಂ ಜ್ಞಾನಘನಂ ಸ್ವಭಾವ-
ಪ್ರಧ್ವಸ್ತಮಾಯಾಗುಣಭೇದಮೋಹೈಃ |
ಸಸಂದನಾದ್ವೈರ್ಮುನಿಭಿರ್ವಿಭಾವ್ಯಂ
ಕಥಂ ಹಿ ಮೂಢಃ ಪರಿಭಾವಯಾಮಿ || ೨೪ ||

ಪ್ರಶಾಂತಮಾಯಾಗುಣಕರ್ಮಲಿಂಗ-
ಮನಾಮರೂಪಂ ಸದಸದ್ವಿಮುಕ್ತಮ್ |
ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಾಯ ಗೃಹೀತದೇಹಂ
ನಮಾಮಹೇ ತ್ವಾಂ ಪುನಿಷಂ ಪುರಾಣಮ್ || ೨೫ ||

ತ್ವನ್ಮಾಯಾರಚಿತೇ ಲೋಕೇ ವಸ್ತುಬುದ್ಧ್ಯಾ ಗೃಹಾದಿಷು |
ಭ್ರಮಂತಿ ಕಾಮಲೋಭೇರ್ಜ್ಯಾಮೋಹವಿಭ್ರಾಂತಚೇತಸಃ
|| ೨೬ ||

ಅದ್ಯ ನಃ ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮನ್ಯಾಮಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಶಯಃ |
ಮೋಹಪಾಶೋ ದೃಢಶ್ಚಿನ್ಮೋ ಭಗವಂಸ್ತವ ದರ್ಶನಾತ್
|| ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಃ ಉವಾಚ

ಇತ್ತಂ ಗೀತಾನುಭಾವಸ್ತಂ ಭಗವಾನ್ಯಪಿಲೋ ಮುನಿಃ |
ಅಂಶುಮಂತಮುವಾಚೀದಮನುಗೃಹ್ಯ ಧಿಯಾ ನೃಪ
|| ೨೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಅಶ್ವೋತಯಂ ನೀಯತಾಂ ವತ್ಸ ಪಿತಾಮಹಪಶುಸ್ತವ |
ಅಮೇ ಚ ಪಿತರೋ ದ್ವಾಗಂಗಾಂಭೋಽರ್ಹಂತಿ ನೇತರತ್
|| ೨೯ ||

ತಂ ಪರಿಕ್ರಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ಪ್ರಸಾದ್ಯ ಹಯಮಾನಯತ್ |
ಸಾಗರ್ವೇನ ಪಶುನಾ ಕ್ರತುತೇಷಂ ಸಮಾಪಯತ್
|| ೩೦ ||

ಕಾಷ್ಠಮಂಶುಮತಿ ನೃಶ್ಚ ನಿಃಸ್ಪೃಹೋ ಮುಕ್ತಬಂಧನಃ |
ವಿಪ್ರೋಪದಿಷ್ಟಮಾರ್ಗೇಣ ಲೇಭೇ ಗತಿಮನುತ್ತಮಾಮ್
|| ೩೧ ||

ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೮ ||

ಈ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ಸಾಗರೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ೨೨ ಪುರೋ ೨ ಧ್ಯಾಯಃ || ೮ ||

ಮೋಹಿತರಾಗಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಬಹು ಮುಖರಾದ್ದರಿಂದ ಹೊರಗಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲಾರರು || ೨೩ || ನೀನು ಜ್ಞಾನಘನನೂ, ಏಕರಸನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಮಾಯೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಭೇದಭಾವವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮುನಿಗಳು ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮಾಯೆಯ ಗುಣಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗಿ ಮೂಢನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ತಾನೇ ಧ್ಯಾನಿಸಬಲ್ಲೆನು ? || ೨೪ || ಮಾಯೆಯ ಗುಣಗಳು, ಗುಣಗಳಿಂದಾಗುವ ಕರ್ಮ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಗಳ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಇವುಗಳಿಂದಂಟಾದ ಲಿಂಗ ಶರೀರವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ನಾಮವಾಗಲೀ, ರೂಪವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವಾಗಲೀ, ಕಾರಣವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಸನಾತನ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವೆ. ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ. ಅಂತಹ ಪುರಾಣಪುರುಷನಾದ ನಿನಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೫ || ಪ್ರಭೋ! ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಕರ್ಷ, ಮೋಹಾದಿಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆಚ್ಚಿರುವ ಜನರು ಮಡದಿ, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆ-ಮಠ ಇವುಗಳನ್ನು ಶಾಶ್ವತವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾರೆ. || ೨೬ || ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮನಾಗಿರುವ ಪ್ರಭೋ! ಇಂದು ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಮ-ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಭೂತನಾಗಿರುವ ದೃಢವಾದ ಮೋಹಪಾಶವು ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. || ೨೭ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಭಗವಾನ್ ಕಪಿಲಮುನಿಯನ್ನು ಅಂಶುಮಂತನು ಹೀಗೆ ಕೀರ್ತಿಸಿದಾಗ ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅಂಶುಮಂತನನ್ನು ಆಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾ ಇಂತೆಂದನು. || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಭಗವಂತನು ಹೇಳಿದನು - ವತ್ಸ! ಈ ಕುದುರೆಯು ನಿನ್ನ ತಾತನ ಯಜ್ಞಪಶುವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ನೀನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಸುಖಪಡುತಿರುವ ನಿನ್ನ ಚಕ್ರವೃಂದದ ಉದ್ಧಾರವು ಕೇವಲ ಗಂಗಾಜಲದಿಂದ ಆದೀತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ || ೨೯ || ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂಶುಮಂತನು ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡು ಮುನಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ತಂದನು. ಸಾಗರನು ಆ ಯಜ್ಞಪಶುವಿನಿಂದ ಉಳಿದ ಯಜ್ಞ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದನು. || ೩೦ || ಬಳಿಕ ಸಾಗರರಾಜನು ಅಂಶುಮಂತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಟ್ಟು ತಾನು ವಿಷಯಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯಹನಾಗಿ ಬಂಧನ ಮುಕ್ತನಾದನು. ಅವನು ಮಹರ್ಷಿ ಜಿವರು ಆರುಹಿದ ಮಾರ್ಗದಂತ ಪರಮವದವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. || ೩೧ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗೀರಥನ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಗಂಗಾವತರಣ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಅಂಶುಮಾಂಶ್ಚ ತಪಸ್ತೇಪೇ ಗಂಗಾನಯನಕಾಮ್ಯಯಾ |
ಕಾಲಂ ಮಹಾಂತಂ ನಾಕಕ್ಷೋತ್ತತಃ ಕಾಲೇನ ಸಂಪ್ರಿತಃ || ೧ ||

ದಿಲೀಪಸ್ತುತಸ್ತದ್ವದಶಶಃ ಕಾಲಮೇಯವಾನ್ |
ಭಗೀರಥಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ತೇಪೇ ಸ ಸುದುಹತ್ತಪಃ || ೨ ||

ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ತಂ ದೇವೇ ಶ್ರಸನ್ನಾ ವರದಾಸ್ಮಿ ತೇ |
ಇತ್ಯುಕ್ತಃ ಸ್ವಮಭಿಪ್ರಾಯಂ ಶಶಂಸಾವನತೋ ಸೃಜಃ || ೩ ||

ಕೋಽಸಿ ಧಾರಯಿತಾ ದೇಗಂ ಪತಂತ್ಯಾ ಮೇ ಮಹೀತಲೇ |
ಅನ್ಯಥಾ ಭೂತಲಂ ಭಿತ್ತಾ ಸೃಪ ಯಾಸ್ಯೇ ರಸಾತಲಮ್ || ೪ ||

ಕಿಂ ಭಾಷಂ ನ ಭುವಂ ಯಾಸ್ಯೇ ನರಾ ಮಯ್ಯಾಮೃಜಂತ್ಯಫಮ್ |
ಮೃಜಾಮಿ ತದಫಂ ಕುತ್ರ ರಾಜಂಸ್ತತ್ರ ವಿಚಿಂತ್ಯತಾಮ್ || ೫ ||

ಭಗೀರಥ ಉವಾಚ

ಸಾಧವೋ ನ್ಯಾಸಿನಃ ಶಾಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮಿಷ್ಠಾ ಲೋಕಪಾವನಾಃ |
ಹರಂತ್ಯಫಂ ತೇಽಜ್ಞಸಂಗಾತ್ತೇಷ್ವಾಸ್ತೇ ಹೃಫಭಿದ್ಧರೀ || ೬ ||

ಧಾರಯಿಷ್ಯತಿ ತೇ ವೇಗಂ ರುದ್ರಸ್ತಾತ್ಮಾ ಶರೀರಿಣಾಮ್ |
ಯಸ್ಮಿನ್ನೋತಮಿದಂ ಪ್ರೋತಂ ವಿಶ್ವಂ ಶಾಟೇವ ತಂಕುಪು || ೭ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಸ ನೃಪೋ ದೇವಂ ತಪಾತೋಷಯಚ್ಛಮಮ್ |
ಕಾಲೇನಾರ್ವಿಯಸಾ ರಾಜಂಸ್ತಸ್ಯೇತಃ ಸಮಕುಷ್ಕತ || ೮ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಕಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ವರಿಕೃಷ್ಣನೇ | ಅಂಶುಮಂಶನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕರೆತರುವ ಆಶಯದಿಂದ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಫೋಲ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಫಲತೆ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಾಲವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಲು ಅವನು ಕಾಲವತನಾದನು. || ೧ || ಅಂಶುಮಂಶನ ವೃತ್ತ ದಿಲೀಪನೂ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಅವನೂ ಅಸಫಲನೇ ಆದನು. ಕಾಲಧರ್ಮದಿಂದ ಅವನೂ ಮೃತ್ಯು ವಸ್ತ್ರವಾದನು. ದಿಲೀಪನ ವೃತ್ತ ಭಗೀರಥನೂ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. || ೨ || ಅವನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಭಗವತಿ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಅವನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು - 'ರಾಜನೇ | ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಂದಿರುವೆನು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ರಾಜಾ ಭಗೀರಥನು ವಿನಮ್ರನಾಗಿ 'ತಾಯೇ | ನೀನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸು' ಎಂದು ತನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದನು. || ೩ ||

ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ವತ್ಸ ಭಗೀರಥ | ರಭಸದಿಂದ ನಾನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಧುಮುಕುವಾಗ ನನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ಧರಿಸುವವರು ಯಾರಾದರೂ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಂಡು ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಹೋಗುವೆನು. || ೪ || ಇದಲ್ಲದೆ ಜನರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಪ ಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಮತ್ತೆ ನಾನು ಆ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ? ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ನಾನು ಭೂಮಿಗೆ ಬರಲಾರೆನು. ಭಗೀರಥನೇ | ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡು. || ೫ ||

ಭಗೀರಥನು ಹೇಳಿದನು - ತಾಯೇ | ಲೋಕ-ವರಲೋಕ ಗಳನ್ನೂ, ಮಂಡಿ-ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಮನೆ-ಮಲೆಗಳನ್ನೂ, ಐತ್ಯರ್ಯ ವನ್ನೂ, ಸುಪೋಷಭೋಗಗಳನ್ನೂ, ಕಾಮ - ಕ್ರೋಧಾದಿ ಗಳನ್ನೂ, ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿರುವ ಶಾಂತರಾದ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ, ಲೋಕ ಪಾವನರಾದ ಸಾಧುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಂಗಾರ್ಥದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಾಪ ಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಬಿಡುವರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರ ಹೃದಯಕಮಲ ದಲ್ಲಿ ಅಥಿ ರೂಪನಾದ ಅಘಾಸುರನ ಹಂತಕನಾದ, ಪಾಪನಾಶಕ ನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವದಾ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾನೆ. || ೬ || ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಣಿಗಳಿಗೂ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ರುದ್ರದೇವರು ನಿನ್ನ ವೇಗವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ದಾರವು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತು ರುದ್ರದೇವರಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. || ೭ || ವರಿಕೃಷ್ಣನೇ | ಗಂಗಾಮಾತೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಭಗೀರಥನು ತಪಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನನ್ನು ಒಲಿಸಿದನು. ಆಶುತೋಷನಾದ ಪರಶಿವನು ಆತ್ಮಲಹಾರಿಗಳೇ ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. || ೮ ||

ತಥೇತಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಹಿತಂ ಸರ್ವಲೋಕಹಿತಃ ಶಿವಃ |
ದಧಾರಾವಹಿತೋ ಗಂಗಾಂ ಪಾದಪೂತಜಲಾಂ ಹರೇಃ |

|| ೯ ||

ಭಗೀರಥಃ ಸ ರಾಜರ್ಷಿರ್ನಿಸ್ತೇ ಭುವನಪಾವನೀಮ್ |
ಯತ್ರ ಸ್ವಪಿತೃಣಾಂ ದೇಹಾ ಭಸ್ಮೀಭೂತಾಃ ಸ್ಥ ಶೇರತೇ |

|| ೧೦ ||

ರಥೇನ ವಾಯುವೇಗೇನ ಪ್ರಯಾಂತಮನುಧಾವತೀ |
ದೇಶಾನ್ ಪುನಂತೀ ನಿರ್ದಗ್ಧಾನಾಸಿಂಚತ್ಸಗರಾತ್ಮಜಾನ್ |

|| ೧೧ ||

ಯಜ್ಞಲಪ್ತರ್ಥಮಾತ್ರೇಣ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡಹತಾ ಅಪಿ |
ಸಗರಾತ್ಮಜಾ ದಿವಂ ಜಗ್ತುಃ ಕೇವಲಂ ದೇಹಭಸ್ಮಭಿಃ |

|| ೧೨ ||

ಭಸ್ಮೀಭೂತಾಂಗಸಂಗೇನ ಸ್ವರ್ಯಾತಾಃ ಸಗರಾತ್ಮಜಾಃ |
ಶಿಂ ಪುನಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ದೇವೀಂ ಯೇ ಸೇವಂತೇ ದೃತವ್ರತಾಃ |

|| ೧೩ ||

ನ ಹೇತುರ್ಮಾಶ್ಚರ್ಯಂ ಸ್ವರ್ಧುನ್ಯಾ ಯದಿಹೋದಿತಮ್ |
ಅಸಂತಚರಣಾಂಭೋಜಪ್ರಸೂತಾಯಾ ಭವಚ್ಛಿದ್ರಃ |

|| ೧೪ ||

ಕುನಿವೇಶ್ಯ ಮನೋ ಯಸ್ಮಿನ್ಪ್ರದ್ಧಯಾ ಮುನಯೋಽಮರಾಃ |
ತೈಗುಣ್ಯಂ ದುಸ್ವಜಂ ಹಿತ್ವಾಸದ್ಭೋ ಯಾತ್ವಾಸ್ತದಾತ್ಮತಾಮ್ |

|| ೧೫ ||

ಪ್ರತೋ ಭಗೀರಥಾಬ್ಜಚ್ಛೇ ತ್ಯ ನಾಭೋಽಪರೋಽಭವತ್ |
ಸಿಂಧುದ್ವೀಪಸ್ತತಸ್ತಸ್ಮಾದಯುತಾಯುಸ್ತತೋಽಭವತ್ |

|| ೧೬ ||

ಋತುಪರ್ಣೋ ನಲಸರ್ಣೋ ಯೋಽರ್ದನಿವ್ಯಾಮಯಾಕ್ಷರಾತ್ |
ದತ್ತಾಕ್ಷಹೃದಯಂ ಚಾಸ್ಮೈ ಸರ್ವಕಾಮಸು ತಮುತಃ |

|| ೧೭ ||

ತತಃ ಸುದಾಸಸ್ತತ್ಪುತ್ರೋ ಮದಯಂತೀಪತಿರ್ವೃಪಃ |
ಆತುರ್ಮಿತ್ರಸಹಂ ಯಂ ವೈ ಕಲ್ಮಾಷಾಂಘ್ರಿಮುತ ಕೃಷತ್ |

ವಿಷ್ಣುತಾಪಾದ್ರಕ್ಷೋಽಭೂದನಪತ್ಯಃ ಸ್ವಕರ್ಮಣಾ |
|| ೧೮ ||

ಭಗವಾನ್ ಪರಶಿವನಾದರೋ ಸಮಸ್ತ ವಿಶ್ವದ ಹಿತೈಷಿಯಾಗಿ ದ್ವಾಜೇ ರಾಜನ ಮೂರ್ತಿಗೆ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಆಕಾಶದ ಕಡೆಯಿಂದ ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಾ ಬಂದ, ವಿಷ್ಣು ವಿನ ಪಾದಾರ್ಪದಿಂದ ಪಾವನವಾದ ಜಲ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಅವನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದನು. || ೯ || ಇದಾದ ಒಳಗೆ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಭಗೀರಥನು ಶಿವನ ಜಟಾಜೂಟದಿಂದ ಹರಿದುಬಂದ ಆ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳ ಭಸ್ಮ ಭೂತವಾದ ಶರೀರಗಳಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. || ೧೦ || ವಾಯುವೇಗಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ವೇಗವುಳ್ಳ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಗೀರಥನು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಲವಾರು ದೇಶಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಶುಭ ಜಲಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಪಾವನಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಗಂಗಾದೇವಿಯೂ ಭಗೀರಥನ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಗಂಗಾ-ನಾಗರ ಸಂಗಮಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ ಗಂಗೆಯು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ ಸಗರನ ಅವತುಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. || ೧೧ || ಸಗರನ ಪುತ್ರರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಭಸ್ಮವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೇವಲ ಶರೀರದ ಬೂದಿಯೊಂದಿಗೆ ಗಂಗಾಜಲದ ಸ್ಪರ್ಶವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರು. || ೧೨ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗಾಜಲವು ಸಗರನ ಮಕ್ಕಳ ಶರೀರದ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದ್ದ ರಿಂದಲೇ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರೆಂದ ಮೇಲೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನಿದೆ ? || ೧೩ || ಗಂಗಾ ದೇವಿಯ ಮಹಿಮೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಗಂಗೆಯು ಭಗವಂತನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳಿಂದ ಹೊರಟಿರುವವಳು. ಆ ಚರಣಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ಮಲರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಕಷ್ಟತರ ಬಂಧನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಡನೆಯೇ ಭಗವತ್ ಸ್ಮರಣಪರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ಗಂಗೆಯು ಸಂಸಾರ ಬಂಧನವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿದೆ ? || ೧೪-೧೫ ||

ಭಗೀರಥನಿಗೆ ಶ್ರುತನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಶ್ರುತನಿಗೆ ನಾಭಿ, ಇವನು ಹಿಂದಿನ ನಾಭಿನಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನು. ನಾಭಿನಿಗೆ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪನೆಂಬ ಪುತ್ರನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಅಯುಷಾಯು ಜನಿಸಿದನು. ಅಯುಷಾಯುನಿಗೆ ಋತುಪರ್ಣ ಮಗನಾದನು. ಅವನು ನಳನ ಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಋತುಪರ್ಣನು ನಳನಿಂದ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು, ಬದಲಿಗೆ ನಳನಿಗೆ ಆಕ್ಷಹೃದಯ (ಪುಗಡೆಯಾಟ) ವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನು. ಋತುಪರ್ಣನಿಗೆ ಸರ್ವಕಾಮನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. || ೧೬-೧೭ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಸರ್ವಕಾಮನಿಗೆ ಸುದಾಸನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಸುದಾಸನ ಪುತ್ರ ಸೌದಾಸನು. ಸೌದಾಸನಿಗೆ ಮದಯಂತಿ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದಳು. ಸೌದಾಸನನ್ನೇ ಕೆಲವರು ಮಿತ್ರ ಸಹನೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಕಲ್ಮಾಷವಾದ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನು ವಸಿಷ್ಠರ ಶಾಪದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಂತಾನಹೀನನಾದನು. || ೧೮ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಕಿಂ ನಿಮಿತ್ತೋ ಗುರೋಃ ಶಾಪಃ ಸೌದಾಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಏತದ್ವೇದಿತುಮಿಚ್ಛಾಮಃ ಕಥ್ಯತಾಂ ನ ರಹೋ ಯದಿ

|| ೧೯ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಸೌದಾಸೋ ಮೃಗಯಾಂ ಕಿಂಚಿತ್ಪ್ರಸಕ್ತೋ ಜಘಾನ್ ಹ |
ಮುಮೋಚ ಭ್ರಾತರಂ ಸೋಽಥ ಗತಃ ಪ್ರತಿಚಿಕೀರ್ಷಯಾ

|| ೨೦ ||

ಸ ಚಿಂತಯನ್ನಶೌಂ ರಾಜ್ಯ ಸೂದರೂಪಧರೋ ಗೃಹೇ |
ಗುರವೇ ಭೋಕ್ತುಕಾಮಾಯ ಪಕ್ತ್ವಾ ನಿಸ್ಸೇ ನರಾಮಿಷಮ್

|| ೨೧ ||

ಪರಿವೇಕ್ಷಮಾಗಾಂ ಭಗವಾನ್ಪ್ರೋಕ್ತಾಭಕ್ತಮಂಜಸಾ |
ರಾಜಾಸಮಶಪತ್ಸುರ್ದೋ ರಕ್ತೋ ಹೈವಂ ಭವಿಷ್ಯತಿ

|| ೨೨ ||

ರಕ್ಷ್ಯತಂ ತದ್ವಿಧಿತ್ವಾ ಚಕ್ರೇ ದ್ವಾದಶವಾರ್ಷಿಕಮ್ |
ಸೋಽಪ್ಯಪೋಽಂದರಿನಾಽಽವಾಯಿ ಗುರುಂ ಶತ್ರುಂ ಸಮುದ್ಯತಃ

|| ೨೩ ||

ವಾರಿಕೋ ಮದಯಂತ್ಯಾಪೋ ರುಷತೀಃ ಪಾದಯೋರ್ಜಹೌ |
ದಿಶಃ ಖಿಮವನೀಂ ಸರ್ವಾಂ ಪಶ್ಯಂಜೀವಮಯಿಂ ನೃಪಃ

|| ೨೪ ||

ರಾಕ್ಷಸಂ ಭಾವಮಾಪನ್ನಃ ಪಾದೇ ಕಲ್ಮಷತಾಂ ಗತಃ |
ವ್ಯವಾಯುಕಾಲೇ ದದೃಶೇ ವನೋಕೋದಂಪತೀ ದ್ವಿಜೌ

|| ೨೫ ||

ಕುಧಾರ್ತೋ ಜಗೃಹೇ ವಿಪ್ರಂ ತಪತ್ತ್ವಾ ಪಾಕೃತಾರ್ಥವತ್ |
ನ ಭವಾನ್ ರಾಕ್ಷಸಃ ಸಾಕ್ಷಾದಿಕ್ಷ್ವಾ ಕೂಕಾಂ ಮಹಾರಥಃ

|| ೨೬ ||

ಮದಯಂತ್ಯಾಃ ಪತಿರ್ವೀರ ನಾಥರ್ಮಂ ಕರ್ತುಮರ್ಹಸಿ |
ದೇಹಿ ಮೇಽಪ್ಯಕಾಮಾಯಾ ಅಕೃತಾರ್ಥಂ ಪತಿಂ ದ್ವಿಜಮ್

|| ೨೭ ||

ಪರಿಕ್ಷಿದ್ಧಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸೌದಾಸನಿಗೆ ಗುರು ಮುಷ್ಯರು ಏಕೆ ಶಪಿಸಿದರು? ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಯಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಯಾವುದೇ ರಹಸ್ಯವಿಲ್ಲ ದಿದ್ವರ ದಯಮಾಡಿ ಹೇಳಿ. || ೧೯ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ! ಒಮ್ಮೆ ರಾಜಾ ಸೌದಾಸನು ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಓರ್ವ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು ಹಾಗೂ ಅವನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಅವನು ರಾಜನ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅಗ್ನಿನ ಸಾವಿನ ಸೇಡು ಹೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಅಡಿಗೆಯವನಾಗಿ ರಾಜನ ಆರಮನೆ ಸೇರಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ಗುರು ಮುಷ್ಯರು ಸೌದಾಸನಲ್ಲಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಒಂದಾಗ ಅಡಿಗೆಯವನು ನರಮಾಂಸವನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಬಡಿಸಿದನು. || ೨೦-೨೧ || ಬಡಿಸಿದ ಮೃತ್ಯು ಸರ್ವಥಾ ಅಭಕ್ತವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಸರ್ವಸಮರ್ಥರಾದ ಮುಷ್ಯರು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ರಾಜನಿಗೆ - 'ಈ ಕೃತ್ಯದಿಂದಾಗಿ ನೀನು ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಹೋಗು' ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. || ೨೨ || ಆದರೆ ಈ ಕೆಲಸವು ರಾಜನದ್ದಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸನದು ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಅವರು ಆ ಶಾಪವನ್ನು ತೇವಲ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸೌದಾಸನೂ ತನ್ನ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಗುರು ಮುಷ್ಯರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನೀಯಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. || ೨೩ || ಆದರೆ ರಾಜನ ಪತ್ನಿ ಮದಯಂತಿಯು ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ತಡೆದಳು. ಆಗ ಸೌದಾಸನು ಯೋಚಿಸಿದನು - ದಿಕ್ಕುಗಳು, ಆಕಾಶ ಮತ್ತು ವೃಥಿ ಎಲ್ಲವೂ ಜೀವಮಯವೇ ಆಗಿರುವುವು. ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಈ ತೀಕ್ಷ್ಣಜಲವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದರೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿನಾಶವಾಗಬಹುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ಇದರಿಂದ ಸೌದಾಸನಿಗೆ ಮಿತ್ರಸಹನೆಂಬ ಹೆದರಾಯಿತು. || ೨೪ || ಆ ಜಲದಿಂದ ಅವನ ಕಾಲುಗಳು ಕಪ್ಪಾದುವು. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕಲ್ಮಷಪಾದ ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈಗ ಅವನು ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿದ್ದ ಕಲ್ಮಷಪಾದ ರಾಜನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳು ರತಿಸುಖದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. || ೨೫ || ಕಲ್ಮಷಪಾದನು ಹುಡುಗನು. ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪತ್ನಿಯ ಕಾಮನೆಯು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಂದಳು - ಮಹಾರಾಜ! ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ರಾಕ್ಷಸನಲ್ಲ ನೀನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದ ವೀರ ಮಹಾರಥಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಮದಯಂತಿಯ ಪತಿಯಾಗಿರುವೆ. ನೀನು ಇಂತಹ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನಾನು ಸಂತಾನದ ಕಾಮನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಪತಿಯೂ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ದಯಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. || ೨೬-೨೭ ||

ದೇಹೋಽಯಂ ಮಾನುಷೋ ರಾಜನ್ಪುರುಷಸ್ಯಾಖ್ಯಾರ್ಥದಃ |
ತಸ್ಮಾದಸ್ಯ ವಧೋ ವೀರ ಸರ್ವಾರ್ಥವಥ ಉಚ್ಯತೇ || ೨೮ ||

ಎವ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾಂಸ್ತಪಃಶೀಲಗುಣಾನ್ವಿತಃ |
ಆರಿರಾಧಯಿಷುರ್ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರುಷಸಂಜ್ಞಿತಮ್ |
ಸರ್ವಭೂತಾತ್ಮಭಾವೇನ ಭೂತೇಷ್ಟತರ್ಹಿತಂ ಗುಣೈಃ || ೨೯ ||

ಗೋಽಯಂ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಃಪರ್ಯಂತೇ ರಾಜರ್ಷಿಪ್ರವರಾದ್ಭಿಮೋ |
ಕಥಮರ್ಹತಿ ಧರ್ಮಜ್ಞ ವಧಂ ಪಿತುರಿವಾತ್ಮಜಃ || ೩೦ ||

ತಸ್ಯ ಸಾಧೋರಪಾಪಸ್ಯ ಭಕ್ತಿಗಾಢ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ |
ಕಥಂ ವಧಂ ಯಥಾ ಬಭ್ರೀರ್ಮರ್ಯಂತೇ ಸಸ್ಯೋ ಭವಾನ್ || ೩೧ ||

ಯದ್ಭಯಂ ಕ್ರಿಯತೇ ಭಕ್ತರ್ಹಿ ಮಾಂ ಪಾದ ಪೂರ್ವತಃ |
ನ ಜೀವಿಷ್ಯೇ ವಿನಾ ಯೇನ ಕ್ಷಣಂ ಚ ಮೃತಕಂ ಯಥಾ || ೩೨ ||

ದಿವಂ ಕರುಣಭಾಷಿಣ್ಯಾ ವಿಲಪಂತ್ಯಾ ಅನಾರ್ಥಮ್ |
ವ್ಯಾಘ್ರಃ ಶಶುಮಿವಾಮಾದತ್ಸಾದಾಸಃ ಶಾಪಮೋಹಿತಃ || ೩೩ ||

ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವೀಶ್ವ ದಿಧಿಷುಂ ಪುರುಷಾದೇನ ಭಕ್ತಿತಮ್ |
ಕೋಚಂತ್ಯಾತ್ಮಾನಮುರ್ವೀಶಮಶಪತ್ಯುಪಿತಾ ಸತೀ || ೩೪ ||

ಯಸ್ಮಾನ್ನೇ ಭಕ್ತತಃ ಪಾಪ ಕಾಮಾರ್ತಾಯಾಃ ಪತಿಷ್ಠಯಾ |
ತವಾಪಿ ಮೃತ್ಯುರಾಧಾನಾದಕೃತಪ್ರಜ್ಞ ದರ್ಶಿತಃ || ೩೫ ||

ದಿವಂ ಮಿತ್ರಸಹಂ ಶಪ್ತಾ ಪತಿಯೋಕ್ತವರಾಯಣಾ |
ತದ್ಭೀನಿ ಸಮಿದ್ಧೇಽಗೌ ಪ್ರಾಸ್ಯ ಭರ್ತುರ್ಗತಿಂ ಗತಾ || ೩೬ ||

ರಾಜನೇ | ಈ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವು ಜೀವನಿಗೆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕುವಿಧವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಡುವಂತಹುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವೀರನೇ | ಈ ಶರೀರವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವುದು ಎಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಕ್ಕಿಮಾಡಿದಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. || ೨೮ || ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದರೋ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತಮ್ಮ ಸೌತೀಲ್ಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿರುವನು. ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಪರಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆಡಗಿರುವನೋ, ಅಂತಹ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ನನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆತ್ಮರೂಪನೆಂದು ಅರಿತು ಇವನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವನು. || ೨೯ || ಮಹಾರಾಜನೇ | ನೀನು ಶಕ್ತಶಾಲಿಯಾಗಿರುವೆ ಧರ್ಮದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಿರುವೆ. ತಂದೆಯ ಕೈಯಿಂದ ಮಗನ ಹಕ್ಕೆಯು ಉಚಿತವಲ್ಲವೋ ಅಂತೆಯೇ ನಿನ್ನಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಜರ್ಷಿಯ ಕೈಯಿಂದ ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯನ್ನು ವಧಿಸುವುದು ಯಾವರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಉಚಿತವಲ್ಲ. || ೩೦ || ನೀನು ಸಾಧುಸಮ್ಮತನಾಗಿರುವೆ. ನನ್ನ ಪತಿಯು ನಿಜಾಪನೂ, ವರಮ ಸಾಧುವೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಯೂ, ಶ್ರೋತಿಯನೂ ಆಗಿರುವನು. ಗೋಹತ್ಯೆಗೆ ಸಮಾನವಾದ ನನ್ನ ಪತಿಯ ವಧೆಯನ್ನು ನೀನು ಸಮುಚಿತವಾದುದೆಂದು ಹೇಗೆ ಧಾವಿಸುವೆ ? || ೩೧ || ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಇವರನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಡುವುದಾದರೆ ಮೊದಲಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡು. ಏಕೆಂದರೆ, ಪತಿಯ ಹೊರತು ನಾನು ಹೇಗಾದಂತಾಗುವೆನು. ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಜೀವಿಸಿರಲಾರೆನು. || ೩೨ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪತಿಯು ಕರುಣಾಪೂರ್ಣವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅನಾರ್ಥಕತೆ ಆಳತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೆ ಸೌದಾಸನು ಶಾಪದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗಮನ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹುಲಿಯು ಪತುವನ್ನು ತಿಂದುಬಿಡುವಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನೂ ತಿಂದು ಬಿಟ್ಟನು. || ೩೩ || ಗರ್ಭಾಧಾನಮಾಡಲಿದ್ದ ಪತಿಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜನು ತನ್ನ ಸಮಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಭಕ್ಷಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಗೆ ಅತೀವ ದುಃಖಮಾಯಿತು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಆ ಸಾಧ್ವಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ರಾಜನಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತಳು. || ೩೪ || 'ಎಲವೋ ಪಾಪಿಯೇ | ಮೂರ್ಖನೇ | ಕಾಮಪೀಡಿತ ಕಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನೋರಥವು ಪೂರೈಸುವುದರೊಳಗಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದೆಯಾದ ಕಾರಣ ನೀನು ಗರ್ಭಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯು ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.' || ೩೫ || ಹೀಗೆ ಪತಿರೋಕವರಾಯಣನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯು ಮಿತ್ರಸಹನಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು, ಪತಿಯ ಅಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಚಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಧಗ-ಧಗಿಸುವ ಆಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಧುಮುಕಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿ ಪತಿಯು ಪಡೆದ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೇ ತಾನೂ ಪಡೆದುಕೊಂಡಳು. || ೩೬ ||

ವಿಶಾಪೋ ದ್ವಾದಶಾಬ್ದಾತೇ ಮೃಥುನಾಯ ಸಮುದ್ಯತಃ |
ವಿಜ್ಞಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಶಾಪಂ ಮಹಿಷ್ಯಾ ನ ನಿವಾರಿತಃ || ೩೭ ||

ತತಃ ಕೂರ್ಛಂ ಸ ತತ್ಕಾಙ್ಕ್ಷ ಸ್ವೀಕೃತುಮಿಂ ಕರ್ಮಣಾ ಪ್ರಜಾಃ |
ವಸಿಷ್ಠಸ್ತದನುಜ್ಞಾತೋ ಮದಯಂತ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಮಧಾತ್ || ೩೮ ||

ಸಾ ವೈ ಸಹ ಸಮಾ ಗರ್ಭಮಬಿಭೃನ್ನ ವ್ಯಜಾಯತ |
ಜಙ್ಗಲೈಃ ಶ್ಯಮೋದರಂ ತಸ್ಯಾಃ ಸೋಽಶಕೃತ್ಸೇನ ಕಥ್ಯತೇ || ೩೯ ||

ಅಶ್ವಕಾನ್ಮೂಲಕೋ ಜಙ್ಗಲೈಃ ಯಃ ಸ್ವೀಭಿಃ ಪರಿರಕ್ಷಿತಃ |
ನಾರೀಕವಚ ಇತ್ಯುಕ್ತೋ ನಿಃಕೃತ್ಸೇ ಮೂಲಕೋಽಭಿವತ್ || ೪೦ ||

ತತೋ ದಶರಥಸ್ಸಾತ್ಮತ್ವ ಏಕವಿಡಸ್ತತಃ |
ರಾಜಾ ವಿಶ್ವಸಹೋ ಯಸ್ಯ ಖಿತ್ವಾಂಗಶ್ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಭೂತ್ || ೪೧ ||

ಯೋ ದೇವೈರಥೀತೋ ದೈತ್ಯಾನುಧೀದ್ಧುಧಿ ದುರ್ಜಯಃ |
ಮುಹೂರ್ತಮಾಯುರ್ಜ್ಞಾತ್ಮೈತ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಾರಂ ಸಂದದೇ ಮನಃ || ೪೨ ||

ನ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮಕುಲಾತ್ಮಾಣಃ ಕುಲದೈವಾನ್ ಚಾತ್ಮಜಾಃ |
ನ ತ್ರಿಯೋ ನ ಮಹೀ ರಾಜ್ಯಂ ನ ದಾರಾಶ್ಚಾತಿವಲ್ಲಭಾಃ || ೪೩ ||

ನ ಬಾಲ್ಯೇಽಪಿ ಮತಿರ್ಮಹ್ಯಮಥರ್ಮೇ ರಮತೇ ಕ್ಷುಭಿತ್ |
ನಾಪಶ್ಯಮುತ್ರಮಶ್ಲೋಕಾದಿತ್ಯಂತಿನ ವಸ್ತು ಕ್ಷಮಾ || ೪೪ ||

ದೇವೈಃ ಕಾಮವರೋ ದತ್ತೋ ಮಹ್ಯಂ ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರೈಃ |
ನ ವ್ಯಸೇ ತಮಹಂ ಕಾಮಂ ಭೂತಭಾವನಭಾವನಃ || ೪೫ ||

ಯೇ ವಿಕೃತ್ತೇಂದ್ರಿಯಧಿಯೋ ದೇವಾಸ್ತೇ ಸ್ವಹೃದಿ ಸ್ಥಿತಮ್ |
ನ ವಿಂದಂತಿ ಪ್ರಿಯಂ ಶಕ್ವದಾತ್ಮಾನಂ ಕಿಮುತಾವರೇ || ೪೬ ||

ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಸೌದಾಸನು ಶಾಪಮುಕ್ತನಾದನು. ಸಂಕೋಪಭರಿತನಾಗಿದ್ದ ರಾಜನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಮದಯಂತಿಯು ಆತನನ್ನು ತಡೆದಳು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಯ ಶಾವಪೃತ್ವಾಂತವು ತಿಳಿದಿತ್ತು. || ೩೭ ||

ಅನಂತರ ರಾಜನು ಸ್ವೀಕೃತುಮೆನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿತ್ಯಜನು. ಹೀಗೆ ಅವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಫಲದಿಂದಾಗಿ ಸಂತಾನಹೀನನಾದನು. ರಾಜನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮೃಷ್ಯರು ಮದಯಂತಿಗೆ ಗರ್ಭಧಾನಮಾಡಿದರು. || ೩೮ || ಮದಯಂತಿಯು ಏಳು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಮಗು ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಮೃಷ್ಯರು ಅವಳ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕುಟ್ಟಿದಾಗ ತಿರುಮಲ ಜನನವಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಿನ ಏಳಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಗುವಿನ ಹೆಸರು ಅಶ್ವಕವೆಂದಾಯಿತು. || ೩೯ ||

ಅಶ್ವಕನಿಗೆ 'ಮೂಲಕ'ನೆಂಬುವನು ಪುತ್ರನಾದನು. ಪರಕು ರಾಮನು ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಕೃತ್ತಿಯಿರಹಿತನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಯಮು ಮೂಲಕನನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ನಾರೀ ಕವಚ' ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅವನು ಪೃಥಿವಿಯು ಕೃತ್ತಿಯಿರಹೀನನಾದಾಗ ಆ ವಂಶದ ಮೂಲ(ಪ್ರವರ್ತಕ)ನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನೂ 'ಮೂಲಕ'ನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. || ೪೦ || ಮೂಲಕನಿಗೆ ದಶರಥನು ಹುಟ್ಟುವನು. ದಶರಥನಿಗೆ ಏಕವಿಡನಾದನು. ಏಕವಿಡನಿಗೆ ವಿಶ್ವಸಹ ರಾಜನಾದನು. ವಿಶ್ವಸಹನ ಪುತ್ರನೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಖಿತ್ವಾಂಗರಾಜನಾದನು. || ೪೧ || ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಜೇಯನಾಗಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಅವನು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ವಧಿಸಿದ್ದನು. ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಯುಸ್ಸು, ಕೇವಲ ಎರಡೇ ಗಂಟೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಖಿತ್ವಾಂಗನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದನು. || ೪೨ || ಅವನು ಮನಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲ ಅಂಯಕೊಂಡನು -

'ನನ್ನ ಕುಲದ ಇಬ್ಬರೇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಂದ ಹೊರತಾಗಿ ನನಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರರು, ಸಂಪತ್ತು, ರಾಜ್ಯ, ಪೃಥಿವಿಯೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಷ್ಟು ಪ್ರಿಯರಲ್ಲ. || ೪೩ || ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಎಂದಿಗೂ ಅಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೊಗಳಿಲ್ಲ. ನಾನು ಪುಣ್ಯಶೋಕನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೇನನ್ನೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ. || ೪೪ || ಮೂರುಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯರಾದ ದೇವತೆಗಳು ನನಗೆ ಬಯಸಿದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಲು ಹೋದಾಗಲೂ, ನಾನು ಭೋಗಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಆ ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವನಪ್ರದನಾದ ತ್ರಿಲೋಕಿಯ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ರೀನವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. || ೪೫ || ದೇವತೆಗಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಮನಸ್ಸು ವಿಷಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವುದರಿಂದ, ಸತ್ಕೃಗುಣ ಪ್ರಧಾನ ರಾಗಿದ್ದರೂ ಕಮ್ಮಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುವ, ಸದಾ ಕಾಲ ಪ್ರಿಯತಮನರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ವಕರೂಪಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಿಯರು. ಹಾಗಿರುವಾಗ ರಜೋಗುಣೇ ಮತ್ತು ತಮೋಗುಣೇ ಗಣಾದವರು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು ? || ೪೬ ||

ಅಥೇಶಮಾಯಾರಚಿತೇಷು ಸಂಗಂ
ಗುಣೇಷು ಗಂಧರ್ವಪುರೋಪಮೇಷು |
ರೂಢಂ ಪ್ರಕೃತ್ಯಾಽಽತ್ಮನಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ-
ಭಾವೇನ ಹಿತ್ವಾ ತಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ || ೪೭ ||

ಇತಿ ವ್ಯವಸಿತೋ ಬುದ್ಧ್ವಾ ನಾರಾಯಣಗೃಹೀತಯಾ |
ಹಿತ್ವಾನ್ಯಭಾವಮಚ್ಛಾಸಂ ತತಃ ಸ್ಥಂ ಭಾವಮಾಶ್ರಿತಃ
|| ೪೮ ||

ಯತ್ರದ್ವಿಷ್ಟ ಪರಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಕೂನ್ಯಂ ಕೂನ್ಯಕಲ್ಪಿತಮ್ |
ಭಗವಾನ್ಪಾಸುರದೇವೇತಿ ಯಂ ಗೃಣಂತಿ ಹಿ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಾಃ
|| ೪೯ ||

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈಗ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಾದರೂ ಮಾಯೆಯ ಆಟವಾಗಿದೆ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮಿಥ್ಯೆಯಾದ ಗಂಧರ್ವನಗರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇವುಗಳಿಗಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಾದರೂ ಅಜ್ಞಾನವಶದಿಂದಲೇ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿವೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ನಿಜವಾದ ಕರ್ತೃವಾದ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿ, ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ಅವನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ. || ೪೭ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಭಗವಂತನು ಖಟ್ಟಾಂಗನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೊದಲಿಂದಲೇ ತನ್ನತ್ತ ಸೆಳೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅವನು ಅಂತ್ಯಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈಗ ಅವನು ಶರೀರಾದಿ ಅನಾತ್ಮ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅಜ್ಞಾನ ಮೂಲವಾದ ಆತ್ಮ ಭಾವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ತನ್ನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾದನು. || ೪೮ || ಆ ಸ್ವರೂಪವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿದೆ. ಅದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದು ಶೂನ್ಯದಂತೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಶೂನ್ಯವಲ್ಲ ಪೂರ್ಣ, ಪರಮಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪರಮ ಭಕ್ತರು ಅದನ್ನೇ 'ಭಗವಾನ್' ವಾಸುದೇವ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಇರುವರು. || ೪೯ ||

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಸೂರ್ಯವಂಶಾನುವರ್ಣನೇ ನವಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೯ ||

ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ಲೀಲಾವರ್ಣನೆಗಳು

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಖಿಟ್ಟಾಂಗಾದ್ವಿಘ್ನಾರ್ಥಬಾಹುಶ್ಚ ರಘುಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಪೃಥುಶ್ರವಾಃ |
ಅದ್ವಿತೋ ಮಹಾರಾಜಸ್ತಸ್ಮಾದ್ ದಶರಥೋಽಭವತ್
|| ೧ ||

ತಸ್ಯಾಪಿ ಭಗವಾನೇಷ ಸಾಕ್ಷಾದ್ವಿಷ್ಣುಮಯೋ ಹರಿಃ |
ಅಂತಾಂಶೇನ ಚತುರ್ಥಾಗಾಪ್ತತ್ವಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಃ ಸುರೈಃ |
ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಾ ಇತಿ ಸಂಜ್ಞಯಾ
|| ೨ ||

ತಸ್ಯಾನುಚರಿತಂ ರಾಜನ್ಯಸಿಂಹಸ್ತತ್ಪ್ರದರ್ಶಿಭಿಃ |
ಪ್ರತುಂ ಹಿ ವರ್ಣಿತಂ ಭೂರಿ ತ್ವಯಾ ಸೀತಾಪತೇರ್ಮುಹುಃ
|| ೩ ||

ಗುರ್ವರ್ಥೇ ತ್ವಕ್ರರಾಚ್ಯೋ ವ್ಯಚರದನುವನಂ
ಪಥಪದ್ಧ್ಯಾಂ ಪ್ರಿಯಾಯಾಃ
ಪಾಣಿಸ್ಪರ್ಶಾಕ್ಷಮಾಭ್ಯಾಂ ಮೃಜಿತಪಥಯಚೋ-
ಯೋ ಹರಿಂದ್ರಾನುಜಾಭ್ಯಾಮ್ |

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಖಿಟ್ಟಾಂಗನೆಗೆ ದೀರ್ಘಬಾಹು ಎಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನಿಂದ ಪರಮಯಶಸ್ವೀ ರಘು ಜನಿಸಿದನು. ರಘುವಿನಿಂದ ಅಜನೂ, ಅಜನಿಂದ ದಶರಥ ಮಹಾರಾಜನು ಜನಿಸಿದನು. || ೧ || ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಅಂತಾಂಶಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ದಶರಥಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರರೂಪನಾದನು. ಅವರ ಹೆಸರು - ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತ ಮತ್ತು ಶತ್ರುಘ್ನ ಎಂಬುದಾಗಿದ್ದವು. || ೨ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಸೀತಾಪತಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯಾದರೂ ತ್ವದರ್ಶಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳು ಒಹಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ನೀನು ಅದನ್ನು ಅನೇಕಬಾರಿ ಕೇಳಿಯೂ ಇರುವೆ. || ೩ ||

ಭಗವಂತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ತಂದೆ ದಶರಥನ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿಯೇ ದಾಖ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿ ಕಾಡಾಡಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಪರಮ ಸುಕುಮಾರಿಯಾದ ಜಾನಕಿಯ ಕರಪ್ರರ್ಶವನ್ನು ಸಹಿಸದಾಪ್ತ ಸುಕೋಮಲವಾಗಿದ್ದವು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದನ ಚರಣಗಳು. ಅಂತಹ ಚರಣಕಮಲಗಳು ವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸು

ವೈರೋಪ್ಯಾಚೂರ್ವಣಾಪ್ಯಾಃ ಪ್ರಿಯವಿರಹರುಷಾಃ ೨೨-

ರೋಪಿತಭೂವಿದ್ಯಂಭ-

ತೃಪ್ತಾಬ್ಜರ್ಪದ್ಧತೇತುಃ ಖಲದವದಹನಃ

ಕೋಶಲೇಂದ್ರೋಽವತಾನ್ಃ || ೪ ||

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಧ್ವರೇ ಯೇನ ಮಾರೀಚಾದ್ವಾ ನಿಶಾಚರಾಃ |

ಪಶ್ಯತೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ತ್ವೇವ ಹತಾ ನೈರ್ಮಿತಪುಂಗವಾಃ

|| ೫ ||

ಯೋ ಲೋಕವೀರಯಮಿತೌ ಧನುರ್ದತಮುಗ್ರಂ

ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರಗೃಹೇ ತ್ರಿಕೋಪನೀತಮ್ |

ಆದಾಯ ಬಾಲಗಜಲೀಲ ಇವೇಕ್ಷುಯಿಷ್ಯಂ

ಸಚ್ಚೇಕೃತಂ ನೃಪ ಏಕೃಷ್ಯ ಬಭಂಜ ಮಧ್ಯೇ || ೬ ||

ಚಿತ್ತಾನ್ವರೂಪಗುಣಾಲವಯೋಽಂಗರೂಪಾಂ

ಸೀತಾಭಿಧಾಂ ತ್ರಿಯಮುರಸ್ಯಭಿಲಾಪ್ಯಮಾನಾಮ್ |

ಮಾಗೇ ಪ್ರಜನ್ ಭೃಗುಪತೇರ್ವ್ಯಸಯಿತ್ಯದೂಢಂ

ವರ್ಪಂ ಮಹೀಮಕೃತ ಯಸ್ಮಿರರಾಜಬೀಚಾಮ್ || ೭ ||

ಯಃ ಸತ್ಯಪಾತಪರಿವೀಣಪಿತುರ್ನಿರ್ದೇಶಂ

ಸ್ವೈಗಾಸ್ಯ ಚಾಪಿ ತಿರಸಾ ಜಗೃಹೇ ಸಫಾಯುಃ |

ರಾಜ್ಯಂ ತ್ರಿಯಂ ಪ್ರಣಯಿನಃ ಸುಹೃದೋ ನಿವಾಸಂ

ತೃಕ್ಷ್ಣಾಯಯೌ ವನಮರೂನಿವ ಮುಕ್ತಸಂಗಿ || ೮ ||

ರಕ್ಷಸ್ಥಸುರ್ವ್ಯಕೃತ ರೂಪಮಶುದ್ಧಬುದ್ಧೇ-

ಸ್ತಸ್ಯಾಃ ವಿರತ್ತಿತಿರದೂಪಣಮುಖ್ಯಬಂಧೂನ್ |

ಜಙ್ಗಲೇ ಚತುರ್ಧಶ ಸಹಸ್ರಮಪಾರಗೇಯ-

ಕೋದಂಡಪಾಣಿರಟಮಾನ ಉವಾಸ ಕೃಚ್ಛಮ್ || ೯ ||

ಎಗೆ, ದೇವದಾಗೆ ಹನುಮಂತ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣರು ಅವನ್ನು ಒತ್ತುತ್ತಾ ದಡವಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೂರ್ವಣಖಿಯ ಕಿವಿ-ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಿಯತಮೆಯಾದ ಸೀತೆಯ ವಿಯೋಗದುದುಖವನ್ನು ತ್ರೀರಾಮನು ಸಹಿಸದೇಕಾ ಯಿತು. ಈ ವಿಯೋಗದಿಂದ ಕುದ್ಧನಾದ ತ್ರೀರಾಮನ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಗಂಟುಕುದುವು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಸಮುದ್ರರಾಜನೂ ಭಯ ಗೊಂಡನು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ತ್ರೀರಾಮನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಲಂಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ದುಷ್ಪರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವಂತೆ ಭಾಷೆಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಅಂತಹ ಕೋಶಲೇಂದ್ರನಾದ ತ್ರೀರಾಮನು ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. || ೪ ||

ಭಗವಾನ್ ತ್ರೀರಾಮನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಯಜ್ಞರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಮಾರೀಚನೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. || ೫ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಜನಕಪುರಿ ಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರದ ಸಿದ್ಧತೆಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವೀರರನ್ನಿಹೊಂಡಿರುವರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ವೀರರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಿವನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಇಲಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಎಷ್ಟು ಭಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ - ಮೂರುನೂರು ವೀರಭಟರಿಂದ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ತರಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಅದನ್ನು ಹೆದೆಯೇರಿಸಿ ನಾಗನ್ನು ಸೆಳೆದೊಡನೆಯೇ ಆ ಧನುಸ್ಸು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುರಿದು ಎರಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕೀಳೆ ಬಿತ್ತು. || ೬ || ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮ್ಮಾನಿತನಾದ ತ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯೇ ಸೀತೆಯಾಗಿ ಜನಕನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಗುಣ, ಶೀಲ, ವಯಸ್ಸು, ಆಕೃತಿ ಮತ್ತು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅನುರೂಪಳಾಗಿದ್ದಳು. ಭಗವಂತನು ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಭಂಡಿಸಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಬಾರಿ ಭೂಮಂಡಲದ ಕತ್ತಿಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿದ ಪರಶುರಾಮರು ಭೆಟ್ಟಿಯಾದರು. ಭಗವಾನ್ ತ್ರೀರಾಮನು ಪರಶುರಾಮರ ಬೆಳೆದಿರುವ ಗರ್ವವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸಿದನು. || ೭ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿರಲು ತ್ರೀರಾಮನು ವನವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಮಹಾರಾಜಾ ದತರಥನು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಅಂತಹ ಮೂತನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ಸತ್ಯವೆಂಬ ಒಂಭನದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಅನಾಸಕ್ತ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವಂತೆ - ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಐಶ್ವರ್ಯ ವನ್ನೂ, ಪ್ರಿಯರನ್ನೂ ಹಿತೈಷಿಗಳನ್ನೂ, ಮಿತ್ರರನ್ನೂ, ಅರಮನೆ ಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯೊಂದಿಗೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಯಾರ ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ಆಸಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. || ೮ || ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿ ಭಗವಂತನು ಅಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣನ ತಂಗಿಯಾದ ಶೂರ್ವಣಖಿಯನ್ನು ವಿರೂಪ ಗೊಳಿಸಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವಳ ಒುದ್ದಿಯು ಬಹಳ ಕಲುಷಿತ, ಕಾಮವಾಸನೆ ಯಿಂದ ಅಶುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳ ಮುಖ್ಯ ಬಂಧುಗಳಾದ

ಸೀತಾಕಥಾಶ್ರವಣದೀಪಿತಹೃಚ್ಚರ್ಮೀನ

ಸೃಷ್ಟಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ನೃಪತೇ ದಶಕಂಧರೇಣ |

ಜಘ್ನೇಽದ್ವೈಣವಪುಷಾಽಽಶ್ರಮತೋಽಪ್ಯಪ್ನೋ

ಮಾರೀಚಮಾಶು ವಿಶಿಖೇನ ಯಥಾ ಕಮುಗ್ರಃ || ೧೦ ||

ರಕ್ಷೋಽಥಮೇನ ವೃಕವದ್ವಿಪಿನೇಽಸಮುಕ್ತಂ

ವೈದೇಹರಾಜದಾಹಿತರ್ಯಾಪಯಾಪಿತಾಯಾಮ್ |

ಭ್ರಾತೃ ವನೇ ಕೃಪಣವತ್ಪ್ರಿಯಯಾ ವಿಯುಕ್ತಃ

ಸ್ವಿಸಂಗಿನಾಂ ಗತಿಮಿತಿ ಪ್ರಥಯಂತ್ಪಚಾರ || ೧೧ ||

ದಗ್ಧಾಽಽತ್ಯಕ್ಷತ್ಯಹತಕ್ಷತ್ಯಮಹನ್ ಕುಂಛಂ

ಸಖ್ಯಂ ವಿಧಾಯ ಕಪಿಭರ್ತಾಯಿತಾಗತಿಂ ತೈಃ |

ಬುದ್ಧಾ ಧ್ರುವಾಲಿನಿ ಪತೇ ಪ್ಲವಗೇಂದ್ರಸೈನ್ಯೈಃ-

ವೇಲಾಮಗಾತ್ಸಮನುಜೋಽಜಭವಾರ್ತಕಾಂಭಿಃ || ೧೨ ||

ಯದ್ರೋಷವಿಭ್ರಮವಿವೃತ್ತಕಟಾಕ್ಷಪಾತ-

ಸಂಭ್ರಾಂತನಕ್ರಮಕರೋ ಭಯಗೀರ್ಣಘೋಷಃ |

ಸಿಂಧುಃ ಶಿರಸ್ಕರ್ಹಣಂ ಪರಿಗೃಹ್ಯ ರೂಪೇ

ಪಾದಾರವಿಂದಮುಪಗಮ್ಯ ಬಭಾಷ ಏತತ್ || ೧೩ ||

ನತ್ಪಾಠ ವಯಂ ಜಡಧಿಯೋ ನು ವಿದಾಮ ಭೂಮನ್

ಕೂಟಸ್ಥಮಾದಿವುರುಷಂ ಜಗತಾಮಧೀಶಮ್ |

ಯಶ್ಚತ್ವತಃ ಸುರಗಣಾ ರಜಸು ಪ್ರಚೇಶಾ

ಮನ್ಯೋಽಶ್ಚ ಭೂತಪತಯಃ ಸ ಭವಾನ್ಗುಣೇಶಃ || ೧೪ ||

ಖರ-ತ್ರಿಶಿರ-ದೂಷಣರನ್ನು ಹಾಗೂ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಎದುರಿಸಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕೋದಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. || ೯ ||

ಪರಿಣಿತನೇ! ಸೀತಾದೇವಿಯ ರೂಪ ಶಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಶೂರ್ವಣಬಿ ಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ರಾವಣನು ಕಾಮಾತುರನಾದನು. ಅವನು ಮಾರೀಚನನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾದ ಜಿಂಕೆಯ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪರ್ಣಕುಟಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಮಾರೀಚನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದನು ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಬಾಣದಿಂದ ಅವನನ್ನು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ವೀರಭದ್ರನು ಸಂಹರಿಸಿದಂತೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೧೦ ||

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಶ್ರಮದಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ ಹೋಗಿರಲಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಅಶ್ರಮದಲ್ಲಿರದಿದ್ದಾಗ ನೀಚನಾದ ರಾಕ್ಷಸ ರಾವಣನು ತೋಳವು ಕುರಿಮರಿಯನ್ನು ಅವಹರಿಸುವಂತೆ ವಿದೇಹನಂದಿನಿಯಾದ, ಸುಕುಮಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಅವಹರಿಸಿ ಕೊಂದುಹೋದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಸೀತೆ ಯಿಂದ ಆಗಲಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೀನ ನಂತೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ದುರವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ರಾಮನು ಸ್ವಿಸಂಗಿಗಳಾದ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಇದೇ ವಿಧವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯುಂಟಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾ ಸಂಚರಿಸು ತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೧ ||

ಬಳಿಕ ಶ್ರೀರಾಮನು ಭಗವತ್ಸೇವಾರೂಪವಾದ ಕರ್ಮದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಜಟಾಯುವಿಗೆ ದಾಹಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತೆ ಕುಂಛನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಅನಂತರ ಸುಗ್ರೀವಾದಿ ವಾನರರೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ವಾಲಿಯನ್ನು ವಧಿಸಿ, ವಾನರರ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯೆಯು ಎಲ್ಲಿರುವಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಟ್ರಹ್ನ ರುದ್ರರಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಲ್ಪಡುವ ಪಾದಪದ್ಮಗಳುಳ್ಳ, ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ರೀತಿಯಾಡುತ್ತಿರುವ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಪಿಗಳ ಸೈನ್ಯ ದೊಂದಿಗೆ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದನು. || ೧೨ || ಅಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ವ್ರತದಿಂದಾಗಲೀ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದಾಗಲೀ ಸಮುದ್ರರಾಜನ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀಳದಿದ್ದಾಗ ಭಗವಂತನು ಕ್ರೋಧದ ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ ತನ್ನ ಉಗ್ರವಾದ ಓರೆನೋಟದಿಂದ ಸಮುದ್ರರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆಗಲೇ ಸಮುದ್ರದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮೀನು, ಮೊಸಳೆಗಳು ಭ್ರಾಂತವಾದವು. ಭಯದಿಂದಾಗಿ ಸಮುದ್ರದ ಗರ್ಜನೆ ಉಡುಗಿಹೋಯಿತು. ಆಗ ಸಮುದ್ರನು ಸುರೀರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಶಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಉಪಹಾರಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಒಂದು ಭಗವಂತನ ಚರಣಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗಿ ಇಂತೆಂದನು. || ೧೩ || ಓ ಅನಂತನೇ! ನಾವು ಮೂರ್ಖರಾಗಿರು ವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವು. ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಏಕಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯೂ, ಆದಿಕಾರಣನೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಪರಿವರ್ತನೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪೂ ಆಗಿರುವೆ. ನೀನು ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳ

ಕಾಮಂ ಪ್ರಯಾಹಿ ಜಹಿ ವಿಶ್ವವೋಽವಮೇಹಂ
 ತೈಲೋಕ್ಯರಾವಣಮವಾಪ್ತಹಿ ನೀರ ಪತ್ತೀಮ್ |
 ಬದ್ಧೀಹಿ ಸೇತುಮಿಹ ತೇ ಯಶೋ ವಿತತ್ತ್ವ
 ಗಾಯಂತಿ ದಿಗ್ವಿಜಯಿನೋ ಯಮುಪೇತ್ಯ ಭೂಪಾಃ || ೧೫ ||

ಬದ್ಧೋದಧೌ ರಘುಪತಿರ್ವಿವಿಧಾದ್ರಿಕೂಟೈಃ
 ಸೇತುಂ ಕಪೀಂದ್ರಕರಕಂಠಿತಭೂರುಹಾಂಗೈಃ |
 ಸುಗ್ರೀವನೀಲಪಸುಮತ್ಪಮುಚೈರನೀಕೈಃ
 ಲಂಕಾಂ ವಿಭೀಷಣದೃಶಾಽಽವಿತದ್ರಾದ್ಭಾಗ್ಯಮ್ || ೧೬ ||

ಸಾ ವಾಸರೇಂದ್ರಬಲರುದ್ಧವಿಹಾರಕೋಷ್ಠ-
 ಶ್ರೀದ್ವಾರಗೋಪುರಸದೋವಲಭೀವಿಟಂಕಾ |
 ನಿರ್ಭಿಜ್ಯಮಾನಧಿಷಣಧ್ವಜಾಪೇಮಕುಂಭ-
 ಕೃಂಗಾಟಕಾ ಗಜಕುಲ್ಪೈರ್ಹೃದಿನೀವ ಫೂರ್ಣಾಃ || ೧೭ ||

ರಕ್ಷಪತಿಶ್ವದವಲೋಕ್ಯ ನಿಕುಂಭಕುಂಭ-
 ಭೂಮ್ರಾಕ್ಷದುರ್ಮುಖಸುರಾಂಕನರಾಂಕನಾದೀನ್ |
 ಪುತ್ರಂ ಪ್ರಹಸ್ತಮತಿಕಾಯವಿಕಂಪನಾದೀನ್
 ಸರ್ವಾನ್ಯುಗಾನ್ಸಮಹಿಸೋದಧ ಕುಂಭಕರ್ಣಮ್ || ೧೮ ||

ತಾಂ ಯಾತುಧಾನವೃತ್ತನಾಮುಕ್ತೂಲಚಾಪ-
 ಪ್ರಾಸುಷ್ಪಿಹತ್ತತರೋಮರಖಡ್ಗದುರ್ಗಾಮ್ |
 ಸುಗ್ರೀವಲಕ್ಷ್ಮಣಮರುತಸ್ತಗಂಧಮಾದ-
 ನೀಲಾಂಗದಕ್ಷಪನಾಸಾಧಿಧಿನ್ವಿತೋಽಗಾತ್ || ೧೯ ||

ಸ್ವಾಮಿ ಯಾಗಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ನೀನು ಸ್ವರ್ಗಗುಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ
 ದಾಗ ದೇವತೆಗಳ, ರಚೋಗುಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ,
 ಕವೋಗುಣ ವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಾಗ ನಿನ್ನ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ರುದ್ರಗಣಗಳ
 ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. || ೧೪ ||

ನೀರಶೀರೋಮಣಿಯೇ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ
 ನನ್ನನ್ನು (ಸಮುದ್ರವನ್ನು) ದಾಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ಮೂರು
 ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಶ್ವವಾಸನ ಕುಪುತ್ರನಾದ
 ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪಡೆದುಕೋ.
 ಆದರೆ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿದೆ. ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನಮೇಲೆ
 ಒಂದು ಸೇತುವೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ
 ವಿಸ್ತಾರವಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಮುಂದೆ ಮಹಾ-ಮಹಾ ನರಪತಿಗಳು
 ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯ
 ಗುಣಗಾನಮಾಡುವರು. || ೧೫ ||

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅನೇಕಾನೇಕ ಪರ್ವತ ತಿಖರಗಳಿಂದ
 ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲೆ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ
 ವಾನರರು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಂದ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತರುತ್ತಿದ್ದಾಗ
 ಅವುಗಳ ವೃಕ್ಷಗಳು, ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಗಳು ಗಡ-ಗಡನೆ
 ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ವಿಭೀಷಣನ ಸಲಹೆಯಂತೆ
 ಭಗವಂತ್ನು ಸುಗ್ರೀವ, ನೀಲ, ಹನುಮಂತ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮುಖ
 ವೀರರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಕುಲ ವಾನರ ಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಲಂಕೆ
 ಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅದಾದರೋ ಶ್ರೀಹನುಮಂತನಿಂದ
 ಮೊದಲೇ ಸುರಲಟ್ಟತ್ತು. || ೧೬ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಾನರ
 ರಾಜನ ಸೈನ್ಯವು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಾ ವಿಹಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ,
 ಧಾನ್ಯದ ಕಣಜಗಳನ್ನೂ, ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ, ಮಹಾದ್ವಾರಗಳನ್ನೂ,
 ಸಭಾಭವನಗಳನ್ನೂ, ಮೊಗಸಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳು ವಾಸಿ
 ಸುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯ ವೇದಿಗಳನ್ನು,
 ದ್ವೇಜಗಳನ್ನೂ, ಚಿನ್ನದ ಕೆಲಕಗಳನ್ನೂ, ಚೌಕಗಳನ್ನೂ ಒಡೆದು
 ಹಾಕಿದರು. ಆಗ ಲಂಕೆಯು ಅನೆಗಳ ಹಿಂದು ನದಿಯನ್ನು ಕದಡಿ
 ಹಾಕಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. || ೧೭ || ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ರಾಕ್ಷಸ
 ರಾಜ ರಾವಣನು ನಿಕುಂಭ, ಕುಂಭ, ಭೂಮ್ರಾಕ್ಷ, ದುರ್ಮುಖ,
 ಸುರಾಂಕ, ನರಾಂಕ, ಪ್ರಹಸ್ತ, ಅತಿಕಾಯ, ವಿಕಂಪನ
 ಮುಂತಾದ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಅನುಚರರನ್ನು, ಪುತ್ರನಾದ ಮೇಘನಾದನನ್ನು,
 ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮನಾದ ಕುಂಭಕರ್ಣನನ್ನೂ ಯುದ್ಧಮಾಡಲು ಕೊಟ್ಟು
 ಕಳಿಸಿದನು. || ೧೮ || ರಾಕ್ಷಸರ ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಸೈನ್ಯವು ಖಡ್ಗ,
 ತ್ರಿಕೂಲ, ಧನುಸ್ಸು, ಪ್ರಾಸ, ಮುಷ್ಟಿ, ತಕ್ರಿ, ಬಾಣ, ಶೂಲ
 ಮುಂತಾದ ಆಸ್ತ್ರ-ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಗಮ
 ವಾಗಿತ್ತು. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಹನುಮಂತ,
 ಗಂಧಮಾದನ, ನೀಲ, ಅಂಗದ, ಹಾಂಬವಂತ, ಪನಸ ಮೊದ
 ರಾದ ವೀರರನ್ನು ಜೊತೆಗೂಡಿ ರಾಕ್ಷಸರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ
 ದನು. || ೧೯ || ರಘುವಂಶ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಭಗವಾನ್
 ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಂಗದಾದಿ ಎಲ್ಲ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ರಾಕ್ಷಸರ ರಥ-
 ಗಜಾಶ್ವ-ಪದಾತಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದ ಮೂಲಕವಾಗಿ
 ಎದುರಿಸಿದರು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ, ಪರ್ವತ ತಿಖರ

ತೇನೀಕಪಾ ರಘುಪತೇರಭಿಪತ್ಯ ಸರ್ವೇ
 ದ್ವಂದ್ವಂ ವರೂಢಮಿಭಪತ್ತಿರಥಾಶ್ವಯೋಧೈಃ |
 ಜಘ್ನುರ್ಮೈರ್ಗಿರಿಗದೇಫುಭಿರಂಗದಾದ್ಯಾಃ
 ಸೀತಾಭಿಮರ್ಶಹತಮಂಗಲರಾವಣೇಶಾನ್ || ೨೦ ||

ರಕ್ಷಪತಿಃ ಸ್ವಬಲನೃಪಮವೇಕ್ಷ್ಯ ರುಷ್ಯ
 ಅದುಷ್ಯ ಯಾನಕುಠಾಭಿರಾಕಾರ ರಾಮಮ್ |
 ಸ್ವಸ್ತಂದನೇ ದ್ಯುಮತಿ ಮೂತಲಿನೋಪನೀತೇ
 ವಿಭ್ರಾಜಮಾನಮಹನನ್ನಿತಿತ್ಯಃ ಕ್ಷುರಪ್ತಃ || ೨೧ ||

ರಾಮಸ್ತಮಾಹ ಪುರುಷಾದಪುರೀಷ ಯನ್
 ಕಾಂತಾಸಮಕ್ಷಮಸತಾಪಹೃತಾ ಶ್ವಪ್ತೇ |
 ತ್ವಕ್ತಪಸ್ಯ ಫಲಮದ್ಯ ಜುಗುಪ್ಸಿತಸ್ಯ
 ಯಚ್ಚಾನ್ಮಿ ಕಾಲ ಇವ ಕುರ್ಗದಲಂಘ್ಯನೀರ್ಯಃ || ೨೨ ||

ವಿವಂ ಕ್ಷಿಪನ್ ಧನುಷಿ ಸಂಧಿತಮುತ್ಸರ್ಜ್ಯ
 ಬಾಣಂ ಸ ಪತ್ರಮಿವ ತದ್ವ್ಯವಯಂ ಬಿಭೇದ |
 ಸೋಽಸ್ಯಗ್ನ್ಯುಹಿ ದತಮುಪೈರ್ಗೃಹಿತ್ ವಿಮೂನಾ-
 ದ್ಧಾಹೇತಿ ಜಲ್ಪತಿ ಜನೇ ಸುಕೃತೀವ ರಿಶಃ || ೨೩ ||

ತತೋ ನಿಷ್ಯಮ್ಯ ಲಂಕಾಯಾ ಯಾತುಧಾನ್ಯಃ ಸಹಸ್ರಶಃ |
 ಮಂದೋದರ್ಯಾ ಸಮಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರದುದತ್ಯ ಉಪಾದ್ರವನ್
 || ೨೪ ||

ಸ್ವಾನ್ ಸ್ವಾನ್ ಬಂಧೂಸ್ತೌಷ್ಠ್ಯಾ ಲಕ್ಷಣೇಫುಭಿರರ್ಪಿತಾನ್ |
 ರುರುದುಃ ಸುಸ್ವರಂ ದೀನಾ ಘ್ನತ್ಯ ಆತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ
 || ೨೫ ||

ಹಾ ಹತಾಃ ಸ್ಯ ವಯಂ ನಾಥ ಲೋಕರಾವಣ ರಾವಣ |
 ಕಂ ಯಾಯಾಚ್ಛರಣಂ ಲಂಕಾ ತ್ವದ್ವಿಹೀನಾ ಪರಾರ್ಥಿತಾ
 || ೨೬ ||

ನೈವಂ ವೇದ ಮಹಾಭಾಗ ಭವಾನ್ಯಾಮವಶಂ ಗತಃ |
 ತೇಜೋಽನುಭಾವಂ ಸೀತಾಯಾ ಯೇನ ನೀತೋ ದಾಮಿಮಾಮ್
 || ೨೭ ||

ಗೊಂದ ಗದೆ ಬಾಣಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಹರಿಸಿದರು. ಮಂಗಳಮಯಿ
 ಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸ್ತರಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವಂಗಳ
 ನಾಗಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ಒಡೆಯನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ
 ವಿನಾಶವೆಂಬುದು ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. || ೨೦ ||

ರಾಕ್ಷಸರಾಜನಾದ ರಾವಣೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ದಿನ-
 ದಿನಕ್ಕೂ ನಾಶವಾಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರನಾಗಿ ಪುಷ್ಪಕ
 ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಬಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತನು. ಆ
 ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರನ ಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿಯು
 ತೇಜೋಮಯವಾದ ದಿವ್ಯರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ
 ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ದಿವ್ಯ
 ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿಕುಳಿತನು. ಒಡನೆಯೇ ರಾವಣನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ
 ಬಾಣಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸತೊಡಗಿದನು. || ೨೧ ||

ಆಗ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾವಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು - ಎಲೈ
 ನೀಚರಾಕ್ಷಸನೇ! ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಕದಿಯುವ ನಾಯಿಯಂತೆ ನೀನು
 ನಾನು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಾಪ್ತಿಯಕಾಡ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು
 ಅವಹರಿಸಿ ತಂದಿರುವೆ. ನಿನ್ನಂತಹ ನಿಂದ್ಯನೂ, ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟವನೂ
 ಬೇರೆ ಯಾವನಿದ್ದಾನೆ? ಮೀರಿ ನಡೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯನಾದ ಕಾಲ
 ಪುರುಷನು ಅವುಗಳ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸು
 ವಂತೆ ನಿನ್ನ ಜುಗುಪ್ಸಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ನಾನೀಗಲೇ
 ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. || ೨೨ || ಹೀಗೆ ದುಷ್ಪನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ನಿಂದಿ
 ಸುತ್ತಾ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಧನುಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಡೆದ್ದ ಬಾಣವನ್ನು
 ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಆ ಬಾಣವು ವಜ್ರದಂತಿರುವ
 ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವನು ಶನ್ನ ಹತ್ತು ಮುಖ
 ಗಳಿಂದಲೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಬೋಗ ಮುಗಿದಾಗ
 ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಂತೆಯೇ ವಿಮಾನದಿಂದ ಉರುಳಿ
 ಬಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪುರಜನರೂ, ಪರಿಜನರೂ
 ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯೋ! ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. || ೨೩ ||

ಅನಂತರ ಸಾವಿರಾರು ರಾಕ್ಷಸಿಯರು ಮಂದೋದರಿಯೊಂದಿಗೆ
 ಅಳುತ್ತಾ ಲಂಕೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ರಣಭೂಮಿಗೆ ಬಂದರು.
 || ೨೪ || ಅವರ ಸ್ವಜನ-ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಬಾಣಗಳಿಂದ
 ಧನ್ಯ-ಧನ್ಯರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ
 ಕೈಯಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು
 ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೊಳಗೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ವಿಲಾಪಿಸ ತೊಡಗಿದರು. || ೨೫ ||
 ಅಯ್ಯೋ! ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಭಯದಿಂದ ತಲ್ಲಣ
 ಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣೇಶ್ವರನೇ! ನಾಥನೇ! ಇಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ
 ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದೆವು. ನೀನಿಲ್ಲದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ
 ಈ ಲಂಕೆಯು ಧ್ವಂಸವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ ಲಂಕೆಯು ಯಾರ
 ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದೆಂಬುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ. || ೨೬ ||
 ಪ್ರಭುವೇ! ನೀನು ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದೆ
 ಯಾವುದೇ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನು ಕಾಮವಶನಾಗಿ
 ಸೀತೆಯು ಎಷ್ಟು ತೇಜಸ್ವಿನಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ, ಅವಳ ಪ್ರಭಾವವೆಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು
 ತಿಳಿಯದೇ ಹೋದೆ. ನಿನ್ನ ಈ ತಪ್ಪೇ ಇಂತಹ ದುರ್ದಶೆಗೆ
 ಕಾರಣವಾಯಿತಲ್ಲ! || ೨೭ ||

ಕೃತ್ಯವಾ ವಿಧವಾ ಲಂಕಾ ವಯಂ ಚ ಕುಲವಂದನ |
ದೇಹಃ ಕೃತೋಽನ್ಯಂ ಗೃಧ್ರಾಣಾಮಾತ್ಮಾ ನರಕಹೇತವೇ || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಕುಕ ಉವಾಚ

ಸ್ವಾಣಾಂ ವಿಭೀಷಣಶ್ಚಕ್ಷೇ ಕೋಟಲೇಂದ್ರಾನುಮೋದಿತಃ |
ಒತ್ಯಮೇಧವಿಧಾನೇನ ಯದುಕ್ತಂ ಸಾಂಪರಾಯಿಕಮ್ || ೨೯ ||

ತತೋ ವದರ್ಥ ಭಗವಾನಶೋಕವನಿಕಾಶ್ರಮೇ |
ಇಂದ್ರಮಾಂ ಸ್ವವಿರಹವ್ಯಾಧಿಂ ಶಿಂಶಪಾಮೂಲಮಾಶ್ರಿತಾಮ್ || ೩೦ ||

ರಾಮಃ ಪ್ರಿಯತಮಾಂ ಭಾರ್ಯಾಂ ದೀನಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಸ್ವರಂಜಿತ |
ಅತ್ಯಸಂದರ್ಶನಾತ್ಪಾದವಿಲಸನ್ನುಖಪಂಕಜಾಮ್ || ೩೧ ||

ಆರೋಪ್ಯಾಶುರಯೇ ಮಾನಂ ಭ್ರಾತೃಭ್ಯಾಂ ಹನುಮದ್ಭುಜಃ |
ವಿಭೀಷಣಾಯ ಭಗವಾನ್ ದತ್ತಾರಣ್ಯೋಗಣೇಶತಾಮ್ || ೩೨ ||

ಲಂಕಾನಾಯುಕ್ತಕಲ್ಪಾಂತಂ ಚುಯೌ ಚೇಣವ್ರತಃ ಪುರಿಮ್ |
ಅವತೇರ್ಯಮಾಣಃ ಕುರುಮೈರ್ಯೋಗಸಾಲಾಪಿತ್ಯೈಶಛಿ || ೩೩ ||

ಉಪಗೀಯಮಾನಚರಿತಃ ತತದ್ಭತ್ಯಾದಿಭಿರ್ಮುನಾಃ |
ಗೋಮೂತ್ರಯಾವೇಂ ಶ್ರುತ್ವಾ ಭ್ರಾತರಂ ಮಲ್ಕರಾಂಽರಮ್ || ೩೪ ||

ಮಹಾಕಾದುನಕೋಽತಪ್ತಜ್ವಲಂ ಸ್ತುಂಡಿರೇಶಯಮ್ |
ಭರತಃ ಸ್ವಾಪ್ತಮಾಕರ್ಣ್ಯ ಪೌರಾಮಾತ್ಯಪುರೋಹಿತೈಃ || ೩೫ ||

ಪಾಮಕೇ ಶಿರಸಿ ನೃಶ್ಚ ರಾಮಂ ಪ್ರಶ್ನುಜ್ಯತೋಽಗ್ರಜಮ್ |
ನಂದಿಗ್ರಾಮಾತ್ ಸ್ಥಿತಿರಿದಾ ಗೀತವಾದಿತ್ರನಿವೃತ್ತೈಃ || ೩೬ ||

ಅಂದು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ರಾಕ್ಷಸವಂಶವು ಆನಂದಿತರಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೂ ಇಡೀ ಲಂಕಾ ನಗರಿಯು ವಿಧವೆಯಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ದೇಹವು ರಣ ಹದ್ದು ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನು ನರಕಭಾಜನವಾಗಿದೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಮೂರ್ಖತೆಯ ಮತ್ತು ಕಾಮುಕತೆಯ ಫಲವಾಗಿದೆ. || ೨೮ ||

ಶ್ರೀಕುಕುತಾ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ! ಕೋಟಲೇಶ್ವರನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಆಣತಿಯಂತೆ ವಿಭೀಷಣನು ತನ್ನ ಸ್ವಜನ್-ಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೆ ಒತ್ಯಮೇಧವಿಧಿಯನ್ನು ನಮೂನಿಸಿ ಅಂತ್ಯೇಷ್ವರನನ್ನು ಮಾಡಿದನು. || ೨೯ || ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಶೋಕವನದ ಅಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಶೋಕ ವೃಕ್ಷದ ಒಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವಳು ಅವನ ವಿರಹವೃಥೆಯಿಂದ ಒಡಿತಳಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲಳಾಗಿದ್ದಳು. || ೩೦ || ಅತ್ಯಂತ ದೈವ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಿಯತಮೆಯಾದ ಅರ್ಧಾಂಗಿನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹೃದಯವು ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ಕೃಪೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಬಿಡಿತು. ಇತ್ತ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದ ಸೀತೆಯ ಹೃದಯವೂ ಪ್ರೇಮಾ ನಂದದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಮುಖಸುಖವು ಅರಳಿಕೊಂಡಿತು. || ೩೧ || ಭಗವಂತನು ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸರ ಒಡತನ, ಲಂಕೆಯ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ಕಲ್ಪದ ಅಯುಷ್ಯನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಿದನು. ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಪವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತನ್ನ ಈರ್ವರೂ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಸುಗ್ರೀವರನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಸೇವಕನಾದ ಹನುಮಂತ ನೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಯಂ ಪುಷ್ಪವಿಮಾನವನ್ನೇರಿದನು. ಹೀಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವ್ರತವು ಪೂರ್ಣವಾದಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆಗ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒೞ್ಚಾದಿ ಲೋಕಪಾಲರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ತುಂಬು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಹೂವುಗಳ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. || ೩೨-೩೩ ||

ಇತ್ತ ಒೞ್ಚಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಲೀಲಾಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಗಾಸಮಾಚುತಿದ್ದರು. ಅತ್ತಲಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಗಮನದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾತರನಾಗಿದ್ದ ಭರತನು ಕೇವಲ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಜವೆಯ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಜ್ಞಾನತೆಯೇ ನಾರುಮಡಿಯನ್ನೇ ಉಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಟಾರಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹೂಸಿ ಕೊಂಡು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಳವಳಗೊಂಡನು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವನವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಆನಂದಭರಿತನಾದ ಭರತನು ಪುರವಾಸಿಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಚರಣಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ತಿರದಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ರಾಮನ ಸ್ವಾಗತಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ನಂದಿಗ್ರಾಮ ದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಶಿವರದಿಂದ ಭರತನು ಹೊರಟಾಗ ಪುರಜನರು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಮಂಗಳಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾ, ವಾದ್ಯಘೋಷ

ಗುರುಂವ್ಯಯಸ್ಯಾವರಜಾನ್ ಪೂಜಿತಃ ಪುತ್ರಪೂಜಯತ್ |
ವೈದೇಹೀ ಲಕ್ಷ್ಮಣತ್ವಪ ಯಥಾವತ್ ಸಮುಪೇಯತುಃ |

|| ೪೭ ||

ಪುತ್ರಾನ್ ಸ್ವಮಾತರಸ್ತಾಸ್ತು ಪಾಣಾಂಸ್ತನ್ತ ಇವೋತ್ತಿತಾಃ |
ಆರೋಪ್ಯಾಂಕೇಽಭಿಷಂಚಂತೋ ಬಾಷ್ಪೈಶ್ಚೈವಜಹುಃಕುಚಿಃ |

|| ೪೮ ||

ಜಟಾ ನಿರ್ಮುಚ್ಛ ನಿಧಿದತ್ ಕುಲವೃದ್ಧೈಃ ಸಮಂ ಗುರುಃ |
ಅಭ್ಯಸಿಂಚದ್ಭೈವೇಂದ್ರಂ ಚತುಃಸಿಂಧುಜಲಾದಿಭಿಃ |

|| ೪೯ ||

ಏವಂ ಕೃತಶಿರಸ್ತಾನ್ತು ಸುವಾಸಾಃ ಸ್ವಗ್ವಲಂಕೃತಃ |
ಸ್ವಲಂಕೃತೈಃ ಸುವಾಸೋಭಭ್ರಾಕ್ಷುಭಿರ್ಭಾರ್ಯಯಾ ಬಭೌ |

|| ೫೦ ||

ಅಗ್ರಹೀದಾಸನಂ ಭ್ರಾತೃ ಪ್ರಣಿಬತ್ ಪ್ರಸಾದಿತಃ |
ಪ್ರಜಾಃ ಸ್ವಧರ್ಮವಿರತಾ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗುಣಾನ್ವಿತಾಃ |
ಜುಗೋಪ ಸತ್ಯವದ್ರಾಮೋ ಮೇನಿರೇ ಪಿತರಂ ಚ ತಮ್ |

|| ೫೧ ||

ತ್ರೇತಾಯಾಂ ವರ್ತಮಾನಾಯಾಂ ಕಾಲಃ ಕೃತಸಮೋಽಭವತ್ |
ರಾಮೇ ರಾಜನಿ ಧರ್ಮಚ್ಛೇ ಸರ್ವಭೂತಮುಖಾವತೇ |

|| ೫೨ ||

ವನಾನಿ ನದ್ಯೋ ಗಿರಯೋ ವರ್ಷಾಣಿ ದ್ವಿಷುಂಧವಃ |
ಸರ್ವೇ ಕಾಮದುಘಾ ಆಸಸ್ಯಜಾನಾಂ ಭರತರ್ಷಭ |

|| ೫೩ ||

ನಾಧಿಷ್ಠಾಧಿಪರಾಗ್ನಾದುಮಿತೋಽಭಯಕ್ಷಮಾಃ |
ಮೃತ್ಯುಶ್ಚಾನಿಚ್ಛತಾಂ ನಾಸೀದ್ರಾಮೇ ರಾಜನ್ಯಧೋಕ್ಷಜೇ |

|| ೫೪ ||

ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತಧರೋ ರಾಜರ್ಷಿಚರಿತಃ ಕುಚಿಃ |
ಸ್ವಧರ್ಮಂ ಗೃಹಮೇಧೀಯಂ ಶಿಕ್ಷಯನ್ ಸ್ವಯಮಾಚರತ್ |

|| ೫೫ ||

ಇತರ ತಾಯಂದಿರಿಗೂ, ಗುರುಹಿರಿಯರಿಗೂ ವಂದಿಸಿದನು. ಸಮಾಸರಾದ ಮಿತ್ರರನ್ನು, ಚಿಕ್ಕವರನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸಮ್ಮಾನಿಸಿದನು ಹಾಗೂ ಅವರಿಂದ ಸಮ್ಮಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಸೀತಾದೇವಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೂ ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ವೈವಹರಿಸಿದರು. || ೪೭-೪೮ || ಆಗ ಮೃತದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಾಂತಾರವಾದಂತೆ ತಾಯಂದಿರು ಪುತ್ರರ ಆಗಮನದಿಂದ ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಶೋಕವೆಲ್ಲ ಅಳಿದುಹೋಯಿತು. || ೪೯ || ಇವಾದ ಬಳಿಕ ಗುರು ಮುಷ್ಕರು ಇತರ ಹಿರಿಯರೊಂದಿಗೆ ವಿಧಿವಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಜಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು - ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯೋದಕವನ್ನು ತರಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. || ೪೯ || ಹೀಗೆ ಮಂಗಳಮಯವಾದ, ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಶುದ್ಧೋದಕದಿಂದ ತಲೆಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಂದರವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಗಂಧಮಾಲ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಲಂಕೃತನಾದನು. ಎಲ್ಲ ಸಹೋದರರೂ ಮತ್ತು ಜಾನಕೀದೇವಿಯೂ ಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದರು. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಭಾಯಮಾನವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿದನು. || ೫೦ || ಭರತನು ಅವನ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿ ಅವನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿದನು ಮತ್ತು ಅವನ ಅಗ್ರಹದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜ್ಯಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಅವನು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾದ ಹಾಗೂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಪ್ರಜೆಯನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ಪಾಲಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಪ್ರಜೆಯೂ ಆತನನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. || ೫೧ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುವ ಪರಮ ಧರ್ಮಭ್ಯಾಸದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜನಾದಾಗ ತ್ರೇತಾಯುಗವಿದ್ದರೂ ಕೃತಯುಗದಂತೆ ಭಾಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. || ೫೨ || ಭರತರ್ಷಭ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವನ, ವರ್ಷತಗಳು, ವರ್ಷ, ದ್ವಿಷ, ವದಿ, ಸಮುದ್ರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನೂ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೫೩ || ಇಂದ್ರಿಯಾಕೇಶ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರಿಗೂ ಮಾನಸಿಕ ಚಿಂತೆಯಾಗಲಿ, ಶಾರೀರಿಕ ರೋಗವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ, ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಶುಖ, ಶೋಕ, ಭಯ ಹಾಗೂ ಬಳಲಿಕೆ ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಯಲು ಒಯಸದವರ ಮೃತ್ಯುವೂ ಕೂಡ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. || ೫೪ || ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಚರಿತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ಮೆಚ್ಚಿನದಾಗಿದ್ದು ರಾಜರ್ಷಿಗಳಂತೆಯೇ ಇತ್ತು. ಗೃಹಸ್ಥೋಚಿತ ಸ್ವಧರ್ಮದ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಸ್ವತಃ ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೫೫ ||

ಪ್ರೇಮಾನ್ವಿತಾ ಶೀಲೇನ ಪ್ರತ್ರಯಾವನತಾ ಸತೀ |

ಧಿಯಾ ಪ್ರಿಯಾ ಚ ಭಾವಜ್ಞಾ ಭರ್ತುಃ ಸೀತಾಹರಣ್ಣನಃ

|| ೫೬ ||

ಸೀತಾರೋಮುಸಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಆರಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಪ್ರೇಮದಿಂದ, ಸೇವೆಯಿಂದ, ಸಚ್ಚಲದಿಂದ, ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯದಿಂದ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಒದ್ದಿ ಲಕ್ಕೆ ಋಣಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆದ್ದಿದ್ದಳು. || ೫೬ ||

ಹೃದಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಕವಿರಾಜಃ ಪಾರದಾಹಯ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ

ರಾಮಚರಿತೇ ದಶಮೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೦ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ಉಳಿದ ರೀತಿಗಳ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಕುಳ ಉವಾಚ

ಭಗವಾನಾತ್ಮನಾತ್ಮಾಽಽನಂ ರಾಮ ಉತ್ತಮಕಲ್ಪತಃ |

ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ದೇವಮೀಡ ಆಚಾರ್ಯವಾನ್ಮುಖೈಃ

|| ೧ ||

ಕೋತ್ಯೇಽದವಾದ್ವಿಕಂ ಪ್ರಾಚೀಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೀ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ಪ್ರಭುಃ |

ಅಧ್ಯಯಾರ್ವೇ ಪ್ರತೀಚೀಂ ಚ ಉದೀಚೀಂ ಸಾಮಗಾಯ ಸಃ

|| ೨ ||

ಆಚಾರ್ಯಾಯ ದದೌ ತೇಷಾಂ ಯಾವತೀ ಭೂಸ್ತವಂಶರಾ |

ಮನ್ಯಮಾಸ ಇದಂ ಕೃತ್ವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽರ್ಹತಿ ನಿದ್ವಹಃ

|| ೩ ||

ಇತ್ಯಯಂ ತದಲಂಕಾರವಾಸೋಭ್ಯಾಮವಶೇಷತಃ |

ತಥಾ ರಾಧ್ವ್ಯಸಿ ವೈದೇಹೀ ಸೌಮಂಗಲ್ಯಾವಶೇಷಿತಾ

|| ೪ ||

ತೇ ಹು ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಸ್ಯ ಪಾತ್ಸಲ್ಯಂ ವೀಕ್ತ್ಯ ಸಂಸ್ತುತಮ್ |

ಪ್ರೀತಾಃ ಕ್ಷಿಣ್ಣಧಿಯಸ್ತಸ್ಮೈ ಪ್ರತ್ಯರ್ಪೇದಂ ಬಭಾವಿರೇ

|| ೫ ||

ಅಪ್ರತ್ಯಂ ಸ್ತುತ್ಯಯಾ ಕಿಂ ನು ಭಗವನ್ಮವನೇಶ್ವರ |

ಮನ್ನೋಽಂತರ್ಹೃದಯಂ ವಿಶ್ವ ತಮೋ ಹಂಃ ಸ್ವರೋಚಷಾ

|| ೬ ||

ಶ್ರೀಕುಳಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರಿಣಿತನೇ | ಪಡುಣ್ಣೇಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಗುರುವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರೇಷ್ಠಕುಳವಾದ ನಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಯಜ್ಞದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವದೇವ ಸ್ವರೂಪನಾದ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. || ೧ || ಯಜ್ಞಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೊತ್ಸವಿಗೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಅಧ್ಯಯುವಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕನ್ನೂ, ಉದಾತ್ತವಿಗೆ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕನ್ನೂ (ಈ ದಿಕ್ಕುಗಳಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು) ದಕ್ಷಿಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. || ೨ || ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂಭಾಗವೆಲ್ಲವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ವಸಿಷ್ಠರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದನು. ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೂ ನಿಷ್ಪ್ರಹ ರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಏಕಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀರಾಮನ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿತ್ತು. || ೩ || ಹೀಗೆ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚವಸ್ತ್ರ ತೊಟ್ಟ ಅಲಂಕಾರಾದಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದ್ದುವು. ಅಂತೆಯೇ ಪಟ್ಟವುಹೊಂದಿದ ಸೀತಾದೇವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಂಸಲ ಸೂಚಕ ವಸ್ತುಭರಣಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಉಳಿದಿದ್ದುವು. || ೪ || ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೇ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವರಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕುರಿತು ಅನಂತ ಪ್ರೀತಿಯಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ಆಚಾರ್ಯಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹೃದಯವು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ದ್ರವಿತವಾಯಿತು. ಅವರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಇಡೀ ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮರಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ವಿಡ್ವಾಂಸಿ ಕೊಂಡರು. || ೫ || ಪ್ರಭುವೇ ! ನೀನು ಸರ್ವಲೋಕಗಳ ಏಕಮಾತ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವೆ. ನೀನಾದರೋ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದೊಳಗಿದ್ದು ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದ ಆಜ್ಞಾನಾಂದಕಾರವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನೀನು ನಮಗೆ ಕೊಡದಿರುವ ವಸ್ತುವು ಯಾವುದು ತಾನೇ ಇದೆ ? (ಅಕ್ಕವಸ್ತುವನ್ನೇ ನಮಗೆ ದರ್ಶನಮಾಡಿಸಿರುವಾಗ ಬೇರಾವುದನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ ?) || ೬ ||

ನಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವಾಯ ರಾಮಾಯಾಕುಂಠ ಮೇಧೇ |
ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಧುರ್ಯಾಯ ನ್ನಸ್ತದಂಧಾರ್ಪಿತಾಂಘ್ರಯೇ

|| ೭ ||

ಕದಾಚಿಶ್ಲೋಕಜಿಜ್ಞಾಸುರ್ಗೂಢೋ ರಾತ್ರಾ ಮಲಕ್ಷಿತಃ |
ಚರನ್ನಾಶೋಽಪ್ಯಶೋದ್ರಾಮೋ ಭಾರ್ಯಾಮುದ್ವಿಶ್ಯ ಕಸ್ಯಚಿತ್

|| ೮ ||

ನಾಹಂ ಬಿಭರ್ಷಿ ತ್ವಾಂ ಮಜ್ಞಾಪುಸತೀಂ ಪರವೇತ್ಸಗಾಮ್ |
ಸ್ತ್ರೀಲೋಭೇ ಬಿಭ್ರಯಾತ್ತೇತಾಂ ರಾಮೋ ನಾಹಂ ಭಜೇ ಪುನಃ

|| ೯ ||

ಇತಿ ಲೋಕಾದೃಶುಮುಖಾದ್ವಾರಾರಾಧ್ಯಾದಪಂದಿದಃ |
ವತ್ಯಾ ಭೀತೇನ ಸಾ ತತ್ಕೃತ್ವಾ ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಪ್ರಾಚೇತಸಾಶ್ರಮಮ್

|| ೧೦ ||

ಅಂತರ್ಮತ್ಸಾಗತೇ ಕಾಲೇ ಯಮೌ ಸಾ ಸುಪುಮೇ ಸುತೌ |
ಕುಶೋ ಲವ ಇತಿ ಪ್ಲಾತೌ ತಯೋಶ್ಚಕ್ಷೇ ಕ್ರಿಯಾ ಮುನಿಃ

|| ೧೧ ||

ಅಂಗದೃಶ್ಯಕೇತುಶ್ಚ ಲಕ್ಷಣಸ್ಯಾತ್ಮಜೌ ಸ್ವೌತೌ |
ತಕ್ಷು ಪುಷ್ಕಲ ಇತ್ಯಾಸ್ತಾಂ ಭರತಸ್ಯ ಮಹೀಪತೇ

|| ೧೨ ||

ಸುಬಾಹುಃ ಶ್ರುತಸೇನಶ್ಚ ಶತ್ರುಘ್ನಸ್ಯ ಬಭೂವತುಃ |
ಗಂಧರ್ವಾನ್ಮೋಟತೋ ಜಘ್ನೇ ಭರತೋ ವಿಜಯೇ ದಿಶಾಮ್

|| ೧೩ ||

ತದೀಯಂ ಧನಮಾನೀಯ ಸರ್ವಂ ರಾಚ್ಛೇ ಸ್ಯದೇದಮತ್ |
ಶತ್ರುಘ್ನಶ್ಚ ಮಥೋಃ ಪುತ್ರಂ ಲವಗಂ ನಾಮ ರಾಕ್ಷಸಮ್ |

ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತಮಧುವನೇ ಚಕ್ಷೇ ಮಥುರಾಂ ನಾಮ ವೈ ಪುಲೀಮ್

|| ೧೪ ||

ಮುನೌ ನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ ತನಯೌ ಸೀತಾ ಭರ್ತೃ ವಿವಾಸಿತಾ |
ಧ್ಯಾಯಂತೀ ರಾಮಚರಣೌ ವಿವರಂ ಪ್ರವಿವೇಶ ಹ

|| ೧೫ ||

ತಚ್ಚಿತ್ವಾ ಭಗವಾನ್ರಾಮೋ ರುಂಧನ್ನಪಿ ಧಿಯಾ ಶುಚಿಃ |
ಸ್ವರಂಸ್ತಸ್ಯಾ ಗುಣಾಂಸ್ತಾನ್ ಸ್ತಾನ್ ನಾಶಕ್ನೋದ್ರೋದ್ಯಮೀಶ್ವರಃ

|| ೧೬ ||

ಪ್ರಭೋ! ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ಅನಂತವಾಗಿದೆ. ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ಅಗ್ರಗಣ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ಯಾರನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಪೀಡಿಸದಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ನೀನು ತನ್ನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿರುವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ದೇವರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಭಗವಂತಾ! ನಿನ್ನ ಈ ರಾಮ ರೂಪವನ್ನು ನಾವು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. || ೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸ್ತಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ವೇಷವನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಟ್ಟಗದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾದುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಒರ್ವವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಅಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ರಾಮನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡನು. || ೮ || 'ಎಲೆಗೇ! ನೀನು ದುಷ್ಟಳೂ, ಕುಲಟಿಯೂ ಆಗಿರುವೆ. ಅನ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಂದಿರುವೆ. ಸ್ತ್ರೀಲೋಭಿಯಾದ ರಾಮನು ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಂದಿರುವ ಸೀತೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರ ಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಪುನಃ ಮನೆ ಸೇರಿಸಲಾರೆ. || ೯ || ಎಲ್ಲ ಜನರನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಹು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ ತಾನೇ! ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಹುಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಇಂತಹ ಮಾತಿನಿಂದ ಲೋಕಾವವಾದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಸತೀ-ಸಾಧ್ವಿಯಾದ ಸೀತಾ ದೇವಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟನು. ಸೀತೆಯು ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇರತೊಡಗಿದಳು. || ೧೦ || ಸೀತಾದೇವಿಯು ಆಗ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ದಿನಗಳು ತುಂಬುತ್ತಲೇ ಆಕೆಯು ಅವಳ-ಒವಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜನ್ಮವನ್ನಿತ್ತಳು. ಕುಶ-ಲವರೆಂಬ ಕುಭ ನಾಮಗಳಿಂದ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳು ಅವರ ಜಾತಕಮಾರ್ಗದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರು. || ೧೧ || ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಅಂಗದ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕೇತು ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಒಗ್ಗಯೇ ಭರತನಿಗೂ ತಕ್ಷು ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಕಲ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. || ೧೨ || ಶತ್ರುಘ್ನನಿಗೆ ಸುಬಾಹು ಮತ್ತು ಶ್ರುತಸೇನರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಭರತನು ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೋಟಿ-ಕೋಟಿ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. || ೧೩ || ಅವನು ಅವರ ಸರ್ವಸಂಪತ್ತನ್ನು ತಂದು ಅಣ್ಣನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಶತ್ರುಘ್ನನು ಮಧುವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧು ಎಂಬ ದಾನವನ ಪುತ್ರನಾದ ಲವಣಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು ಅಲ್ಲಿ ಮಥುರಾಪುರಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. || ೧೪ || ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಲವ-ಕುಶರನ್ನು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಥಿವಿ ದೇವಿಯ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿದಳು. || ೧೫ || ಈ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುಮರ್ಥನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಲೋಕಾವೇಶ ವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಸೀತಾ ದೇವಿಯ ಅನುಷ್ಠಾನವಾದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ-ಮತ್ತೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. || ೧೬ ||

ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಸಂಗ ದಿತಾದ್ಯರ್ವತ್ರ ತಾಸಮಾವಹಃ |
ಅಪೀತ್ಯರಾಣಾಂ ಕಿಮುತ ಗ್ರಾಮ್ಯಸ್ಯ ಗೃಹಚೇತಸಃ |
|| ೧೭ ||

ತತಃ ಲೂರ್ಧ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಧಾರಯನ್ನಜುಹೋತ್ಪ್ರಭುಃ |
ತ್ರಯೋದತಾಬ್ಜಸಾಹಸ್ರಮಗ್ನಿಹೋತ್ರಮಖಂಡಿತಮ್ |
|| ೧೮ ||

ಸ್ಮರತಾಃ ಹೃದಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಯ ವಿದ್ವಂ ದಂಡಕಕಂಟಕೈಃ |
ಪ್ರಪಾದಪಲ್ಲವಂ ರಾಮ ಆತ್ಮಚ್ಯೋತಿರಗಾತ್ರತಃ |
|| ೧೯ ||

ನೇದಂ ಯಶೋ ರಘುಪತೇಃ ಸುರಯಾಚ್ಛಯಾಽಽತ್ಯ-
ಲೀಲಾತನೋರಧಿಕಗಾಮ್ಯವಿಮುಕ್ತಧಾಮ್ನಃ |
ರಕ್ಷೋವಧೋಽಲಧಿಬಂಧನಮಸ್ತಪ್ರಾಘೈಃ
ಕಿಂ ತಸ್ಯ ತತ್ರಾಹನನೇ ಕಪಯಃ ಸಹಾಯಾಃ || ೨೦ ||

ಯಶ್ಯಾಮಲಂ ಸ್ತುತಸದ್ಗು ಯಶೋಽಧುನಾಪಿ
ಗಾಯಂತ್ಯಫಘ್ನದ್ವಪಯೋ ದಿಗ್ಭೇಂವ್ರವಚ್ಛಮ್ |
ತಂ ಸಾಕಪಾಲವಸುಪಾಲಕಿರೀಟದುಷ್ಪ-
ಪಾದಾಂಬುಜಂ ರಘುಪತಿಂ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ || ೨೧ ||

ಸಯ್ಯಿಸ್ತಶ್ಚೋಽಧಿದೃಷ್ಟ್ಯಾ ವಾ ಸಂವಿಷ್ಟೋಽನುಗೋಽಪಿವಾ |
ಕೋಽಬಲಾಸ್ರೇ ಯಯುಃ ಸ್ಥಾಸಂ ಯತ್ರ ಗಚ್ಛಂತಿ ಯೋಗಿನಃ
|| ೨೨ ||

ಪುರುಷೋ ರಾಮಚರಿತಂ ಶ್ರವಣೈರುಪಧಾರಯನ್ |
ಅನ್ಯಶಂಸ್ಯಸರೋ ರಾಜಸ್ಯರ್ಮಬಂಧೈರ್ವಿಮುಚ್ಯತೇ
|| ೨೩ ||

ರಾನೋವಾಚ

ಕಥಂ ಸ ಭಗವಾನ್ಸಾಮೋ ಭ್ರಾತೃನ್ವಾ ಸ್ವಯಮಾತ್ಮನಃ |
ತತ್ಕನ್ವಾ ತೇಽನ್ವಭರ್ತಂತ ಪ್ರಜಾಃ ಪೌರಾಶ್ಚ ಈಶ್ವರೇ
|| ೨೪ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯ ಈ ಸಂಬಂಧವು ಎಲ್ಲಿದೆ ಹೀಗೆಯೇ
ದುಬಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಾತು ಮಹಾಸಮರ್ಥ ಜನರ
ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುವಾಗ ಗೃಹಾಸ್ಥ ವಿಷಯಗಳ
ಕುರಿತಾದರೂ ಹೇಳುವುದು ಏನಿದೆ ? || ೧೭ ||

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ
ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಹದಿಮೂರುನಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ
ಅವಿಂಡವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು || ೧೮ || ಅನಂತರ
ಶ್ರೀರಾಮನು ದಂಡಕಾಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಗಳಿಂದ ಚುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ,
ಚೀರಿಸಿಂತೆ ಸುಕೋಟುಲವಾದ ತನ್ನ ಪಾದದಂಕೆಗಳನ್ನು ತನ್ನನ್ನು
ಸ್ಮರಿಸುವ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಆತ್ಮಚ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ
ಸೇರಿಹೋದನು || ೧೯ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಭಗವಂತನಂತಹ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯು ಬೇರೆ
ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅವನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದವರು ಹೇಗೆ
ಇರಬಲ್ಲರು ? ಅವನು ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದಲೇ ಈ
ಲೀಲಾವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಘುವಂಶ
ಶಿರೋಮಣಿ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ - ಅಸ್ತ-ಶಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ
ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಪರಿಸಿದನು. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿದುದು
ಇದೇನೋ ದೊಡ್ಡ ಗೌರವದ ಮಾತಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು
ಶೋಲಿಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕಪಿಗಳ ಸಹಾಯದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನಿತ್ತು ?
ಇದೆಲ್ಲವೂ ಅವನ ಲೀಲೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. || ೨೦ ||

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಯಶಸ್ಸು
ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಂತಹುದು. ಅದು ದಿಗ್ಭಜಗಳಿಗೆ
ವಚ್ಛವಸ್ತುರಾಕಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಯಶಸ್ಸು ದಿಗಂತದ
ವರೆಗೂ ಹರಡಿದೆ. ಇಂದೂ ಕೂಡ ಮಹಾ-ಮಹಾ ಮುಖ-
ಮಹರ್ಷಿಗಳು ರಾಜರುಗಳ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಾನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.
ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ವೃಥವಿಯ ನರಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ
ಸುಂದರ ಕಿರೀಟಗಳಿಂದ ಅವನ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾನೂ ಕೂಡ ಅಂತಹ ರಘುವಂಶ ಶಿರೋಮಣಿ
ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದುತ್ತೇನೆ.
|| ೨೧ || ಯಾರು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದಿದ್ದರೋ
ಸ್ವರ್ಗಿಸಿದ್ದರೋ, ಅವನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದರೋ, ಅವನನ್ನು ಅನು
ಸರಿಸಿದ್ದರೋ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೂ ಕೋಟಲ ದೇಶದ ನಿವಾಸಿ
ಗಳೂ ಕೂಡ ಮಹಾಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗಸಾಧನೆಯಿಂದ
ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದಿವ್ಯ ಲೋಕವನ್ನು ಸೇರಿರುವರು. || ೨೨ ||
ಯಾವ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಕಿವಿಯಾರೆ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನ
ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರುವರೋ, ಅವರಿಗೆ ಸರಳತೆ, ಕೋಮಲತೆ
ಮುಂತಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಕೇವಲ
ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಕರ್ಮ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತ
ನಾಗುವನು. || ೨೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನಾದನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ | ಭಗವಾನ್
ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಸಹೋದರರೊಡನೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ?
ಭರತನೇ ಮೊದಲಾದ ಅವನ ಅನುಜರೂ, ಪ್ರಜೆಗಳೂ,
ಆಯೋಧ್ಯಾ ನಿವಾಸಿಗಳೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕುರಿತು ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸು
ತ್ತಿದ್ದರು ? || ೨೪ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಅಥಾದಿತದ್ವಿಗ್ವಿಜಯೇ ಭಾಕ್ಯಂಪ್ರಿಯನೇಶ್ವರಃ |
ಆತ್ಮಾನಂ ದರ್ಶಯನ್ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಸಂ ಪುರೀಮೈಕತ ಸಾನುಗು || ೨೫ ||

ಅಪಿತಮಾರ್ಗಾಂ ಗಂಧೋದೈಃ ಕರಿಣಾಂ ಮದಹೀಕರೈಃ |
ಸ್ವಾಮಿನಂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಚೋಕ್ತ ಮಹ್ತಾಂವಾ ಸುತರಾಮಿವ || ೨೬ ||

ಪ್ರಾಪಾದಗೋಪುರಸಭಾಚೈತ್ಯದೇವಗೃಹಾದಿಷು |
ವಿಸ್ತೃತಹೇಮಕಲಶೈಃ ಪತಾಕಾಭಿಶ್ಚ ಮಂಡಿತಾಮ್ || ೨೭ ||

ಪೂಗೈಃ ಸವ್ಯಂತ್ಯರಂಭಾಭಿಃ ಪಟಕಾಭಿಃ ಸುವಾಸನಾಮ್ |
ಅದರ್ಶೈರುತುಕೈಃ ಸ್ತುಗೈಃ ಕೃತಕೌತುಕತೋರಣಾಮ್ || ೨೮ ||

ತಮುಪೇಯುಸ್ತತ್ರ ಕತ್ರ
ಪೌರಾ ಅರ್ಹಣಪಾಗಾಯಃ |
ಆಶಿಷೋ ಯುಯುಜುರ್ದೇವ
ಪಾಹೀಮಾಂ ಪಾಶ್ಚತ್ಯೋದ್ವೇತಾಮ್ || ೨೯ ||

ತತಃ ಪ್ರಜಾ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪಪಿಂ ಚರಾಗತಂ
ದಿದೃಕ್ಷಯೋತ್ಸಪ್ತಗೃಹಾಃ ಸ್ವಯೋ ನದಾಃ |
ಅರುಣ್ಯ ಹಮ್ಯಾಣ್ಯರವಿಂದಲೋಚನ-
ಮೃತಪ್ರನೇತ್ರಾಃ ಕುರುಮೈರವಾಕರನ್ || ೩೦ ||

ಅಥ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಸ್ವಗೃಹಂ ಜುಷ್ಠಂ ಸ್ವೈಃ ಪೂರ್ವರಾಜಭಿಃ |
ಅನಂತಾಖಿಲಕೋಶಾಡ್ಯಮನಘೋರಪರಿಚ್ಛದಮ್ || ೩೧ ||

ವಿದ್ವುರ್ಮೋದಂಬರದ್ವಾರೈಶ್ಚ ದೂರ್ಯುಕ್ತಂಭಪಂಕ್ತಭಿಃ |
ಸೃಷ್ಟಿರ್ಮಾರಕತೈಃ ಸೃಷ್ಟಿರ್ಭಾರತಪ್ರಪಿಪ್ಪಕಭಿಃ || ೩೨ ||

ಚತ್ರಸ್ತಗೈಃ ಪಟಕಾಭಿವಾರ್ಗೋಮುನಿಗಣಾಂಶುಕೈಃ |
ಮುಕ್ತಾಫಲೈಶ್ಚಿದುರಾಸ್ತೈಃ ಕಾಂತಕಾಮೋಪಪತ್ತಿಭಿಃ || ೩೩ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಃ ಕೇಳಿದರು - ಪರಿಚ್ಛತನೇ!

ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರ ಮಹಾರಾಜನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಅನುಜರಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಬರಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ತಾನು ತನ್ನ ಪರಿಜನ-ಪುರಜನರಿಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನೀಯುತ್ತಾ ತನ್ನ ಅನುಚರರೊಂದಿಗೆ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಮಟ್ಟಣದ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಲು ಹೊರಟನು. || ೨೫ || ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದ ಮಾರ್ಗಗಳು ಸುಗಂಧಜಲದಿಂದ ಮತ್ತು ಆನೆಗಳ ಮದೋಡಕದಿಂದ ನೆನದಿದ್ದವು. ಈ ನಗರಿಯು ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಆತ್ಮಜ ಆನಂದ ಭರಿತವಾಗಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. || ೨೬ || ಶ್ರೀರಾಮನು ನಗರದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಸುವರ್ಣಕಲಶಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಾಸಾದಗಳನ್ನೂ, ಗೋಪುರಗಳನ್ನೂ, ಸಭಾಭವನಗಳನ್ನೂ, ವಿಹಾರಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪತಾಕೆಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨೭ || ಹೊಂಬೀಳೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಡೀಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಬಾಳೆಯ ಕಂಭದಿಂದಲೂ, ಸುಂದರವಾದ ಪಟ್ಟಿವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕನ್ನಡಿಗಳಿಂದಲೂ, ವಸ್ತ್ರ-ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮೊಂಗಲಿಕ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದ ಕೌತುಕವನ್ಮುಖಮಾಡುವ ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ ಇಡೀ ನಗರವು ಝಗ-ಝಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. || ೨೮ || ನಗರವಾಸಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾಂಶಿಯ ಕಪ್ಪು-ಕಾಸೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಭಗವಂತನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ - ದೇವದೇವನೇ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಹಿಂದಿನ ವರಾಹಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದೆ. ಈಗ ಇದರ ವಾಲನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡು. || ೨೯ || ಪರಿಚ್ಛತನೇ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇತ್ತ ಅಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಎಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಜನರು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಾದಿಯಾಗಿ ಅವನ ದರ್ಶನದ ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ಮನೆಗಳ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಹಾರುಹೊಡೆದು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಎತ್ತರವಾದ ಮಹಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಮಲನಯನ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹೂವುಗಳ ಮಳೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. || ೩೦ || ಹೀಗೆ ಪ್ರಜಾಜನರ ನಿರೀಕ್ಷಣಮಾಡಿ ಭಗವಂತನು ಮರಳಿ ಅರಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಅರಮನೆಯು ಹಿಂದಿನ ರಾಜರಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಬರಿದಾಗದ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ರತ್ನಭಂಡಾರಗಳಿದ್ದವು. ಬಹುಮೂಲ್ಯವಾದ ಆನೆಗಳ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿತ್ತು. || ೩೧ || ಆ ಅರಮನೆಯು ದ್ವಾರ ಬಂಧಗಳು, ದ್ವಾರಗಳು ಹವಳಗಳಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕಂಭಗಳು ವೈದೂರ್ಯಮುಣಿಗಳಿದ್ದಾಗಿದ್ದವು. ಮರಕತಮಣಿಯಿಂದ ರಚಿತ ಸುಂದರ ಶಿಲವಿತ್ತು. ಸ್ಥಳಿಕದ ಗೋಡೆಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. || ೩೨ || ಬಣ್ಣ-ಬಣ್ಣದ ಮೂಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಪತಾಕೆಗಳಿಂದಲೂ, ಮನೆಗಳ ಹೊಳೆಗೊಂದಲೂ, ಶುದ್ಧಚೀತನದಂತೆ ಉಜ್ವಲ ಮುತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಂದರವಾದ ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಂದಲೂ, ಸುಗಂಧಿತ ಧೂಪ-ದೀಪ

ಧೂಪದೀಪೈಃ ಸುರಭಿಭಿರ್ಮಂಡಿತಂ ಪುಷ್ಪಮಂಡನೈಃ |
 ಸ್ತ್ರೀಪುಂಭಿಃ ಸುರಸಂಕಾಶೈರ್ಜುಷ್ಪಂ ಭೂಷಣಭೂಷಣೈಃ || ೩೪ ||

ತಸ್ಮಿನ್ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಾಮಃ ಸ್ವಗ್ಧಯಾ ಪ್ರಿಯಯೇಷ್ಯಯಾ |
 ಕೇಮೇ ಸ್ವಾರಾಮಧೀರಾಣಾಮೃಷಭಃ ಸೀತಯಾ ಕಿಲ || ೩೫ ||

ಋಭುಜೇ ಚ ಯಥಾಕಾಲಂ ಕಾಮಾನ್ ಧರ್ಮಮುಪೇದಯನ್ |
 ವರ್ಷಪೂಗಾನ್ಪ್ರಯಾನ್ ನೃಕಾಮಭಿಧ್ಯಾತಾಂಘ್ರಿಪಲ್ಲವಃ || ೩೬ ||

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೧ ||

೩೩ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ಶ್ರೀರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಏಕಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೧ ||

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಉಳಿದ ಇಕ್ಕಾಳು ವಂಶದ ಅರಸರ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಪರಸ್ವ ಚಾತಿಥಿಸ್ತಸ್ಮಾನ್ನಿಜಧಸ್ತತುತೋ ನಭಃ |
 ವೃಂದರೀಕೋಽಥ ತತುತ್ರಃ ಕ್ಷೇಮಧನ್ವಾ ಭವತ್ತತಃ || ೧ ||

ವೇವಾನೀಕಸ್ತತೋಽನೀಹಃ ಪಾರಿಯಾತ್ರೋಽಥ ತತುತ್ರಃ |
 ಕುಷ್ಠಃ ಬಲಸ್ಥಲಸ್ತಸ್ಮಾದ್ವಜನಾಭೋಽರ್ಕಸಂಭವಃ || ೨ ||

ವಿಗಣಸ್ತತುತ್ಸಸ್ಮಾದ್ವಿಧೃತಿಶ್ಚಾಭವತ್ ಸುತಃ |
 ವೀರಃ ಹಿರಣ್ಯನಾಭೋಽಭೂದ್ಭೋಗಾಚಾರ್ಯಾಃ ಪೃಥ್ವೀನೀ || ೩ ||

ವಿಷ್ಣುಃ ಕೌಸಲ್ಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಂ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯೋಽದ್ವೈಗಾದೃತಃ |
 ವೀರಗಃ ಮಹೋದಯಮೃಷ್ಯಾರ್ಕದಯಗ್ರಂಥಿಭೇದಹಮ್ || ೪ ||

ವಿಷ್ಣುಃ ಹಿರಣ್ಯನಾಭಸ್ಯ ಧ್ರುವಸಂಧಿಸ್ತತೋಽಭವತ್ |
 ಸುರಾರ್ಕೋಽಧಾಗ್ನಿವರ್ಣಃ ಶೀಘ್ರಸ್ತಸ್ಯ ಮರುಃ ಸುತಃ || ೫ ||

ವೀರನಾವಾಶ್ವೇ ಯೋಗೀದೃಕ್ ಕಲಾಪ್ರಾಮಮಾಶ್ರಿತಃ |
 ಕಲೇರಂತಃ ಸೂರ್ಯವಂಶಂ ನಪ್ತಂ ಭಾವಯಿತಾ ಪುನಃ || ೬ ||

ಗಂಧಲೂ, ಪುಷ್ಪಗಂಧಲೂ, ಒಡವೆಗಂಧಲೂ ಆ ಅರಮನೆ
 ಯನ್ನು ತುಂಬಾ ಶೃಂಗರಿಸಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ದಿವ್ಯವಾದ ಅರಮನೆ
 ಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಲೇ ಆಭೂಷಣಗಳಿಗೂ
 ಅಲಂಕಾರಪಾಯರಾದ ದೇವೋಪಮ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಅವನ
 ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. || ೩೩-೩೪ ||
 ಪರಿಣಿತನೇ! ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆತ್ಮಾರಾಮರಾದ
 ಜತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಪುರುಷರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ದಿವ್ಯ
 ವಾದ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯಳಾದ ಪ್ರೇಮ
 ಮಯಿಯಾದ ಪತ್ನೀ ಶ್ರೀಸೀತಾದೇವಿಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.
 || ೩೫ || ಸಮಸ್ತ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಯಾರ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು
 ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವರೋ ಅಂತಹ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮನು
 ಒಹಳ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಧರ್ಮ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ
 ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ರಾಜ್ಯ
 ಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೩೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲ್ಲ ಪರಿಣಿತನೇ |
 ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕುಶ-ಲವರೆಂಬ ಯಮಳರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು
 ಹೇಳಿದ್ದೆನಲ್ಲವೇ ? ಮುಂದೆ ಕುಶನ ಸಂತಾಪವು ಬೆಳೆಯಿತು. ಕುಶನ
 ಮಗ ಆತಿಥಿ, ಅವನಿಗೆ ನಿಷಧ, ನಿಷಧನಿಂದ ನಭ, ನಭನಿಗೆ
 ಪುಂಡರೀಕ, ಪುಂಡರೀಕನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮಧನ್ವಾ ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೧ ||
 ಕ್ಷೇಮಧನ್ವನಿಗೆ ದೇವಾನೀಕ ಪುತ್ರನಾದನು. ದೇವಾನೀಕನಿಂದ
 ಆನೀಹ, ಆನೀಹನಿಂದ ಪಾರಿಯಾತ್ರ, ಪಾರಿಯಾತ್ರನಿಂದ
 ಬಲಸ್ಥಲ, ಬಲಸ್ಥಲನಿಗೆ ವಜ್ರನಾಭನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಇವನು
 ಸೂರ್ಯನ ಅಂಶನಾಗಿದ್ದನು. || ೨ || ವಜ್ರನಾಭನಿಂದ ವಿಗಣ,
 ವಿಗಣನಿಂದ ವಿದೃತಿ, ವಿದೃತಿಯಿಂದ ಹಿರಣ್ಯನಾಭನ ಉತ್ಪತ್ತಿ
 ಯಾಯಿತು ಅವನು ಜೈಮಿನಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದು ಯೋಗಾ
 ಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. || ೩ || ಕೋಸಲದೇಶನವಾಸಿ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ
 ಮುನಿಯು ಅವನ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ಅವನಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗದ
 ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಆ ಯೋಗವು ಹೃದಯಗ್ರಂಥಿಯನ್ನು
 ಕೆತ್ತಿಸುವಂತಹುದು ಮತ್ತು ಪರಮ ಸಿದ್ಧಿಪ್ರದವಾಗಿದೆ. || ೪ ||
 ಹಿರಣ್ಯನಾಭನಿಗೆ ಪುಷ್ಯ, ಪುಷ್ಯನಿಗೆ ಧ್ರುವಸಂಧಿ, ಧ್ರುವಸಂಧಿಗೆ
 ಸುರಾರ್ಕನ, ಸುರಾರ್ಕನಿಗೆ ಅಗ್ನಿವರ್ಣ, ಅಗ್ನಿವರ್ಣನಿಗೆ ಶೀಘ್ರ,
 ಶೀಘ್ರನಿಗೆ ಮರು ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೫ || ಮರುವು
 ಯೋಗಾಧನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಅವನು
 ಕುಳಿಲೂ ಕಲಾಪ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿರುವನು. ಕಲಿಯುಗದ
 ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯವಂಶವು ನಾಶವಾದಾಗ ಅವನು ಅದನ್ನು
 ಪುನಃ ಮುಂದುವರಿಸುವನು. || ೬ ||

ತಸ್ಯಾತ್ಮಸುಖತಸ್ತಸ್ಯ ಸಂಧಿಸ್ತಸ್ಯಾತ್ಮಮರ್ಷಣಃ |
ಮಹಸ್ವಾಂಸ್ತತಸ್ತಸ್ಯಾದ್ವಿಶ್ವಸಾಹೋಽನ್ವಜಾಯತ

|| ೭ ||

ತತಃ ಪ್ರಸೇನಚಿತ್ತಸ್ಯಾತ್ಮಕೋ ಭವಿತಾ ಪುನಃ |
ತತೋ ಬೃಹದ್ವರೋ ಯಸ್ಮು ಪಿತ್ರಾ ತೇ ಸಮರೇ ಹತಃ

|| ೮ ||

ಏತೇ ಹೀಕ್ಷಾಕುಭೂಪಾಲಾ ಅತೀತಾಃ ಶೃಣ್ವಣಾಗತಾನ್ |
ಬೃಹದ್ವರಸ್ಯ ಭವಿತಾ ಪುತ್ರೋ ನಾಮ ಬೃಹದ್ರಣಃ

|| ೯ ||

ಉರುಕ್ರಿಯಸ್ತತ್ಸಸ್ಯ ವತ್ಸವ್ಯದ್ವೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
ಪ್ರತಿವ್ಯೋಮಸ್ತತೋ ಭಾನುರ್ದಿವಾಕೋ ವಾಹಿನೀಪತಿಃ

|| ೧೦ ||

ಸಹದೇವಸ್ಯೋ ವೀರೋ ಬೃಹದಶ್ವೋಽಥ ಭಾನುಮಾನ್ |
ಪ್ರತೀಕಾಶೋ ಭಾನುಮತಃ ಸುಪ್ರತೀಕೋಽಥ ತತುತಾ

|| ೧೧ ||

ಭವಿತಾ ಮರುದೇವೋಽಥ ಸುನಕಶ್ವೋಽಥ ಪುಷ್ಕರಃ |
ಹಸ್ತಾಂತರಿಕ್ಷಸ್ತುತಃ ಸುತಪಾಸ್ತದಮಿತ್ರಜಿತ್

|| ೧೨ ||

ಬೃಹದ್ರಾಜಸ್ಮು ತಸ್ಯಾಪಿ ಬರ್ಹಿಸ್ತಸ್ಯಾತ್ಕೃತಂಜಯಃ |
ರಣಂಜಯಸ್ತಸ್ಯ ಸುತಾ ಸಂದಯೋ ಭವಿತಾ ತತಃ

|| ೧೩ ||

ತಸ್ಯಾಚ್ಯಾಕೋಽಥ ಶುದ್ಧೋದೋ ಲಾಂಗಲಸ್ತಮತಃ ಸ್ವತಃ |
ತತಃ ಪ್ರಸೇನಚಿತ್ತಸ್ಯಾತ್ ಕುದ್ರಕೋ ಭವಿತಾ ತತಃ

|| ೧೪ ||

ರಣಕೋ ಭವಿತಾ ಹಸ್ತಾಪುರಘಸ್ತನಯಸ್ತತಃ |
ಸುಮಿತ್ರೋ ನಾಮ ನಿಷ್ಕಾಂತ ಏತೇ ಬಾರ್ಹದ್ವರಾಸ್ತಯಾಃ

|| ೧೫ ||

ಇಕ್ಷಾ ಕ್ಷಾಣಾಮಯಂ ವಂತಃ ಸುಮಿತ್ರಾಂಶೋ ಭವಿಷ್ಯತಿ |
ಯತಸ್ತಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ರಾಜಾಸಂ ಸಂಸ್ಥಾಂ ಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯತಿ ವೈ ಕಲಾ

|| ೧೬ ||

ಹನರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧೨ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ಇಕ್ಷಾಕುವಂಶವರ್ಣನಂ ನಾಮ ದ್ವಾದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೨ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ನಿಮಿರಾಜನ ವಂಶದ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉಪಾಡ

ನಿಮಿರಿಕ್ಷಾ ಕುತನಯೋ ವಸಿಷ್ಠಮವೃತರ್ಷಿಷಾಮ್ |
ಆರಭ್ಯ ಸತ್ಯಂ ಮೋಽಪ್ಯಾಹ ತಕ್ರೇಣ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತೋಽಸ್ಮಿ ಭೋಃ

|| ೧ ||

ಮರುವಿನಿಂದ ಪ್ರಸುಕ್ತುತ, ಅವನಿಂದ ಸಂಧಿ, ಸಂಧಿಯಿಂದ ಅಮರ್ಷಣನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅಮರ್ಷಣನಿಂದ ಮಹಸ್ವಂಶ, ಮಹಸ್ವಂಶನಿಂದ ವಿಶ್ವಸಾಹ್ಯ ನಾದನು. || ೭ || ವಿಶ್ವಸಾಹ್ಯನ ಪುತ್ರ ಪ್ರಸೇನಚಿತ್, ಪ್ರಸೇನಚಿತ್ತುವಿನಿಂದ ತಕ್ರೇಣ, ತಕ್ರೇಣಪುತ್ರ ಬೃಹದ್ವರ ನಾದನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಇದೇ ಬೃಹದ್ವರನನ್ನು ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಅಧಮನ್ಯುವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದಿದ್ದನು. || ೮ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ಯಾಜೇಂದ್ರನೇ! ಇಕ್ಷಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಇಪ್ಪು ಭೂಪಾಲರು ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಮುಂದೆ ಆಗುವವರ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳು. ಬೃಹದ್ವರನಿಗೆ ಬೃಹದ್ರಣ ಪುತ್ರನಾಗುವನು. || ೯ || ಬೃಹದ್ರಣನಿಗೆ ಉರುಕ್ರಿಯ, ಅವನಿಗೆ ವತ್ಸವ್ಯದ್ವ ವತ್ಸವ್ಯದ್ವನಿಗೆ ಪ್ರತಿವ್ಯೋಮ, ಪ್ರತಿವ್ಯೋಮನಿಗೆ ಭಾನು, ಭಾನುವಿಗೆ ಸೇನಾವತಿ ದಿವಾಕನಂಬ ಪುತ್ರನಾಗುವನು. || ೧೦ || ದಿವಾಕನಿಗೆ ವೀರಸಹದೇವ, ಸಹದೇವನಿಗೆ ಬೃಹದಶ್ವ, ಬೃಹದಶ್ವನಿಗೆ ಭಾನುಮಾನ್, ಭಾನುಮಂಶನಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾಶ್ವ, ಪ್ರತೀಕಾಶ್ವನಿಗೆ ಸುಪ್ರತೀಕ ಪುತ್ರನಾಗುವನು. || ೧೧ || ಸುಪ್ರತೀಕನಿಗೆ ಮರುದೇವ, ಮರುದೇವನಿಗೆ ಸುನಕಶ್ವ, ಸುನಕಶ್ವನಿಗೆ ಪುಷ್ಕರ, ಪುಷ್ಕರನಿಗೆ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಅಂತರಿಕ್ಷನಿಗೆ ಸುತಪಾ, ಅವನಿಗೆ ಅಮಿತ್ರಜಿತ್ ಎಂಬ ಪುತ್ರನಾಗುವನು. || ೧೨ || ಅಮಿತ್ರಜಿತ್ತನಿಗೆ ಬೃಹದ್ರಾಜ, ಬೃಹದ್ರಾಜನಿಗೆ ಬರ್ಹಿ, ಬರ್ಹಿಗೆ ಕೃತಂಜಯ, ಕೃತಂಜಯನಿಗೆ ರಣಂಜಯ, ಅವನಿಗೆ ಸಂಜಯನಂಬ ಪುತ್ರನಾಗುವನು. || ೧೩ || ಸಂಜಯನಿಗೆ ಶಾಕ್ಯ, ಅವನಿಗೆ ಶುದ್ಧೋದ, ಶುದ್ಧೋದನಿಗೆ ಲಾಂಗಲ, ಲಾಂಗಲನಿಗೆ ಪ್ರಸೇನಚಿತ್, ಪ್ರಸೇನಚಿತ್ತುವಿಗೆ ಕುದ್ರಕನಂಬ ಪುತ್ರನಾಗುವನು. || ೧೪ || ಕುದ್ರಕನಿಗೆ ರಣಕ, ರಣಕನಿಗೆ ಸುರಘ, ಸುರಘನಿಗೆ ಈ ವಂಶದ ಕೊನೆಯ ರಾಜನಾದ ಸುಮಿತ್ರನು ಹುಟ್ಟುವನು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬೃಹದ್ವರನ ವಂಶಧರರಾಗುವರು. || ೧೫ || ಇಕ್ಷಾಕುವಿನ ಈ ವಂಶವು ಸುಮಿತ್ರನವರೆಗೆ ಉಳಿದೀತು. ಏಕೆಂದರೆ ಸುಮಿತ್ರನು ರಾಜನಾದಾಗ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ವಂಶವು ಮುಗಿದುಹೋದೀತು. || ೧೬ ||

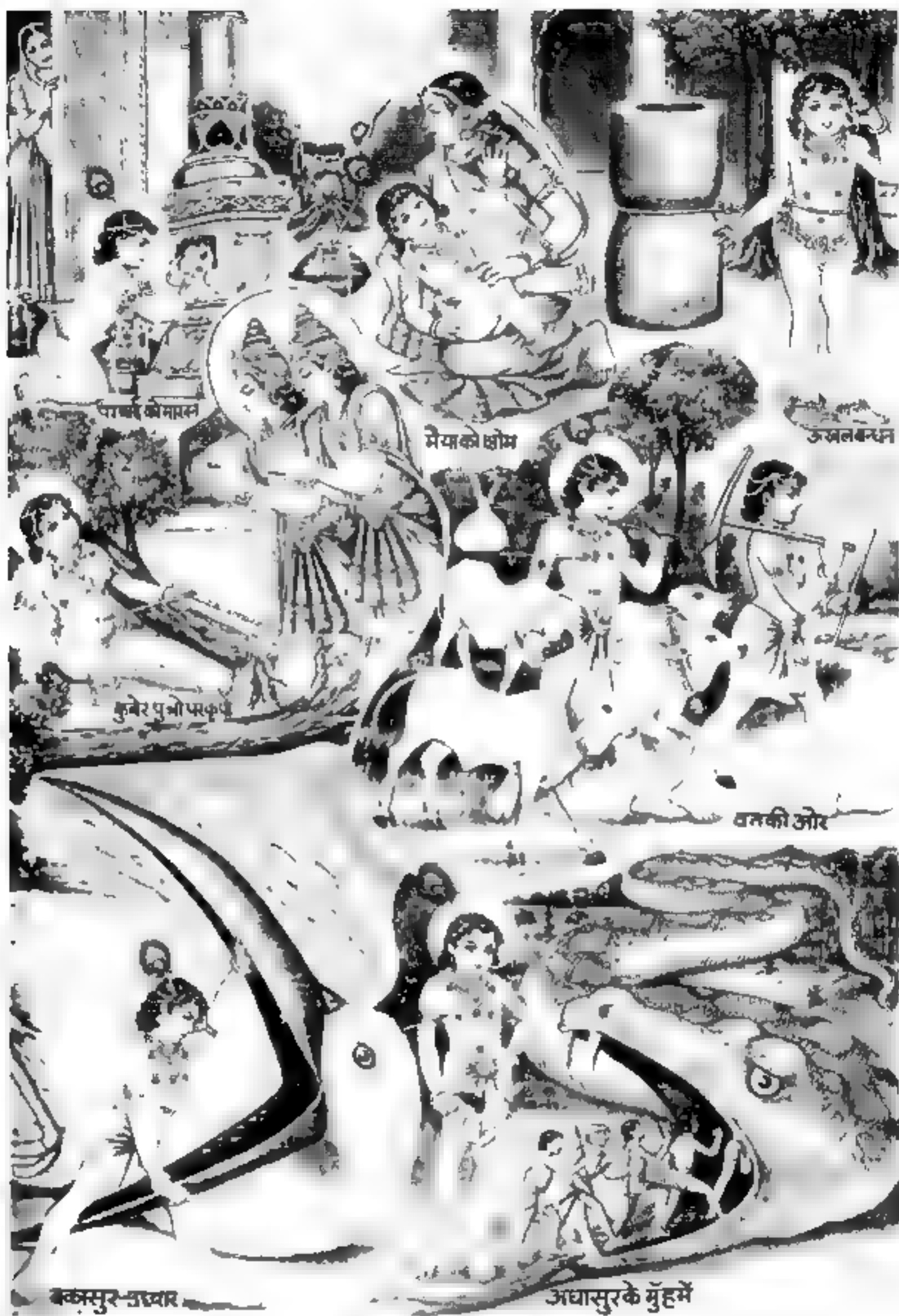
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಇಕ್ಷಾಕುವಿಗೆ ನಿಮಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನು ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಮಹರ್ಷಿ ವಸಿಷ್ಠನನ್ನು ಋತ್ವಿಜರನ್ನಾಗಿ ವರಣ ಮಾಡಿದನು. ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳಿದರು - ರಾಜನೇ! ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನನ್ನು ಮೊದಲೇ ವರಣಮಾಡಿರುವನು. || ೧ ||

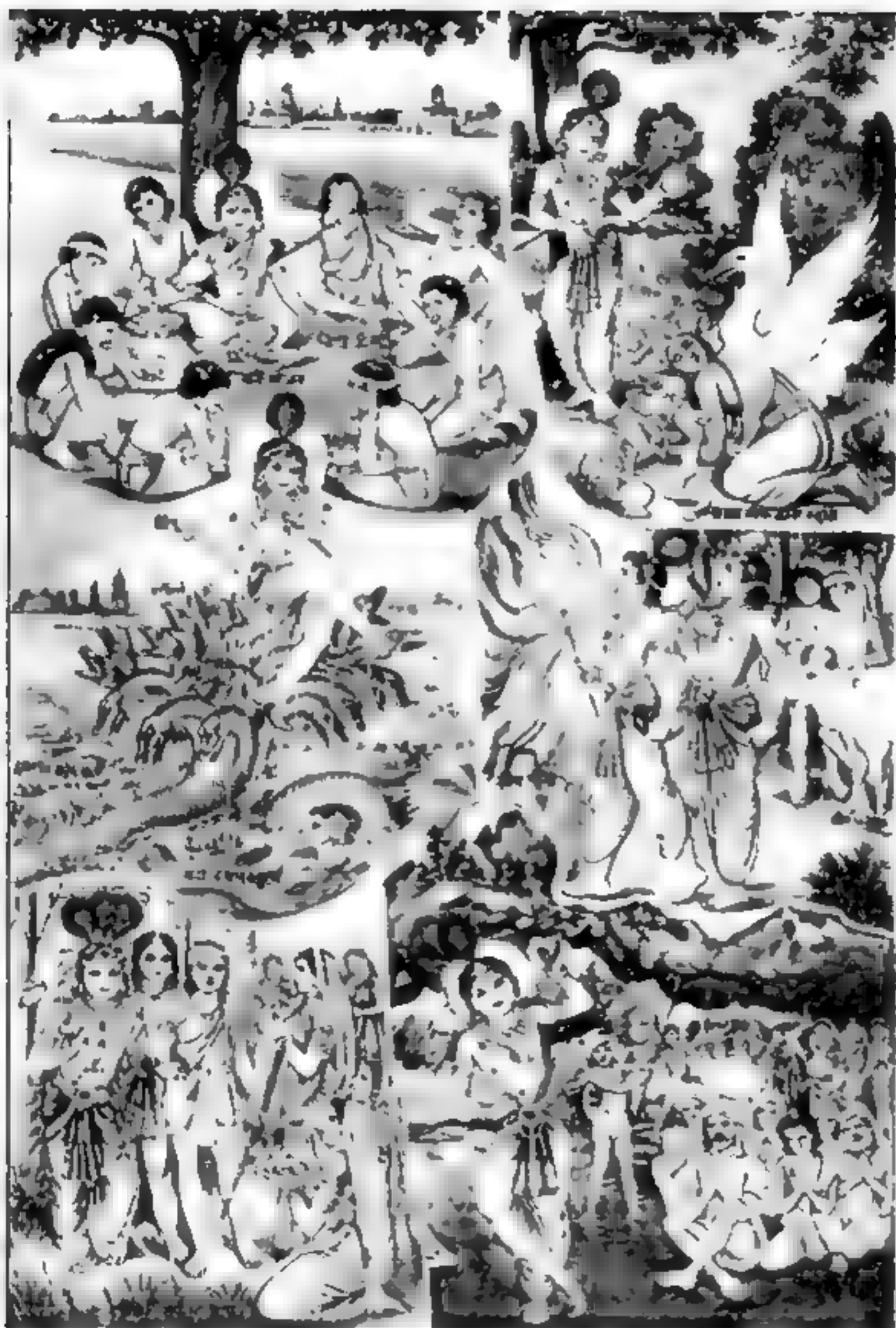
राजा भगीरथकी प्रार्थनापर भगवान् शिवका गङ्गाको अपने सिरपर धारण करना
Entreated by Bhagiratha Lord Śiva holds Gaṅgā on his head

मर्यादापुरुषोत्तम भगवान् श्रीराम
Lord Rāma the Maryādapuruṣottama

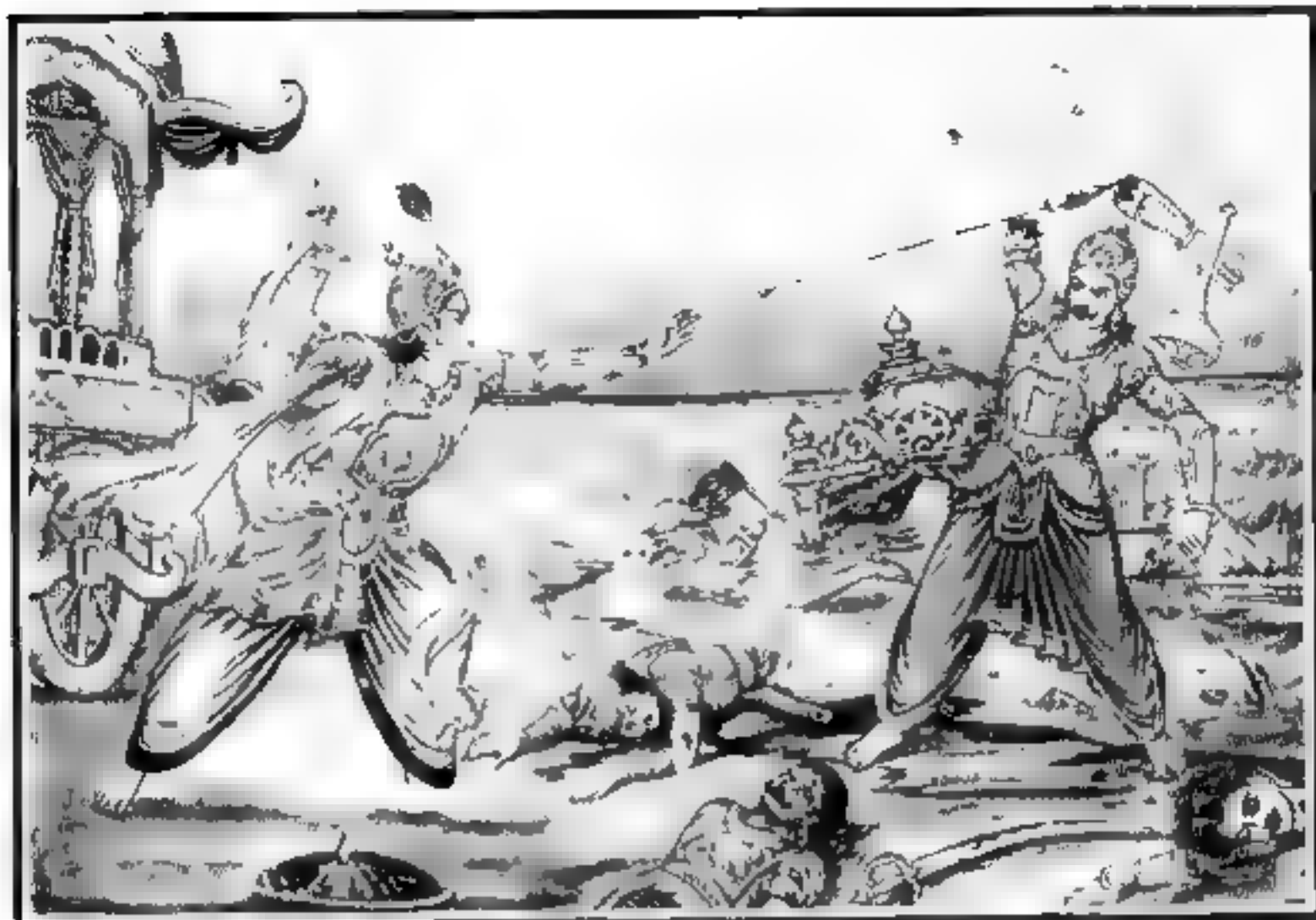
भगवान् श्रीकृष्णके बालचरित्र (क)
Childly pranks of Lord Śrī Kṛṣṇa (A)

भगवान् श्रीकृष्णके बालचरित्र (ख)
Childly pranks of Lord Śrī Kṛṣṇa (B)

जरामन्धके कारागारसे राजाओंकी मुक्ति
The release of kings from the prison of Jarāsandha

शाल्व-संग्राम

Battle with Śālva

दन्तवक्र और विदूरथका उद्धार
Liberation of Dantavakra and Vidūratha

माला देवकीक मृत पुत्रोंको वापस लाना

Restoration of dead sons of Devaki

यदुकुलके विनाशका शाप

Curse for the annihilation of Yadu dynasty

श्रीकृष्ण, गीतापुर

परमधाम-गमनके पूर्वकी झलकी
The glimpse of final departure of Lord

ತಂ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯಾಗಮಿಷ್ಯಾಮಿ ತಾವನ್ನಾಂ ಪ್ರತಿಪಾಲಯ |
ತೂಷ್ಣಿಮಾಸೀದ್ಧೃತಪತಿಃ ಸೋಽಪೀಂದ್ರಸ್ಯಾಕರೋನ್ಮಖಮ್
|| ೨ ||

ನಿಮಿಶ್ಚಲಮಿದಂ ವಿದ್ವಾನ್ಸ್ತಮಾರಭತಾತ್ಮವಾನ್ |
ಯುಕ್ತಿಗ್ರಹಪರೈಶ್ಚಾವನ್ನಾಗಮದ್ಯಾವತಾ ಗುರುಃ
|| ೩ ||

ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಕ್ರಮಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯ ಗುರುರಾಗತಃ |
ಅಶಪ್ತತತಾದ್ವೇಹೋ ನಿಮೇಃ ಪಂಡಿತಮಾನಿನಃ
|| ೪ ||

ನಿಮಿಃ ಪ್ರತಿದದೌ ಶಾಪಂ ಗುರವೇಽಧರ್ಮದರ್ಶಿನೇ |
ತವಾಪಿ ಪತತಾದ್ವೇಹೋ ಲೋಭಾದ್ಧರ್ಮಮಜಾನತಃ
|| ೫ ||

ಅತ್ಯುತ್ಸರ್ಜ್ಯ ಸ್ಥಂ ದೇಹಂ ನಿಮಿರಭ್ಯಾತ್ಮಕೋವಿದಃ |
ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋರ್ಜ್ಜ್ವಲೈಃ ಉರ್ವಶ್ಯಾಂ ಪ್ರಪಿತಾಮಹುಃ
|| ೬ ||

ಗಂಧವಸ್ತುಷು ತದ್ವೇಹಂ ನಿಧಾಯ ಮುನಿಸ್ತಮಾಃ |
ಸಮಾಪ್ತೇ ಸತ್ರಯಾಗೇಽಥ ದೇವಾನೂಚುಃ ಸಮಾಗತಾನ್
|| ೭ ||

ರಾಚ್ಛೋ ಜೀವತು ದೇಹೋಽಯಂ ಪ್ರಸನ್ನಾಃ ಪ್ರಭವೋ ಯದಿ |
ಪಥೇತ್ಯುಕ್ತೇ ನಿಮಿಃ ಪ್ರಾಹ ಮಾ ಭೂನ್ತೇ ದೇಹಬಂಧರಮ್
|| ೮ ||

ಯಸ್ಯ ಯೋಗಂ ನ ಪಾಂಥಂತಿ ವಿಯೋಗಭಯಕಾತರಾಃ |
ಭಜಂತಿ ಚರಣಾಂಭೋಜಂ ಮುನಯೋ ಹರಿಮೇಧಸಃ
|| ೯ ||

ದೇಹಂ ನಾವರುರುಕ್ಷೇಽಹಂ ದುಃಖತೋಳಿಭಯಾವಹಮ್ |
ಸರ್ವತ್ರಾಸ್ಯ ಯತೋ ಮೃತ್ಯುರ್ಮೃತ್ಯಾ ನಾಮುದಾಕೇ ಯಥಾ
|| ೧೦ ||

ದೇವಾ ಉಚುಃ

ವಿದೇಹ ಉಷ್ಯತಾಂ ಕಾಮಂ ರೋಚನೇಶು ಶರೀರಿಣಾಮ್ |
ಉನ್ಮೇಷಣನಿಮೇಷಾಭ್ಯಾಂ ಲಕ್ಷಿತೋಽಧ್ಯಾತ್ಮಸಂಸ್ಥಿತಃ
|| ೧೧ ||

ಅವನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ಷೆ ಮಾಡು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಮಿ ರಾಜನು ಮೌನವಾಗಿದ್ದನು. ಮುಷ್ಯರು ಇಂದ್ರನಿಂದ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಹೊರಟುಹೋದರು. || ೨ || ಜೀವನವು ಕ್ಷಣ ಭಂಗುರವಾದುದರಿಂದ ಮುಷ್ಯರಿಗಾಗಿ ಕಾಯುವುದು ಉಚಿತ ವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ನಿಮಿಯು ಮುಷ್ಯರು ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಬೇರೆ ಯುಕ್ತಿಜರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. || ೩ || ಗುರು ಮುಷ್ಯರು ಇಂದ್ರನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮರಳಿ ದಾಗ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ನಿಮಿಯು ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಕೋಪಗೊಂಡು - 'ತನ್ನನ್ನೇ ಮಹಾಪಂಡಿತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ಬಿದ್ದುಹೋಗಲಿ' ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತರು. || ೪ || ನಿಮಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಷ್ಯರಿಗೆ ಶಾಪವು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನೂ ಮುಷ್ಯರಿಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತನು - 'ಲೋಭವರವತನಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆದರಿಸದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಶರೀರವೂ ಬಿದ್ದುಹೋಗಲಿ.' || ೫ || ಹೀಗೆ ಶಾಪವನ್ನಿತ್ತು ಅತ್ಯುಪದ್ರಾಸಿಪುಣನಾದ ನಿಮಿಯು ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿದನು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಇತ್ತ ನನ್ನ ವೃದ್ಧ ಪ್ರಪಿತಾಮಹರಾದ ಮುಷ್ಯರೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿ, ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಉರ್ವಶಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದರು. || ೬ || ನಿಮಿರಾಜನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮುನಿಗಳು ರಾಜನ ಶರೀರವನ್ನು ಸುಗಂಧಿತ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದರು. ಸತ್ರಯಾಗವು ಮುಗಿದು ದೇವತೆಗಳು ಆಗಮಿಸಿದಾಗ ಯುಕ್ತಿಜರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. || ೭ || ಮಹಾನುಭಾವರೇ! ನೀವೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದೀರಿ. ನೀವು ಈ ಯಾಗದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರುವುದಾದರೆ ನಿಮಿರಾಜನ ಶರೀರವು ಪುನಃ ಜೀವಿತವಾಗಲಿ. 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳಿದಾಗ ನಿಮಿಯು ಹೇಳಿದನು - 'ನನಗೆ ಪುನಃ ದೇಹದ ಬಂಧನಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. || ೮ || ವಿಚಾರಶೀಲರಾದ ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿಸುವರು. ಅವನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನೇ ಭಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದುದಿನ ಈ ಶರೀರವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವುದು. ಈ ಭಯ ದಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಈ ಶರೀರದ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಾದರೋ ಮುಕ್ತರಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಿರು ವರು. || ೯ || ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಈಗ ದುಃಖ, ಶೋಕ, ಭಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣವಾದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮೀನಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮೃತ್ಯುಭಯವೇ ಇರುವಂತೆ ಈ ಶರೀರಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮೃತ್ಯುವೇ ಮೃತ್ಯುವಿದೆ.' || ೧೦ ||

ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಮುನಿಗಳೇ! ನಿಮಿರಾಜನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಶರೀರರಹಿತನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಲಿ. ಅವನು ಅಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಮಾಡಲಿ. ರಿಪುಗಳು ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುವುದರಿಂದ ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅರಿವು ಉಂಟಾಗುವುದು. || ೧೧ ||

ಆರಾಜಕಭಯಂ ಸ್ವಕಾಂ ಮನ್ಯಮಾನಾ ಮಹರ್ಷಯಃ |
ದೇಹಂ ಮಮಂಥುಃ ಸ್ವನಿಮೇಃ ಕುಮಾರಃ ಸಮಜಾಯತ || ೧೨ ||

ಜನ್ಮನಾ ಜನಕಃ ಸೋಽಭೂದ್ವೈದೇಹಸ್ತು ವಿದೇಹಜಃ |
ಮಿಥಿಲೋ ಮಥನಾಜ್ಞಾತೋ ಮಿಥಿಲಾ ಯೇನ ನಿರ್ಮಿತಾ || ೧೩ ||

ತಸ್ಮಾದುದಾವಸುಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಭೂನ್ನಂದಿವರ್ಧನಃ |
ತತಃ ಸುಕೇತುಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ ದೇವರಾತೋ ಮಹೀಪತೇ || ೧೪ ||

ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮದ್ರಥಸ್ತಸ್ಯ ಮಹಾವೀರ್ಯಃ ಸುದೃಢಿತಾ |
ಸುದೃಢೇರ್ಧೃಶ್ಚಕೇತುರ್ವೈ ಹರ್ಯತ್ಕೋಽಥ ಮರುಸ್ತತಃ || ೧೫ ||

ಮರೋಃ ಪ್ರತೀಪಕಸ್ತಸ್ಯಾಜ್ಞಾತಃ ಕೃತಿರಥೋ ಯತಃ |
ದೇವಮೀರ್ಧಸ್ತಸ್ಯ ಸುತೋ ವಿಪ್ರಕೋಽಥ ಮಹಾದೃತಿಃ || ೧೬ ||

ಕೃತಿರಾತಸ್ತತಸ್ತಸ್ಯಾನ್ಮಹಾರೋಮಾಥ ತಪ್ತತಃ |
ಸ್ವರ್ಗರೋಮಾ ಸುಹಸ್ತಸ್ಯ ಹ್ರಸ್ವರೋಮಾ ವೃಜಾಯತ || ೧೭ ||

ತತಃ ಸೀರಧ್ವಜೋ ಜಚ್ಛೇ ಯಜ್ಞಾಹ್ವಾಂ ಕರ್ಷತೋ ಮಹೀಮ್ |
ಪೀತಾ ಪೀರಾಗ್ರತೋ ಜಾತಾ ತಸ್ಮಾತ್ತೀರಧ್ವಜಃ ಸ್ವತಃ || ೧೮ ||

ಕುಶಧ್ವಜಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಸ್ತತೋ ಧರ್ಮಧ್ವಜೋ ನೃಪಃ |
ಧರ್ಮಧ್ವಜಸ್ಯ ವೌ ಪುತ್ರೌ ಕೃತಧ್ವಜಮಿತಧ್ವಜೌ || ೧೯ ||

ಕೃತಧ್ವಜಾತ್ಮೇಶಿದ್ವಜಃ ಪಾಂಡಿಕ್ಯಸ್ತು ಮಿತಧ್ವಜಾತ್ |
ಕೃತಧ್ವಜಸುತೋ ರಾಜಸ್ನಾತ್ಮವಿದ್ಯಾವಿತಾರದಃ || ೨೦ ||

ಪಾಂಡಿಕ್ಯಃ ಕರ್ಮತತ್ತ್ವಜ್ಞೋ ಭೀತಃ ಕೇಶಿದ್ವಜಾದುತಃ |
ಭಾನುಮಾಂಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಭೂಚ್ಛ್ರದ್ಯಮ್ನಸ್ತು ತಪ್ತತಃ || ೨೧ ||

ಶುಚಿಶ್ವತನಯಸ್ತಸ್ಯಾತ್ಮನದ್ವಾಪ್ತತೋಽಭವತ್ |
ಊರ್ಧ್ವಕೇತುಃ ಸನದ್ವಾಪಾದಚೋಽಥ ಪುರುಜಪ್ತತಃ || ೨೨ ||

ಅರಿಪ್ತನೇಮಿಸ್ತಸ್ಯಾಪಿ ಶ್ರುತಾಯುಪ್ತಪುಪಾಶ್ವಕಃ |
ತತ್ಪ್ರತ್ಯರಥೋ ಯಸ್ಯ ಕ್ಷೇಮಧಿರ್ಮಿಥಿಲಾಧಿಪಃ || ೨೩ ||

ತಸ್ಮಾತ್ಪರಥಪ್ತಸ್ಯ ಸುತಃ ಸತ್ಯರಥಪ್ತತಃ |
ಆಪೀಮಪಗುರುಸ್ತಸ್ಮಾದುಪಗುಪ್ತೋಽಗ್ನಿಸಂಭವಃ || ೨೪ ||

ವ್ಯಸ್ಥನತೋಽಥ ತಪ್ತೋ ಯುಯುಧೋ ಯತ್ಸುಪಾಪಾಃ |
ಶ್ರುತಸ್ತತೋ ಜಯಸ್ತಸ್ಮಾದ್ವಿಜಯೋಽಸ್ಮಾದೃತಃ ಸುತಃ || ೨೫ ||

ಇದುವ ಬಳಿ ರಾಜನು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಜನರಲ್ಲಿ ಆರಾಜಕ ಪರದಿನ್ನೊಂದಿಗು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ನಿಮಿ ರಾಜನ ಕರೀರವನ್ನು ಕಂಡರು. ಅದರಿಂದ ಓರ್ವ ಕುಮಾರನು ಹುಟ್ಟಿದನು || ೧೨ || ಆರಾಧಾರೋವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣ ಜನನಂದೂ, ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದ ದೇಹದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ವಿದೇಹನಂದೂ, ಕರೀರ ಮಂಥನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದನಾದ್ದರಿಂದ ಮಿಥಿಲನಂದೂ ಆ ಕುಮಾರನನ್ನು ಜನರು ಕರೆದರು. ಇವನೇ ಮಿಥಿರಾಪುರಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. || ೧೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಜನನಿಗೆ ಉದಾವಸುವೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನಿಗೆ ನಂದಿವರ್ಧನನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ನಂದಿವರ್ಧನನಿಂದ ಸುಕೇತು, ಅವನಿಗೆ ದೇವರಾತ, ದೇವರಾತನಿಗೆ ಬೃಹದ್ರಥ, ಬೃಹದ್ರಥನಿಗೆ ಮಹಾವೀರ್ಯ, ಮಹಾವೀರ್ಯನಿಗೆ ಸುದೃಢಿ, ಸುದೃಢಿಯಿಂದ ಧೃಷ್ಣೇತು, ಧೃಷ್ಣೇತುವಿನಿಂದ ಹರ್ಯತ್ಯ, ಅವನಿಗೆ ಮರು ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೧೪-೧೫ ||

ಮರುನಿಂದ ಪ್ರತೀಪಕ, ಪ್ರತೀಪಕನಿಂದ ಕೃತಿರಥ, ಕೃತಿರಥನಿಂದ ದೇವಮೀಥ, ದೇವಮೀಥನಿಂದ ಏಶುತ್, ಏಶುತ್ನಿಂದ ಮಹಾದೃತಿಯು ಜನ್ಮವಾಯಿತು. || ೧೬ || ಮಹಾದೃತಿಗೆ ಕೃತಿರಾತ, ಕೃತಿರಾತನಿಗೆ ಮಹಾರೋಮಾ, ಮಹಾರೋಮನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗರೋಮಾ, ಸ್ವರ್ಗರೋಮನಿಗೆ ಹ್ರಸ್ವರೋಮನು ಮಗನಾದನು. || ೧೭ ||

ಇದೇ ಹ್ರಸ್ವರೋಮನ ಪುತ್ರ ಸೀರಧ್ವಜ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ನೆಲವನ್ನು ಉಳುತ್ತಿರುವಾಗ ನೇಗಿಲಿನ ತುದಿಯಿಂದಾಗಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಸೀತೆಯು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದಳು. ಇದರಿಂದ ಇವನ ಹೆಸರು ಸೀರಧ್ವಜನೆಂದಾಯಿತು. || ೧೮ ||

ಸೀರಧ್ವಜನಿಗೆ ಕುಶಧ್ವಜ, ಕುಶಧ್ವಜನಿಗೆ ಧರ್ಮಧ್ವಜ, ಧರ್ಮಧ್ವಜನಿಗೆ ಕೃತಧ್ವಜ ಮತ್ತು ಮಿತಧ್ವಜರೆಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರಾದರು. || ೧೯ || ಕೃತಧ್ವಜನಿಗೆ ಕೇಶಿದ್ವಜ ಮತ್ತು ಮಿತಧ್ವಜನಿಗೆ ಪಾಂಡಿಕ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಕೇಶಿದ್ವಜನು ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದನು. || ೨೦ || ಪಾಂಡಿಕ್ಯನು ಕರ್ಮ

ಕಾಂಡದ ಮರ್ಮಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಕೇಶಿದ್ವಜನಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ಓಡಿಹೋದನು. ಕೇಶಿದ್ವಜನ ಪುತ್ರ ಭಾನುಮಾನ್, ಭಾನುಮಾನ್‌ನಿಗೆ ಕಕದ್ಯಮ್ನ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೨೧ ||

ಕಕದ್ಯಮ್ನನಿಂದ ಶುಚಿ, ಶುಚಿಯಿಂದ ಸನದ್ವಾಜ, ಸನದ್ವಾಜನಿಂದ ಊರ್ಧ್ವಕೇತು, ಊರ್ಧ್ವಕೇತುವಿನಿಂದ ಅಜ, ಅಜನಿಂದ ಪುರುಜತ್, ಪುರುಜತುವಿನಿಂದ ಅರಿಷ್ಠನೇಮಿ, ಅರಿಷ್ಠನೇಮಿಯಿಂದ ಶ್ರುತಾಯು, ಶ್ರುತಾಯುವಿನಿಂದ ಸುಪಾಶ್ವಕ, ಸುಪಾಶ್ವಕನಿಂದ ಚಿತ್ರರಥ, ಚಿತ್ರರಥನಿಂದ ಮಿಥಿಲಾಪತಿ ಕ್ಷೇಮಧಿಯು ಜನ್ಮ

ವಾಯಿತು. || ೨೨-೨೩ || ಕ್ಷೇಮಧಿಯಿಂದ ಸಮರಥ, ಸಮರಥನಿಂದ ಸತ್ಯರಥ, ಸತ್ಯರಥನಿಂದ ಉಪಗುರು, ಉಪಗುರುವಿನಿಂದ ಉಪಗುಪ್ತನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಇವನು ಅಗ್ನಿಯ ಅಂಶನಾಗಿ

ದ್ದನು. || ೨೪ || ಉಪಗುಪ್ತನಿಂದ ವ್ಯಸ್ಥನತ್ಯ, ವ್ಯಸ್ಥನತ್ಯನಿಂದ ಯುಯುಧ, ಯುಯುಧನಿಂದ ಸುಭಾಷಾ, ಸುಭಾಷಾನಿಂದ ಮೃತ್, ಮೃತ್ನಿಂದ ಜಯ, ಜಯನಿಂದ ವಿಜಯ, ವಿಜಯನಿಂದ

ಮಹನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೨೫ ||

ಶುನಕಸ್ತುತುತೋ ಜಜ್ಞೇ ವೀತಹವ್ಯೋ ದೃತಿಸ್ತತಃ |
ಬಹುಲಾಶ್ವೋ ದೃತೇಸ್ತಸ್ಯ ಕೃತಿರಸ್ಯ ಮಹಾವಶೀ || ೨೬ ||

ದಿತೇ ವೈ ಮೈಥಿಲಾ ರಾಜನ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದಾಃ |
ಯೋಗೇಶ್ವರಪ್ರಸಾದೇನ ದ್ವಂದ್ವಮುಕ್ತಾ ಗೃಹೇಷ್ವಪಿ || ೨೭ ||

ಮತನಿಗೆ ಶುನಕ, ಶುನಕನಿಗೆ ವೀತಹವ್ಯ, ವೀತಹವ್ಯನಿಂದ ದೃತಿ, ದೃತಿಯಿಂದ ಬಹುಲಾಶ್ವ, ಬಹುಲಾಶ್ವನಿಂದ ಕೃತಿ, ಕೃತಿಗೆ ಮಹಾವಶೀ ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. || ೨೬ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಿಥಿಲನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮೈಥಿಲರೆಂದು ಕರೆಯಿತು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯಾದಿ ಮಹಾ-ಮಹಾ ಯೋಗೇಶ್ವರರ ಮಹಾನ್ ಕೃಪೆಯು ಇವರ ಮೇಲೆ ಇತ್ತು. || ೨೭ ||

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೩ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ನಿಮಿವಂಶಾನುವರ್ಣನಂ ನಾಮ ತ್ರಯೋದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೩ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಚಂದ್ರವಂಶದ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಅಥಾಹಃ ಪುತ್ರಯುತಾಂ ರಾಜನ್ವಂಶಃ ಸೋಮಸ್ಯ ಪಾವನಃ |
ಯಸ್ಮಿನ್ಪ್ರಲಾದಯೋ ಭೂಪಾಃ ಕೀರ್ತ್ಯಂತೇ ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಯಃ || ೧ ||

ಸಹಸ್ರಶಿರಸಃ ಪುಂಸೋ ನಾಭಿಹ್ರದಸರೋರುಹಾತ್ |
ಹಾತಸ್ಯಾಸೀತ್ಪತೋ ಧಾತುರಪ್ರಃ ಪಿತೃಸಮೋ ಗುಣೈಃ || ೨ ||

ಶ್ಯ ದೃಗ್ಶ್ಚೋಽಭವಪುತ್ರಃ ಸೋಮೋಽಮೃತಮಯಃ ಕಿಲ |
ವಿಪ್ರಾಷ್ಠಭೃಡುಗಣಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಕಲ್ಪಿತಃ ಪತಿಃ || ೩ ||

ಸೋಽಯಜದ್ಭಾಜಸೂಯೇನ ವಿಜತ್ಯ ಭುವನ್ವತ್ರಯಮ್ |
ಪತ್ನೀಂ ಬೃಹಸ್ಪತೇರ್ಧರ್ಪಾತ್ತಾರಾಂ ನಾಮಾಹರದ್ಬಲಾತ್ || ೪ ||

ಯದಾ ಸ ದೇವಗುರುಣಾ ಯಾಚಿತೋಽಭೀಕ್ಷತೋ ಮದಾತ್ |
ನಾತ್ಯಜತತ್ಕೃತೇ ಜಜ್ಞೇ ಸುರದಾನವವಿಗ್ರಹಃ || ೫ ||

ಮಕೋ ಬೃಹಸ್ಪತೇರ್ಧೇಷಾದಾಗ್ರಹೀತ್ಸಾಸುರೋಡುಪಮ್ |
ಹರೋ ಗುರುಸುತಂ ಸ್ನೇಹಾತ್ಸರ್ವಭೂತಗಣಾವೃತಃ || ೬ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಈಗ ನಾನು ನಿನಗೆ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಚಂದ್ರವಂಶದ ಚರಿತ್ರೆ ಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಪುರೂರವನೇ ಮೊದಲಾದ ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ರಾಜರ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೀರ್ತಿಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿದೆ. || ೧ || ಸಹಸ್ರಶೀರ್ಷನಾದ ವಿರಾಟುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರ್ಭವಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅತ್ರಿಯು ಮಗನಾದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಸಮ್ಭೂತರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನನೇ ಆಗಿದ್ದನು. || ೨ || ಆ ಅತ್ರಿಮಹರ್ಷಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಮೃತಮಯ ಚಂದ್ರನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ದೈವಧಿಗಳಿಗೂ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೂ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದನು. || ೩ || ಚಂದ್ರನು ಮೂರು ದೊಳುಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ರಾಜಸೂಯ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಚಂದ್ರನು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಹಾರಾದೇವಿಯನ್ನು ಒಲುತ್ತಾರವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವಹರಿಸಿದನು. || ೪ || ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಲು ಹಲವುಬಾರಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಂದ್ರನು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ದಾನವರಿಗೂ ಘೋರಸಂಗ್ರಾಮ ಎರ್ಪಟ್ಟಿತು. || ೫ || ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಅಸುರರೊಡನೆ ಚಂದ್ರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು. ಮಹಾದೇವನು ಸ್ನೇಹವತನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಭೂತಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಗುರು ಅಂಗಿರಸ್ಸುವಿನ ಪುತ್ರ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿದನು. || ೬ ||

ಸರ್ವದೇವಗಣೋಪೇತೋ ಮಹೇಂದ್ರೋ ಗುರುಮನ್ಮಥೂತ್ |
ಸುರಾಮರವಿನಾತೋಽಭೂತ್ ಸಮರಸ್ತಾರಕಾಮಯಃ |

|| ೭ ||

ನಿವೇದಿತೋಽಥಾಂಗಿದಾ ಸೋಮಂ ನಿರ್ಭತ್ಯ ವಿಶ್ವತ್ |
ತಾರಾಂ ಸ್ವಭರ್ತೇ ಪ್ರಾಯಚ್ಛದಂತರ್ವತ್ತೀಮದೈತ್ತತಿಃ |

|| ೮ ||

ತ್ವಜ ತ್ವಜಾತು ದುಷ್ಪಚ್ಛೇ ಮತ್ಕ್ಷೇತ್ರಾವಾಹಿತಂ ಪರೈಃ |
ನಾಶಂ ತ್ವಾ ಭಘ್ನಾಪ್ನುಯಾಂ ಸ್ಥಿಯಂ ಸಾಂತಾನಿಷಃ ಸತಿ |

|| ೯ ||

ತತ್ಕಾಶ ಪ್ರೀಡಿತಾ ತಾರಾ ಕುಮಾರಂ ಕನಕಪ್ರಭಮ್ |
ಸ್ತುತಾಮಾಂಗಿರಸಶಕ್ತೇ ಕುಮಾರೇ ಸೋಮ ನಿವ ೪ |

|| ೧೦ ||

ಮಮಾಯಂ ನ ತವೇಮ್ಭೃಷ್ಟಸ್ಥನಿವದಮಾನಯೋಃ |
ಪಪ್ರಚ್ಛುರ್ಯುಷಯೋ ದೇವಾ ಸ್ವಭೋಷೇ ಪ್ರೀಡಿತಾ ತು ಸಾ |

|| ೧೧ ||

ಕುಮಾರೋ ಮಾತರು ಪ್ರಾಹ ಕುಪಿತೋಽಲಿಲಬ್ಧಯಾ |
ಕಿಂ ನ ವೋಚ್ಯಪದ್ವತ್ತೇ ಆತ್ಮಾವಧಂ ವದಾತು ಮೇ |

|| ೧೨ ||

ಛಿಷ್ಣಾ ತಾಂ ರಹ ಆಹೂಯ ಸಮಪ್ರಾಕ್ಷಿಚ್ಛ ಸಾಂತ್ವಯನ್ |
ಸೋಮದೈತ್ಯಾಹ ತವಕ್ಕೆ ಸೋಮಸ್ತಂ ತಾವದಗ್ರಹೀತ್ |

|| ೧೩ ||

ತಸ್ಯಾಶ್ಚಯೋನಿರಕೃತ ಬುಧ ಇತ್ಯಭಿಧಾಂ ಕೃಪ |
ಬುಧ್ವಾ ಗಂಭೀರಯಾ ಯೇನ ಪುತ್ರೇಣಾಪೋದರಾಣ್ಕುರಮ್ |

|| ೧೪ ||

ಮಃ ಪುದೂದವಾ ಜಚ್ಛೇ ಇಲಾಯಾಂ ಯ ಉದಾಪೃತಃ |
ತಸ್ಯ ರೂಪಗುಣೌದಾರ್ಯಶೀಲದ್ರವಿಣವಿಶ್ರಮಾನ್ |

|| ೧೫ ||

ದೇವೇಂದ್ರನೂ ಕೂಡ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಗುರು
ವಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ವಹಿಸಿದನು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಾರೆಯ
ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ದೇವಾಸುರರಲ್ಲಿ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಘೋರ
ಸಂಗ್ರಾಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. || ೭ ||

ಬಳಿಕ ಅಂಗೀರಸ ಮಹರ್ಷಿಯು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು
ಸರ್ವವಿನಾಶಕರವಾದ ಈ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ವಾರ್ಧಿಸಿ
ಕೊಂಡನು. ವಿಶ್ವಕರ್ತೃವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಗೆದ್ದು,
ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಪತಿಯಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಂತೆ
ಮಾಡಿದನು. ತಾರೆಯು ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿರುವಳೆಂಬುದನ್ನು
ಅರಿತಾಗ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು - || ೮ || 'ಎಲೈ
ದುಷ್ಪಳೇ! ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇವಯವರ ಗರ್ಭವಿದೆ. ಅದನ್ನು
ನೀನೇದೇ ಪರಿತ್ಯಜಿಸು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮಾತ್ರವೂ ಅದು ಇರ
ಬಾರದು. ಭಯಪಡಬೇಡ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ದಹಿಸಹೋಗು
ವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದು, ಮೇಲಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ಸಂತಾನ ಪಡೆಯುವ ಆಶೆಯೂ ನನಗಿದೆ. ದೇವಿಯಾದ್ದರಿಂದ
ನೀನು ನಿರ್ದೋಷಳೂ ಆಗಿರುವೆ. || ೯ || ಪತಿಯ ಮೂತನ್ನು ಕೇಳಿ
ತಾರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ನಾಚಿಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯು ಚಿನ್ನದ ಕಾಣಿ
ಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿಶುವನ್ನು ಒಡನೆಯೇ ವಿಷರ್ಜಿಸಿದಳು. ಶಿಶು
ವಿನ ದಿವ್ಯಕಾಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಇಬ್ಬರೂ
ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಈ ಶಿಶುವು ತನಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಆಕಸಿದರು.

|| ೧೦ || ಆಶಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ 'ಇದು ನನ್ನ ಮಗು. ನಿನ್ನದಲ್ಲ'
ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಜಗಳಾಡಿದರು. ಈ ವಿವಾದವನ್ನು ಬಗೆ
ಹರಿಸಲು ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ತಾರೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ
ಕೇಳಿದರು - ಈ ಮಗು ಯಾರಿಗೆ ಸೇರಿದುದು' ಆದರೆ ತಾರೆಯು
ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ತನ್ನ ತಾಯಿಯ
ತೋರಿಕೆಯ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕುಪಿತನಾದ ಆ ಬಾಲಕನು ತಾಯಿಗೆ
ಹೇಳಿದನು - 'ಎಲೈ ದುಷ್ಪಳೇ! ನೀನೇನೆ ಮಾಡಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ? ಕುತ್ಸಿ
ವಾದ ನಿನ್ನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಬೇಗನೇ ನನಗೆ ಹೇಳು. ಯಾರ ಮಗ
ನೆಂದು ನಾನಾದರೂ ತಿಳಿಯಬೇಡವೇ? || ೧೨ || ಅದೇ ಸಮಯ
ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ತಾರೆಯನ್ನು ಏಕಾಂತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು
ಆಕೆಯನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಿ ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ತಾರೆಯು ಮೆಲ್ಲನೆ
'ಇದು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸೇರಿದುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಇದ
ರಿಂದಾಗಿ ಚಂದ್ರನು ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು.

|| ೧೩ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಬುಧನೆಂದು
ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಬಹಳ ಗಂಭೀರ
ವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಬಹಳ
ಆನಂದವಾಯಿತು. || ೧೪ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನೇ! ಬುಧನಿಗೆ ಇರೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪುರೂರ
ವನು ಹುಟ್ಟಿದನು ಎಂಬುದನ್ನೂ ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿರು
ವೆನು. ಒಂದು ದಿನ ದೇವೇಂದ್ರನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಮುಖಗಳಾದ
ನಾರದರು ಬುಧನ ಪುತ್ರನಾದ ಪುರೂರವನ ರೂಪ, ಗುಣ,
ಉದಾರಕ್ಕೆ ಶೀಲ-ಸ್ವಭಾವ, ಧನ-ಸಂಪತ್ತು, ಪರಾಕ್ರಮ ಇವುಗಳನ್ನು

ಪ್ರತ್ಯೋರ್ವಶೀಂದ್ರಭವನೇ ಗೀಯಮಾನಾನುರರ್ಪಿತಾ |
ತದಂತಿಕಮುಪೇಯಾಯ ದೇವೀ ಸ್ಮರಣರಾದೀತಾ || ೧೬ ||

ಮಿತ್ರಾವರುಣಯೋಃ ಶಾಪಾದಾಪನ್ನಾಸರಲೋಕತಾಮ್ |
ನಿಶಮ್ಯಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಕಂದರ್ಪಮಿವ ರೂಪಿಣಮ್ |
ದೃತಿಂ ವಿಷ್ಣುಃ ಲಲನಾ ಉಪತಸ್ತೇ ತದಂತಿಕೇ || ೧೭ ||

ಸ ತಾಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ನೃಪತಿರ್ಹರ್ಷೇಣೋತ್ಪಲ್ಲಲೋಚನಃ |
ಉವಾಚ ಶ್ವಶ್ರುಯಾ ವಾಚಾ ದೇವೀಂ ಹೃಷ್ಯತಸೂರುಹಃ || ೧೮ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಸ್ವಾಗತಂ ತೇ ವರಾರೋಹೇ ಆಸ್ಯತಾಂ ಕರವಾಮಿ ಕಿಮ್ |
ಸಂರಮಸ್ವ ದುಯಾ ಸಾಕಂ ರತಿನೌ ಶಾಶ್ವತೀಃ ಸಮಾಃ || ೧೯ ||

ಉರ್ವಶ್ಯವಾಚ

ಕಸ್ತಾಶ್ಚಯಿ ನ ಸಚ್ಚೇತ ಮನೋ ದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ಸುಂದರ |
ಯದಂಗಾಂತರಮಾಸಾದ್ಯ ಚ್ಯವತೇ ಹ ರಿರಂಸಯಾ || ೨೦ ||

ಏತಾವುರಗಾಕೌ ರಾಜನ್ ನ್ಯಾಸೌ ರಕ್ಷಸ್ವ ಮಾನದ |
ಸಂರಂಸ್ಯೇ ಭವತಾ ಸಾಕಂ ಶ್ಲಾಘ್ಯಃ ಸ್ವೀಕಾಂ ವರಃ ಸ್ಮೃತಃ || ೨೧ ||

ಘೃತಂ ಮೇ ವೀರ ಭಕ್ತಂ ಸ್ಯಾನ್ನೇಕ್ಷೇ ತ್ವಾನ್ಯತ್ರ ಮೈಥುನಾತ್ |
ವಿವಾಸಗಂ ಪತ್ತಥೇತಿ ಪ್ರತಿಪೇದೇ ಮಹಾಮನಾಃ || ೨೨ ||

ಅಹೋ ರೂಪಮಹೋ ಭಾಷೋ ನರಲೋಕ ವಿಮೋಹನಮ್ |
ಕೋ ನ ಸೇವೇತ ಮನುಷೋ ದೇವೀಂ ತ್ವಾಂ ಸ್ವಯಮಾಗತಾಮ್ || ೨೩ ||

ತಯಾ ಸ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠೋ ರಮಯಂತ್ಯಾ ಯಥಾರ್ಹತಃ |
ವೇಮೇ ಸುರವಿಹಾರೇಷು ಕಾಮಂ ಚೈತ್ರರಥಾದಿಶು || ೨೪ ||

ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಉರ್ವಶಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮಭಾವವು ಕುದಯಿಸಿತು. ಅದರಿಂದ ಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಆ ದೇವಾಂಗನೆಯು ಪುರೂರವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಳು. || ೧೬-೧೭ || ಮಿತ್ರಾವರುಣರು ಉರ್ವಶಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಶಾಪವೂ ಕೂಡ ಅವಳು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಲು ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಪುರುಷಶಿರೋಮಣಿ ಪುರೂರವನು ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಮನ್ಮಥನೇ ಆಗಿರುವನೆಂದು ಕೇಳಿ ಸುರಸಂದರಿಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯು ದೈರ್ಯ ವಹಿಸಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಪುರೂರವನ ಬಳಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದಳು. || ೧೭ || ದೇವಾಂಗನೆಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪುರೂರವರಾಜನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅರಳಿದವು. ಶರೀರವು ರೋಮಾಂಚನವಾಯಿತು. ಅವನು ಸಮಿಮಾತುಗಳಿಂದ ಇಂತೆಂದನು - || ೧೮ ||

ರಾಜಾ ಪುರೂರವನು ಕೇಳಿದನು - ಎಲೈ ಸುಂದರಿಯೇ ! ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೋ. ನಾನು ನಿನಗೇನು ಸೇವೆ ಮಾಡಲಿ ? ಒಲಿದು ಬಂದಿರುವ ಅರಗಿನಯೇ ! ನನ್ನೊಡನೆ ವಿಹರಿಸು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಈ ವಿಹಾರವು ಅನಂತಕಾಲದವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇರಲಿ. || ೧೯ ||

ಉರ್ವಶಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ಸುಂದರಾಂಗನೇ ! ನೀನು ಸೌಂದರ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವೆ. ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ನಿನ್ನಂತಹ ಕಡುಚೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸದೆ ಇರುವ ಕಾಮಿನಿಯರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ನಿನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕ್ಷೀಡಿಸಲು ತವಕಪಡುತ್ತಿದೆ. || ೨೦ || ರಾಜನೇ ! ಯಾವ ಪುರುಷನು ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಗುಣ ದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಶಂಸಾಯನಾಗಿರುವನೋ ಅಂತಹವನೇ ಸ್ವೀಕಾರಿಗೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ ಅದುದರಿಂದ ನಾನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಿಯತಮನೇ ! ನನ್ನದೊಂದು ಸಣ್ಣ ನಿಬಂಧನೆಯಿದೆ. ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡವಾಗಿ ಎರಡು ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಅವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸ ಬೇಕು. || ೨೧ || ವೀರಶಿರೋಮಣಿಯೇ ! ನಾನು ಕೇವಲ ಕುಪ್ಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿನ್ನುವೆನು. ಮೈಥುನದ ಸಮಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ನಿನ್ನನ್ನು ವಿವಶ್ಯನಾಗಿ ನೋಡಲು ಅವಕಾಶವಿರಬಾರದು. ಪುರೂರವನು 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. || ೨೨ || ಮತ್ತೆ ಉರ್ವಶಿಯ ಬಳಿ ಹೇಳಿದನು - ಆಹಾ ! ಎಂತಹ ರೂಪ ! ಎಂತಹ ಭಾವ ! ಎಂತಹ ಕ್ರೀಡೆ ! ಎಂತಹ ವಿಶ್ವಾಸ ! ಇವೆಲ್ಲವು ಯನುಷ್ಕರೋಕವನ್ನೇ ಮೋಹಿತಗೊಳಿಸುವಂತಹವು. ದೇವೀ ! ಕೃಪೆಮಾಡಿ ನೀನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವೆ. ಹಾಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾರು ತಾನೇ ಇರಬಲ್ಲನು ? || ೨೩ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಆಗ ಉರ್ವಶಿಯು ಕಾಮಕಾನ್ಯಾಸುಸಾರವಾಗಿ ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರೂರವನೊಂದಿಗೆ ವಿಹರಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಅವನೂ ಕೂಡ ದೇವತೆಗಳ ವಿಹಾರಸ್ಥಳವಾದ ಚೈತ್ರರಥ, ನಂದನ ವನ ಮೊದಲಾದ ಉಪವನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹರಿಸಿದನು. || ೨೪ ||

ರಮಮಾಣಸ್ತಯಾ ದೇವ್ಯಾ ಪದ್ಮಕಿಂಜಲ್ಯಗಂಧಯಾ |
ತನ್ಮುಖಾಮೋದಮುಷಿತೋ ಮುಮುದೇಽಹರ್ಗಣಾಸ್ತತೂನ್ || ೨೫ ||

ಅಪಶ್ಚನ್ನರ್ವಶೀಮಿಂದ್ರೋ ಗಂಧರ್ವಾಸ್ಸಮುಪೋದಯತ್ |
ಉರ್ವಶೀರಹಿತಂ ಮಹ್ಯಮಾಸ್ಥಾನಂ ನಾತಿಶೋಭತೇ || ೨೬ ||

ತೇ ಉಪೇತ್ಯ ಮಹಾರಾತ್ರೇ ತಮಸಿ ಪ್ರತ್ಯುಪ್ಪತ್ತೇ |
ಉರ್ವಶ್ಯಾ ಉರಣೌ ಜಹ್ನುರ್ನೃಪೌ ರಾಜನಿ ಜಾಯಯಾ || ೨೭ ||

ನಿಶದ್ಯಾಕ್ರಂದಿತಂ ದೇವೀ ಪುತ್ರಯೋರ್ನೀಯಮಾನಯೋಃ |
ಹತಾಸ್ತಮಂ ಕುನಾರ್ಥೇನ ಸಪುಂಸಾ ವೀರಮಾನಿನಾ || ೨೮ ||

ಯದ್ವಿಶ್ರಂಭಾದಹಂ ಸಪ್ತಾ ಹೃತಾಪತ್ಯಾ ಚ ದುಃಖಃ |
ಯಃ ಶೇತೇ ಸಿತಿ ಸಂತ್ರಸ್ತೋ ಯಥಾ ನಾರೀ ದಿವಾ ಪುಮಾನ್ || ೨೯ ||

ಇತಿ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣ್ಯವಿಫದ್ವಃ ಪ್ರತೋತ್ತ್ಮರಿವ ಕುಂಜರಃ |
ಸಿತಿ ನಿಶ್ಚಿಂತಮಾದಾಯ ವಿವರ್ಷೋಽಭ್ಯದ್ರವದ್ರವಾ || ೩೦ ||

ತೇ ವಿಸ್ತುಜ್ಯೋರಣೌ ತತ್ರ ವ್ಯದ್ಯೋತಂತ ಸ್ಯ ವಿದ್ಯುತಃ |
ಅದಾಯ ಮೇಷಾವಾಯಾಂತಂ ನಾನ್ಯಮೇಕ್ಷತ ಸಾ ಪತಿಮ್ || ೩೧ ||

ಐರೋಽಪಿ ತಯಸೇ ಜಾಯಾಮಪಶ್ಯನ್ನಿಧುನಾ ಇವ |
ತಚ್ಚಕ್ಷೋಃ ವಿಹ್ವಲಃ ತೋಚಸ್ತಭ್ರಾಮೋಸ್ತವಸ್ತಹೀಮ್ || ೩೨ ||

ಸ ತಾಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರೇ ಪರಸ್ಪತ್ಯಾಂ ಚ ತತ್ಸಖೀಃ |
ಪಂಚ ಪ್ರಹೃಷ್ಣವದಣಾಃ ಪ್ರಾಹ ಸೂಕ್ತಂ ಪುರೂರವಾಃ || ೩೩ ||

ಅಹೋ ಜಾಯೇ ತಿಷ್ಠ ತಿಷ್ಠ ಘೋರೇ ನ ತ್ಯಕ್ತಮರ್ಹಸಿ |
ಮಾಂ ತ್ವಮದ್ಯಾಪ್ಯನಿರ್ವೃತ್ಯ ವಚಾಂಸಿ ಕೃಣವಾವಹೈ || ೩೪ ||

ದೇವಿ ಉರ್ವಶಿಯ ಶರೀರದಿಂದ ಕಮಲಕೇಸರದಂತಹ ಸುಗಂಧವು ಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳೊಡನೆ ಪುರೂರವನು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅನಂದವಾಗಿ ವಿಹರಿಸಿದನು. ಅವನು ಆಕೆಯ ಮುಖಸುರಭಿಯಿಂದ ಮರುಳಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. || ೨೫ || ಇತ್ತ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರ್ವಶಿಯು ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಇಂದ್ರನು ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ - 'ಉರ್ವಶಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ ಅವಳನ್ನು ಕರೆತನ್ನಿರಿ, ಅವಳಲ್ಲದೆ ಈ ಸ್ವರ್ಗವು ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನೂ ಕಳಿಸಿದನು. || ೨೬ || ಆ ಗಂಧರ್ವರು ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ - ಉರ್ವಶಿಯು ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅಡವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡೂ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡುಹೋದರು. || ೨೭ || ತನ್ನ ಪುತ್ರರಂತೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಿಯ ಮೇಕೆಗಳ ಬೇ-ಬೇ ದ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗಂಧರ್ವರು ಅವನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಎದ್ದು ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಹೇಡಿಯನ್ನು ನಾನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸತ್ತೆ! ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆ! ಇವನಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಕೆಗಳನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸ ರಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಎಂದು ಮರುಗಿದಳು. || ೨೮ || ಇವನ ಮೇಲೆ ವಿಕ್ರಾಸವಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಕಳ್ಳರು ನನ್ನ ಮರಿಗಳನ್ನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಾನಾದರೂ ಹಾಳಾದೆ ನೋಡಿರಲ್ಲ! ಇವನು ಹಗಲಲ್ಲಿ ಗಂಡರಾಗಿದ್ದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ಹೆದರಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಾನೆ. || ೨೯ || ಪರಿಣಿತನೇ! ಅನೆಯನ್ನು ಅಂಕುಶದಿಂದ ತಿವಿಯುವಂತೆ ಉರ್ವಶಿಯು ತನ್ನ ವಾಗ್ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ರಾಜನನ್ನು ಘಾತಿಸಿದಳು. ರಾಜಾ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಭಾರೀ ಕೋಪ ಬಂತು ಹಾಗೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ವಿವಸ್ಥನಾಗಿಯೇ ಗಂಧರ್ವರತ್ತ ಓಡಿದನು. || ೩೦ || ಪುರೂರವನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಗಂಧರ್ವರು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದರು. ರಾಜನು ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಮರಳಿಸಿದಾಗ, ಉರ್ವಶಿಯು ಆ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ವಿವಸ್ಥನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಸರಿ! ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಆಕೆಯು ಪುರೂರವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು. || ೩೧ ||

ಪರಿಣಿತನೇ! ಪುರೂರವನು ಶಯನಾಗಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ತಮೆಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕಾಣದಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖ ವುಂಟಾಯಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಉರ್ವಶಿಯಲ್ಲೇ ನೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವನು ಅವಳಿಗಾಗಿ ಶೋಕದಿಂದ ವಿಹ್ವಲನಾಗಿ ಹುಚ್ಚಿನಂತೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಲೆದಾಡತೊಡಗಿದನು. || ೩೨ ||

ಹೀಗೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ವತೀ ನದೀತೀರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಉರ್ವಶಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಿಯರಾದ ಆಕೆಯ ಐವರು ಸಖಿಯರನ್ನೂ ನೋಡಿದನು. ಆಗ ಅನಂದಕುಂದಿಲನಾಗಿ ಅವನು ಸವಿಮಾತುಗಳಿಂದ ನುಡಿದನು. || ೩೩ || ಪ್ರಿಯೇ! ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲು! ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ಅರಿಯು. ಕಹೋರವಾದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವಳೇ! ಇಂದು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಸುಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಾರದು. ಕ್ಷಣಕಾಲವಾದರೂ ನಿಲ್ಲು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕಲಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತುದರೂ ಮಾತಾಡೋಣ || ೩೪ ||

ಸುದೇಹೋಽಯಂ ಪತತ್ಯತ್ರ ದೇವಿ ದೂರಂ ಹೃತ್ಪ್ರಯಾ |
ಖಾದಂತ್ಯೇನಂ ವೃಕಾ ಗೃಧ್ರಾಸ್ತತ್ಪ್ರಸಾದಸ್ಯ ನಾಸ್ತದ್ರಮಾ |
|| ೩೫ ||

ಉರ್ವಶ್ಯುವಾಚ

ಮಾ ಮೃಧಾಃ ಪುರುಷೋಽಸಿತ್ತಂ ಮಾ ಸ್ತತ್ಪಾದ್ಯುರ್ವಕಾ ಇಮೇ |
ಕ್ವಾಪಿ ಸಖ್ಯಂ ನ ವೈ ಸ್ವೀಕಾಂ ವೃಕಾಣಾಂ ಹೃದಯಂ ಯಥಾ |
|| ೩೬ ||

ಸ್ತ್ರಿಯೋ ಹೃಕರುಣಾಃ ಕ್ರೂರಾ ದುರ್ಮರ್ಜಾಃ ಪ್ರಿಯಾಹುಃ |
ಘಂತ್ಯಲ್ಪಾರ್ಥೋಽಪಿ ವಿಶ್ರಬ್ಧಂ ಪತಿಂ ಭ್ರಾತರಮವೃತ |
|| ೩೭ ||

ವಿಧಾಯಾಲೀಕವಿಶ್ರಂಭಮಚ್ಛೇಷು ತ್ವಕ್ಸೌಹೃದಾಃ |
ನವಂ ನವಮಭೀಪ್ಸಂತಃ ಪುಂಶ್ಚಲ್ಲಃ ಸ್ವೈರವೃತ್ತಯಃ |
|| ೩೮ ||

ಸಂವತ್ಸರಾಂತೇ ಹಿ ಭವಾನೇಕರಾತ್ರಂ ಮಯೀಶ್ವರ |
ವತ್ಸತ್ಯವತ್ಯಾನಿ ಚ ತೇ ಭವಿಷ್ಯಂತ್ಯಪರಾಣಿ ಭೋಃ |
|| ೩೯ ||

ಅಂತರ್ವತ್ಸೀಯುಪಾಲಕ್ತ ದೇವೀಂ ಸ ಪ್ರಯಯೌ ಪುರಮ್ |
ಪುನಸ್ತತ್ರ ಗತೋಽಬ್ಧಾಂತೇ ಉರ್ವಶೀಂ ವೀರಮಾತರಮ್ |
|| ೪೦ ||

ಉಪಲಬ್ಧ ಮುದಾ ಯುಕ್ತಃ ಸಮುವಾಸ ತಯಾ ನಿಶಾಮ್ |
ಅಶೈನಮುರ್ವಶೀ ಪ್ರಾಹ ಕೃಪಣಂ ಎರಹಾತುರಮ್ |
|| ೪೧ ||

ಗಂಧರ್ವಾನುಪಧಾವೇಷಾಂಸ್ತುಭ್ಯಂ ದಾಸ್ಯಂತಿ ಮಾಮಿತಿ |
ತಸ್ಯ ಸಂಸ್ತುವತಸ್ತುಷ್ಟಾ ಅಗ್ನಿಸ್ಥಾಲೀಂ ದದುರ್ನ್ಯಪ |
ಉರ್ವಶೀಂ ಮನ್ಯಮಾನಸ್ತಾಂ ಸೋಽಬುದ್ಧತ ಚರನ್ವನೇ |
|| ೪೨ ||

ಸ್ಥಾಲೀಂ ನೃಸ್ಯ ವನೇ ಗತ್ವಾ ಗೃಹಾನಾಥ್ಯಾಯತೋ ನಿಶಿ |
ತ್ರೇತಾಯಾಂ ಸಂಪ್ರವೃತ್ತಾಯಾಂ ಮನಸಿ ತ್ರಯೈವರ್ತತ |
|| ೪೩ ||

ದೇವೀ! ಈಗ ಈ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಪ್ರಸಾದವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನೀನು ಇದನ್ನು ದೂರಕ್ಕೆಸೆದು ಬಿಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ಪನ್ನ ಈ ಸುಂದರ ಶರೀರವು ಈಗಲೇ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವುದು. ನೀನು ಮೋಡು-ಮೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಇದನ್ನು ತೋಳಗಳು, ಹದ್ದುಗಳು ತಿಂದುಬಿಡುವುವು. || ೩೫ ||

ಉರ್ವಶಿಯು ಹೇಳಿದಳು - ರಾಜನೇ! ನೀನು ಪುರುಷ ನಾಗಿರುವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಾಯಬೇಡ. ಸತ್ತನಂತರ ತೋಳ ಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಬೇಡ. ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಂದಿಗೂ ನಿಜವಾದ ಮೈತ್ರಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೃದಯ ಮತ್ತು ತೋಳಗಳ ಹೃದಯ ಒಂದೇ ರೀತಿಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ. || ೩೬ || ಸ್ತ್ರೀಯರು ದಯಾಹೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರೌರ್ಯವು ಅವರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಗುಣವೇ ಆಗಿದೆ. ಶಾಳೆಯಿಲ್ಲದವರು ಪ್ರಿಯವಾದುದನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಶ್ವಾಸಪನ್ನಿಟ್ಟಿರುವ ಪತಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಸಹೋದರನ ನ್ನಾಗಲೀ ಅಕ್ಕಲಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂದೇ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. || ೩೭ || ಇವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೌಹಾರ್ದವೆಂಬುದು ಎಳೆಜ್ವಾಲದರೂ ಇರು ವುದಿಲ್ಲ. ಕುಲಟೆಯರಾದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅರಿಯದವರಿಗೆ ತೋರಿಕೆಯ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಮರುಕ ಎಲ್ಲದೆ ಶೂಕ-ಹೊಸ ಗಂಡುರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಣಿ ಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. || ೩೮ || ಮಹಾರಾಜಾ! ಧೈರ್ಯತಾಳು. ನೀನು ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರನಾಗಿರುವೆ. ಪರ್ಷಕೈಮ್ಮಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಇರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆಗ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಂತಾನಗಳು ಆಗಬಹುದು. || ೩೯ ||

ಉರ್ವಶಿಯು ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅರಿತು ಪುರೂರ ವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದನು. ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆದಾಗ ಪುನಃ ಅವಳು ಹೇಳಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೋದನು. ಆಗ ಉರ್ವಶಿಯು ಒರ್ವ ವೀರಪುತ್ರನ ತಾಯಿಯಾಗಿದ್ದಳು. || ೪೦ || ಉರ್ವಶಿಯ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ರಾಜನಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು. ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅವನು ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಕಳೆದನು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆಗುತ್ತಲೇ ಆಗಲಬೇಕಾದ ಸಮಯಬಂದಾಗ ವಿರಹ ದುಃಖ ದಿಂದ ಅವನು ದೀನನಾದನು. ಆಗ ಉರ್ವಶಿಯು ಹೇಳಿದಳು. || ೪೧ || 'ಮಹಾರಾಜ! ನೀನು ಈ ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡು. ಅವರು ಒಯ್ಯದರೆ ನಿನಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.' ಆಗ ಪುರೂರವನು ಗಂಧರ್ವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಪರಿಣಿತನೇ! ಪುರೂರವನ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾದ ಗಂಧರ್ವರು ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಅಗ್ನಿಸ್ಥಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ರಾಜನು ಆ ಅಗ್ನಿಸ್ಥಾಲಿಯನ್ನೇ ಉರ್ವಶಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ವನಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. || ೪೨ || ಅವನಿಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿದಾಗ ಅವನು ಆ ಅಗ್ನಿಸ್ಥಾಲಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಮರಳಿದನು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಸದಾ ಉರ್ವಶಿ ಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರಲು ಕೃತಯುಗವು ಕಳೆದು ತ್ರೇತಾಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧಜ್ವಾಲು ವೇದಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು. || ೪೩ ||

ಸ್ಥಾಲೀಸ್ಥಾನಂ ಗತೋಽಶ್ವತ್ತಂ ಶಮೀಗರ್ಭಂ ವಿಲಕ್ಷ್ಯ ಸಃ |
ತೇನ ದ್ವೇ ಅರಣೇ ಕೃತ್ವಾ ಉರ್ವಶೀಲೋಕಕಾಮ್ಯಯಾ || ೪೪ ||

ಉರ್ವಶೀಂ ಮಂತ್ರತೋ ಧ್ಯಾಯನ್ನಧರಾರಣಮುಕ್ತರಾಮ್ |
ಆತ್ಮಾನಮುಭಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಯತ್ತತ್ಪಜನನಂ ಪ್ರಭುಃ || ೪೫ ||

ತಸ್ಯ ನಿರ್ಮಂಥನಾಜ್ಞಾತೋ ಜಾತವೇದಾ ವಿಭಾಮುಃ |
ಶ್ರಯ್ಯಾ ಸ ವಿದ್ಯಯಾ ರಾಜಾ ಪುತ್ರತ್ವೇ ಕಲ್ಪಿತಸ್ವಿದೃಶ್ || ೪೬ ||

ತೇನಾಯಜತ ಯಜ್ಞೇಶಂ ಭಗವಂತಮಧೋಕ್ಷಜಮ್ |
ಉರ್ವಶೀಲೋಕಮನ್ವಿಚ್ಛನ್ನರ್ವದೇವಮಯಂ ಹರಿಮ್ || ೪೭ ||

ಏಕ ಏವ ಪುರಾ ವೇದಃ ಪ್ರಣವಃ ಸರ್ವವಾಪ್ತಯಃ |
ದೇವೋ ನಾರಾಯಣೋ ನಾಸ್ಯ ಏತೋಽಗ್ನಿವರ್ಣಾ ಏವ ಚ || ೪೮ ||

ಪುರೂರವಸ ವಿವಾಸೀತ್ತಯೀ ತ್ರೇತಾಮುಖೇ ನೃಪ |
ಅಗ್ನಿನಾ ಪ್ರಜಯಾ ರಾಜಾ ಲೋಕಂ ಗಾಂಧರ್ವಮೇಯವಾನ್ || ೪೯ ||

ಮೂರು ವೇದಗಳನ್ನು ಪೃಥಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ರಾಜನು ಅಗ್ನಿಸ್ಥಾಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿಮರದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರಣಿಮರವು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜನು ಅವುಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಎರಡು ಅರಣಿ (ಅಗ್ನಿಮಂಥನದ ಮರ)ಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದನು. ಮತ್ತೆ ಉರ್ವಶಿಯ ಲೋಕದ ಕಾಮನೆಯಿಂದ ಪುರೂರವನು ಕೆಳಗಿನ ಅರಣಿಯನ್ನು ಉರ್ವಶಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಮೇಲಿನ ಅರಣಿಯನ್ನು ಪುರೂರವನನ್ನಾಗಿ, ಮಧ್ಯದ ಮರವನ್ನು ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಡೆದನು. || ೪೪-೪೫ || ಹೀಗೆ ಮಂಥನ ಮಾಡುವಾಗ ಜಾತವೇದನೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು. ರಾಜಾ ಪುರೂರವನು ಆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತ್ರಯೀವಿದ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ಅಹವನೀಯ, ಗಾಹರ್ವತ್ಯ, ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನ್ನು ರಾಜನು ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. || ೪೬ || ಮತ್ತೆ ಉರ್ವಶಿಯ ಲೋಕದ ಬಯಲೆಯಿಂದ ಪುರೂರವನು ಆ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವದೇವ ಸ್ಮರಣವನ್ನೂ, ಇಂದ್ರಿಯಾಸೀತನೂ ಆದ ಯಜ್ಞಪತಿ ಭಗವಾನ್ ಕ್ಷೀಣಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. || ೪೭ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ತ್ರೇತಾಯುಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಏಕಮಾತ್ರ ಪ್ರಣವ (ಓಂಕಾರ) ಮಾತ್ರ ವೇದವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ವೇದ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಆದರ ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗಿದ್ದವು. ನಾರಾಯಣ ನೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಇತರ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿಗಳೂ ಮೂರಾಗದೆ ಒಂದೇ ಅಗ್ನಿದಿತ್ತು. ಹಂಸವೆಂಬ ಒಂದೇ ವರ್ಣ ಎದ್ದಿತ್ತು. || ೪೮ || ರಾಜೇಂದ್ರಾ! ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪುರೂರವನೆಂದಲೇ ವೇದತ್ರಯೀ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿತ್ರಯೀ ಇವುಗಳ ಅನಿರ್ಭಾವವಾಯಿತು. ಪುರೂರವರಾಜನು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಸಂತಾನ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಗಾಂಧರ್ವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. || ೪೯ ||

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೪ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾವುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಏಲೋಪಾಖ್ಯಾನೇ ಚತುರ್ವಿಂಶೋಧ್ಯಾಯಃ || ೧೪ ||

ಹದಿನೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಋಚೀಕ - ಜಮದಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಪರಮರಾಮರ ಚರಿತ್ರೆ

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಐಲಸ್ಯ ಚೋರ್ವಶೀಗರ್ಭಾತ್ ಪದಾಸನ್ನಾತ್ಮಜಾ ನೃಪ |
ಆಯುಃ ಶ್ರುತಾಯುಃ ಸತ್ಯಾಯಾ ರಯೋಽಥ ವಿಜಯೋ ಜಯಃ || ೧ ||

ಶ್ರುತಾಯೋರ್ವಾಸುಮಾನುತ್ಯಃ ಸತ್ಯಾಯೋಶ್ಚ ಶ್ರುತಂಜಯಃ |
ರಯಸ್ಯ ಸುತ ಏಕತ್ವಂ ಜಯಸ್ಯ ತನಯೋಽಮಿತಃ || ೨ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಉರ್ವಶಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಆಯುಃ, ಶ್ರುತಾಯುಃ, ಸತ್ಯಾಯುಃ, ರಯಃ, ವಿಜಯ ಮತ್ತು ಜಯ ಎಂಬ ಆರು ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. || ೧ || ಶ್ರುತಾಯುನಿಗೆ ವಸುಮಂಜನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಸತ್ಯಾಯುನಿಗೆ ಶ್ರುತಂಜಯನು, ರಯನಿಗೆ ಏಕನೂ, ಜಯನಿಗೆ ಅಮಿತರೆಂಬ ಪುತ್ರರಾದರು. || ೨ ||

ಭೀಮಸ್ತು ವಿಜಯಸ್ಯಾಥ ಕಾಂಚನೋ ಹೋತ್ರಕಸ್ತತಃ |
ತಸ್ಯ ಜಹ್ನುಃ ಸುತೋ ಗಂಗಾಂ ಗಂಡೂಪೀಕೃತ್ಯ ಯೋಽಪಿಬತ್ |
ಜಹ್ನೋಸ್ತು ಪೂರುಸ್ತತ್ಪುತ್ರೋ ಬಲಾಕಶ್ಚಾತ್ಮಜೋಽಪಃ |
|| ೩ ||

ತತಃ ಕುಶಃ ಕುಶಸ್ಯಾಪಿ ಕುಶಾಂಬುಸ್ತನಯೋ ಮರುಃ |
ಕುಶನಾಭಶ್ಚ ಚತ್ವಾರೋ ಗಾಧಿರಾಸೀತ್ಕುಶಾಂಬುಜಃ |
|| ೪ ||

ತಸ್ಯ ಸತ್ಯವತೀಂ ಕನ್ಯಾಮೃಚೀಕೋಽಯಾಚತ ದ್ವಿಜಃ |
ವರಂ ವಿಸದೃಶಂ ಮತ್ಯಾ ಗಾಧಿಭಾರ್ಗವಮಬ್ರವೀತ್ |
|| ೫ ||

ಏಕತಃ ಶ್ವಾದುಕರ್ಣಾನಾಂ ಪಯಾನಾಂ ಚಂದ್ರವರ್ಚಸಾಮ್ |
ಸಹಸ್ರಂ ದೀಯತಾಂ ಶುಲ್ಕಂ ಕನ್ಯಾಯಾಃ ಕುಶಿಕಾ ವಯಮ್ |
|| ೬ ||

ಇಹುಕ್ತಸ್ಯನ್ತಕಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಗತಃ ಸ ವರುಣಾಂಶಿಕಮ್ |
ಅನೀಯ ದತ್ತಾ ತಾನಶ್ವಾನುಪಯೇಮೇ ವರಾನನಾಮ್ |
|| ೭ ||

ಸ ಯುಷಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಃ ಪತ್ನ್ಯಾ ಪತ್ನ್ಯಾ ಚಾಪತ್ಯಕಾಮ್ಯಯಾ |
ಶ್ರಪಯಿತ್ವೋಭಯೈರ್ಮತ್ಸ್ಯಶ್ಚರಂ ಸ್ನಾತುಂ ಗತೋ ಮುನಿಃ |
|| ೮ ||

ತಾವತ್ಸತ್ಯವತೀ ಮಾತ್ರಾ ಸ್ವಚರುಂ ಯಾಚತಾ ಸತೀ |
ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಮತ್ಪಾತಯಾಯಚ್ಛಾತ್ರೇ ಮಾತುರದತ್ಸ್ವಯಮ್ |
|| ೯ ||

ತದ್ವಿಜ್ಞಾಯ ಮುನಿಃ ಪ್ರಾಹ ಪತ್ನೀಂ ಕಪ್ಪಮಕಾರಪೀಃ |
ಘೋರೋ ದಂಡಧರಃ ಪುತ್ರೋ ಭ್ರಾತಾ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತ ಮಃ |
|| ೧೦ ||

ಪ್ರಸಾದಿತಃ ಸತ್ಯವತ್ಯಾ ಮೈವಂ ಭೂದಿತಿ ಭಾರ್ಗವಃ |
ಅಥ ತರ್ಹಿ ಭವೇತ್ಪುತ್ರೋ ಜಮದಗ್ನಿಶ್ಚತೋಽಭವತ್ |
|| ೧೧ ||

ಢಾ ಚಾಭೂತುಮಹಾಪುಣ್ಯಾ ಕೌಶಿಕೇ ಲೋಕಪಾದನೀ |
ವೇಣೋಃ ಸುತಾಂ ರೇಣುಕಾಂ ವೈ ಜಮದಗ್ನಿರುವಾಹ ಯಾಮ್ |
|| ೧೨ ||

ವಿಜಯನಿಗೆ ಭೀಮ, ಭೀಮನಿಗೆ ಕಾಂಚನ, ಕಾಂಚನನಿಗೆ ಹೋತ್ರ, ಹೋತ್ರನಿಗೆ ಜಹ್ನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬೊಗಸೆ ಯಿಂದ ಕುದಿದ ಮಹಾ ಮಹಿಮನಾದ ಜಹ್ನುವು ಇವನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಜಹ್ನುವಿಗೆ ಪುರೂ, ಪುರೂನಿಗೆ ಬಲಾಕ, ಬಲಾಕನಿಗೆ ಅಜಕನೆಂಬವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೩ || ಅಜನ, ಪುತ್ರ ಕುಶನಾಗಿ ಇದ್ದನು. ಕುಶನಿಗೆ - ಕುಶಾಂಬು, ತನಯ, ಮರು, ಕುಶನಾಭ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುತ್ರರಾದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕುಶಾಂಬುವಿನ ಪುತ್ರ ಗಾಧಿ ಯಾದನು. || ೪ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ! ಗಾಧಿಗೆ ಸತ್ಯವತಿಯೆಂಬ ಕನ್ಯೆಯಿದ್ದಳು. ಯುಚೀಶ ಯುಷಿಯು ಗಾಧಿಯ ಒಳ ಸತ್ಯವತಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದನು. ಇವನು ತನ್ನ ಕನ್ಯೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವರನಲ್ಲವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಯುಚೀಶನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು - || ೫ || ಮುನಿವರ್ಯರೇ ! ಕುಶಿಕ ವಂಶದವರು ನಾವು. ನಮ್ಮ ಕನ್ಯೆ ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟವೇ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು - ಶರೀರವು ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದು ಒಂದು ಕಿವಿಯು ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ ಒಂದುಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕವಾಗಿ ತಂದು ನನಗೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಆಗ ಮದುವೆಯಾಗಬಹುದು. || ೬ || ಗಾಧಿಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವನ ಮನದಾಶಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಯುಚೀಶ ಮುನಿಯು ವರುಗನನ್ನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಂತಹ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ತಂದನು ಹಾಗೂ ಅವನ್ನು ನೋಡಿದ ಗಾಧಿಯು ಸತ್ಯವತಿಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. || ೭ ||

ಒಮ್ಮೆ ಸತ್ಯವತಿ ಮತ್ತು ಅವಳ ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂತಾನಾರ್ಥ ವಾಗಿ ಯುಚೀಶನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಯುಚೀಶ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪತ್ನಿಯ ಹಾಗೂ ಅತ್ತೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಬೇರೆ-ಬೇರೆಯಾಗಿ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಚರುವನ್ನು ಬೇಯಿಸಿಟ್ಟು ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. || ೮ || ಯುಷಿಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಚರುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರಬಹುದು ಎಂದು ಸತ್ಯವತಿಯು ತಾಯಿಯು ತಿಳಿದು, ಸತ್ಯವತಿಗಾಗಿ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿದ ಚರುವನ್ನು ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ತಾನು ತಿಂದಳು. ಸತ್ಯ ವತಿಯು ತಾಯಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಚರುವನ್ನು ತಿಂದುಬಿಟ್ಟಳು. || ೯ || ಯುಚೀಶ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಾಗ ಅವರು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸತ್ಯವತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು - ನೀನು ದೊಡ್ಡ ಅನರ್ಥ ವನ್ನೆಸಗಿದೆ. ಚರುವಿನ ವಿನಿಮಯದಿಂದಾಗಿ ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಘೋರ ಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ದಂಡಧರನಾದ ಕ್ಷಾತ್ರಸೃಭಾವವುಳ್ಳ ಮಗಳು ಹುಟ್ಟುವಳು. ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಮ ನಾಗುವನು. || ೧೦ || ಸತ್ಯವತಿಯು ಯುಚೀಶನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ - 'ಸ್ವಾಮಿ ! ಹೀಗಾಗಬಾರದು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದಳು. ಆಗ ಯುಚೀಶನಿಂದ- ಸರಿ. ಒಳ್ಳೆಯದು. ಮಗನ ಬದಲಿಗೆ ಮೊಮ್ಮಗನು ಅಂತಹ ಘೋರ ಪ್ರಕೃತಿಯವನಾಗುವನು. ಸಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವತಿಯು ಗರ್ಭದಿಂದ ಜಮದಗ್ನಿಯು ಜನ್ಮವಾಯಿತು. || ೧೧ || ಸತ್ಯವತಿಯು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸು ವಂತಹ ಪುಣ್ಯವತಿಯಾದ 'ಕೌಶಿಕ' ನದಿಯಾದಳು. ರೇಣು ಎಂಬ ಯುಷಿಯ ಕನ್ಯೆಯಾದ ರೇಣುಕೆಯನ್ನು ಜಮದಗ್ನಿಯು ವಿವಾಹವಾದನು. || ೧೨ ||

ತಸ್ಯಾಂ ವೈ ಭಾರ್ಗವಾಶುಷೇಃ ಸುತಾ ವಸುಮದಾದಯಃ |
ಯವೀಯಾಂಜದ್ಭಾ ಎತೇಷಾಂ ರಾಮ ಇತ್ಯಭಿವಿಶ್ರುತಃ || ೧೩ ||

ಯಮಾಹುರ್ವಾಸುದೇವಾಂತಂ ಹೃಹಯಾಣಾಂ ಕುಲಾಂಶಕಮ್ |
ಶ್ರೀಃ ಸಪ್ತಕೃತ್ಯೋ ಯ ಇಮಾಂ ಚಕ್ರೇ ನಿಘೃತ್ತಿಯಾಂ ಮಹೀಮ್ || ೧೪ ||

ದುಷ್ಕಂ ಕ್ಷತ್ರಂ ಭುವೋ ಭಾರಮಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಮನೀನಶತ್ |
ರಜಸ್ತಮೋವೃತಮಹಸ್ಪಲ್ಯುಸ್ಸಪಿ ಕೃತೇಂಽಹಸಿ || ೧೫ ||

ರಾದೋವಾಚ

ಕಿಂ ಪದಂಹೋ ಭಗವತೋ ರಾಜನ್ಯೈರಜಿತಾತ್ಮಭಿಃ |
ಕೃತುಂ ಯೇನ ಕುಲಂ ನಷ್ಟಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಮಭೀಕ್ಷ್ಣಶ್ಚ || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಕುಶ ಉವಾಚ

ಹೃಹಯಾಣಾಮಧಿಪತಿರಾರ್ಜುನಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ್ಷಭಃ |
ದತ್ತಂ ನಾರಾಯಣಸ್ಯಾಂಶಮೂರಾಧ್ಯ ಹರಿಕರ್ಮಭಿಃ || ೧೭ ||

ಬಾಹೂನ್ದಶಶತಂ ಲೇಭೇ ದುರ್ಧಾರ್ಷತ್ವಮರಾಶಿಷು |
ಅಪ್ಯಾವತೇಂದ್ರಿಯೌಚಸ್ತ್ರೀಕೇಶೋವೀರ್ಯಯೋಬಲಮ್ || ೧೮ ||

ಯೋಗೇಶ್ವರತ್ವಮೈಶ್ವರ್ಯಂ ಗುಣಾ ಯತ್ರಾಗಮಾವಯಃ |
ಚಚಾರಾವ್ಯಾಹತಗತಿಲೋಕೇಶು ಪದನೋ ಯಥಾ || ೧೯ ||

ಸ್ಮಿರತ್ಪ್ರರಾಜ್ಯತಃ ಕ್ರೀಡನ್ ರೇವಾಂಭಸಿ ಮದೋತ್ಕಟಃ |
ವೈಜಯಂತೀಂ ಸ್ವಜಂ ಬಿಭ್ರದ್ಬ್ರೂರೋಧ ಸಶಿತಂ ಭುಜೈಃ || ೨೦ ||

ವಿಶ್ವಾನಿತಂ ಸ್ಥುತಿರಿದಂ ಪ್ರತಿಸ್ತೋತಃಸರಿಜ್ವಲೈಃ |
ನಾಮೃಷ್ಯತಸ್ತು ತದ್ವೀರ್ಯಂ ವೀರಮಾನೀ ದತಾಸನಃ || ೨೧ ||

ರೇಣುಕೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಒಂದುದಿಗ್ಗುಳು ಮರುಮಂಡ
ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದರು, ಅವರಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯವನು
ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪರಶುರಾಮನಾಗಿದ್ದನು. || ೧೩ ||

ಹೃಹಯವಂತವಸ್ತು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಲೆಂದೇ ಸ್ವಯಂ ಭಗವಂತನೇ
ಪರಶುರಾಮ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂಕಾವತಾರ ಮಾಡಿದ್ದನು ಎಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರಶುರಾಮನು ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಇವ್ವಕ್ಷೋಂದು
ಬಾರಿ ನಿಘೃತ್ತಿಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. || ೧೪ || ಕ್ಷತ್ರಿಯರು
ಪರಶುರಾಮನ ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವು ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ
ಅವರು ಭಾರೀ ದುಷ್ಕರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದ್ವೇಷಿಗಳೂ, ರಜೋ
ಗುಣಗಳೂ ಆಗಿದ್ದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಮೋ ಗುಣಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರು.
ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ಭೂಭಾರಕರಾಗಿದ್ದರು. ಇದರ
ಫಲವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಪರಶುರಾಮನು ದುಷ್ಕ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು
ಇವ್ವಕ್ಷೋಂದು ಬಾರಿ ತಂದಿರು ಭೂಭಾರವನ್ನೂಲಿಸಿದನು. || ೧೫ ||

ಪರಿಕ್ಷಿದ್ಧಾಽನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ
ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ವಿಜಯರೋಬುಪರೂ ದುಷ್ಕರೂ
ಅವಶ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ ಅಂತಹ
ಯಾವ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಮರೇ-ಮರೇ
ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ವಂಶವನ್ನೇ ಸಂಹಾರಮಾಡಿದನು? || ೧೬ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಪರಿಕ್ಷಿತನೇ! ಆ
ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಹೃಹಯರಿಗೆ
ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಸೇವಾ-
ತುಷ್ಟ್ರಪಳಿಗಳಿಂದ ಭಗವನ್ನಾರಾಯಣನ ಅಂಕಾವತಾರನಾದ
ದತ್ತಾತ್ರೇಯನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು - ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬಾಹು
ಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಯಾವನೇ ತಕ್ಕವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತ
ಗೊಳಿಸದಂತಹ ವರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಜೊತೆಗೆ ಅಬಾಧಿತವಾದ
ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬಲವನ್ನೂ, ಅತುಲಸಂವತ್ಸನ್ನೂ, ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ,
ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ, ಶಾರೀರಿಕ ಬಲವನ್ನೂ ಅವನು
ದತ್ತಾತ್ರೇಯನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. || ೧೭-೧೮ ||

ಅವನು ಯೋಗೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮತ್ತು
ಅತಿಸೂಲ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುವಂತಹ ಎಲ್ಲ ಐಶ್ವರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಳು
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಅವನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಲ್ಲ ವಾಯುವಿನಂತೆ
ಯಾವುದೇ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೯ ||

ಒಮ್ಮೆ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವೈಜಯಂತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡ
ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನು ಅನೇಕ ಸುಂದರಿಯರೊಂದಿಗೆ ನರ್ತನಾ
ನದಿಯಲ್ಲಿ ಜಲವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಮದೋಗ್ನತನಾದ
ಸಹಸ್ರಬಾಹುವು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ನದಿಯ ವ್ಯವಾಹವನ್ನು ತಡೆದು
ಬಿಟ್ಟನು. || ೨೦ || ದಶಕಂಠ ರಾವಣನು ಅಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ
ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ನದಿಯ ನೀರು ಉಕ್ಕಿ ಅವನ ಶಿವಿರವು ಮುಳುಗಿ
ತೊಡಗಿತು. ರಾವಣನಾದರೋ ತನ್ನನ್ನು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ ವೀರ
ನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನ ಈ ಪರಾಕ್ರಮವು
ಅವನಿಂದ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೨೧ ||

ಗೃಹೀತೋ ಲೀಲಯಾ ಸ್ವೀಕಾಂ ಸಮಕ್ಷಂ ಕೃತಕಿಲ್ಬಿಷಃ |
ಮಾಹಿಷತ್ಯಾಂ ಸಂನಿರುದ್ಯೋ ಮುಕ್ತೋ ಯೇನ ಕಪಿರ್ಯಥಾ || ೨೧ ||

ಸ ಏಕದಾ ತು ಮೃಗಯಾಂ ವಿಚರನ್ನಿಹಿನೇ ವನೇ |
ಯದೃಚ್ಛಯಾಽಽಶ್ರಮಪದಂ ಜಮದಗ್ನೇರುಪಾವಿತತ್ || ೨೨ ||

ತಸ್ಯೈ ಸ ನರದೇವಾಯ ಮುನಿರರ್ಹಣಮಾಹರತ್ |
ಸಸ್ಯೈನ್ಯಾಮಾತ್ಮವಾಹಾಯ ಹವಿಷತ್ಯಾ ತಪೋಧನಃ || ೨೩ ||

ಸ ನೀರಸ್ತತ್ರ ತದ್ವೃಷ್ಟ್ಯಾ ಆತ್ಮೈಶ್ವರ್ಯಾತಿಶಾಯಿನಮ್ |
ತನ್ನಾದ್ವಿಯತಾಗ್ನಿಹೋತ್ಕ್ರಾಂ ಸಾಭಿಲಾಷಃ ಸ ಹೈಹಯಃ || ೨೪ ||

ಹವಿರ್ಧಾನೀಮೃಪೇರ್ಧರ್ಷಾನ್ನರಾನ್ವರ್ಣಮಚೋದಯತ್ |
ತೇ ಚ ಮಾಹಿಷತ್ವೀಂ ನಿನ್ಯುಃ ಸವತ್ಸಾಂ ಶ್ರಂದತೀಂ ಬಲಾತ್ || ೨೫ ||

ಅಥ ರಾಜನಿ ನಿಯೋತೇ ರಾಮ ಆಶ್ರಮ ಆಗತಃ |
ಮೃತ್ಯಾ ತತ್ರಸ್ಯ ದೌರಾತ್ಮ್ಯಂ ಚುಕ್ತೋಧಾಹಿರಿವಾಹತಃ || ೨೬ ||

ಘೋರಮಾದಾಯ ಪರಶುಂ ಸಕೂಣಂ ಚರ್ಮ ಕಾಮುಕಮ್ |
ಅನ್ವಧಾವತ ದುರ್ಧರ್ಷೋ ಮೃಗೇಂದ್ರ ಇವ ಯೂಥಜಮ್ || ೨೭ ||

ತನೂವತಂತಂ ಭೃಗುವರ್ಯಮೋಜಸಾ
ಧನುರ್ಧರಂ ಬಾಣಪರಶ್ವಧಾಯುಧಮ್ |
ಽರ್ಣೇಯಚರ್ಮಾಂಬರಮರ್ಷಧಾಮುಖಿ-
ರ್ಯುತಂ ಜಟಾಭಿರ್ದೃಶೇ ಪುಲಿಂ ಏಕನ್ || ೨೮ ||

ಅಚೋದಯದ್ವಿಸ್ತರಥಾಶ್ವಪತ್ತಿಭಿ-
ರ್ಗದಾಸಿಬಾಣಾರ್ಕ್ವಿಶತಭೃಶಕ್ತಿಭಿಃ |
ಅಶ್ವೈಃ ಸಪ್ತದಶಾತಿಭೀಷಣಾ
ವ್ರಾ ರಾಮ ಏಕೋ ಭಗವಾನಸೂದಯತ್ || ೨೯ ||

ರಾವಣನು ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು
ನಿಂದಿಸಿಕೊಡಗಿದಾಗ ಅವನು ನಾರಿಯರ ಇದುರಿನಲ್ಲೇ ಲೀಲಾ
ಪಾಲವಾಗಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿ ಮಾಹಿಷ್ವತಿಗೆ
ತಂದು ಕಪಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ರಾವಣನನ್ನು
ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಹೇಳಿದಾಗ
ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನು ಅವನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಗೊಳಿಸಿದನು. || ೨೧ ||

ಇಂತಹ ಅಕುಲ ವರಾಶ್ರಮಿಯಾದ ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನು
ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಗೊಂಡಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.
ದೈವವಶದಿಂದ ಅವನು ಜಮದಗ್ನಿ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮವನ್ನು
ತಲುಪಿದನು. || ೨೨ || ಪರಮ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಜಮದಗ್ನಿ
ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನುವಿದ್ದಿತು. ಅದರ ಪೃಥಿವ್ಯ
ದಿಂದ ಮುನಿಗಳು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೈಹಯಾವತಿಯನ್ನು,
ಮಂತ್ರಿ, ಸೈನ್ಯ, ವಾಹನಗಳೊಂದಿಗೆ ತುಂಬಾ ಸ್ವಾಗತ-ಸತ್ಕಾರ
ಮಾಡಿದರು. || ೨೩ || ವಿಠ ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನು ನೋಡಿದನು -
ಈ ಮುನಿಯ ಐಶ್ವರ್ಯವಾದರೋ ನನಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿದೆ.
ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಅವರ ಸ್ವಾಗತ-ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ವಿನಸ್ಸೂ ಅದರಿಂದ
ಕಾಮಧೇನುವನ್ನೇ ಕೊಂಡುಹೋಗಲು ಒಯಸಿದನು. || ೨೪ ||

ದುರಭಿಮಾನಿಯಾದ ಅವನು ಜಮದಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದೆ
'ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ' ಎಂದು ತನ್ನ
ಸೇವಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಇತ್ತನು. ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸೇವಕರು
ಕರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಅಂಬಾ, ಅಂಬಾ ಎಂದು ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ
ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಒಲವಂತವಾಗಿ ಮಾಹಿಷ್ವತಿಗೊಂಡು
ಹೋದರು. || ೨೫ || ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಡೆದಾಗ ಪರಶುರಾಮನು
ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ರಾಜನ ದುಷ್ಕೃತ್ಯದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿ
ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಸರ್ವದಂತೆ ಕೋಪದಿಂದ ಕಿಡಿ-ಕಿಡಿಯಾದನು.
|| ೨೬ || ಅವನು ತನ್ನ ಭಯಂಕರವಾದ ಗಂಡುಕೊಡಲಿಯನ್ನೂ
ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ, ಗುರಾಣಿಯನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು
ಯಾರಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲಾರದ ಸಿಂಹವು ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಗು
ವಂತೆ ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು. || ೨೭ ||

ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನು ಇನ್ನೇನು ತನ್ನ ನಗರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸು
ವಾಗಲೇ ಭಗವಾನ್ ಪರಶುರಾಮನು ಅತಿವೇಗದಿಂದ ತನ್ನ
ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವನ ರೂಪವು ಅತ್ಯಂತ
ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಬಾಣಗಳನ್ನೂ,
ಗಂಡುಕೊಡಲಿಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಮೃಗ
ಚರ್ಮವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದು ಅವನ ಜುಟಿಗಳು ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಂತೆ
ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. || ೨೮ || ಅವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಅರ್ಜುನನು
ಗಡ್ಡೆ, ಖಡ್ಗ, ಬಾಣ, ಮುಖ್ಯ ಶತಸ್ಥಿ, ಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಆಯುಧ
ಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾದ ಹದಿನೇಳು
ಅಶ್ವೈಃ ಚತುರಂಗಿಣಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ಪರಶುರಾಮನೊಂದಿಗೆ
ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಅಪಾರವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು
ಭಗವಾನ್ ಪರಶುರಾಮನೊಬ್ಬನೇ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ
ಬಿಟ್ಟನು. || ೨೯ ||

ಯತೋ ಯತೋಽಸೌ ಪ್ರತರ್ಜರಶ್ಚನೋ
ಮನೋಽನಿಲೌಕಾಃ ಪರಚಕ್ರಪಾದನಃ |
ತತ್ಪ್ರತಿಶ್ಚಕ್ಷುಷೋರುಕಂಧರಾ
ನಿಪೇತುರುವ್ಯಾಂ ಹತಸೂತವಾಹನಾಃ || ೩೧ ||

ದೃಷ್ಟಾ ಸ್ವಪ್ನಂ ರುಧಿರೌಘಕರ್ಷಮೇ
ರಣಾಚರೇ ರಾಸುಕುತಾರಸಾಯಕೈಃ |
ನಿವೃತ್ತಚರ್ಮಧ್ವಜಾಪವಿಗ್ರಹಂ
ನಿಪಾತಿಕಂ ಹೃದಯ ಆಪತದ್ರವಾ || ೩೨ ||

ಅರ್ಥಾರ್ಥನಃ ಸಂಚಪತೇಷು ಬಾಹುಭಿ-
ರ್ಧನುಷು ಬಾಣಾನ್ಯುಗಪತ್ ಸಂವಧೇ |
ರಾಮಾಯರಾಮೋಽಸ್ತದ್ಭಾಂಸನುಗ್ರಣೇಃ
ತಾನ್ವೇಕ ಧನ್ವೇಷುಭಿರಾಭ್ಯುತ್ಸಮಮ್ || ೩೩ ||

ಪುನಃ ಸ್ವಪ್ನಂ ರಚಲಾನ್ವಧೇಽಂಶ್ರಿತಾ-
ನುತ್ಪಿಶ್ಯ ವೇಗಾದಭಿಧಾವತೋ ಯುಧಿ |
ಭುಜಾನ್ಯುತಾರೇಣ ಕಶೋರನೇನಿನಾ
ಚರ್ಚಿದ ರಾಮಃ ಪ್ರಸುಪಂ ತಪ್ತೇರಿವ || ೩೪ ||

ಕೃತ್ಯಾತೋಃ ಶಿರಸ್ಸಿ ಗಿರೇಃ ಶೃಂಗಮಿವಾಹರತ್ |
ಹತೇ ಪಿತರಿ ತತ್ಪ್ರಾ ಅಯುತಂ ದುದ್ರುವೃರ್ಭಯಾತ್
|| ೩೫ ||

ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರೀಮುವಾವರ್ತ್ಯ ಸವತ್ಸಾಂ ಪರವೀರಹಾ |
ಸಮುಜೇತ್ಯಾತ್ರಯಂ ಪಿತ್ರೇ ಪರಿಶಿಷ್ಟಾ ಸಮರ್ಪಯತ್
|| ೩೬ ||

ಸ್ವರ್ಮೇ ತತ್ಕೃತಂ ರಾಮಃ ಪಿತ್ರೇ ಭ್ರಾತೃಭ್ಯ ವಿವ ಚ |
ದರ್ಶಯಾಮಾಸ ತಚ್ಚುತ್ಸಾ ಜಮದಗ್ನಿರಭಾಷತ
|| ೩೭ ||

ರಾಮ ರಾಮ ಮಹಾಬಾಹೋ ಭವಾನ್ವಾಪಮಹಾರೋತ್ |
ಅವಧೀನ್ಮದದೇವಂ ಯತ್ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ವೃಥಾ
|| ೩೮ ||

ವರಿಯಂ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಪ್ರಾತ ಕ್ಷಮಯಾರ್ಹಗಾತಾಂ ಗತಾಃ |
ಯಯಾ ದೋಷ ಗುಣದೇವಃ ಪಾರಮೇಷ್ವರಮಗಾತ್ಸವಮ್
|| ೩೯ ||

ಕ್ಷಮಯಾ ದೋಚತೇ ಲಿಕ್ತೀರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಸೌರೀ ಯಥಾ ಪ್ರಭಾ |
ಕ್ಷಮಿಣಾಮಾಸು ಭಗವಾನ್ಯುಷ್ಣತೇ ಹರಿರೀಶ್ವರಃ
|| ೪೦ ||

ಭಗವಾನ್ ಪರಶುರಾಮನ ಗತಿಯು ವಾಯು-ಮನೋವೇಗ
ದಂತಿತ್ತು. ಅವನು ಶತ್ರುಗಳ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೊಚ್ಚುತ್ತಲೇ ನಡೆಯು
ತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಗಂಡುಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಪ್ರಹರಿಸಿದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾರಥಿ
ಗಳು ವಾಹನದೊಂದಿಗೆ ನುಚ್ಚು ನೂರಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಹಾ ಮಹಾ
ವೀರರ ತೋಳು, ತೋಡೆ, ಹೆಗಲು ತುಂಡು-ತುಂಡಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ
ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. || ೩೧ || ಹೈಹಯಾವತಿಯ ಸೇನೆಯ ಸೈನಿಕರು,
ಅವರ ಧನುಸ್ಸುಗಳು, ಧ್ವಜಗಳು, ಗುರಾಣಿಗಳು ಭಗವಾನ್
ಪರಶುರಾಮನ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಬಾಣಗಳಿಂದ ತುಂಡು
ತುಂಡಾಗಿ ರಣರಂಗದ ರಕ್ತದ ಮೆಡುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು.
ದಾರುಣವಾದ ಈ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದ ಅರ್ಜುನ
ನಿಗೆ ಕೋಪವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಧನುಷ್ಪಾಣಿಯಾಗಿ
ಸ್ವತಃ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದನು. || ೩೨ || ಅವನು ಓಮ್ಮೆಗೆ ತನ್ನ
ಸಾವಿರ ಭುಜಗಳಿಂದ ಐದುನೂರು ಧನುಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳನ್ನು
ಹೂಡಿ ಪರಶುರಾಮನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಸಮಸ್ತ
ಶ್ವದ್ರಾಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಪರಶುರಾಮನು ಒಂದೇ
ಧನುಸ್ಸಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಒಂದೇ ಬಾಣದಿಂದ ಆ
ಐದುನೂರು ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ತುಂಡರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು. || ೩೩ || ಈಗ
ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನೂ, ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನೂ
ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಪರಶುರಾಮನ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದನು. ಆದರೆ
ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ಶಿಲ್ಪವಾದ ಗಂಡುಕೊಡಲಿಯಿಂದ
ಕ್ಷಾಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನ ಸರ್ವಗಳ ಹಡೆಗಳೆತ್ತಿದ್ದ ಸಾವಿರ
ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. || ೩೪ || ಬಾಹುಗಳು ಕತ್ತರಿಸಿದ
ಬಳಿಕ ಪರ್ವತದ ತಿಖಿರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಪರಶುರಾಮನು
ಅವನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ತಂದೆಯು ಸತ್ತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ
ಅವನ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು ಹೆದರಿ ಓಡಿಹೋದರು. || ೩೫ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಶತ್ರುವೀರಹಂತಕನಾದ ಪರಶುರಾಮನು
ಆತೀವ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದ ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಕರುದಿನೊಂದಿಗೆ
ಮರಳಿ ತಂದು ತನ್ನ ಅತ್ತಮದಲ್ಲಿದ್ದ ತಂದೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. || ೩೬ ||
ಮಾಹಿಷ್ಠಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಎದ್ದರನಕಾರ್ಯವನ್ನು
ತಂದೆಗೂ, ಸಹೋದರರಿಗೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು. ಮಹಾ
ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ವಿಷಯ
ವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಮದಗ್ನಿ ಋಷಿಗಳು
ಹೇಳಿದರು - || ೩೭ || "ರಾಮಾ! ಪರಶುರಾಮಾ! ನೀನು
ತುಂಬಾ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ ಮಹಾಬಾಹುನೇ! ನೀನು
ಮಹಾವೀರನೇ ಹೌದು. ಆದರೂ ಸರ್ವದೇವಮಯನಾದ
ರಾಜನನ್ನು ವೃಥಾ ಸಂಹರಿಸಿದೆ. || ೩೮ || ಮಗು! ನಾವು
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಕುಣಿವುರುವುದರಿಂದಲೇ
ನಾವು ರೋಷದಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಲೋಕಗುರು
ವಾದ ದೇವನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನೂ ಕೂಡ ಕ್ಷಮೆಯಿಂದಲೇ
ಪರಮಪದವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರುವನು. || ೩೯ || ಕ್ಷಮೆಯಿಂದಲೇ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೋಪೆಯು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ವ
ಶಕ್ತನಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೂ ಕೂಡ ಕ್ಷಮೆಯುಳ್ಳವರ ಮೇಲೆ
ಬೇಗನೇ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. || ೪೦ ||

ರಾಜೋ ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತಸ್ಯ ವಧೋ ಬ್ರಹ್ಮವಧಾದ್ಗುರುಃ |
ತೀರ್ಥಸಂಸೇವಯಾ ಚಾಂಹೋ ಜಹ್ಯಂಗಾಚ್ಯುತಚೇತನಃ

|| ೪೦ ||

ಮಗು! ಸಾರ್ವಭೌಮ ನಾದ ರಾಜನ ವಧೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹತ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು. ಹೋಗು, ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳ ಸೇವನೆಗೈದು ನಿನ್ನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತೊರೆದುಕೋ." || ೪೦ ||

ಹದಿನೈವನೇ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧೫ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ಸವಮ ಸ್ತಂಭೇ ಪಂಚದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೫ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪರಶುರಾಮನಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಂಹಾರ - ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ವಂಶದ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಕುಕುಟುಂಬ

ಪಿತ್ರೋಪಶಿಕ್ಷಿತೋ ರಾಮಸ್ತಥೇತಿ ಕುರುನಂದನ |
ಸಂವತ್ಸರಂ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಂ ಚರಿತ್ವಾಽತ್ರಮಮಾವ್ರಜತ್

|| ೧ ||

ಕದಾಚಿದ್ರೇಣುಕಾ ಯಾತಾ ಗಂಗಾಯಾಂ ಪಥಮಾಲಿನಮ್ |
ಗಂಧರ್ವರಾಜಂ ತ್ರೀಡಂತಮಪ್ಸರೋಭಿರಪಶ್ಯತ

|| ೨ ||

ವಿಲೋಕಯಂತೀ ತ್ರೀಡಂತಮುದಕಾರ್ಥಂ ನದೀಂ ಗತಾ |
ಹೋಮವೇಲಾಂ ನ ಸ್ಮಾರ ಕಂಚಿತ್ಕ್ಷತ್ರರಥಸ್ವತಾ

|| ೩ ||

ಕಾಲಾತ್ಯಯಂ ತಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಮುನೇಃ ಶಾಪವಿಶಂಕಾ |
ಆಗತ್ಯ ಕಲಶಂ ತಸ್ಮೈ ಪುರೋಧಾಯ ಕೃತಾಂಜಲಿಃ

|| ೪ ||

ವೈಭಿಚಾರಂ ಮುನಿಜ್ಞಾತ್ವಾ ಪತ್ನ್ಯಾಃ ಪ್ರಕುಪಿತೋಽಬ್ರವೀತ್ |
ಘೃತೇಣಾಂ ಪುತ್ರಕಾಃ ಪಾಪಾಮಿತ್ಯುಕ್ತಾಸ್ತೇ ನ ಚಕ್ರರೇ

|| ೫ ||

ಕಾಮಃ ಸ್ವಾಸ್ಥೋದಿತಃ ಪಿತಾ ಭ್ರಾತೃಸ್ಥಾತ್ರಾ ಸಹಾವಧೀತ್ |
ಪ್ರಭಾವಜ್ಞೋ ಮುನೇಃ ಸಮ್ಯಕ್ಸಮಾಧೇಸ್ತಪಸ್ವತ್ ಸಃ

|| ೬ ||

ವರೇಣಚ್ಛಂದಯಾಮಾಸ ಪ್ರೀತಃ ಸತ್ಯವತೀಕುತಃ |
ವದ್ರೇ ಹತಾನಾಂ ರಾವೋಽಪಿ ಜೀವಿತಂ ಬಾಸ್ತು ತಿಂ ವಧೇ

|| ೭ ||

ಶ್ರೀಕುಕುಟುಂಬಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲ್ಲಿ ವರೇಕ್ಷಿತನೇ! ಹೀಗೆ ತಂದೆಯಿಂದ ಅಜ್ಞಪ್ತನಾದ ಪರಶುರಾಮನು 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಡನೆಯೇ ಹೊರಟು ಒಂದು ವರ್ಷಕಾಲ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮರಳಿದನು. || ೧ || ಒಮ್ಮೆ ಪರಶುರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದ ರೇಣುಕೆಯು ಗಂಗಾತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರಾಜನಾದ ಚಿತ್ರರಥನು ಕಮಲಗಳ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಅವ್ವರೆಯರೊಂದಿಗೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೨ || ರೇಣುಕೆಯು ನೀರು ತರಲು ನದಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರುವ ಗಂಧರ್ವನನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿ ದಳು ಹಾಗೂ ಐತಿರೇವರ ಕವನದ ಸಮಯವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಳು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಚಿತ್ರರಥನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. || ೩ || ಹವನದ ಸಮಯವು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಆಕೆಯು ಭಯಗೊಂಡು ಲಗುಚ್ಚಗೆ ಯಿಂದ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ನೀರಿನ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮುಂದಿರಿಸಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. || ೪ || ಜಮದಗ್ನಿ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಮಾನಸಿಕ ವೈಭಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ಹೇಳಿದರು - 'ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿರಾ! ಪಾಪಿನಿಯಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡಿರಿ.' ಆದರೆ ಅವನ ಯಾವ ಪುತ್ರನೂ ಆ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಮುಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೫ || ಬಳಿಕ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಕಿರಿಯ ವನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ತಾಯಿಯೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಹೋದರರನ್ನೂ ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಯೋಗ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. || ೬ || ಪರಶುರಾಮನ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸತ್ಯವತೀ ನಂದನ ಮಹರ್ಷಿ ಜಮದಗ್ನಿಯು ತುಂಬಾ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ 'ಮಗು! ನಿನಗೆ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ ವರವನ್ನು ಬೇಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಪರಶುರಾಮನು ಅಪ್ಪಾ! ನನ್ನ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಸಹೋದರರು ಜೀವಂತರಾಗಲಿ ಮತ್ತು ನಾನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ಮರಣೆಯು ಅವರಿಗೆ ಇರಬಾರದು' ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಬೇಡಿದನು. || ೭ ||

ಉತ್ತಮಸ್ತೇ ಕುಶಲಿಗೋ ನಿವ್ರಾಪಾಯ ಇವಾಂಜನಾ |
ಓಮರ್ವಿದ್ಯಾಪೂರ್ವೋವೀರ್ಯಂ ರಾಮಶ್ಚೈವ ಸುಹೃದ್ವಧಮ್ || ೮ ||

ಯೇಽರ್ಜುನಸ್ಯ ಸುತಾ ರಾವನ್ನರಂತಃ ಸ್ವಸಿತುರ್ನ ಧರ್ಮ |
ರಾಮವೀರ್ಯಪರಾಭೂತಾ ರೇಫಿರೇ ಶರ್ಮ ನ ಕ್ಷುಪಿತಾ || ೯ ||

ವಿಕದಾಽಽಶ್ರಮತೋ ರಾಮೇ ಸಭ್ರಾತರಿ ವನಂ ಗತೇ |
ವೈರಂ ಪಿಪಾಧಯುಷವೋ ಲಬ್ಧಚಿದ್ರಾ ಉಪಾಗಮನ್ || ೧೦ ||

ದೃಷ್ಟ್ವಾಗ್ನಿಗಾರ ಆಸೀನಮಾದೇಶಿತಧಿಯಂ ಮುನಿಮ್ |
ಭಗವಂತಮಶ್ಲೋಕೇ ಜಘ್ನುರೇ ಪಾಪನಿಶ್ಚಯಾಃ || ೧೧ ||

ಯಾಚ್ಯಮಾನಾಃ ಕೃಪಣಯಾ ರಾಮಮಾತ್ರಾತಿದಾರುಣಾಃ |
ಪ್ರಸಹ್ಯ ತಿರ ಉತ್ಕೃತ್ಯ ನಿನ್ಮುರೇ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧವಾಃ || ೧೨ ||

ರೇಣುಕಾ ದುಃಖತೋರ್ಗಾರ್ವಾ ನಿಘ್ನಂತ್ಯಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನಾ |
ರಾಮ ರಾಮೇಹಿ ಕಾತೇತಿ ವಿಚುಕ್ತೋಕ್ತೋಚ್ಚಕ್ಷುಃ ಸತೀ || ೧೩ ||

ಶದುಶ್ವಾತ್ಯ ದೂರಗೋ ಪಾ ರಾಮೇಷ್ವಾತ್ಮವತ್ಸುತಮ್ |
ಪ್ಲವಯಾಽಽಶ್ರಮಮಾಸಾದ್ಯ ವದ್ಯತೇ ಪಿತವಂ ಹತಮ್ || ೧೪ ||

ತದ್ಬುಧಿರೋಪಾಮರ್ಶಾತಿಶೋಕವೇಗವಿಮೋಹಿತಃ |
ಹಾ ಶಾತಸಾಧೋ ಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾಸ್ತಾನ್ ಗೃಹೋ ಭವಾನ್ || ೧೫ ||

ವಿಲಪ್ಯವಂ ಪಿತುರ್ದೇಹಂ ನಿಧಾಯ ಭಾತೃಪು ಸ್ವಯಮ್ |
ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಪರಶುಂ ರಾಮಃ ಕ್ಷತ್ರಾಂತಾಯ ಮನೋ ದಧೇ || ೧೬ ||

ಗತ್ವಾ ಮಾಹಿಷ್ಯತೀಂ ರಾಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಮಿಪತತ್ರಿಯಮ್ |
ತೇಷಾಂ ಪತೀರ್ಷಭೀ ರಾಜನ್ಯಧ್ಯೇ ಚಕ್ರೇ ಮಹಾಗಿರಿಮ್ || ೧೭ ||

ಪರಶುರಾಮನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎದ್ದವರಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕುಶಲರಾಗಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತರು. ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಪೋಬಲವನ್ನು ತಿಳಿದೇ ತನ್ನ ಸುಹೃದರನ್ನು ವಧಿಸಿದ್ದನು || ೮ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಪರಶುರಾಮನೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಪರಶುರಾಮನಿಂದ ಹತನಾದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಆಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು. || ೯ || ಒಂದುದಿನ ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ಸಹೋದರ ರೋದಿಗೆ ದರ್ಭೆ-ಸಮಿತ್ತು ತರಲು ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ವೈರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಇದೇ ಸುಸಂದರ್ಭವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಹಸ್ರಾರ್ಜುನನ ಮಕ್ಕಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. || ೧೦ ||

ಆಗ ಜಮದಗ್ನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೇ ತೊಡಗಿಸಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ಜ್ಞಾನವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಪಾಪಿಗಳು ಜಮದಗ್ನಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿದರು. ಅವರು ವೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ಪಾಪಪೂರ್ಣ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. || ೧೧ ||

ಪರಶುರಾಮನ ಕಾಯಿ ರೇಣುಕೆಯು ಅತಿರೀನಳಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದರ ಅವಲೋಕನ ಆಕೆಯ ಒಂದು ಮಾತೂ ಕೇಳದೆ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಮಹರ್ಷಿ ಜಮದಗ್ನಿಯ ತಿರುವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡುಹೋದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ನಿಜವಾಗಿ ಅವರು ನಿಜ ಕೃತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷೂರಿಯಾಗಿದ್ದರು. || ೧೨ || ದುಃಖ-ಶೋಕ ಕೀಡಿತಾಗಿದ್ದ ರೇಣುಕೆಯು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ತಲೆಯನ್ನೂ, ಎದೆಯನ್ನೂ ಬಡಿದು ಕೊಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೋಳಾಡುತ್ತಾ 'ಮಗು! ಪರಶುರಾಮಾ! ಜೀಗನೇ ಓಡಿ ಬಾ!' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೧೩ ||

ಪರಶುರಾಮನು ಬಹಳ ದೂರದಿಂದಲೇ 'ಹಾ ರಾಮಾ!' ಎಂಬ ಕರುಣಕ್ರಂದನ ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಅತಿಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ - ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. || ೧೪ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಆಗ ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಶೋಕಕ್ಕೆ ಕ್ರೋಧ, ಅಸಹಿಸ್ಪತ್ಯ, ಮಾನಸಿಕ ಕೀಡೆ ಮತ್ತು ಶೋಕದ ಅವೇಗದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಮೋಹವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ! ತಂದೆಯೇ! ನೀನಾದರೂ ಮಹಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದೆ. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನೀನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದೆಯಲ್ಲ! || ೧೫ || ಹೀಗೆ ವಿಲಾಪಗೈದು ಅವನು ತಂದೆಯ ಶರೀರವನ್ನು ಸಹೋದರರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸ್ವಯಂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗಂಜು ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ದುಷ್ಪ ಕೃತ್ರಿಯರ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಬಿಡುವ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. || ೧೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜೇಂದ್ರ! ಪರಶುರಾಮನು ಮಾಹಿಷ್ಯತಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಹಸ್ರಬಾಹು ಅರ್ಜುನನ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಗಳನ್ನು ಚೆಂಡಾಡಿ ನಗರ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡಹಾಕಿದನು. ಆ ನಗರದ ಶೋಭೆಯಾದರೂ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾಷಿಗಳಾದ ಕೃತ್ರಿಯರ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. || ೧೭ ||

ತದ್ರಕ್ಷೇನ ನದೀಂ ಘೋರಾಮಬ್ರಹ್ಮಾ ಭಯಾವಹಾಮ್ |
ಪೇತುಂ ಕೃತ್ವಾ ಪಿತೃವಧಂ ಕೃತ್ವೇಮಂಗಲಕಾರಿಣಿ || ೧೮ ||

ತ್ರಿಪದಕೃತ್ಯ ಪೃಥಿವೀಂ ಕೃತ್ವಾ ನಿಷ್ಕೃತಿಯಾಂ ಪ್ರಭುಃ |
ಸಮಂತಪಂಚಕೇ ಚಕ್ರೇ ಶೋಣಿತೋದಾನ್ ಹೃದಾನ್ವವ || ೧೯ ||

ಪಿತುಃ ಕಾಯೇನ ಸಂಧಾಯ ಶಿರ ಆದಾಯ ಬಹಿಃಪಿ |
ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ದೇವಮಾತ್ಮಾನಮಯಜಸ್ವಯೈಃ || ೨೦ ||

ದದೌ ಪ್ರಾಚೀಂ ದಿಶಂ ಹೋತ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮಣೇ ದಕ್ಷಿಣಾಂ ದಿಶಮ್ |
ಅರ್ಧಯುಗಮೇ ಪ್ರತೀಚೀಂ ವೈ ಉದ್ಗಾತ್ರೇ ಉತ್ತರಾಂ ದಿಶಮ್ || ೨೧ ||

ಅನ್ಯೇಭ್ಯೋಽವಾಂತರದಿಶಃ ಕಶ್ಯಪಾಯ ಚ ಮಧ್ಯತಃ |
ಆರ್ಯಾವರ್ತಮುವದ್ರಪ್ಯೇ ಸದಸ್ಯೇಭ್ಯಸ್ತತಃ ಪರಮ್ || ೨೨ ||

ತತಶ್ಚಾಪಭೃಘ್ನಾನ್ವನಿಧೂತಾಶೇಷಕಲ್ಪಿಷಃ |
ಸರಸ್ವತ್ಯಾಂ ಬ್ರಹ್ಮನದ್ಯಾಂ ರೇಚೇ ವ್ಯಭೃ ಇವಾಂಶುಮಾನ್ || ೨೩ ||

ಸ್ವದೇಹಂ ಜಮದಗ್ನಿಸ್ತು ಲಬ್ಧ್ವಾ ಸಂಜ್ಞಾನ್ವಲಕ್ಷಣಮ್ |
ಋಷೀಣಾಂ ಮಂಡಲೇ ಸೋಽಭೂತಪ್ರಮೋ ರಾಮಪೂಜಿತಃ || ೨೪ ||

ಜಾಮದಗ್ನೋಽಪಿ ಭಗವಾನ್ಪ್ರಾಮಃ ಕಮಲರೋಚನಃ |
ಆಗಾಮಿನ್ಯಂತರೇ ರಾಜಸ್ವರ್ಗಯಿಷ್ಯತಿ ವೈ ಬೃಹತ್ || ೨೫ ||

ಅಸ್ತೇಽದ್ಯಾಪಿ ಮಹೇಂದ್ರಾದ್ರೌ ನೃಸಿದಂಜಃ ಪ್ರಶಾಂತಧಿಃ |
ಉಪಗೀಯಮಾನಚರಿತಃ ಸಿದ್ಧಗಂಧರ್ವಚಾರಣೈಃ || ೨೬ ||

ದಿವಂ ಭೃಗುಷು ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಭಗವಾನ್ ಹರಿರೀಶ್ವರಃ |
ಅವತೀರ್ಯ ಪರಂ ಭಾರಂ ಭುವೋಽಪಸ್ತಪುತೋ ನೃಪಾನ್ || ೨೭ ||

ಗಾಧೇರಭೂಸ್ಥಪಾತೇಜಾಃ ಸಮಿದ್ಧ ಇವ ಪಾವಕಃ |
ತಪಸಾ ಕ್ಷಾತ್ರಮುತ್ಸ ಜ್ಞಯೋ ಲೇಭೇ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಮ್ || ೨೮ ||

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಯ ಚೈವಾಸನ್ಮುಕ್ತಾ ಏಕಶತಂ ನೃಪಃ |
ಮಧ್ಯಮಸ್ತು ಮಧುಚ್ಯವದಾ ಮಧುಚ್ಯವದ ಸ ಏವ ತೇ || ೨೯ ||

ಆವನ ರಕ್ತದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಯಂಕರ ನದಿಯೇ ಹರಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದ್ರೋಹಿಗಳ ಹೃದಯಗಳು ಭಯದಿಂದ ನಡುಗಿಹೋದುವು. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಆತ್ಮಾಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಗವಾನ್ ಪರಶುರಾಮನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜನೇ! ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಧೆಯ ನೆಪವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೃಥಿವಿಯನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಬಾರಿ ನಿಷ್ಕೃತಿಯ ಮಾಡಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ವಮಂತ ಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಕ್ತದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಒಂಭತ್ತು ಮಡುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನು. || ೧೮-೧೯ || ಪರಶುರಾಮನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಶಿರವನ್ನು ತಂದು ಮುಂಡದೊಡನೆ ಜೋಡಿಸಿ ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವದೇವಮಯನಾದ, ಅಶ್ವಸ್ಥರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. || ೨೦ || ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲವನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕನ್ನು ಹೋತ್ರವಿಗೂ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕನ್ನು ಅರ್ಧಯುಗವಿಗೂ, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕನ್ನು ಸಾಮಗಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ಗಾತ್ರವಿಗೂ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದನು. || ೨೧ || ಹೀಗೆಯೇ ಅಗ್ನೇಯಾದಿ ವಿದಿತಿಗಳನ್ನು ಋತ್ವಿಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಮಧ್ಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಉಪದ್ರಷ್ಟಾಣಿಗೆ ಆರ್ಯಾವರ್ತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಇತರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದನು. || ೨೨ || ಅನಂತರ ಯಜ್ಞಾಂತ ಅವಭೃತಾನ್ವನಮಾಡಿ ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದನು ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮನದಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳಿಲ್ಲದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದನು. || ೨೩ || ಮಹರ್ಷಿ ಜಮದಗ್ನಿಯವರಿಗೆ ಸ್ವತರೂಪ ಸಂಕಲ್ಪಮಯ ಶರೀರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಪರಶುರಾಮನಿಂದ ಸಮ್ಮಾನಿತರಾಗಿ ಅವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿಳನೆಯ ಯಜ್ಞಿಗಳಾದರು. || ೨೪ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಜಮದಗ್ನಿನಂದನ ಕಮಲರೋಚನ ಭಗವಾನ್ ಪರಶುರಾಮನು ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿದ್ದು ವೇದಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಮಾಡುವನು. || ೨೫ || ಅವನು ಇಂದೂ ಕೂಡ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವರೀತಿ ಯಿಂದಲೂ ದಂಡಿಸದ ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರೂ, ಗಂಧರ್ವರೂ, ಚಾರಣರೂ ಪರಶುರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮಧುರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಇರುವರು. || ೨೬ || ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಭಗವಾನ್ ಕ್ಷೀಣರಿಯು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭೃಗುವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವಕಾರವಸ್ಥೆಗೆ ಭೂಭಾರಕರಾದ ರಾಜರನ್ನು ಅನೇಕಬಾರಿ ಪಡಿಸಿದ್ದನು. || ೨೭ || ಗಾಧಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ವೃಜ್ಜಲಿತ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪರಮ ತೇಜಸ್ವಿಃ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಪುತ್ರನಾದನು. ಇವನು ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. || ೨೮ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಮೂರು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು ಅವರಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಮನು ಮಧುಚ್ಯವನು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪುತ್ರರೂ ಮಧುಚ್ಯವನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ವಿಖ್ಯಾತರಾದರು. || ೨೯ ||

ಪುತ್ರಂ ಕೃತ್ವಾ ಶುನಶೇಷಂ ದೇವರಾತಂ ಚ ಭಾರ್ಗವಮ್ |
ಆಜಗರ್ಹಂ ಸುತಾನಾಹ ಜ್ಞೇಷ್ಠ ಏಷ ಪ್ರಕಲ್ಪತಾಮ್ || ೩೦ ||

ಯೋ ವೈ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಮುಖೇ ವಿಶ್ರೇತಃ ಪುರುಷಃ ಪಶುಃ |
ಸ್ತುತ್ವಾ ದೇವಾನ್ ಪ್ರಚೇತಾದೀನ್ಮುಮುಚೇ ಪಾಶಬಂಧನಾತ್ || ೩೧ ||

ಯೋ ರಾತೋ ದೇವಯಜನೇ ದೇವೈರ್ಗಾಧಿಶು ತಾಪಸುಃ |
ದೇವರಾತ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ಶುನಶೇಷಃ ಸ ಭಾರ್ಗವಃ || ೩೨ ||

ಯೇ ಮಧುಚ್ಯವೋ ಜ್ಞೇಷ್ಠಾಃ ಕುಶಲಂ ಮೇನಿರೇ ನ ತತ್ |
ಅಶವತ್ಸಾನ್ಮುನಿಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಮ್ಲೇಚ್ಛಾ ಭವತ ದುರ್ಜನಾಃ || ೩೩ ||

ಸ ಕೋವಾಚ ಮಧುಚ್ಯವಾಃ ಸಾರ್ಥಂ ಪಂಚೂಷಾ ತತಃ |
ಯನ್ನೋ ಭವಾನ್ಮಂಜಾನೀತೇ ತ್ವಂವಿಷ್ಣುಮಹೇ ವಯಮ್ || ೩೪ ||

ಜ್ಞೇಷ್ಠಂ ಮಂತ್ರದ್ವಯಂ ಚಕ್ರಸ್ತಾ ಮನ್ವಂಜೋ ವಯಂ ಸೃಹಿ |
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ ಸುತಾನಾಹ ವೀರವಂತೋ ಭವಿಷ್ಯಥ |
ಯೇ ಮಾನಂ ಮೇಽನುಗೃಹ್ಣಂತೋ ವೀರವಂತದುರ್ಜನಾಃ || ೩೫ ||

ಏಷ ವಃ ಕುಶಿಕಾ ವೀರೋ ದೇವರಾತ್ರಮಸ್ತಿ |
ಅನ್ಯೇ ಭಾಷ್ಪಕೃತಾರಿತಜಯಕ್ರತುಮದಾದಯಃ || ೩೬ ||

ಏವಂ ಲೌಕಿಕಗೋತ್ರಂ ತು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ಯಃ ಪೃಥಗ್ವಿಧಮ್ |
ಪ್ರವರಾಂತರಮಾಪನ್ನಂ ತದ್ವಿ ಚೈವಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಿತಮ್ || ೩೭ ||

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಭೃಗುವಂಶೀಯ ಅಜಗರ್ಹನಪುತ್ರನೂ ತನ್ನ ಅಳಿಯನೂ ಆದ ಶುನಶೇಷನನ್ನು ಪುತ್ರರೂಪದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಇವನಿಗೆ ದೇವರಾತನೆಂದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಿತ್ತು. ಈ ಶುನಶೇಷನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯಣ್ಣನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. || ೩೦ || ಇವನು - ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಪತುವಾಗಿ ಕೊಂಡುತಂದ ವೃದ್ಧ ಭೃಗುವಂಶೀಯ ಶುನಶೇಷನಾಗಿದ್ದನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಪ್ರಜಾಪತಿ, ವರುಣ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಪಾಶಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಈ ಶುನಶೇಷನೇ ದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ 'ದೇವೈ ರಾತಃ' ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಗನುಸಾರ ಗಾಧಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಇವನು ದೇವರಾತನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಖ್ಯಾತನಾದನು. || ೩೧-೩೨ || ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಶುನಶೇಷನನ್ನು ಹಿರಿಯಣ್ಣನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಮಾತು ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು - 'ಎಲೈ ದುಷ್ಟರಾ! ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮ್ಲೇಚ್ಛರಾಗಿ' ಎಂದು ತಾಪಕೊಟ್ಟರು. || ೩೩ || ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ಸಹೋದರರು ಮ್ಲೇಚ್ಛರಾರಾಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮಧ್ಯಮ ಮಗನಾದ ಮಧುಚ್ಯವನು ತನ್ನಿಂದ ಹಿರಿಯವರಾದ ಐವತ್ತು ಮಂದಿ ತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ - 'ಅಪ್ಪಾ! ನೀವು ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ಅಪ್ಪನ ಕೊಡಿಸುವಿರೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಾವು ನಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೇವೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. || ೩೪ || ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮಧುಚ್ಯವನು ಮಂತ್ರದ್ವಯ, ಶುನಶೇಷನನ್ನು ಹಿರಿಯಣ್ಣನೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು - ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಸಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ತಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾಕಾರಿಯಾದ ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದನು - 'ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ನನ್ನ ಸಮ್ಮಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಆದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಂತಹ ಸಮುತ್ಸರಕ್ಕೆ ಪಡೆದ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು. 'ನಿಮಗೂ ಸಮುತ್ಸರಾಗಲಿ' ಎಂದು ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಕೀರ್ವದಿಸುತ್ತೇನೆ. || ೩೫ || ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಕ್ಕಳರಾ! ಈ ದೇವರಾತ ಶುನಶೇಷನೂ ನಿಮ್ಮ ಗೋತ್ರದವನೇ ಆಗಿರುವನು. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯಿರಿ. ಪರಿಣಿತನೇ! ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಅಪ್ಪನ, ಹಾರಿತ, ಜಯ, ಕ್ರತುಮಾನ್ ಮೊದಲಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. || ೩೬ || ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಸಂತಾನದಿಂದ ಲೌಕಿಕಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭೇದಗಳಾದವು ಮತ್ತು ದೇವರಾತನನ್ನು ಹಿರಿಯಣ್ಣನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಪ್ರವರವೂ ಬೇರೆಯಾಯಿತು. || ೩೭ ||

ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೬ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಶೋಷಣೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೬ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧ, ರಜೆ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರ ವಂಶದ ವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಕುಲ ಉವಾಚ

ಯಃ ಪುರೂರವಸಃ ಪುತ್ರ ಆಯುಶ್ವಸ್ಯಾಭವನ್ಮತಾಃ |
ನಹುಷಃ ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧಶ್ಚ ರಜಃ ರಂಭಶ್ಚ ವೀರ್ಯವಾನ್ || ೧ ||

ಅನೇನಾ ಇತಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಶೃಣು ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧೋಽನ್ವಯಿಮ್ |
ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧಸುತಸ್ಯಾಸನ್ನಹೋತ್ರಸ್ಯಾತ್ಮಜಾಸ್ತಯಃ || ೨ ||

ಕಾಶ್ಯಃ ಕುಶೋ ಗೃತ್ಸಮದ ಇತಿ ಗೃತ್ಸಮದಾದಧೂತ್ |
ಶುನಕಃ ಶೌನಕೋ ಯಸ್ಯ ಬಹ್ವಚಪ್ರವರೋ ಮುನಿಃ || ೩ ||

ಕಾಶ್ಯಸ್ಯ ಕಾಶಿಸ್ತತ್ಪುತ್ರೋ ರಾಷ್ಟ್ರೋ ದೀರ್ಘಾತಮಃಪಿತಾ |
ಧನ್ವಂತರಿರ್ದೈರ್ಘ್ಯಾತಮ ಆಯುರ್ವೇದಪ್ರವರ್ತಕಃ || ೪ ||

ಯಜ್ಞಭುಗ್ವಾಸುದೇವಾಂಶಃ ಸ್ತುತಮಾತ್ಮಾರ್ತಿಸಾಶನಃ |
ತತ್ಪುತ್ರಃ ಕೇತುಮಾನಸ್ಯ ಜಜ್ಞಃ ಭೀಮರಥಧೃತಃ || ೫ ||

ದಿವೋದಾಸೋ ದ್ಯುಮಾಂಸ್ತಸ್ಯಾತ್ಮಕರ್ತವ್ಯ ಇತಿ ಸ್ತುತಃ |
ಸ ಏವ ತಪ್ತುಜಿದ್ವತ್ಸ ಯತಧ್ವಜ ಇತಿರೀತಃ |
ತಥಾ ಕುವಲಯಾತ್ಮ್ಯತಿ ಪ್ರೋಕ್ಷೋಽಲರ್ಕಾದಯಸ್ತತಃ || ೬ ||

ಪ್ರಪ್ನವರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಪಪ್ನವರ್ಷತತಾನಿ ಚ |
ಸಾಲರ್ಕಾದಪರೋ ರಾಜನ್ಯೇದಿನೀಂ ಬುಭುಜೇ ಯುವಾ || ೭ ||

ಅಲರ್ಕಾತ್ಸಂತತಿಶ್ವಸ್ಯಾತುನೀತೋಽಥ ಸುಕೇತನಃ |
ಧರ್ಮಕೇತುಃ ಸುತಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ಸತ್ಯಕೇತುರಜಾಯತ || ೮ ||

ಧೃವಕೇತುಃ ಸುತಸ್ತಸ್ಮಾತುಕುಮಾರಃ ಕ್ಷೀರಪ್ಪರಃ |
ವೀತಿಹೋತ್ರಸ್ಯ ಭರ್ಗೋಽತೋ ಭಾರ್ಗಭೂಮಿರಭೂನ್ಮಪಃ || ೯ ||

ಇತೀಮೇ ಕಾಶಯೋ ಭೂಪಾಃ ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧಾನ್ವಯಾಯಿನಃ |
ರಂಭಸ್ಯ ರಭಸಃ ಪುತ್ರೋ ಗಂಭೀರಶಾಕ್ತಿಯಸ್ತತಃ || ೧೦ ||

ತಸ್ಯ ಕ್ಷೀತ್ರೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಜ್ಞಃ ಶೃಣು ವಂಶಮನೇನಸಃ |
ಪುದ್ಗುತಃ ಶುಚಿಶ್ವಸ್ಯಾತ್ಮಿಕುಕುದ್ಧರ್ಮಸಾರಥಿಃ || ೧೧ ||

ತತಃ ಶಾಂತದಯೋ ಜಜ್ಞಃ ಕೃತಕೃತ್ಯಃ ಸ ಆತ್ಮವಾನ್ |
ಜಜ್ಞಃ ಪಂಚಶತಾನ್ಯಾಸನ್ನತಾಕಾಮಮಿಹೋಜಾಮ್ || ೧೨ ||

ಶ್ರೀಕುಲಕಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರಿಣಿತನೇ |
ಪುರೂರವನಿಗೆ ಆಯುವಂಟ ಓರ್ವ ಮಗನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ
ನಹುಷ, ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧ, ರಜ, ಶಕ್ತಿಶಾಲಿರಂಭ ಮತ್ತು ಅನೇನಾ ಎಂಬ
ಐದು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಈಗ ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧನ ವಂಶವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.
ಕೇಳು. ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧನಿಗೆ ಸುಹೋತ್ರನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಸುಹೋತ್ರ
ನಿಗೆ - ಕಾಶ್ಯ, ಕುಶ, ಗೃತ್ಸಮದರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಾದರು.
ಗೃತ್ಸಮದನಿಗೆ ಶುನಕ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈ ಶುನಕನ ಪುತ್ರನೇ ಯಗ್ನೇದಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಷ್ಯಮುನಿವರ ಶೌನಕನು. || ೧-೩ || ಕಾಶ್ಯನ ಪುತ್ರ ಕಾಶಿ.
ಕಾಶಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ದೀರ್ಘಾತಮಾ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾತಮನಿಗೆ
ಧನ್ವಂತರಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನೇ ಆಯುರ್ವೇದದ
ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. || ೪ || ಇವನು ಯಜ್ಞಭಾಗದ ಭೋಕ್ತೃವೂ
ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನ ಅಂಶನಾಗಿರುವನು. ಇವನ ಸ್ಮರಣ
ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ರೋಗಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ.
ಧನ್ವಂತರಿಗೆ ಕೇತುಮಂಶ ಪುತ್ರನಾದನು. ಕೇತುಮಂಶನಿಗೆ ಭೀಮ
ರಥನು ಪುತ್ರನಾದನು. || ೫ || ಭೀಮರಥನಿಗೆ ದಿವೋದಾಸನು.
ದಿವೋದಾಸನಿಗೆ ದ್ಯುಮಾನ್ ಆದನು. ಇವನಿಗೆ ಪ್ರತರ್ಧನ ಎಂಬ
ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರೂ ಇದೆ. ಈ ದ್ಯುಮಂಶನೇ ಶತ್ರುಜಿತ್, ವತ್ಸ
ಯತಧ್ವಜ ಮತ್ತು ಕುವಲಯಾತ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೂ
ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ದ್ಯುಮಂಶನಿಗೆ ಅಲರ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ
ಪುತ್ರರಾದರು. || ೬ || ಪರಿಣಿತನೇ! ಅಲರ್ಕನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ
ರಾಜನೂ ಅರವತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಯುವಕನಾಗಿದ್ದು
ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿಲ್ಲ. || ೭ || ಅಲರ್ಕನ ಪುತ್ರನು ಸಂತತಿ. ಸಂತತಿಗೆ
ಸುನೀಥ, ಸುನೀಥನಿಗೆ ಸುಕೇತನ, ಸುಕೇತನನಿಗೆ ಧರ್ಮಕೇತು,
ಧರ್ಮಕೇತುವಿಗೆ ಸತ್ಯಕೇತು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೮ || ಸತ್ಯಕೇತುವಿಗೆ
ಧೃವಕೇತು, ಧೃವಕೇತುವಿನಿಂದ ರಾಜಾಸುಕುಮಾರನು, ಸುಕುಮಾರ
ನಿಂದ ವೀತಿಹೋತ್ರ, ವೀತಿಹೋತ್ರನಿಂದ ಭರ್ಗ ಮತ್ತು ಭರ್ಗ
ನಿಂದ ರಾಜಾ ಭಾರ್ಗಭೂಮಿಯ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. || ೯ ||

ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೃತ್ಯವೃದ್ಧನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಕಾಶಿಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ
ರಾಜರು. ರಂಭನಿಗೆ ರಭಸನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನಿಂದ
ಗಂಭೀರ, ಗಂಭೀರನಿಂದ ಅಕ್ರಿಯನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. || ೧೦ ||
ಅಕ್ರಿಯನ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವಂಶವು ನಡೆಯಿತು. ಈಗ
ಅನೇನಾ ಇವನ ವಂಶವನ್ನು ಕೇಳು. ಅನೇನನಿಗೆ ಶುದ್ಧನೆಂಬ ಪುತ್ರ
ನಿದ್ದನು. ಶುದ್ಧನಿಗೆ ಶುಚಿ, ಶುಚಿಗೆ ತ್ರಿಕುಂದ, ತ್ರಿಕುಂದನಿಗೆ ಧರ್ಮ
ಸಾರಥಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೧೧ || ಧರ್ಮಸಾರಥಿಗೆ ಶಾಂತರ
ಯನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಅವನು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಕೃತಕೃತ್ಯ
ನಾಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂತಾನದ ಜಜ್ಞಮುರಲಿಲ್ಲ.
ಪರಿಣಿತನೇ! ಆಯುವಿನ ಪುತ್ರ ರಜಗೆ ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ವೀ ಎಂದು
ನೂರು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. || ೧೨ ||

ದೇವೈರಭ್ಯರ್ಥಿತೋ ದೈತ್ಯಾನ್ವತ್ಯಂದ್ರಾಯಾದವಾದ್ಧಿವಮ್ |
ಇಂದ್ರಸ್ತಶ್ಚ ಪುನರ್ದತ್ತಾ ಗೃಹೀತ್ವಾ ಚರಣೌ ರಜೇಃ || ೧೩ ||

ಆತ್ಮಾನಮರ್ಪಯಾಮಾಸ ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದ್ಧರಿಶಂಕತಃ |
ಪಿತರ್ಯುಪರತೇ ಪುತ್ರಾ ಯಾಚಮಾನಾಯ ನೋ ವದುಃ || ೧೪ ||

ತ್ರಿವಿಷ್ಣುಸಂ ಮಹೇಂದ್ರಾಯ ಯಜ್ಞಭಾಗಾನ್ನಮಾದಮಃ |
ಗುರುಣಾ ಹೂಯಮಾನೇಽಗೌ ಬಲಭಿತ್ತಸಯಾಸ್ತಚೇಃ || ೧೫ ||

ಅವಧೀದ್ವಂಶಿತಾನ್ಮಾರ್ಗಾನ್ ಕೃಪಿದವಶೇಷಿತಃ |
ಕುಶಾತ್ಮಕಿಃ ಕ್ಷಾತ್ರವೃದ್ಧಾತ್ಸಂಜಯಸ್ತತ್ಸುತೋ ಜಯಃ || ೧೬ ||

ತತಃ ಕೃತಃ ಕೃತ್ಯಾಪಿ ಜಜ್ಞೇ ಹರ್ಯವನೋ ನೃಪಃ |
ಸಹದೇವಸ್ತತೋ ಹೀನೋ ಜಯಸೇನುಃ ತಪ್ತಕಃ || ೧೭ ||

ಸಂಕೃತಿಸ್ತಸ್ಯ ಚ ಜಯಃ ಕ್ಷತ್ರಧರ್ಮಾ ಮಹಾರಥಃ |
ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧಾನ್ನಯಾ ಭೂಪಾಃ ಕೃಣು ವಂಶಂ ಚ ನಾಹುಷಾತ್ || ೧೮ ||

ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿಂದ ರಜೆಯು ದೈತ್ಯರನ್ನು ವಧಿಸಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಅವನು ಪ್ರಹ್ಲಾದಾದಿ ತನ್ನ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಭಯ ಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪುನಃ ರಜೆಗೇ ಮರಳಿಸಿದನು. ಅವನ ಕಾಲುಕೂಡಿದ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಯ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ರಜೆಯ ಮೃತ್ಯುವಾದಾಗ ಇಂದ್ರನು ಬೇಡಿದರೂ ರಜೆಯ ಪುತ್ರರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮರಳಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ವತಃ ಯಜ್ಞಗಳ ಭಾಗವನ್ನೂ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಗುರುಗಳಾದ ಬೃಹದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಇಂದ್ರನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಅಭಿಚಾರಿಕ ವಿಧಿಯಿಂದ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಅವರು ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಹೋದರು. ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಆ ಎಲ್ಲ ರಜೆಯ ಪುತ್ರರನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾದೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ಮೊಮ್ಮಗ ಕುಶನಿಂದ ಪ್ರತಿ, ಪ್ರತಿಯಿಂದ ಸಂಜಯ, ಸಂಜಯನಿಂದ ಜಯ ಎಂಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೧೩-೧೬ || ಜಯನಿಂದ ಕೃತ, ಕೃತನಿಂದ ಹರ್ಯವನ, ಹರ್ಯವನನಿಂದ ಸಹದೇವ, ಸಹದೇವ ನಿಂದ ಹೀನ, ಹೀನನಿಂದ ಜಯಸೇನನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೧೭ || ಜಯಸೇನನಿಂದ ಸಂಕೃತಿ, ಸಂಕೃತಿಗೆ ಮಹಾರಥಿ ಪೀಠ ಶಿರೋಮಣಿ ಜಯನೆಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ವಂಶ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೇ ರಾಜರಾದರು. ಈಗ ನಮುಷನ ವಂಶದ ಮಾರ್ಗನೆಯನ್ನು ಕೇಳು. || ೧೮ ||

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು || ೧೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತಃ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಚಂದ್ರವಂಶಾನುವರ್ಗಣೇ ಸಪ್ತದಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೯ ||

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಯಯಾತಿಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಯತೀರ್ಯಯಾತಿಃ ಸಂಯಾತಿರಾಯತಿರ್ವಿಯತಿಃ ಕೃತಿಃ |
ಪದಿಮೇ ನಮುಷ್ಯಾಸನ್ನಂದ್ರಿಯಾಣೀವ ದೇಹಿನಃ || ೧ ||

ರಾಜ್ಯಂ ನೈಚ್ಛದ್ಧತಿಃ ಪಿತ್ರಾ ದತ್ತಂ ತತ್ಪರಿಣಾಮವಿತ್ |
ಯತ್ರ ಪ್ರವಿಷ್ಟಾ ಪುರುಷ ಆತ್ಮಾನಂ ನಾವಬುಧ್ಯತೇ || ೨ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ ದೇಹಧಾರಿಗಳಿಗೆ ಆರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಇರುವಂತೆ ನಮುಷನಿಗೆ ಯತಿ, ಯಯಾತಿ, ಸಂಯಾತಿ, ಆಯತಿ, ವಿಯತಿ ಮತ್ತು ಕೃತಿ ಗಳೆಂಬ ಆರುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. || ೧ || ನಮುಷನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯಮಗಳಾದ ಯತಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಒಯಸು ತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಯತಿಯು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದನು. ರಾಜ್ಯಭಾರ ದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿದ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಾರನು. || ೨ ||

ಪಿತರಿ ಭ್ರಂಶಿತೇ ಸ್ತಾನಾದಿಂದ್ರಾಣ್ಯಾ ಧರ್ಷಣಾದ್ವಿಜೈಃ |
ಪ್ರಾಪಿತೇಽಜಗದತ್ತಂ ವೈ ಯಯಾತಿರಭವಸ್ತುಪಃ || ೩ ||

ಚತಸ್ರಸ್ವಾದಿಶದ್ವಿಕ್ತು ಭ್ರಾತೃನ್ಯಾತಾ ಯವೀಯಸಃ |
ಕೃತದಾರೋ ದುಗೋಪೋರ್ವೀಂ ಕಾವ್ಯಸ್ಯ ವೃಷಪರ್ವಣಃ || ೪ ||

ರಾಜೋವಾಚ

ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿರ್ಭಗವಾನ್ಯಾವ್ಯಃ ಕ್ಷತ್ರಬಂಧುಶ್ಚ ನಾಹುಷಃ |
ರಾಜನ್ಯವಿಪ್ರಯೋಃ ಕ್ಷಾದ್ವಿವಾಹಃ ಪ್ರತೀಲೋಮಕಃ || ೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ

ಏಕದಾ ದಾನವೇಂದ್ರಸ್ಯ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾ ನಾಮ ಕಸ್ಯಕಾ |
ಸಮೀಪಪ್ರಸಂಗಯುಕ್ತಾ ಗುರುಪುತ್ರಾ ಚ ಭಾಮಿನೀ || ೬ ||

ದೇವಯಾನ್ಯಾ ಪುರೋದ್ಯಾನೇ ಪುಷ್ಪಿತದ್ರುಮಸಂಕುಲೇ |
ವೃಚಿರತ್ಯಲಗೀತಾಲಿಸಲಿನೀಪುಲಿನೀಽಬಲಾ || ೭ ||

ತಾ ಜಲಾಶಯಮಾಸಾದ್ಯ ಕನ್ಯಾಃ ಕಮಲಲೋಚನಾಃ |
ತೀರೇ ಸ್ಯಸ್ಯ ದುಕೂಲಾನಿ ವಿಜಹ್ಮುಃ ಸಿಂಚತೀರ್ಮಿಥಃ || ೮ ||

ವೀಕ್ಷ್ಯ ಪ್ರಜಂತಂ ಗಿರಿತಂ ಸಹ ದೇವ್ಯಾ ವೃಷ್ಟಿತಮ್ |
ಸಹಸೋತ್ತೀರ್ಯ ವಾಸಾಂಸಿ ಪರ್ಯಧುವ್ರೀಡಿತಾಃ ಸ್ತ್ರೀಃ || ೯ ||

ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾಚಾನತೀ ವಾಮೋ ಗುರುಪುತ್ರಾಃ ಸಮವ್ಯಯತ್ |
ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಮತ್ಪ್ರಾಪ್ತುಮಿಹಾ ದೇವಯಾನೀದಮಬ್ರವೀತ್ || ೧೦ ||

ಅಹೋ ನಿರೀಕ್ಷ್ಯತಾಮಸ್ಯಾ ದಾಸ್ಯಾಃ ಕರ್ಮ ಹ್ಯಸಾಮೃತಮ್ |
ಅಸ್ತದ್ಧಾರ್ಯಂ ದೃತವತೀ ಶುನೀವ ಹವಿರರ್ಹರೇ || ೧೧ ||

ಯೈರಿದಂ ತಪಸಾ ಸೃಷ್ಟಂ ಮುಖಂ ಪುಂಸಃ ಪರಶ್ಚ ಯೇ |
ಧಾರ್ಯತೇ ಯೈರಿಹ ಚೋರೈಃ ಶಿವಃ ಪಂಥಾಶ್ಚ ದರ್ಶಿತಃ || ೧೨ ||

ಇಂದ್ರನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶಚೀದೇವಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದ ನಕುಪನನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇಂದ್ರಪದವಿಯಿಂದ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟರು ಮತ್ತು ಕಾಪವಿತ್ತು ಅಜಗರನನ್ನಾಗಿಸಿದರು. ಆಗ ಯಯಾತಿಯು ರಾಜ್ಯಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಏರಿದನು. || ೩ || ಯಯಾತಿಯು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಸೋದರರನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಪತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ತಾನು ಸ್ವತಃ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ದೇವ ಯಾನಿಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ದೈತ್ಯರಾಜನಾದ ವೃಷಪರ್ವನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಪತ್ನಿಯರಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. || ೪ ||

ಪರೀಕ್ಷಿದ್ವಾಜನು ಕೇಳಿದನು - ಪೂಜ್ಯರೇ! ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದರು. ಯಯಾತಿಯು ಕ್ಷತ್ರಿಯ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಕನೈಗೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯವರನ್ನಿಗೂ ಪ್ರತೀಲೋಮದ ವಿವಾಹವು ಹೇಗೆ ನಡೆಯಿತು ? || ೫ ||

ಶ್ರೀಶುಕಮುನಿಗಳು ಹೇಳಿದರು - ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ದಾನವ ರಾಜನಾದ ವೃಷಪರ್ವನಿಗೆ ಮಾನಿಷ್ಯೆಯಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠ ಎಂಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಒಂದುದಿನ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ದೇವಯಾನಿ ಮತ್ತು ಸಾವಿರಾರು ಸಖಿಯರೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಪುಷ್ಪೋದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನೇಕ ವೃಕ್ಷಗಳಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂದವಾದ ಸರೋವರವು ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಆರಳಿದ್ದವು. ಆ ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ದುಂಬಿಗಳು ಕುಳಿತು ಸುಮಧುರವಾಗಿ ಗುಂಜಾರವ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಇಂಚರದಿಂದ ಸರೋವರದ ದಡಗಳು ಪ್ರತಿ ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. || ೬-೭ || ಸರೋವರದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸಾರಿದ ಆ ಸುಂದರಿಯರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಜಚ್ಚಿಟ್ಟು ನೀರಿಗಿಳಿದು ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ನೀರನ್ನೆರಚುತ್ತಾ ಜಲಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. || ೮ || ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಕಡೆ ಯಿಂದ ಪಾರ್ವತಿದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ನಂದಿಯನ್ನೇರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನನ್ನು ಆ ಕನ್ಯೆಯರು ನೋಡಿದರು. ಪರಶಿವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದು ಲಲನೆಯರು ಮೇಲೆ ಬಂದು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚುಕ್ಕೊಂಡರು. || ೯ || ಅವರರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಅರಿಯದೆ ದೇವ ಯಾನಿಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಇದರಿಂದ ದೇವಯಾನಿಯು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕಿಡಿ-ಕಿಡಿಯಾಗಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮೂದಲಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು - || ೧೦ || ಸಖಿಯರೇ! ಈ ದಾಸಿಯು ಎಂತಹ ಅನುಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರು ವಳೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿರಲ್ಲ! ಆಯೋ! ನಾಯಿಯು ಯಜ್ಞದ ಹವಿಷ್ಟನ್ನು ತಿಂದುಹಾಕುವಂತೆ ನಾವು ಧರಿಸಬೇಕಾದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಈಕೆ ಧರಿಸಿದ್ದಾಳಲ್ಲ! || ೧೧ || ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ತಪೋಬಲ ದಿಂದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವರೋ, ಯಾರು ಪರಮ ಪುರುಷ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮುಖರೂಪರಾಗಿದ್ದಾರೋ, ಯಾರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು

ಯಾನ್ವಂದನ್ ತ್ವಪತಿಷ್ಠಂತೇ ಲೋಕನಾಥಾಃ ಸುರೇಶ್ವರಾಃ |
ಭಗವಾನಸಿ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಪಾವನಃ ಶ್ರೀನಿಕೇತನಃ || ೧೩ ||

ವಯಂ ತತ್ರಾಪಿ ಭಗವಃ ಶಿಷ್ಯೋಽಸ್ಯಾ ನಃ ಪಿತಾಮಹಃ |
ಅಸ್ಮದ್ಭಾರ್ಯಾಂ ದೃತವತೀ ಶೂದ್ರೋ ವೇದಮಿವಾಸತೀ || ೧೪ ||

ಏವಂ ಶಪಂತೀಂ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾ ಗುರುಪುತ್ರೀಮಭಾಷತ |
ರುಶಾ ಶ್ವಸಂತುರಂಗೀವ ಧರ್ಷಿತಾ ದಪ್ಪದಚ್ಛದಾ || ೧೫ ||

ಅತ್ಯವೃತ್ತಮುಚ್ಛಾಯಾ ಕೃಗೇ ಬಹು ಭಿಕ್ಷುಕಿ |
ಕಿಂ ನ ಪ್ರತೀಕ್ಷಸೇಽಸ್ಯಾಕಂ ಗೃಹಾಸ್ತಲಿಭುಜೋ ಯಥಾ || ೧೬ ||

ಏವಂವಿದ್ಯೈಃ ಸುಪರುಷೈಃ ಕ್ಷಿಪ್ತಾಽಽಚಾರ್ಯಾದುಪಾಂ ಸಹೀಮ್ |
ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾ ಪ್ರಾಕ್ಷಿಪತ್ಸೂಪೇ ವಾಸ ಆರಾಯ ಮನ್ಯುನಾ || ೧೭ ||

ತಸ್ಯಾಂ ಗುರಾಯಾಂ ಸ್ವಗೃಹಂ ಯಯಾತಿಮೃಗಯಾಂ ಚರನ್ |
ಪ್ರಾಪ್ತೋ ಯದ್ಭುಜ್ಯಾ ಕೂಪೇ ಜಲಾಫೀ ತಾಂ ದದತ್ ತ || ೧೮ ||

ದತ್ತಾ ಸ್ವಮುಕ್ತರಂ ವಾಸಸ್ತಸ್ಮೈ ರಾಜಾ ವಿವಾಸುರೇ |
ಗೃಹೀತ್ವಾ ಪಾಣಿನಾ ಪಾಣಿಮುಡ್ಗಹಾರ ದಯಾಪರಃ || ೧೯ ||

ತಂ ವೀರಮಾಹೌತಸತೀ ಪ್ರೇಮನಿರ್ಭರಯಾ ಗಿರಾ |
ರಾಜಂಸ್ವಯಾ ಗೃಹೀತೋ ಮೇ ಪಾಣಿ ಪರಪುರಂಜಯ || ೨೦ ||

ಹಸ್ತಗ್ರಾಹೋಽಪರೋ ಮಾ ಭೂದ್ಧ ಹೀತಾಯಾಸ್ವಯಾ ಹಿಮೇ |
ಎಷ ಈಶಕೃತೋ ವೀರ ಸಂಬಂಧೋ ಸೌ ನ ಪೌರುಷಃ |
ಯದಿದಂ ಕೂಪಲಗ್ನಾಯಾ ಭವತೋ ದರ್ಶನಂ ಮಮ || ೨೧ ||

ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೋ, ಯಾರು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿ
ತ್ವೇಯಸ್ವಿಗಾಗಿ ವೈದಿಕಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರುವರೋ, ಯಾರ
ವಾದಹಮಲಗಳಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಪಾಲರೂ, ಬ್ರಹ್ಮೇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ
ವಂದಿಸುತ್ತಾ ಅವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವರೋ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ದೇವಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಯನಾದ ಪರಮ ಪಾವನ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ
ಭಗವಂತನೂ ಕೂಡ ವಂದಿಸಿ, ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರುವನೋ, ಅಂತಹ
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ನಾವು ಸರ್ವತ್ರೇಷ್ಯ ಭೃಗುವಂತೀಯರಾಗಿದ್ದೇವೆ.
ಇವಳ ತಂದೆಯಾದರೋ ಅಸುರನಾಗಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ದುಷ್ಟೆಯು ಶೂದ್ರನು ವೇದವನ್ನು ಓದುವಂತೆ
ನಮ್ಮ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಳಲ್ಲ || ೧೩-೧೪ ||
ದೇವಯಾನಿಯು ಹೀಗೆ ಬಯ್ಯತೊಡಗಿದಾಗ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು
ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕಿಡಿ-ಕಿಡಿಯಾಗಿ ಎಟುಕಿಂದ ಸರ್ಪಣೆಯು
ಬುಸುಗುಟ್ಟುವಂತೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತುಟಿಯನ್ನು ಕಡಿ
ಯುತ್ತಾ ಇಂತಂದಳು - || ೧೫ || ಎಲೆಗೆ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯೇ ! ಮೊದಲು
ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಡ ಬಡಿಸುತ್ತಿ
ರುವೆಯಲ್ಲ ? ಕಾಗೆಗಳೂ, ನಾಯಿಗಳೂ ರೊಟ್ಟಿಯ ಚೂರಿಗಾಗಿ
ನಮ್ಮ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಯುವಂತೆ ನೀವೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ
ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಕಾಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ? || ೧೬ ||
ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಇಂತಹ ಕಟುಮಡಿಗಳಿಂದ ಆಚಾರ್ಯಪುತ್ರಿ
ಯಾದ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾ, ಕೋಪಾ
ವಿಪ್ರಳಾಗಿ ದೇವಯಾನಿಯ ಮಸ್ತಕವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು
ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿಬಿಟ್ಟಳು. || ೧೭ ||

ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕ ಕಾಲ-ಕರ್ಮ
ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಅದೇ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಯಾತಿಯು ಬೇಟೆಯಾಡಲು
ಬಂದನು. ನೀರನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ರಾಜನು ನೀರಿಗಾಗಿ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ
ಇಳವಿ ಮೋಡಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಎವಸ್ತಳಾಗಿದ್ದ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು
ನೋಡಿದನು. || ೧೮ || ಆಗ ಅವಳು ವಸ್ತ್ರಹೀನೆಯಾದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ
ಉತ್ತರೀಯವನ್ನೇ ಅಕೆಗೆ ಇತ್ತು ದಯೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ
ಅಕೆಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಅಕೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. || ೧೯ ||
ಅದರಿಂದ ದೇವಯಾನಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ
ವಂಚುಬಿತ್ತು. ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣವಾದ ಸುಮಧುರವಾದ ಮಾತಿನಿಂದ
ನೀರ ಯಯಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಂದಳು - ವೀರಶಿರೋಮಣಿಯಾದ
ರಾಜನೇ ! ನೀನಿಂದು ನನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೆ. ನೀನು
ವಾಣಿಗ್ರಹಣಮಾಡಿದ ಈ ಕೈಯನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಹಿಡಿಯ
ದಿರಲಿ. ವೀರಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ! ಬಾವಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಅಚಾನಕ
ವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಇದು ಭಗವಂತನೇ ಮಾಡಿದ
ಸಂಬಂಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ದೈವವಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ
ದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯಾರದ್ದಾಗಲೀ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯತ್ನವು
ಇಲ್ಲ || ೨೦-೨೧ ||

ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮೇ ಭವಿತಾ ಹಸ್ತಗ್ರಾಹೋ ಮಹಾಭುಜಃ |
ಕಚಸ್ತು ಬಾರ್ಹಸ್ಪತ್ಯಸ್ತು ಶಾಮಾದ್ಯಮಶಪಂ ಪುರಾ || ೨೨ ||

ಯಯಾತಿರನಭಿಪ್ರೇತಂ ದೈವೋಪಹೃತಮಾತ್ಮನಃ |
ಮನಸ್ತು ತದ್ಗತಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ಕೃತಿಜಗ್ರಾಹ ತದ್ಭುಜಃ || ೨೩ ||

ಗತೇ ರಾಜನಿ ಸಾ ವೀರೇ ತತ್ರ ಸ್ಥ ರುದತೀ ಪಿತುಃ |
ನೈವೇದಯತ್ತತಃ ಸರ್ವಮುಕ್ತಂ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಯಾ ಕೃತಮ್ || ೨೪ ||

ದುರ್ಮನಾ ಭಗವಾನ್ಯಾವ್ಯಾ ಪೌರೋಹಿತಂ ವಿಗರ್ಹಯನ್ |
ಸ್ತುವನ್ಮತ್ತಿಂ ಚ ಕಾವೋತೀಂ ದುಹಿತ್ರಾ ಸ ಯಯೌ ಪುರಾತ್ || ೨೫ ||

ದೃಢಪರ್ವಾ ತಮಾಚ್ಛಾಯಾ ಪ್ರತ್ಯನೀಕವಿವಕ್ಷಿತಮ್ |
ಗುರುಂ ಪ್ರಸಾದಯನ್ಮುಢ್ಯಾ ವಾದಯೋಃ ಪತಿತಃ ಪಥಿ || ೨೬ ||

ಶ್ಲಕಾರ್ಥಮಸ್ತುರ್ಭಗವಾನ್ ಶಿಷ್ಯಂ ವ್ಯಾಚಪ್ಸ ಭಾರ್ಗವಃ |
ಕಾಮೋಽಸ್ಯಾಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ರಾಜನ್ತ್ವನಾಂ ತ್ಯಕ್ತುಮಿಚ್ಛೋತ್ಸಹೇ || ೨೭ ||

ತಥೇತ್ಯವಸ್ಥಿತೇ ಪ್ರಾಹ ದೇವಯಾನೀ ಮನೋಗತಮ್ |
ಪಿತಾ ದತ್ತಾ ಯತೋ ಯಾಸ್ಯೇ ಸಾನುಗಾ ಯಾತು ಮಾಮನು || ೨೮ ||

ಸ್ವಾನ್ತಾಂ ತತ್ಸಂಕಟಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ತದರ್ಥಸ್ಯ ಚ ಗೌರವಮ್ |
ದೇವಯಾನೀಂ ಪರ್ಯಚರತ್ ಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರೇಣ ದಾಸವತ್ || ೨೯ ||

ಸಾಹುಷಾಯ ಸುತಾಂ ದತ್ತಾ ಸಹ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಯೋರಣಾಃ |
ತಮಾಹ ರಾಜನ್ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾಮಾಧಾಪ್ತರೈ ನ ಕರ್ಮಚತ್ || ೩೦ ||

ವೀರಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ! ಮೊದಲು ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿತಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಕಚನಿಗೆ ಶಾಪವಿತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದರಿಂದ ಅವನೂ ನನ್ನನ್ನು ಶಪಿಸಿದ್ದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನನ್ನ ವಾಣಿಜ್ಯಹಣ ಮಾಡಲಾರನು.* || ೨೨ || ಪ್ರತಿಲೋಮ ವಿವಾಹವು ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಯಯಾತಿಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧವು ಇಷ್ಟಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧವೇ ನನಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಇವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಆಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡನು. || ೨೩ ||

ವೀರ ಯಯಾತಿಯು ಹೊರಟುಹೋದಾಗ ದೇವಯಾನಿಯು ಅಕುತ್ರಾ-ಕರೆಯುತ್ತಾ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿದಳು. || ೨೪ || ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಬೇರರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅವರು ಪೌರೋಹಿತ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ನಿಂದಿಸಬೇಡಗಿದರು. ಕಾವೋತವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸುತ್ರ ಮಗಳೊಡನೆ ನಗದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟರು. || ೨೫ || ವೃಷಪರ್ವನಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಲೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಶತ್ರುಗಳ ವಿಜಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವರೋ, ಅಥವಾ ನನಗೆ ಶಾವಕೊಡಬಹುದೇ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋಗಿ ದಾರಿ ಯಲ್ಲೇ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಶಿರವನ್ನಿಟ್ಟು ವಂದಿಸಿದನು. || ೨೬ || ಭಗವಾನ್ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಕ್ರೋಧವಾದರೋ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರವಿತ್ತು. ಅವರು ವೃಷಪರ್ವನಿಗೆ ಹೇಳಿದರು ರಾಜನೇ! ನಾನು ನನ್ನ ವೃತ್ತಿ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರಲ್ಲವೆಂದು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನೀನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸು. ಹಾಗಾದರೆ ನನಗೆ ಮರಳಿ ಒರುಷ್ವದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇಲ್ಲ. || ೨೭ || ವೃಷಪರ್ವನು 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಅಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಾಗ ದೇವಯಾನಿಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಹೇಳಿದಳು - 'ತಂದೆಯೇ! ನನ್ನನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಡುವೆಯೋ ಹಾಗೂ ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನೋ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯೂ ತನ್ನ ಸವಿಯರೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕು.' || ೨೮ ||

ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರ ಸಂಕಟವನ್ನೂ, ಅವರ ಕಾರ್ಯಗೌರವವನ್ನೂ ಕಂಡು ದೇವಯಾನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಸವಿಯರೊಂದಿಗೆ ದಾಸಿಯಂತೆ ದೇವಯಾನಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಇರತೊಡಗಿದಳು. || ೨೯ || ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ದೇವಯಾನಿಯ ವಿವಾಹವನ್ನು ಯಯಾತಿಯೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿದರು ಮತ್ತು ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ದಾಸಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿ ಹೇಳಿದರು - ರಾಜನೇ! ಈ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಎಂದೂ ಬರಲು ಬಿಡಬಾರದು. || ೩೦ ||

* ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಿತಿಯ ಪುತ್ರ ಕಚನು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿ ಮೃತಸಂಜ್ಞೆಯೇ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಧ್ಯಯನ ಮುಗಿಸಿ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ ದೇವಯಾನಿಯು ಅವನನ್ನು ವರಿಸಲು ಬಯಸಿದಳು. ಆದರೆ ಗುರುಪುತ್ರಿದ್ಯಾದ್ವಾರದ ಕಚನು ಆಕೆಯ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡ ದೇವಯಾನಿಯು - 'ನೀನು ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಯು ನಿಷ್ಫಲವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಕಚನೂ ಕೂಡ ಆಕೆಯನ್ನು ಶಪಿಸಿದನು. ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಹೋಗಲಿ.' ಇದರಿಂದ ದೇವಯಾನಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವತಿಯು ದೊರಕುವುದು ಶಕ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಿರೋಧೈಶ್ವರಸೀರಾಜನ್ ಕರ್ಮಿಷ್ಠಾ ಸತ್ಯಜಾಂ ಕೃತಿತ್ |
ತಮೇವ ವತ್ಸೇ ರಹಸಿ ಸಖ್ಯಾಃ ಪತಿಮೃತೌ ಸಹೀ
|| ೩೦ ||

ರಾಜಪುತ್ರಾಃ ಧೀಶೋನಿಪತ್ಯೇ ಧರ್ಮಂ ಚಾದೇತ್ತ್ವ ಧರ್ಮವತ್ |
ಸ್ಮರಣಾಂಶ್ರವಣಿ ಕಾಲೇ ದಿಷ್ಟಮೇವಾಭ್ಯಪದ್ಯತ
|| ೩೧ ||

ಯದುಂ ಚ ತುರ್ವಸುಂ ಭೈವ ದೇವಯಾನೀ ವ್ಯಜಾಯತ |
ದ್ರಾಹ್ಯಂ ಚಾನುಂ ಚ ಪೂರುಂ ಚ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಾ ವಾರ್ಷಪರ್ವಗೇ
|| ೩೨ ||

ಗರ್ಭಸಂಭವಮಾಸುಯೋ ಭರ್ಮವಿಜ್ಞಾಯ ಮಾನೀನೀ |
ದೇವಯಾನೀ ಪಿರುಗೇಹಂ ಯಯೌ ಕ್ರೋಧವಿಮೂರ್ಛಿತಾ
|| ೩೩ ||

ಪ್ರಿಯಾಮನುಗತಃ ಕಾಮೀ ವಚೋಭಿರುಪಮಂತ್ರಯನ್ |
ನ ಪ್ರಸಾದಯಿತುಂ ಕೇಕೇ ಪಾದಸಂವಾಹನಾದಿಭಿಃ
|| ೩೪ ||

ಶುಕ್ಲಸ್ತಮಾಜ ಕುಪಿತಃ ಸ್ವಿಕಾಮಾನ್ಯತಪೂರುಷ |
ತ್ವಾಂ ಜರಾ ವಿಹಾಂ ಮಂದ ವಿರೂಪಕರಣೇ ನೃಣಾಮ್
|| ೩೫ ||

ಯಯಾತಿರವಾಚ

ಅಶ್ವಪ್ತೋಽಸ್ತದ್ವ್ಯ ಕಾಮಾನಾಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ತುಹಿತಂ ಸ್ತ ತೇ |
ವ್ಯತ್ಯಸ್ತತಾಂ ಯಥಾಕಾನುಂ ವಯಸಾ ಯೋಽಭಿಧಾಸ್ಯತಿ
|| ೩೬ ||

ಅತಿ ಲಬ್ಧವಸ್ಥಾಸುಃ ಪುತ್ರಂ ಜೈಷ್ಠ ಮವೋಚತ |
ಯದೋ ತಾತ ಪ್ರತೀಚ್ಛೇಮಾಂ ಜರಾಂ ದೇಹಿ ನಿಜಂ ವಯಃ
|| ೩೭ ||

ಮಾತಾದುಹಕ್ತತಾಂ ವತ್ಸ ನ ತೃಪ್ತೋ ವಿಷಯೇಷ್ವಹಮ್ |
ವಯಸಾ ಭವದೀಯೇನ ರಂಶ್ಯೇ ಕತಿಪಯಾಃ ಸಮಾಃ
|| ೩೮ ||

ಯದುರವಾಚ

ನೋತ್ಪನ್ನೇ ಜರಾ ಸ್ಥಾತುಮಂಕರಾ ಪ್ರಾಪ್ತಯಾ ತವ |
ಅಪಿದಿತ್ಯಾ ಸುಖಂ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ವೃತ್ಯಷ್ಟಂ ನೃತಿ ಪುರುಷಃ
|| ೩೯ ||

ಪರಿಚ್ಛೇತನೇ ! ಕೆಲದಿವಸಗಳು ಕಳೆದನಂತರೆ ದೇವಯಾನಿಯು ಪುತ್ರವತಿಯಾದಳು. ಅವಳು ಪುತ್ರವತಿಯಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ತನ್ನ ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಯಾನಿಯ ಪತಿ ಯೊಡನೆ ವಿಶಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದಳು. || ೩೦ || ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯು ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ಧರ್ಮ ಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ಯಯಾತಿಯು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಾತು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡ್ದಳು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕ್ರಮದಿಂದ ಎಣಿಸಬೇಕೋ ಅದು ಆಗಿಯೇ ತೀರುವುದು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. || ೩೧ || ದೇವಯಾನಿಗೆ ಯದು ಮಕ್ಕು ತುರ್ವಸು ಎಂಬ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಕಾಗೆಯೇ ವೃಷವರ್ಷ ನ ಮಗನಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಗೆ ದ್ರಹ್ಯು ಅನ್ನು ಪುರು ಎಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಾದರು. || ೩೨ || ಮಾನಿಷ್ಯೆಯಾದ ದೇವಯಾನಿಗೆ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಶರ್ಮಿಷ್ಠಳೂ ತನ್ನ ಪತಿಯಿಂದಲೇ ಮಕ್ಕಳಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಾಗೆ ಅವಳು ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. || ೩೩ ||

ಕಾಮಿಯಾದ ಯಯಾತಿಯು ದೇವಯಾನಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಸುಮಧುರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ನಯವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಕಾಲುಗಳನ್ನೊಪ್ಪಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರೂ, ಅವಳ ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೩೪ || ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರೂ ಕೂಡ ಕೋಪಗೊಂಡು ಯಯಾತಿಗೆ ಹೇಳಿದರು - 'ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಲ್ಪಲಂಪಟನಾಗಿರುವೆ. ಮಂದಬುದ್ಧಿಯವನೂ, ಸುಳ್ಳುಗಾರನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕುರೂಪಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಮುರಿದನವು ನಿನಗೆ ಉಂಟಾಗಲಿ ನಡೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಂದು ತಪ್ಪಿದರು. || ೩೫ ||

ಯಯಾತಿಯು ಹೇಳಿದನು - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ! ನಿಮ್ಮ ಮಗಳೊಡನೆ ವಿಷಯಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಪದಿಂದಲಾದರೋ ನಿಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೂ ಅನುಷ್ಠಾನೇ ವರಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ ರಿಗೂ ಯಯಾತಿಯ ಮಾತು ಸರಿ ಎನಿಸಿತು. ಕಾಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರು - ಸರಿ ಹೋಗು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿನಗೆ ತನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆದನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದು. || ೩೬ || ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಯಯಾತಿಯು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಹಿರಿಯಪುತ್ರನಾದ ಯದುನಿನಲ್ಲಿ - ಮಗೂ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ನಿನ್ನ ಅಜ್ಜನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ವೃದ್ಧಾವಸ್ಥವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆ ಎಕೆಂದರೆ, ಸ್ತ್ರಿಯ ಪುತ್ರನೇ ! ನಾನು ಇನ್ನೂ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅರಣ್ಯಗಿ ನಿನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ಪಡೆದು ನಾನು ಕೆಲವು ವರ್ಷ ಗಳವರೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವೆನು. || ೩೭-೩೮ ||

ಯದುನು ಹೇಳಿದನು - ತಂದೆಯೇ ! ಆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಿನ್ನ ಮುದಿತನವನ್ನು ಪಡೆದು ನಾನು ಬದುಕಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನೂ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಲಾರನು. || ೩೯ ||

ಕುರ್ವಸುತೋದಿತಃ ಪಿತ್ರಾ ದ್ರುಹ್ಯುತ್ಪಾನುಶ್ಚ ಭಾರತ |
ಪ್ರತ್ಯಾಚುಖ್ಯರಥಮುಜ್ಞಾ ಹ್ಯನಿತ್ಯೇ ನಿತ್ಯಬುದ್ಧಯಃ || ೪೦ ||

ಅಪೃಚ್ಛತನಯಂ ಪೂರುಂ ವಯಸೋನಂ ಗುಣಾಧಿಕಮ್ |
ನ ತ್ವಮಗ್ರಜವದ್ವತ್ಸ ಮಾಂ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತುಮರ್ಹಸಿ || ೪೧ ||

ಪೂರುರುವಾಚ

ಕೋ ನು ಲೋಕೇ ಮನುಷ್ಯೇಂದ್ರ ಪಿತುರಾತ್ಮತಃ ಪುಮಾನ್ |
ಪ್ರತಿಕರ್ತುಂ ಕನ್ಮೋ ಯಸ್ಯ ಪ್ರಸಾದಾದ್ವಿಂದತೇ ಪರಮ್ || ೪೨ ||

ಉತ್ತಮಶ್ಲಿಷಿತಂ ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರೋಕ್ಷಕಾರೀ ತು ಮಧ್ಯಮಃ |
ಅಧಮೋಽಶ್ರದ್ಧಯಾ ಕುರ್ಯಾದಕರ್ತೋಚ್ಛರಿತಂ ಪಿತುಃ || ೪೩ ||

ಉತಿ ಪ್ರಮುದಿತಃ ಪೂರುಃ ಪ್ರತ್ಯಗ್ಮಹ್ಲಾಜ್ವರಾಂ ಪಿತುಃ |
ಸೋಽಪಿ ತದ್ವಯಸಾ ಕಾದೂಸ್ಯಥಾವಜ್ಞುಜುಷೇ ನೃಪ || ೪೪ ||

ಸಪ್ತದ್ವಿಪಪತಿಃ ಸಮ್ಯಕ್ತಿತ್ವವತ್ತಾಲಯನ್ ಪ್ರಜಾಃ |
ಯಥೋಪಚೋಷಂ ವಿಷಯಾಞ್ಜುಜುಷೇಽವ್ಯಾಹತೇಂದ್ರಿಯಃ || ೪೫ ||

ದೇವಯಾನ್ಯಪ್ಯನುದಿನಂ ಮನೋವಾಗ್ಗೇಹವಸ್ತುಭಿಃ |
ಪ್ರೇಯಸಃ ಪರಮಾಂ ಪ್ರೀತಿಮುವಾಪ ಪ್ರೇಯಸೀ ರಹಃ || ೪೬ ||

ಅಯುಜದ್ಯಜಪುರುಷಂ ಶ್ರತುಭಿರ್ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೈಃ |
ಸರ್ವದೇವಮಯಂ ದೇವಂ ಸರ್ವವೇದಮಯಂ ಹರಿಮ್ || ೪೭ ||

ಯಸ್ಮಿನ್ನಿದಂ ವಿರಚಿತಂ ವೈದೀಮ್ನೀವ ಜಲದಾವಲಿಃ |
ನಾನೇವ ಭಾತಿ ನಾಭಾತಿ ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಯಾಮನೋರಥಃ || ೪೮ ||

ಪರಿಚ್ಛತನೇ ! ಹೀಗೆಯೇ ಕುರ್ವಸು, ದ್ರುಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅನು ಇವರೂ ತಂದೆಯ ಅಚ್ಛೇಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದ ಶರೀರವನ್ನೇ ಶಾಶ್ವತವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. || ೪೦ || ಈಗ ಯಯಾತಿಯು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಸಣ್ಣವನಾಗಿದ್ದರೂ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಪುತ್ರ ಪುರುಷನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದನು 'ಮಗು ! ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಡ ನನ್ನ ಮುದಿತನವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಪಡೆದು ನಿನ್ನ ಯೌವನವನ್ನು ನಾನಿಗೆ ಕೊಡು. || ೪೧ ||

ಪುರುಷು ಹೇಳಿದನು - ತಂದೆಯೇ ! ಪಿತೃವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪರಮಪದವು ಲಭಿಸುವುದು. ವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಪುತ್ರನ ಶರೀರವು ತಂದೆಯೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಉಪಕಾರವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದು ಮೂಢನು ತಾನೇ ಇರುವನು ? || ೪೨ || ತಂದೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆಯೇ ನಡೆಸುವವನೇ ಉತ್ತಮ ಪುತ್ರನಾಗಿರುವುದು. ಪೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಚ್ಛೇಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವನು ಮಧ್ಯಮನು. ಅಚ್ಛೇ ಪಡೆದರೂ ಅಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಪುತ್ರನು ಅಧಮನು. ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ತಂದೆಯ ಅಚ್ಛೇಯನ್ನು ಪಾಲಿಸದಿರುವವನನ್ನು ಪುತ್ರನೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಶಬ್ದ. ಅವನಾದರೂ ತಂದೆಯ ಮಲದಂತೆ ಆಗಿರುವುದು. || ೪೩ ||

ಪರಿಚ್ಛತನೇ ! ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಪುರುಷು ಬರ್ಹಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ ತಂದೆಯ ಮುದಿತನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಮಯಾತಿಯು ಮಗನ ಯೌವನವನ್ನು ಪಡೆದು ಹಿಂದಿನಂತೆ ವಿಷಯಸಂಹರೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. || ೪೪ || ಯಯಾತಿಯು ಮಗನ ಪ್ರೀತಿಯಿಗಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಪುರುಷನು ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾದ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬಿತ್ತು. ಅವನು ಮಹಾಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. || ೪೫ ||

ಅವನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯಾದ ದೇವಯಾತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮನಾದ ಯಯಾತಿಯನ್ನು ಮಗನ ಮಾರ್ಗ ಶರೀರದಿಂದ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತಾ, ವಿಶಾಂತದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. || ೪೬ || ಸಾಮಾನ್ಯ ಯಯಾತಿಯು ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಾದ ಸರ್ವವೇದ್ಯವೂಪಾದ ಯಜ್ಞಪುರುಷ ಭಗವಾನ್ ತೀರ್ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಾ-ಮಹಾ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಾಧಿಸಿದನು. || ೪೭ ||

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾದ ಮೋಡಗಳು ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಾಣದೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿ, ಮಾಯೆ ಮತ್ತು ಮನೋರಾಜ್ಯದಂತೆ ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ನಾಮ-ರೂಪಗಳಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಾಣಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. || ೪೮ ||

ತಮೇವ ಹೃದಿ ವಿನ್ಯಸ್ಯ ಪಾಸುದೇವಂ ಗುಹಾಶಯಮ್ |
ನಾರಾಯಣಮಣೀಯಾಂಸಂ ನಿರಾಶೀರಯಜತ್ಪುಮ್ |
|| ೫೦ ||

ಏವಂ ಪರ್ಷಸಹಸ್ರಾಣಿ ಮನಃಪಚ್ಛೈರ್ಮನಯಖಮ್ |
ವಿದಧಾನೋಽಪಿ ಸಾತ್ಯಪೃತ್ಯಾರ್ಥಮಃ ಕದಿಂದ್ರಿಯೈಃ |
|| ೫೧ ||

ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿ
ದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ
ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪೀ ಭಗವಾನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ತನ್ನ
ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಯಯಾತಿಯು ನಿಷ್ಕಾಮ ಭಾವದಿಂದ
ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದನು. || ೫೦ || ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಅವನು
ಒಂದುಕಾಲದ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತನ್ನ ಉಚ್ಚೈಖಿಲ ಇಂದ್ರಿಯ
ಗಳೊಂದಿಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೋಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯ
ಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಯಯಾತಿಗೆ
ಭೋಗಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. || ೫೧ ||

ಹದಿಸಂಖ್ಯಸಯ ಅಧ್ಯಾಯಃ ಮುಗಿಯು. || ೧೮ ||

೩೩ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ದುಹಾಪುರಾಣೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ
ಆಪ್ತಾನೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೮ ||

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಯಯಾತಿಯ ಗೃಹತ್ಯಾಗ

ಶ್ರೀಕುಲ ಉವಾಚ

ಸ ಇತ್ಯಮಾಚರನ್ ಕಾದೂನ್ ಸ್ತ್ರೀಗೋಽಪದ್ಧಮಾತ್ಮನಃ |
ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಪ್ರಿಯಾಯೈ ನಿವಿಗ್ನೋ ಗಾಥಾಮೇತಾಮಗಾಯತ |
|| ೧ ||

ಶೃಣು ಭಾರ್ಗವಮೂಂ ಗಾಥಾಂ ಮದ್ವಿಧಾಚರಿತಾಂ ಭವಿ |
ಭೀರಾ ಯಸ್ಯಾನುಶೋಚಂತಿ ಪನೇ ಗ್ರಾಮನಿವಾಸಿನಃ |
|| ೨ ||

ಬ್ರಹ್ಮ ಏಕೋ ವನೇ ಕಠಿದ್ವಿಭಿನ್ನನ್ ಪ್ರಿಯಮಾತ್ಮನಃ |
ದದರ್ಶ ಕೂಪೇ ಪತಿತಾಂ ಸ್ವರ್ಮವಶಗಾಮಜಾಮ್ |
|| ೩ ||

ಹಸ್ಯಾ ಉದ್ಧರಣೋಪಾಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಾಮೀ ವಿಚಿಂತಯನ್ |
ವೃದ್ಧತ ತೀರ್ಥಮುದ್ವತ್ಯ ವಿಶಾಕಾಗ್ರೇಣ ರೋಧಸಿ |
|| ೪ ||

ಮೋಕ್ಷೋರ್ಯ ಕೂಪಾಪ್ತು ಶ್ಲೋಕೇ ತಮೇವ ಚಮೇ ಕಿಲ |
ತಯಾ ವೃತಂ ಸಮುದ್ವಿಗ್ನಂ ಬಹ್ನೋಽಜಾಃ ಕಾಂತಕಾಮಿನೀಃ |
|| ೫ ||

ಶ್ರೀಕುಲಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ |
ಹೀಗೆ ಯಯಾತಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಿ
ಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ಅಧಃಪತನದತ್ತ
ದೃಷ್ಟಿಯು ಹರಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿ
ಯಾದ ದೇವಯಾನಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು - || ೧ ||
ಬ್ರೂನಂದಿನೀ | ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ
ನನ್ನಂತೆಯೇ ಇರುವ ವಿಷಯಾವೇಕ್ಷೆಯು ಸತ್ಯ ಇತಿಹಾಸ ಇದಾಗಿದೆ.
ಹೀಗೆಯೇ ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಾದ ವಿಷಯೀ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧ
ವಾಗಿ ವನಮಾೀ ಜಿಹೇಂದ್ರಿಯ ಪುರುಷರು ಇವರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು
ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. || ೨ || ಪ್ರಿಯೆ |
ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೋತುವು ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಾ
ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಕರ್ಮ ಫಲದಿಂದಲೇ ಒಂದು ಮೆಣೆಯು
ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ದಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿತು. || ೩ || ಆ ಹೋತುವು
ಬಹಳ ಕಾಮಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮೆಣೆಯನ್ನು ಬಾವಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ
ಮೇಲೆತ್ತಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅದು ತನ್ನ ಕೋಡುಗಳಿಂದ
ಬಾವಿಯ ದಂಡಗಳನ್ನು ಆಗದು ದಾರಿಮಾಡಿತು. || ೪ ||
ಹೋತನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೆಣೆಯು ಆ
ಹೋತನನ್ನೇ ಮೋಹಿಸಿತು. ಆ ಹೋತುವು ಗಡ್ಡ-ಮೀಸೆಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿ ಹೃಸ್ವಪ್ನವು ತರುಣವಾಗಿದ್ದು, ಮೆಣೆಗಳಿಗೆ ಸುಖ
ವನ್ನಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಕುಶಲವಾಗಿದ್ದಿತು. ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ
ಮೆಣೆಯು ಆ ಹೋತವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನಾಗಿ ಆರಿಸಿ
ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ ಇತರ ಮೆಣೆಗಳೂ ಅದನ್ನೇ ತಮ್ಮ
ಪತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡವು. ಅವುಗಳಾದರೋ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ

ಪೀವಾನಂ ಪಶುಬಂ ಪ್ರೇಚ್ಯ ಮೀಧ್ಯಾಸಂ ಯಾಭಕೋವಿದಮ್ |
 ಸ ಏಕೋಽಪವೃಪಸ್ತಾಸಾಂ ಬಹ್ವೀಸಾಂ ರತಿವರ್ಧನಃ |
 ರೇಮೇ ಕಾಮಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತ ಆತ್ಮಾನಂ ನಾವಬುದ್ಧತಃ || ೬ ||

ತಮೇವ ಪ್ರೇಷ್ಯ ತಮಯಾ ರಮಮಾಣಮಬಾನ್ಯಯಾ |
 ಏಲೋಕ್ಯ ಕೂಪಸಂವಿಗ್ನಾ ನಾಮೃತ್ಯದ್ ಬಸ್ತಕರ್ಮ ತತ್ || ೭ ||

ತಂ ದುರ್ಹೃದಂ ಸುಹೃದ್ರೂಪಂ ಕಾಮಿನಂ ಕ್ಷಣಸೌಹೃದಮ್ |
 ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿನಂ ದುಃಖಿತಾ ಯಯೌ || ೮ ||

ಸೋಽಪಿ ಚಾನುಗತಃ ಸ್ತ್ರೀಣಃ ಕೃಪಣಶ್ಚಾಂ ಪ್ರಸಾದಿತುಮ್ |
 ಕುರ್ವನ್ನಿಡವಿಡಾಕಾರಂ ಸಾಶಕ್ಷೋತ್ಪಥಿ ಸಂಧಿತುಮ್ || ೯ ||

ತಸ್ಯಾಗ್ರತಃ ದ್ವಿಜಃ ಕಶ್ಚಿದಜಾಸ್ತಾದ್ಯುಚ್ಚಿದ್ರೂಪಾ |
 ಲಂಬತಂವೃಷಣಂ ಭೂಯಃ ಸಂದರ್ಶೇತ್ ಫಾಯ ಯೋಗವತ್ || ೧೦ ||

ಸಂಬದ್ಧವೃಷಣಃ ಸೋಽಪಿ ಹೃದಯಾ ಕೂಪಲಬ್ಧಯಾ |
 ಕಾಲಂ ಬಹುತಿಥಂ ಭದ್ರೇ ಕಾಮೈರ್ನಾರ್ಥ್ಯಾಪಿ ತುಷ್ಠತಿ || ೧೧ ||

ಪಥಾಹಂ ಕೃಪಣಃ ಸುಭ್ರು ಭವತ್ಯಾಃ ಪ್ರೇಮಯಾಂತ್ರಿತಃ |
 ಆತ್ಮಾನಂ ನಾಭಿಜಾನಾಮಿ ಮೋಹಿತಶ್ಚವ ಮಾಯಯಾ || ೧೨ ||

ಯತ್ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಪ್ರೀಹಿಯದಂ ಓರಗ್ಯಂ ಪಶವಃ ಸ್ತ್ರಿಯಃ |
 ೯ ದುಹ್ಯಂತಿ ಮನಃಪ್ರೀತಿಂ ಪುಂಸಃ ಕಾಮಹತಸ್ಯ ತೇ || ೧೩ ||

೯ ಜಾಪು ಕಾಮಃ ಕಾಮಾಸಾಮುಪಭೋಗೇನ ಶಾಮ್ಯತಿ |
 ಪವಿತ್ರಾ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣೇವ ಭೂಯ ಏವಾಭಿವರ್ಧತೇ || ೧೪ ||

ಮಿದಾ ನ ಕುರುತೇ ಭಾವಂ ಸಮಭೋತೇಷ್ಟವಿಂಗಲಮ್ |
 ಕಾಮಾಪ್ಯಪ್ಯೇಶ್ವರಾ ಪುಂಸಃ ಸರ್ವಾಃ ಸುಖಮಯಾ ದಿತಃ || ೧೫ ||

ಮಾ ಮಸ್ತುಚಾ ದುರ್ಮತಿಭಿರ್ದೇರ್ಯತೋ ಯಾ ನಜೀರ್ಯತೇ |
 ತಾಂ ತೃಪ್ತಾಂ ದುಃಖಿನಿನಿಹಾಂ ಶರ್ಮಕಾಮೋ ದ್ರುತಂ ತೃಚೇತ್ || ೧೬ ||

ಪತಿಯ ಅನ್ನೇಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಆ ಒಂದೇ ಹೋತವು ಹಲವಾರು ಮೇಕೆಗಳೊಡನೆ ಮದನಪಶುಚಗ್ರಸ್ತವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನನ್ನೇ ಕಾನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. || ೬-೬ || ಬಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮೇಕೆಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದರೋ ಇತರ ಮೇಕೆಗಳೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ, ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹೋತನ ನಡೆವಳಿಕೆ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೭ || ಈ ಹೋತವು ಬಹಳ ಕಾಮಿಯೆಂದೂ, ಇವನ ಯಾವ ಭರವಸೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಇದು ಮಿತ್ರರೂಪ ದಿಂದ ಶತ್ರುವಿನ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದು ಆ ಮೇಕೆಯು ಈ ಇಂದ್ರಿಯಲೋಲುಪ ಹೋತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭಾರೀ ದುಃಖದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸಾಕುವವನ ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋಯಿತು. || ೮ || ಆ ದಿನವೂ, ಕಾಮಿಯೂ ಆದ ಹೋತವು ಅದನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮ್ಯಾ ಮ್ಯಾ ಎಂದುಕೊಂಡು ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋಯಿತು. ಅದರ ಆ ಮೇಕೆಯನ್ನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೯ || ಆ ಮೇಕೆಯ ಒಡೆಯನು ಓರ್ವ ದ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು ಒಟ್ಟುಗೂಂಡು ಹೋತನ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವೃಷಣಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕಿದನು. ಅದರ ಮತ್ತೆ ಮೇಕೆಯ ಒಳತನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಪುನಃ ಅವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅವಿಗೆ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳು ತಿಳಿದಿದ್ದವು. || ೧೦ ||

ಕ್ರಿಯಾ | ಹೀಗೆ ವೃಷಣಗಳು ಜೋಡಿಸಿದಾಗ ಆ ಹೋತವು ಪುನಃ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮೇಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ವಿಷಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರೂ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವಾಗಲಿಲ್ಲ. || ೧೧ || ಸುಂದರೀ ! ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮ ಪಾಶದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತನಾದ ನಾನೂ ಅತ್ಯಂತ ದೀನನಾಗಿ ಹೋದನು. ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಿತನಾದ ನಾನು ನನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು. || ೧೨ ||

ಕ್ರಿಯಾ | ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಧಾನ್ಯಗಳವೆಯೋ, ಸುರ್ವಣರಾಶಿಗಳವೆಯೋ, ಪಶುಗಳವೆಯೋ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿರುವರೋ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಒಂದರೂ ಕಾಮಹತನಾದ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾರವು. || ೧೩ || ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಭೋಗವಾಸನೆಯು ಎಂದೂ ಶಾಂತವಾಗಲಾರದು. ಒದಲಿಗೆ ತುಪ್ಪದ ಆಹುತಿ ಹಾಕಿದಾಗ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನು ಮತ್ತೆ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭೋಗವಾಸನೆಗಳು ಕಾಮೋಪಭೋಗಗಳಿಂದ ಮತ್ತೂ ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತವೆ. || ೧೪ || ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವಿನೊಡನೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳ ಭಾವವಿಡದಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಸಮರ್ದಿ ಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸಮಸ್ತ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಸುಖಮಯವಾಗುತ್ತವೆ. || ೧೫ || ವಿಷಯಗಳ ತೃಪ್ತಿಯೇ ದುಃಖಗಳ ಉಗಮಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಮಂದಬುದ್ಧಿಯವರಾದ ಜನರು ಅಂತಹ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲಾರರು. ಮುದಿತನವು ಒಂದರೂ ತೃಪ್ತಿಯು ನಿತ್ಯ ನೂತನವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಬಯಸುವವನು ಶೀಘ್ರಾಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಈ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. || ೧೬ ||

ಮಾತ್ರಾ ಸ್ವಾ ದುಹಿತ್ರಾ ವಾ ನಾವಿವಿಕ್ತಾಸೋ ಭವತ್ |
ಬಲವಾನಂದ್ರಿಯಗ್ರಾಮೋ ವಿದ್ವಾಂಸಮಪಿ ಕರ್ಷತಿ || ೧೭ ||

ಪೂರ್ಣಂ ವರ್ಷಸಹಸ್ರಂ ಮೇ ವಿಪಯಾನ್ವೇಷತೋಽಸ್ಯುತ್ |
ತಥಾಪಿ ಚಾನುಸವನಂ ತೃಪ್ತಾ ತೇಪೂಪಜಾಯತೇ || ೧೮ ||

ತಸ್ಯಾದೇಶಾಮಹಂ ತೃಕ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾಧಾಯ ಮಾನಸಮ್ |
ಸಿದ್ಧ್ಯಂತ್ಯೋ ನಿರಹಂಕಾರಶ್ಚರಿಷ್ಯಾಮಿ ನ್ನುಗೈಃ ಸಹ || ೧೯ ||

ದೃಷ್ಟಂ ಶ್ರುತಮಸದ್ವಿದ್ವಾ ನಾನುಧ್ಯಾಯೇನ್ ಸಂವಿತೇತ್ |
ಸಂಸೃತಿಂ ಚಾತ್ಮನಾತಂ ಚ ತತ್ರ ವಿದ್ವಾನ್ ಅತ್ಯದೃಕ್ || ೨೦ ||

ಇತ್ಯುಕ್ತಾ ನಾಮೋಚಾಯಾಂ ತದೀಯಂ ಪೂರವೇ ವಯಃ |
ಮತ್ತಾ ಸ್ವಾ ಜಯಂ ತಸ್ಯಾದಾದೇ ಎಗತಸ್ತುಹಃ || ೨೧ ||

ದಿಶಿ ದಕ್ಷಿಣಾಕ್ಷರ್ದಸ್ಯಾಂ ದ್ರುಹ್ಯಂ ದಕ್ಷಿಣೋ ಯದುಮ್ |
ಪ್ರತೀಚ್ಯಾಂ ತುರ್ವಸುಂ ಚಕ್ಷುಃ ಉದೀಚ್ಯಾಮನುಮೀಶ್ವರಮ್ || ೨೨ ||

ಭೂಮಂಡಲಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪೂರುಷಾರ್ಹತ್ರಮಂ ವಿಶಾಮ್ |
ಅಭಿಷಿಚ್ಯಾಗ್ರಜಾಂಸ್ತಸ್ಯ ವಶೇ ಸ್ಥಾಪ್ಯ ವನಂ ಯಯಾ || ೨೩ ||

ಆಸೇವಿತಂ ವರ್ಷಪೂರ್ಣಾನ್ ಪರ್ಯಗ್ಂ ವಿಷಯೀಷು ಸಃ |
ಕ್ಷಣೇನ ಮುಮುಚೇ ನೀಡಂ ಚಾತಪ್ತ ಇವ ದ್ವಿಃ || ೨೪ ||

ಸ ತತ್ರ ನಿಮುಕ್ತ ಸಮಸ್ತಸಂಗ
ಅತ್ಮಾನುಭೂತ್ಯಾ ವಿಧುತತ್ವಲಿಂಗಃ |
ಪರೇಽಮಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಣ ವಾಸುದೇವೇ
ಲೇಭೇ ಗತಿಂ ಭಾಗವತೀಂ ಪ್ರತೀತಃ || ೨೫ ||

ಶ್ರುತ್ವಾಗಾಧಾಂ ದೇವಯಾನೀ ಮೇನೇ ಪ್ರಸ್ತೋಭಮಾತ್ಮಕಃ |
ಸ್ವಿಪುಂಸೋಃ ಸ್ನೇಹವೈಕಲ್ಯಾತ್ಪರಿಹಾಸಮಿವೇರಿತಮ್ || ೨೬ ||

ತನ್ನ ಹಾಯಿಯೇ ಇರಲಿ, ಮಗಳೇ ಇರಲಿ, ತಂಗಿಯಾಗಿರಲಿ, ವಿಶಾಹದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಎಕೆಂದರೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಅತಿಬಲಿಷ್ಠವಾದುವುಗಳು. ಮಹಾ ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೂ ಕೂಡ ಅವುಗಳು ವಿಚಲಿತನನ್ನಾಗಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. || ೧೭ || ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಒಂದು ಸಾವಿರವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದೆನು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ಆ ಭೋಗಗಳ ಲಾಲಸೆಯು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದೆ. || ೧೮ || ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೀಗ ಈ ಭೋಗಗಳ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿತ್ಯಜಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನಗೊಳಿಸಿ, ಶೀತೋಷ್ಣ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ, ಅಹಂಕಾರದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಜಂಕೆಗಳೊಡನೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವೆನು. || ೧೯ || ಇಹ-ಪರ ಲೋಕ ಗಳೆರಡರ ಭೋಗಗಳು ಅಸತ್ತಾಗಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆ, ಭೋಗಿಸದೇ ಇರಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಬಂಧನದಿಂದಲೇ ಜನ್ಮ-ಮೃತ್ಯುರೂಪವಾದ ಸಂಸಾರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಭೋಗದಿಂದಲಾದರೋ ಅತ್ಯನಾಶ ವಾಗುವುದೆಂಬ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳಿಂದ ದೂರವೃತ್ತಿಯವನೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಯು. || ೨೦ ||

ವರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಯಯಾತಿಯು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಪುರುಷನ ಯೌವನವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಮರಳಿಸಿ, ತನ್ನ ಮುದಿತನವನ್ನು ಅವನಿಂದ ಮರಳಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಿಶ್ಚಿತನಾದನು. ಅವನಿಗೆ ವಿಷಯ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯು ತೊಲಗಿಹೋಯಿತು. || ೨೧ || ಬಹಳ ಅವನು ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ದ್ರುಹ್ಯವನ್ನೂ, ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಯದುವನ್ನೂ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ತುರ್ವಸುವನ್ನೂ, ಉತ್ತರದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅನು ಎಂಬುವನಿಗೆ ಹಂಚಿದನು. || ೨೨ || ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತವಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿವಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುರುಷನ ಅಗ್ರಜರಲ್ಲರನ್ನು ಅವನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಯಯಾತಿಯು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. || ೨೩ || ರಾಜಾ ಯಯಾತಿಯು ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿದ್ದರೂ ರೆಕ್ಕೆ ಮೂಡಿದ ಹಕ್ಕಿಯು ಗೂಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾರಿಹೋಗುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. || ೨೪ || ವೇದಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ ರಾಜನಾದ ಯಯಾತಿಯು ಸಮಸ್ತ ಆಸ್ತಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅವನ ಕ್ರಿಗುಣ ಮಯ ಲಿಂಗತರೀವು ನಾಶವಾಯಿತು. ಅವನು ಮೂಯಾ ಮಲದಿಂದ ರಹಿತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಭಗವತ್ಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ಸಂತುಲಿ ಅಭ್ಯವಾಗುವ ಭಾಗವಾಗಿ ಗತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. || ೨೫ ||

ದೇವಯಾನಿಯು ಯಯಾತಿಯು ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿಮಾರ್ಗಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಎಕೆಂದರೆ, ಸ್ವ-ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮದಿಂದಾಗಿ ವಿರಹವು ಇದಿಂದಾದಾಗ ಎಕಲತೆ

ಸಾ ಸನ್ನಿವಾಸಂ ಸುಹೃದಾಂ ಪ್ರಪಾಯಾಮಿವ ಗತೃತಾಮ್ |
ವಿಜ್ಞಾಯೇಶ್ವರತತ್ತ್ವಾಣಾಂ ಮಾಯಾವಿರಚಿತಂ ಪ್ರಭೋಃ || ೨೭ ||

ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಗಮುತ್ಪಜ್ಯ ಸ್ವಪ್ನಾಪಮ್ನೇನ ಭಾರ್ಗವೀ |
ಕೃಷ್ಣೇ ಮನಃ ಸಮಾವೇಶ್ಯ ವ್ಯಧುನೋಲ್ಲಿಂಗಮಾತ್ಮನಃ || ೨೮ ||

ನಮಸ್ತುಭ್ಯಂ ಭಗವತೇ ವಾಸುದೇವಾಯ ವೇದಸೇ |
ಸರ್ವಭೂತಾಧಿವಾಸಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಬೃಹತೇ ನಮಃ || ೨೯ ||

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೧೯ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಪುರಾಣೇ ಶಾರದಾಮಹಾಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ವಿಶೋಕನಿವೃತ್ತೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೧೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಪುರುವಿನ ವಂಶ, ರಾಜಾ ದುಷ್ಯಂತ ಮತ್ತು ಭರತನ ಚರಿತ್ರವರ್ಣನೆ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ

ಪ್ರಾದೋರ್ವಂಶಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯತ್ರ ಜಾತೋಽಪಿ ಭಾಡ |
ಮಿತ್ರ ರಾಜರ್ಷಯೋ ವಂಶಾ ಬ್ರಹ್ಮವಂಶಾಶ್ಚ ಜಜ್ಞರೇ || ೧ ||

ಜನಮೇಜಯೋ ಹೃಭೂತೂರೋಃ ಪ್ರಚಿನ್ದಾಂಸ್ತುತಸ್ತತಃ |
ಶ್ವಪಿಂಜೋಽಥ ನಮಸ್ಕುರ್ವೈ ತಸ್ಮಾಚ್ಚಾರುಪದೋಽಭವತ್ || ೨ ||

ತಸ್ಯ ಸುದ್ಯುರಭೂತುತ್ಪತ್ತಸ್ಮಾದ್ಭುಗವಸ್ತತಃ |
ಕಂಜೂತಿಪ್ತಸ್ಯಾಹಂಯಾತೀ ರೌದ್ರಾತ್ಪತ್ತಸ್ತತಃ ಸ್ತುತಃ || ೩ ||

ಮಿತೇಃಮುಸ್ತಸ್ಯ ಕುಕ್ಷೇಯುಃ ಸ್ತಂಡಿಲೇಯುಃ ಕೃತೇಯುಕಃ |
ವಜ್ರೇಯುಃ ಸಂತತೇಯುಶ್ಚ ಧರ್ಮಸತ್ಯವ್ರತೇಯವಃ || ೪ ||

ವ್ಯತೇಃಪ್ರವರಸಃ ಪುತ್ರಾ ವನೇಯುಶ್ಚಾವಮಃ ಸ್ತುತಃ |
ಕೃತಾಚ್ಯಾಪಿಂಧ್ರಿಯಾಣೀವ ಮುಖ್ಯಸ್ಯ ಜಗದಾತ್ಮನಃ || ೫ ||

ಮತೇಯೋಃ ಕಂಕಿಭಾದೋಽಭೂತ್ಪ್ರಯುಕ್ತಸ್ಯಾತ್ಮಜಾ ಸೃಪ |
ವಿದುಕಿವ್ರಾಪ್ತೋಽಪ್ರತಿರಥಃ ಕಣ್ವೋಽಪ್ರತಿರಥಾತ್ಮಜಃ || ೬ ||

ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿಯೇ ಇವರು ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡುವಂತೆ ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. || ೨೭ || ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿರುವ ಬಂಧುಗಳು - ಅರವಟ್ಟಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ದಾರಿಜೋಕರು ಸೇರುವಂತೆ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವರು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಮಾಯೆಯ ಅಟವಾಗಿದ್ದು ಸ್ವಪ್ನದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದು ದೇವಯಾನಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಅಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ತನ್ನದುಗೊಳಿಸಿದಳು. ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಲಿಂಗ ಶರೀರವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿ ಆಕೆಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು || ೨೭-೨೮ || ದೇವಯಾನಿಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ವ್ಯಾರ್ಥಿಸಿದಳು - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ರಚಯಿತನೂ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯೂ, ಎಲ್ಲರ ಆಶ್ರಯಸ್ವರೂಪನೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನೂ ಆದ ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪರಮ ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಅನಂತ ಶಕ್ತ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ || ೨೯ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮಹಾಮುನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ | ಈಗ ನಾನು ಪುರುರಾಜನ ವಂಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆನು. ಇದೇ ವಂಶದಲ್ಲಿ ನೀನು ಜನ್ಮ ಹಾಳಿರುವೆ. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹಲವಾರು ರಾಜರ್ಷಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. || ೧ || ಪುರುವಿಗೆ ಜನಮೇಜಯ ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಜನಮೇಜಯನಿಗೆ ಪ್ರಚಿನ್ದಾನ್, ಪ್ರಚಿನ್ದಂತನಿಗೆ ಪ್ರವೀರ, ಪ್ರವೀರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕು, ನಮಸ್ಕುವಿಗೆ ಚಾರುವದ ಪುತ್ರನಾದನು. || ೨ || ಚಾರುವದನಿಂದ ಕುಮ್ಭ, ಸುದ್ಯುಮಿಂಧ ಬಹುಗವ, ಬಹುಗವನಿಂದ ಸಂಯಾತಿ, ಸಂಯಾತಿಯಿಂದ ಅಹಂಯಾತಿ, ಅಹಂಯಾತಿಯಿಂದ ರೌದ್ರಾಶ್ಚ ಹುಟ್ಟಿದನು. || ೩ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ಹತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಆಗುವಂತೆಯೇ ಫೃತಾಚಿ ಅಪ್ಸರೆಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ರೌದ್ರಾಶ್ಚನು - ಮಿತೇಯು, ಕುಕ್ಷೇಯು, ಸ್ತಂಡಿಲೇಯು, ಕೃತೇಯು, ಜಲೇಯು, ಸಂತತೇಯು, ಧರ್ಮೇಯು, ಸತ್ಯೇಯು, ವ್ರತೇಯು ಮತ್ತು ವನೇಯು ಎಂಬ ಹತ್ತು ಪುತ್ರರನ್ನು ವಡೆದನು. || ೪-೫ || ರಾಜೇಂದ್ರ! ಅವರಲ್ಲಿ ಮಿತೇಯುವಿನ ಪುತ್ರ ಕಂಕಿಭಾರ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಕಂಕಿಭಾರನಿಗೆ - ಸುಮತಿ, ಧ್ರುವ, ಅಪ್ರತಿರಥರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ಅಪ್ರತಿರಥನಿಗೆ ಕಣ್ವ ನಂಬ ಪುತ್ರನಾದನು. || ೬ ||

ಕಣ್ವ ಕುಮಾರಸ್ತು ವನೇ ಚಕ್ರೇ ಸಮುಚಿತಾಃ ಕ್ರಿಯಾಃ |
ಬದ್ಧಾ ಮೃಗೇಂದ್ರಾಂಶ್ಚರಸಾ ಕ್ರೀಡತಿ ಸ್ತು ಸ ಬಾಲಕಃ |
|| ೧೮ ||

ತಂ ದುರತ್ಯಯವಿಕ್ರಾಂತಮಾದಾಯ ಪ್ರಮದೋತ್ತಮಾ |
ಹರೇರಂಶಾಂಶಸಂಭೂತಂ ಭರ್ತುರಂತಿಕಮಾಗಮತ್ |
|| ೧೯ ||

ಯದಾ ನ ಜಗೃಹೇ ರಾಜಾ ಭಾರ್ಯಾಪುತ್ರಾವನಿಂದಿತೌ |
ಶೃಣ್ವಾಂ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ಖೇ ವಾಗಾಹಾಶರೀರಿಣೀ |
|| ೨೦ ||

ಮಾತಾ ಭ್ರಾತೃಪಿತುಃ ಪುತ್ರೋ ಯೇನ ಜಾತಃ ಸ ಏವ ಸಃ |
ಭರಸ್ವ ಪುತ್ರಂ ದುಷ್ಯಂತ ಮಾವಮಂಶಾಃ ಶಕುಂತಲಾಮ್ |
|| ೨೧ ||

ರೇಷೋಧಾಃ ಪುತ್ರೋ ನಯತಿ ನಂದೇವ ಯಮಕ್ಷಯಾತ್ |
ತ್ವಂ ಚಾಸ್ಯ ಧಾತಾ ಗರ್ಭಸ್ಯ ಸತ್ಯಮಾಹ ಶಕುಂತಲಾ |
|| ೨೨ ||

ಸಿತಯುಗಪದತೇ ಸೋಽಪಿ ಚಕ್ರವರ್ತೀ ಮಹಾಯಶಾಃ |
ಮಹಿಮಾ ಗೀಯತೇ ತಸ್ಯ ಹರೇರಂಶಭುವೋ ಭುವಿ |
|| ೨೩ ||

ಚಕ್ರಂ ದಕ್ಷಿಣಾಪಶ್ಚೇತಸ್ಯ ಪದ್ಮಕೋಶೋಽಸ್ಯ ಪಾದಯೋಃ |
ಈರ್ಷೇ ಮಹಾಭಿಷೇಕೇಣ ಸೋಽಭಿಷ್ಠೋಽಧಿರಾದ್ವಿಭುಃ |
|| ೨೪ ||

ಪಂಚಪಂಚಾಶಾ ಮೇಧೈರ್ಗಂಗಾಯಾಮನು ವಾಜಭಿಃ |
ಮಾನುತೇಯಂ ಪದ್ಮೋಧಾಂ ಯಮುನಾಯಾಮನು ಪ್ರಭುಃ |
|| ೨೫ ||

ಅಪ್ಪಸಪ್ತಕಿಮೇಧಾಶ್ವಾನ್ ಬಲಂಧ ಪ್ರದದದ್ವನು |
ಭಾಶ್ಯ ಹಿ ದೌಷ್ಯಂತೇರಗ್ನಿಃ ಸಾಚೇಗುಣೇ ಚಿತಃ |
ಪಾಶ್ರ್ವಂ ಬದ್ಧಶೋ ಯಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಗಾ ವಿಭೇಜಿರೇ |
|| ೨೬ ||

ಮಹರ್ಷಿ ಕಣ್ವರು ಕಾಡಿನಲ್ಲೇ ಆ ರಾಜಕುಮಾರನ ಜಾತಕ ಮಾರ್ಗದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಆ ಬಾಲ ಕನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡ- ದೊಡ್ಡ ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದನು. || ೧೮ ||

ಆ ಬಾಲಕನು ಭಗವಂತನ ಅಂಶಾಂಶಾವತಾರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಗಳು ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರಮದ ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ಅವನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪತಿಯಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು. || ೧೯ || ನಿರ್ದೋಷಿ ಗಳಾದ ಭಾರ್ಯಾ-ಪುತ್ರರನ್ನು ರಾಜನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಾನು ವಿನಸ್ಸು ಅರಿಯುವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಶರೀರವಾಣಿಯೊಂದು ನುಡಿಯಿತು - || ೨೦ || "ಪುತ್ರನ ಉಚ್ಚತಿಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯು ಈವಲ ಚರ್ಮದ ಚೀಲಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಪುತ್ರನು ಸಿತನಿಗೇ ಸೇರಿದವನು. ಏಕೆಂದರೆ, ತಂದೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಪುತ್ರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸು ತ್ತಾನೆ. ಎಲೈ ದುಷ್ಯಂತನೇ! ನೀನು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸ ಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನ ಭರಣಿ-ಪೋಷಣೆ ಮಾಡು. || ೨೧ || ರಾಜನೇ! ವಂಶದ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಪುತ್ರನು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನಶಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವನು. ಅದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮಗ ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಡ. ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಇಟ್ಟವನು ನೀನೇ ಆಗಿರುವೆ. ಅವಳು ಹೇಳುವುದು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ." || ೨೨ ||

ಆಕಾಶವಾಣಿಯಂತೆ ದುಷ್ಯಂತನು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನೂ ತನ್ನ ಪುತ್ರನನ್ನು ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಭರತ ನೆಂದು ನಾಮಕರಣಮಾಡಿದನು. ಪರಿಚಿತ್ತನೇ! ತಂದೆಯಾದ ದುಷ್ಯಂತನ ಮೃತ್ಯುವಾದ ಒಳಕ ಪರಮ ಯಶಸ್ವಿಯೂ, ಭಗವಂತನ ಅಂಶಸಂಭೂತನಾಗಿದ್ದ ಭರತನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದನು. ಇಂದೂ ಕೂಡ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲಾಗು ತ್ತದೆ. || ೨೩ || ಅವನ ಬಲದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರದ ಚಿಹ್ನೆಯಿದ್ದಿತು. ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಕೋಶದ ಚಿಹ್ನೆಯಿದ್ದವು. ಮಹಾಭೀಷಣದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು ಭರತನನ್ನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಅವನು ಮಹಾಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. || ೨೪ || ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮಮತಾ ಎಂಬುವಳ ಪುತ್ರ ದೀರ್ಘತಮಸ ಮುನಿಯನ್ನು ಪುರೋಹಿತನನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಗೋತ್ರಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗಂಗಾಸಾಗರವಾಗಮದವರೆಗಿನ ಗಂಗಾತಟದಲ್ಲಿ ಐವತ್ತೈದು ಅಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಯಮುನೋತ್ತ್ರಿಯಿಂದ ಪ್ರಯಾಗವವರೆಗಿನ ಯಮುನಾತೀರದಲ್ಲಿ ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಅಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭರತನು ಅಪಾರವಾದ ಧನರಾಶಿಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದನು. ಅವನು ಪ್ರಕೃಷ್ಟನಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗ್ನಿಚಯನ ಮಾಡಿ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭರತನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಗೂವುಗಳನ್ನು ಬದ್ಧ-ಬದ್ಧ ಸಂಪೈಯಲ್ಲಿ (ಒಂದು ಬದ್ಧವೆಂದರೆ ೧೩,೦೮೪) ಹಂಚಿಕೊಂಡರು. || ೨೫ || ೨೬ ||

ತಯಸ್ತಿಸ್ತಚಕ್ರಂ ಹೃತ್ಪಾನ್ವದ್ವಾ ವಿಸ್ತಾಪಯನ್ವಪಾನ್ |
ದೌಷ್ಠ್ಯಂಕಿರತ್ಯಗಾನ್ವಾಯಾಂ ದೇವಾನಾಂ ಗುರುಮಾಯಯಾ |

|| ೨೭ ||

ಮೃಗಾನ್ ಶುಕ್ಲದತಃ ಕೃಷ್ಣಾನ್ ಹಿರಣ್ಯೇನ ಪರಿವೃತಾನ್ |
ಆದಾತ್ಯಮೃಗೇ ಮಷ್ಣಾರೇ ನಿಯುತಾನಿ ಚತುರ್ದಶ |

|| ೨೮ ||

ಭರತಸ್ಯ ಮಹತ್ಕರ್ಮ ನ ಪೂರ್ವೇ ನಾಪರೇ ನೃಪಾಃ |
ನೈವಾಪುರ್ವೈವ ಪ್ರಾಪ್ತಂಚಿ ಬಾಹುಭ್ಯಾಂ ತ್ರಿದಿವಂ ಯಥಾ |

|| ೨೯ ||

ಕಿರಾಣಿಹೂಣಾನ್ವದನಾನಂಧ್ರಾನ್ ಕಂಕಾಸ್ಪತಾಂಭತಾನ್ |
ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾನ್ವಪಾಂಶ್ಚಾಹನ್ ಮ್ಲೇಚ್ಛಾನ್ವಿಗ್ರಹಯೇಽಬಿರಾನ್ |

|| ೩೦ ||

ಜಿಹ್ವಾ ಪುರಾಸುರಾದೇವಾನ್ಯೇ ರಸೌಕಾಂಸಿ ಭೇಜರೇ |
ದೇವಸ್ತೋಮೀ ರಸಾಂ ನೀತಾಃ ಪ್ರಾಣಶಃ ಪುನರಾಹರತ್ |

|| ೩೧ ||

ಸರ್ವಕಾಮಾನ್ ದುರುಹಮಃ ಪ್ರಜಾಞಾಂ ತಸ್ಯ ರೋದೋ |
ಸಮಾಸ್ತಗ್ರಾಮಾಹಸ್ತ್ರೀರ್ದಿಕ್ಶು ಚಕ್ರಮವರ್ತಯತ್ |

|| ೩೨ ||

ಸ ಸದ್ರಾಕ್ಷೋಕಪಾಲಾಖ್ಯಮೈಶ್ವರ್ಯಮಧಿರಾಟ್ ತ್ರಿಯಮ್ |
ಚಕ್ರಂ ಚಾಸ್ತರಿತಂ ಪ್ರಾಣಾನ್ಮಜೇತೃಪರರಾಮ ತ |

|| ೩೩ ||

ತಸ್ಯಾಪಸ್ತಪ ವೈದರ್ಭ್ಯಃ ಪತ್ನೈಶ್ಚ ಸುಸಮೃತಾಃ |
ಜಘ್ನಾಸ್ವಾಗ್ಭಯಾತುತ್ರಾಸ್ವಾನುರೂಪಾ ಇತೀರಿತೇ |

|| ೩೪ ||

ತಪ್ತೈವಂ ವಿತರ್ಭೇ ವಂಶೇ ತದರ್ಥಂ ಯಜಾಃ ಸುತಮ್ |
ಮರುಕ್ಷೋಮೇನ ಮರುತೋ ಭರದ್ವಾಜಮುಪಾದದುಃ |

|| ೩೫ ||

ಅಂಕವಗ್ತ್ವಾಂ ಭ್ರಾತೃಪ್ತ್ವಾಂ ಮೈಥುನಾಯ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ |
ಪ್ರವೃತ್ತೋ ದಾರಿತೋ ಗರ್ಭಂ ಶಪ್ತಾ ವೀರ್ಯಮವಾಸೃಜತ್ |

|| ೩೬ ||

ಹೀಗೆ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೂರಮೂವತ್ತಮೂರು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಯೂಷಗಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ನೂರ ಮೂವತ್ತಮೂರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಜರನ್ನು ಆಶ್ವರ್ಯಗೊಳಿಸಿದನು. ಈ ಯಜ್ಞಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭರತನಿಗೆ ಪರಮ ಯಶಸ್ಸು ಲಭಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಮಾಯೆಯನ್ನು ಜಯಿಸಿ ದೇವತೆಗಳ ಪರಮಗುರುವಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡನು. || ೨೭ || ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ 'ಮಷ್ಣಾರ' ಎಂಬ ಒಂದು ಕರ್ಮವಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಭರತನು ಸುವರ್ಣ ವಿಭೂಷಿತವಾದ ಬಿಳಿಯ ದಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಕಪ್ಪೆಬಣ್ಣದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಆನೆಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದನು. || ೨೮ || ಭರತನು ಮಾಡಿದಂತಹ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಯಾರೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ಮಾಡಲಾರರು. ಯಾರಾದರೂ ಕೈಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಲ್ಲನೇ ? || ೨೯ || ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ದ್ವಿಜಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಿರಾತಿ, ಹೋನ, ಯವನ, ಅಂಧ್ರ, ಕಂಕಿ, ಖಿನ್ನಿ, ಶಕ, ಮೃಗ್ಯವೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ರೋಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದನು. || ೩೦ || ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಆಸುರರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ದೇವಸ್ತೋಮರನ್ನು ಅವಹರಿಸಿಕೊಂಡು ರಸಾಕಳಿ ಹೋಗಿ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. || ೩೧ || ಭರತನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮ್ಯಂತರಿಕ್ಷಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಕಲ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ಇಪ್ಪತ್ತೇಳುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲದ ವಿಚಿತ್ರಿತ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. || ೩೨ || ಕೊನೆಗೆ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು - ಲೋಕಪಾಲರನ್ನೂ ಚತುರಗೊಳಿಸುವಂತಹ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಂಪತ್ತು, ಅಖಂಡ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಈ ಜೀವನವೂ ಕೂಡ ಮಿಥ್ಯೆಯೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ವಿದಕ್ತನಾದನು. || ೩೩ ||

ವಿರೇಕ್ಷಿತನೇ ! ವಿದರ್ಭರಾಜನ ಮೂವರು ಕನ್ಯೆಯರು ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪತ್ನಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪತಿಯನ್ನು ಬಹಳ ವಾಗಿ ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಭರತನು ಅವರಲ್ಲಿ - ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ನನಗೆ ಅನುರೂಪರಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೆದರಿ - ಸಾಮ್ರಾಟನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಲಿ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದರು. || ೩೪ || ಹೀಗೆ ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪಂಚವು ವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಸಂತಾನದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ 'ಮರುತ್‌ಸ್ತೋಮ'ವೆಂಬ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಮರುದ್ವಗಾರು ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿ ಭರತನಿಗೆ ಭರದ್ವಾಜನೆಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದರು. || ೩೫ || ಭರದ್ವಾಜರ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಪ್ರಸಂಗ ಇಂತಿದೆ - ಒಮ್ಮೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಉತಕಥನ ಗರ್ಭದತಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಬಯಸಿದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಾಣ (ದೀರ್ಘತಮಾ)ನು ಅನನನ್ನು ತಡೆದನು. ಆದರೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಅದರ ಮೂತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಡದ ಅದಕ್ಕೆ 'ನೀನು ಕುರುಡವಾಗ' ಎಂದು ತಪಿಸಿ ಗರ್ಭಾಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. || ೩೬ ||

ತಂ ತೃಪ್ತಿಕಾಮಾಂ ಮಮತಾಂ ಭರ್ತೃತ್ವಾಗಮಿತಂಕಿತಾಮ್ |
ನಾಮನಿರ್ವಚನಂ ತಸ್ಯ ಶ್ಲೋಕಮೇನಂ ಸುರಾ ಜಗುಃ || ೩೭ ||

ಮೂಢೇ ಭರ ದ್ವಾಜಮಿಮಂ ಭರ ದ್ವಾಜಂ ಬೃಹಸ್ಪತೇ |
ಯಾತೌ ಯದುಕ್ತ್ವಾ ಪಿತರೌ ಭರದ್ವಾಜಸ್ತತ್ಸ್ವಯಮ್ || ೩೮ ||

ಚೋದ್ಯಮಾನಾ ಸುರೈರೇವಂ ಮತ್ಯಾ ವಿತಥಮಾತ್ಮನಮ್ |
ವ್ಯಸ್ಯಜನ್ಮದುತೋಽಬಿಭ್ರನ್ ದತ್ತೋಽಯಂ ವಿತಥೇಽನ್ತರ್ಮೀ || ೩೯ ||

ಉಪದ್ರವ ಪತ್ನೀ ಮಮತೆಯು - ತನ್ನ ಪತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಿ ಬಿಡುವನೆಂದು ಹೆದರಿದಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಮೂಲಕ ಹುಟ್ಟಿರುವ ಶಿಶುವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಸಲು ಬಯಸಿದಳು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಗರ್ಭಸ್ಥವಾದ ಶಿಶುವಿನ ನಾಮನಿರ್ವಚನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹೇಳಿದರು. || ೩೭ || ಮೂಢಳೇ! ನಿನ್ನ ಪತಿಗೂ ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೂ ಮಗನಾಗಿರುವ ಈ ದ್ವಾಜನನ್ನು ನೀನೇ ಭರಿಸು. ಹೆದರಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಮಮತೆಯು ಒಲ್ಲೆನೆಂದಳು. ಆಗ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ | ನಿನಗೂ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೂ ಪುತ್ರರೂವದಲ್ಲಿರುವ ಈ ದ್ವಾಜನನ್ನು ನೀನೇ ಭರಿಸು. ದೇವತೆಗಳ ಮಾತಿಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಒಲ್ಲೆನೆಂದನು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈ ಮಗು ಎಗೆ ಭರದ್ವಾಜನೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. || ೩೮ || ದೇವತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹೀಗೆ ನಾಮನಿರ್ವಚನವಾದರೂ ಮಮತೆಯೂ ಇನ್ನೂ ಈ ಪುತ್ರನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರುವನು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಆಕೆಯು ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು. ಆಗ ಮರುದ್ಗಣರೇ ಅವನು ಸಾಕಿದರು. ಭರತನ ವಂಶವು ನಿಂತುಹೋಗುವಾಗ ಅವನನ್ನು ತಂದು ಭರತನಿಗೆ ಇತ್ತರು. ಈ ವಿತಥನೇ (ಭರದ್ವಾಜ) ಭರತನಿಗೆ ದತ್ತಪುತ್ರನಾದನು. || ೩೯ ||

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿಯಿತು. || ೨೦ ||

ಇತಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೇ ಮಹಾಭಾರತೇ ಪಾರಮಹಂಸ್ಯಾಂ ಸಂಹಿತಾಯಾಂ ನವಮ ಸ್ಕಂಧೇ ವಿಂಶೋಽಧ್ಯಾಯಃ || ೨೦ ||

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭರತವಂಶದ ವರ್ಣನೆ - ರಂತಿದೇವನ ಕಥೆ

ಶ್ರೀಕುಲ ಉದಾಹ

ವಿತಥಸ್ಯ ಸುತೋ ಮನ್ಯುರ್ಬೃಹತ್ಕೃತ್ಯೋ ಜಯಸ್ತುತಃ |
ಮಹಾವೀರ್ಯೋ ನರೋ ಗರ್ಗಃ ಸಂಕೃತಿಸ್ತು ನರಾತ್ಮಜಃ || ೧ ||

ಗುರುಶ್ಚ ರಂತಿದೇವಶ್ಚ ಸಂಕೃತೇಃ ಪಾಂಡುನಂದನ |
ರಂತಿದೇವಸ್ಯ ಹಿ ಯಶ ಇಹಾಮುಕ್ತ ಚ ಗೀಯತೇ || ೨ ||

ವಿಮಿಂಶತ್ಸ್ಯ ವದತೋ ಲಬ್ಧಂ ಲಬ್ಧಂ ಬುಭುಕ್ಷುತಃ |
ವಿಶ್ವಿಂಶನಸ್ಯ ಧೀರಸ್ಯ ಸಕುಟುಂಬಸ್ಯ ಸೀದತಃ || ೩ ||

ವ್ಯತಿಮುಪಪ್ಪಚಿತ್ತಾರಿಂಶದಹಾಸ್ಯಪಿಪತಃ ಕಿಲ |
ಪ್ಲಾಹಾಪಾಪುಷಂಯಾವಂ ತೋಯಂ ಪ್ರಾತರುಪಸ್ಥಿತಮ್ || ೪ ||

ಶ್ರೀಕುಲಮಹಾಕುಮಾರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ಎಲೈ ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ವಿತಥ ಅಥವಾ ಭರದ್ವಾಜನ ಮಗ ಮನ್ಯು ಎಂಬುವನು. ಮನ್ಯು ಎಗೆ - ಬೃಹತ್ಕೃತ್, ಜಯ, ಮಹಾವೀರ್ಯ, ನರ, ಗರ್ಗವೆಂಬ ಐವರು ಪುತ್ರರಾದರು. ನರನಿಗೆ ಸಂಕೃತಿ ಎಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು. || ೧ || ಸಂಕೃತಿಗೆ ಗುರು ಮತ್ತು ರಂತಿದೇವರೆಂಬ ಇಬ್ಬರೂ ಮಕ್ಕಳಾದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ರಂತಿದೇವನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕೀರ್ತಿಯು ಇಹಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. || ೨ || ರಂತಿದೇವನು ಆಕಾಶದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಭೈರವನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ದಿನಗಳಂತೆ ಅವನ ಸಂಪತ್ತು ಕೆರಗಿಹೋಯಿತು. ದಿನಾವರೂ ದೊರಕಿದರೆ ಅದನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಹಸಿದುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತನು. ಅವನು ಸಂಗ್ರಹ-ಪರಿಗ್ರಹ, ಮಮತೆಯಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದೊಡನೆ ದುಡಿವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದನು. || ೩ || ಒಮ್ಮೆ ಸತತವಾಗಿ ನಲವತ್ತೆಂಟು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ನೀರು ಕೂಡ ಸಿಗದೆ ಕಳೆದು ಹೋದುವು. ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಪ್ಪ, ಪಾಯಸ, ಗೋದಿಯ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ನೀರು ದೊರೆತವು. || ೪ ||

ಕೃಚ್ಛ್ರಪ್ರಾಪ್ತಕುಟುಂಬಸ್ಯ ಕುತ್ಸದ್ವ್ಯಾಂ ಚಾತವೇಪಥೋಃ |
ಅತಿಥಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕಾಲೇ ಭೋಕ್ತುಕಾಮಸ್ಯ ಚಾಗಮತ್ || ೫ ||

ತಸ್ಮೈ ಸಂವ್ಯಭಜತೋಽನ್ಯಮಾದೃತ್ಯ ಶ್ರದ್ಧಯಾಸ್ತಿತಃ |
ಹರಿಂ ಸರ್ವತ್ರ ಸಂಪತ್ಯನ್ಯ ಭುಕ್ತ್ವಾ ಪ್ರಯಯೌ ದ್ವಿಜಃ || ೬ ||

ಅಥಾನ್ಯೋ ಭೋಕ್ತೃಮಾಣಸ್ಯ ವಿಭಕ್ತಸ್ಯ ಮಹೀಪತೇ |
ವಿಭಕ್ತಂ ವ್ಯಭಜತಸ್ಮೈ ವೃಷಲಾಯ ಹರಿಂ ಸ್ಮರನ್ || ೭ ||

ಯಾತೇ ಶೂದ್ರೇ ತಮನ್ಯೋಽಗಾದತಿಥಿಃ ಶ್ವಿರಾವೃತಃ |
ರಾಜನ್ಯೇ ದೀಯತಾಮನ್ಯಂ ಸಗಣಾಯ ಬುಭುಕ್ಷತೇ || ೮ ||

ಸ ಆದೃತ್ಯಾವಶಿಷ್ಟಂ ಯದ್ವಹುಮಾನಪುರಸ್ಕೃತಮ್ |
ತಚ್ಚ ದತ್ತಾ ನಮಶ್ಚಕ್ರೇ ಶ್ವಭ್ಯಃ ಶ್ವಪತಯೇ ವಿಭುಃ || ೯ ||

ಪಾನೀಯಮಾತ್ರಮುಚ್ಯೇಷಂ ತಚ್ಚೈಕಪರಿತಪ್ತಗಮ್ |
ಪಾಸ್ಯತಃ ಪುಲ್ಕಸೋಽಭ್ಯಾಗಾದಪೋ ದೇಹ್ಯಕುಭಸ್ಯ ಮೇ || ೧೦ ||

ತಸ್ಯ ತಾಂ ಕರುಣಾಂ ವಾಚಂ ನಿಶಮ್ಯ ವಿಪುಲಶ್ರಮಾಮ್ |
ಕೃಪಯಾ ಭೃಶಸಂತಪ್ತ ಇದಮಾಹಾಮೃತಂ ವಚಃ || ೧೧ ||

ನ ಕಾಮಯೇಽಹಂ ಗತಿಮೀಶ್ವರಾತ್ತರಾ-
ಮಷ್ಟರ್ಥಿಯುಕ್ತಾಮಪುನರ್ಭವಂ ವಾ |
ಆರ್ತಿಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇಽಖಿಲದೇಹಭಾಜಾ-
ಮಂತಃ ಸ್ತುತೋ ಯೇನ ಭವಂತ್ಯದುಃಖಾಃ || ೧೨ ||

ಕುತ್ಸತ್ ಶ್ರಮೋ ಗಾತ್ರಪರಿಶ್ರಮಶ್ಚ
ದೈನ್ಯಂ ಕ್ಲಮಃ ಶೋಕವಿಪಾದಮೋಹಾಃ |
ಸರ್ವೇ ನಿವೃತ್ತಾಃ ಕೃಪಣಸ್ಯ ಜಂತೋಃ-
ರ್ಜಿವೇವಿಷೋರ್ಜೀವಜಲಾರ್ಪಣಾನ್ಯೇ || ೧೩ ||

ಅವನ ಪರಿವಾರವು ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಸಂಕಟವಡುತ್ತಾ ಗಡ-ಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇನ್ನೇನು ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ ಓರ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದನು. || ೫ || ರಂತಿದೇವನು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಗವಂತನನ್ನೇ ದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧಾದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ದೊರೆತದ ಅದೇ ಅನ್ನದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭೋಜನಮಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋದನು. || ೬ ||

ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈಗ ಉಳಿದಿರುವ ಅನ್ನವನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹಂಚಿ ಕೊಂಡು ಊಟಮಾಡಲು ರಂತಿದೇವನು ಬಯಸಿದನು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊರ್ವ ಶೂದ್ರನು ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದನು. ರಂತಿದೇವನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಉಳಿದ ಅನ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಶೂದ್ರನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗೆ ಊಟ ಮಾಡಿದನು. || ೭ || ಶೂದ್ರನು ತಿಂದುಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಾಗ ನಾಯಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತೊರ್ವ ಅತಿಥಿಯು ಬಂದನು. ಅವ ನೆಂದನು - ರಾಜನೇ! ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ನಾಯಿಗಳು ಹಸಿದಿದ್ದೇವೆ. ತಿನ್ನಲು ವಿನಾದರೂ ಕೊಡು. || ೮ || ರಂತಿದೇವನು ಅತ್ಯಂತ ಆದರಭಾವದಿಂದ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗೆ ಉಳಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಭಗವನ್ನಯನಾಗಿ ನಾಯಿಯ ಒಡೆಯನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. || ೯ || ಈಗ ಕೇವಲ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಅದೂ ಕೂಡ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಕುಡಿಯಲು ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯ ಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ ಓರ್ವ ಚಾಂಡಾಲನು ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು - 'ಸ್ವಾಮಿ! ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ನೀಚನಾಗಿರುವೆನು. ನನಗೆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. || ೧೦ || ಹೀಗೆ ಹೇಳಲೂ ಕೂಡ ಬಹಳ ಬಳಲಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಚಾಂಡಾಲನ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ ವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ರಂತಿದೇವನು ದಯೆಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕಟವಡುತ್ತಾ ಅಮೃತಮಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದನು. || ೧೧ || ನಾನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟುದಿಗ್ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪರಮಗತಿಯನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಕೂಡ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಅವರ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಾನೇ ಸಹಿಸುವಂತಾಗಲಿ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೂ ದುಃಖವಾಗದಿರಲೆಂದು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. || ೧೨ || ಈ ದೀನ ಪ್ರಾಣಿಯು ನೀರು ಕುಡಿದಾದರೂ ಬದುಕಲು ಬಯಸುತ್ತಿದೆ. ನೀರನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಇವನ ಜೀವನದ ರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವುದು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಹಸಿವು-ಬಾಯಾರಿಕೆಯ ಪೀಡೆ, ಶರೀರದ ಶಿಥಿಲತೆ, ದೀನತೆ, ಗ್ಲಾನಿ, ಶೋಕ, ವಿಪಾದ, ಮೋಹ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತವೆ. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಈಗ ನಾನೇ ಸುಖಿಯು. || ೧೩ ||

ಇತಿ ಪ್ರಭಾಷ್ಯ ಪಾನೀಯಂ ಮ್ರಿಯಮಾಣಃ ಪಿಪಾಸಯಾ |
ಪುಲ್ಕಸಾಯಾದದಾದ್ಧೀರೋ ನಿಸರ್ಗಕರುಣೋ ಸ್ವಪಃ
|| ೧೪ ||

ತಸ್ಯ ತ್ರಿಭುವನಾಧೀಶಾಃ ಫಲದಾಃ ಫಲಮಿಚ್ಛತಾಮ್ |
ಆತ್ಮಾನಂ ದರ್ಶಯಾಂಜ್ಞಾಪುರ್ಮಾಯಾ ವಿಪ್ಲವಿನಿರ್ಮಿತಾಃ
|| ೧೫ ||

ಸ ವೈ ತೇಭ್ಯೋ ನಮಸ್ಕೃತ್ಯ ನಿಪಂಗೋ ವಿಗತಸ್ವಹಃ |
ವಾಸುದೇವೇ ಭಗವತಿ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚಕ್ರೇ ಮನಃ ಪರಮ್
|| ೧೬ ||

ಈಶ್ವರಾಲಂಬನಂ ಚಿತ್ತಂ ಕುರ್ವತೋಽನನ್ಯರಾಧಯಃ |
ಮಾಯಾ ಗುಣಮಯೀ ರಾಜನ್ಯಪ್ಪವತ್ಕಲ್ಪಲೀಯತ
|| ೧೭ ||

ತತ್ಪ್ರಸಂಗಾನುಭಾವೇನ ರಂಜಿದೇವಾನುವರ್ತಿನಃ |
ಅಭವನ್ನೋಗಿನಃ ಸರ್ವೇ ಸಾರಾಯಣಪರಾಯಣಾಃ
|| ೧೮ ||

ಗರ್ಗಾಚ್ಛಿಸ್ತತೋ ಗಾರ್ಗ್ಯಃ ಕ್ಷತ್ರಾದ್ವಹ್ಯ ಹ್ಯವರ್ತತ |
ದುರಿತಕ್ಷಯೋ ಮಹಾವೀರ್ಯಾತ್ಮಸ್ಯ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣಃ ಕವಿಃ
|| ೧೯ ||

ಪುಷ್ಕರಾರುಣರಿತ್ಯತ್ರ ಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗತಿಂ ಗತಾಃ |
ಬೃಹತ್ಕೃತ್ಸ್ಯ ಪುತ್ರೋಽಭೂದ್ವಪ್ತೇ ಯದ್ವಪ್ತಿಸಾಪುರಮ್
|| ೨೦ ||

ಅಜಮೀಢೋ ದ್ವಿಮೀಢಶ್ಚ ಪುರುಮೀಢಶ್ಚ ಹಸ್ತಿನಃ |
ಅಜಮೀಢಸ್ಯ ಪಂಶ್ತಾಃ ಸ್ತುಃ ಪ್ರಿಯಮೇಧಾದಯೋ ದ್ವಿಜಾಃ
|| ೨೧ ||

ಅಜಮೀಢಾದ್ವಹದಿಷುಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಬೃಹದ್ವನುಃ |
ಬೃಹತ್ಕಾಯಸ್ತತಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರ ಅಸೀಜ್ಜಯದ್ರಥಃ
|| ೨೨ ||

ತಪುತೋ ಎಶದ್ರಸ್ತಸ್ಯ ಸೇನಜಿಹ್ವಮಜಾಯತ |
ಮಚಿರಾಶ್ವೋ ದೃಢಹನುಃ ಕಾಶೋ ವತ್ಸಶ್ಚ ತಪುತಾಃ
|| ೨೩ ||

ಮಚಿರಾಶ್ವಮಹಃ ಪಾರಃ ಪೃಥುಸೇನಸ್ತದಾತ್ಮಜಃ |
ಪಾರಸ್ಯ ತನಯೋ ನೀಪಸ್ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಶತಂ ತ್ವಘೂತ್
|| ೨೪ ||

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ರಂಜಿದೇವನು ಆ ಉಳಿದಿರುವ ನೀರನ್ನೂ ಕೂಡ
ಆ ಚಾಂಡಾಲನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಅವನು ಸ್ವತಃ
ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಅವನ ಹೃದಯವು
ಕರುಣಾಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಜೀವನಾಧಾರವಾದ
ನೀರನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ
ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿನಾದರೂ ಸೀಮೆ ಇದೆಯೇ? || ೧೪ ||
ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಈ ಅತಿಥಿಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ರಚಿತ
ವಾದ ಮಾಯೆಯ ವಿಭಿನ್ನರೂಪಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಪರೀಕ್ಷೆಯು
ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಾಗ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ
ಗೊಳಿಸುವಂತಹ ತ್ರಿಭುವನಕ್ಕೆ ಒಡೆಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣು
ಮಹೇಶ್ವರ ಮೂವರು ಅವನೊಂದಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದರು. || ೧೫ ||
ರಂಜಿದೇವನು ಅವರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನ
ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅವನು ನಿಸ್ಸಂಗನೂ, (ನಿರಾಸಕ್ತನೂ) ನಿಷ್ಪ್ರಹನೂ
ಆಗಿದ್ದನು. ಪರಮ ಪ್ರೇಮಮಯ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು
ಭಗವಾನ್ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯಗೊಳಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ
ಬೇಡಲಿಲ್ಲ. || ೧೬ || ಪರೀಕ್ಷಿತನೇ! ಅವನಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲದೆ
ಯಾವ ಮಧುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು
ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ
ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಸ್ವಪ್ನ ದೃಶ್ಯವು ಇಲ್ಲವಾಗುವಂತೆ ತ್ರಿಗುಣಮಯ
ವಾದ ಮಾಯೆಯು ನಾಶವಾಗಿಹೋಯಿತು. || ೧೭ || ರಂಜಿ
ದೇವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಕೂಡ ಅವನ ಸಂಗದಿಂದ ಯೋಗಿ
ಗಳಾಗಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಸಾರಾಯಣ ಪರಾಯಣರಾದರು. || ೧೮ ||

ಮನ್ಯುಪುತ್ರನಾದ ಗರ್ಗನಿಂದ ಶಿನಿ ಮತ್ತು ಶಿನಿಯಿಂದ
ಗಾರ್ಗ್ಯನ ಜನ್ಮವಾಯಿತು. ಗಾರ್ಗ್ಯನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದರೂ
ಅವನಿಂದ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣ, ಕವಿ, ಪುಷ್ಕರಾರುಣ ಎಂಬ ಮೂವರು
ಪುತ್ರರಾದರು. ಈ ಮೂವರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು. ಬೃಹತ್‌ಕ್ಷತ್ರನ
ಪುತ್ರ ಹಸ್ತಿ ಎಂಬುವನು. ಅವನೇ ಹಸ್ತಿನಾಪುರವನ್ನು ಸೆಲೆ
ಗೊಳಿಸಿದನು. || ೧೯-೨೦ || ಹಸ್ತಿಗೆ-ಅಜಮೀಢ, ದ್ವಿಮೀಢ
ಮತ್ತು ಪುರುಮೀಢರೆಂಬ ಮೂವರು ಪುತ್ರರಿದ್ದರು. ಅಜಮೀಢನ
ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಮೇಢ ಮೊದಲಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು.
|| ೨೧ || ಇದೇ ಅಜಮೀಢನ ಓರ್ವ ಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಬೃಹದಿಷು
ಎಂದಿತ್ತು. ಬೃಹದಿಷುವಿಗೆ ಬೃಹದ್ವನು ಪುತ್ರನಾದನು. ಬೃಹದ್ವನು
ನಿಗೆ ಬೃಹತ್ಕಾಯ, ಬೃಹತ್ಕಾಯನಿಗೆ ಜಯದ್ರಥನು ಹುಟ್ಟಿದನು.
|| ೨೨ || ಜಯದ್ರಥನ ಪುತ್ರ ವಿಶದನಾದನು. ವಿಶದನಿಗೆ ಸೇನ
ಜಿಹ್ವ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಸೇನಜಿಹ್ವನಿಗೆ ರುಚಿರಾಶ್ವ, ದೃಢಹನು, ಕಾಶ್ಯ
ಮತ್ತು ವತ್ಸ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಪುತ್ರರಾದರು. || ೨೩ || ರುಚಿ
ರಾಶ್ವನಿಗೆ ಪಾರನೆಂಬ ಪುತ್ರನಿದ್ದನು. ಪಾರನಿಗೆ ಪೃಥುಸೇನ
ಜನಿಸಿದನು. ಪಾರನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ನೀಪ ಎಂದಿತ್ತು.
ಅವನಿಗೆ ನೂರು ಮಕ್ಕಳಾದರು. || ೨೪ || ಇದೇ ನೀಪನು
ಧಾಯಾ* ಶುಕನ ಕನ್ಯೆಯಾದ ಕೃತ್ವಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹನಾಗಿದ್ದನು.
ಅವನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನೆಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತನು

* ಹುಕಮುನಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಸೇನನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನು ವಿರಾಗಿಯಾಗಿ ವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಧಾಯಾ ಶುಕನನ್ನು
ರೂಪಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆ ಧಾಯಾ ಶುಕನೇ ಗೃಹಸ್ಥೋಚಿತವಾದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದನು.